

137218

T.C.
GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI
OSMANLI MÜESSESELERİ VE MEDENİYETİ
BİLİM DALI

137218

ŞEHDÎ OSMAN EFENDİ'NİN RUSYA SEFÂRETİ
VE SEFÂRETNÂMESİ (1757-1758)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

T.C. YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Hazırlayan : Türkan POLATCI
Danışman : Doç.Dr. Ali İbrahim SAVAŞ

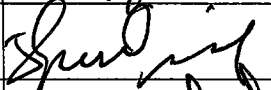
TOKAT – 2003

T.C
GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
OSMANLI MÜESSESELERİ VE MEDENİYETİ TARİHİ

ŞEHDÎ OSMAN EFENDİNİN RUSYA SEFÂRETİ VE SEFÂRETNÂMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRKAN POLATCI

Tez Jürisi	Ünvanı, Adı ve Soyadı	İmza
Başkan	Prof.Dr.Münir ATALAR	
Üye	Doç.Dr.Ali İbrahim SAVAŞ	
Üye	Yrd.Doç.Dr. Hanifi VURAL	

Bu tez 25.06.2003 tarih ve 2003/4-9 sayılı Enstitü Yönetim Kurulu Kararı ile belirlenen jüri üyelerince kabul edilmiştir. 09.07.2003

Yrd.Doç.Dr.Nevin YORÜK
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR

ÖZET

ABSTRACT

ÖNSÖZ

GİRİŞ 1

I. ŞEHDÎ OSMAN EFENDİ’NİN HAYATI..... 3

II. ŞEHDÎ OSMAN EFENDİ’NİN SEFÂRETİNE SEBEP OLAN SİYASİ
HÂDİSELER

..... 4

a. Osmanlı – Rus Münâsebetlerine Kısa Bir Bakış 4

b. 1736 – 1739 Osmanlı-Rus Savaşı ve Belgrad Antlaşması 11

c. 1768-1774 Osmanlı-Rus Savaşı ve Küçük Kaynarca Antlaşması 13

III. YAZMA SEFÂRETNÂMENİN KARAKTERİSTİĞİ VE ÖZELLİKLERİ 17

a. Şekli Özellikler 17

b. Muhtevâ Özellikleri 18

IV. SEFÂRETNÂME METNİ 27

BİBLİYOGRAFYA..... 90

DİZİN

TIPKI BASIM

KISALTMALAR

A.Ü.D.T.C.F. Ankara Üniversitesi Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi

OSS Osmanlı Sefirleri ve Sefâretnameleri

TTK Türk Tarih Kurumu

OTAM Osmanlı Tarih Araştırmaları Merkezi

Bkz. Bakınız

a.g.e. adı geçen eser

a.g.m. adı geçen makale

s. Sayfa

BOA Başbakanlık Osmanlı Arşivi

BEO Bâbıali Evrak Odası

TN Topkapı Nüshası

PN Paris Nüshası

OTDS Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü

ÖZET

Osmanlı muvakkat elçilerinin, dâimî elçiliklerin tesis edildiği 1793 yılına kadar elçi olarak gönderildikleri ülkelerdeki diplomatik misyonları hakkında kaleme aldıkları sefâretnâmeler, Osmanlı diplomasi tarihinin en önemli ve birinci dereceden kaynakları arasında yer almaktadır. Son derece zengin tarihî kaynak olmalarının dışında zamanın sosyo-kültürel, tarihî, coğrafi ve devletlerarası ilişkilerin daha ayrıntılı görünmesi açısından da büyük önem arz etmektedirler.

Çalışmamızın konusu olan Şehdî Osman Efendi'nin Sefâretnâme'si de bu önemli eserlerden birisidir. 1757 yılında Sultan III. Mustafa'nın cülûsunu tebliğ ve Rusya ile ilişkileri kuvvetlendirmek maksadıyla Rusya'ya gönderilen Şehdî Osman Efendi'nin diplomatik misyonu Kiev'den ayrılana kadar 291 gün sürmüş, bu süre Kiev'den yola çıkıp İstanbul'a gelinceye kadarki yolu da hesaba katacak olursak toplam 373 gün sürmüştür. Götürdüğü nâme-i hümayun ve hediyeleri Rus Çariçesi Elizaveta'ya teslim eden Osmanlı elçisi, Rusya'da ikâmeti esnâsında müzeleri, tiyatroları, bir kumarhâne, mesire yerlerini ve meyve bahçelerini, kaleleri ve Rus tersânelerini gezmiş, Rus eğitim sistemi ve sanayii hakkında enteresan bilgiler vermiştir.

Şehdî Osman Efendi'nin Sefâretnâme'si, bir Osmanlı devlet adamının gözüyle zamanın Rus Çarlığı ve Rus toplumunun kültür hayatı ile ilgili gözlemlerini içermesi açısından sosyal tarih anlayışı çerçevesinde önemli tarihî bir kaynaktır.

ABSTRACT

The reports of diplomatic mission of the Ottoman envoyés which they wrote about their occupations in the countries to which they had been sent and where they performed their ambassadorial responsibilities and mission until 1793, the year when the permanent ambassadorship was founded are the first-hand and the most important resources of the Ottoman history of diplomacy. These reports of the diplomatic mission are the richest and the most important historical resources. Moreover, they reflect the socio-cultural situation, and the historical base and the geographic situations of the countries about which they were written. The fact that they indicate the international relationships in detail is the most important and the most serious feature of these reports.

The reports of the diplomatic mission of Shehdi Osman Efendi, the subject of this study is one of those important resources.

The diplomatic mission of Shehdi Osman Efendi, who was sent to Russia in order to declare that Mustapha III, the new Ottoman Sultan had ascend the throne, and in order to strengthen the international relationships between The Ottoman Empire and Russia lasted 373 days, including the period of mission of 291 days until he left Kiev, and the period of his journey from Kiev to İstanbul.

The Ottoman Envoyé who gave Elizaveta, the Queen of Russia the letter of the Sultan (credential) and his presents, visited museums, theaters, excursion spots, orchards, fortresses, the Russian harbors and a gambling house during the period he had been to Russia. He also gave us some interesting knowledge on the Russian education system and the Russian industry.

The reports of the diplomatic mission of Shehdi Osman Efendi is an important resource in terms of socio-historical point of view due to the fact that the reports include his observations on the Russian Kingdom, and on the cultural life of the Russian society during that period in his point of view as an Ottoman statesman.

ÖN SÖZ

Osmanlı Devleti'nin yabancı memleketlere göndermiş olduğu sefirlerin İstanbul'dan hareketlerinden başlayarak gittikleri yerlerde gördükleri şeylerle, görüştükleri devlet adamları, siyasi hadiseler ve yaptıkları işler hakkında tanzim ve takdim ettikleri raporlara sefâretnâme denir.

Osmanlı elçilerinin görevlerini tamamlamalarının ardından sultana takdim ettikleri sefâret takrirleri, muhtevalarının siyasi, coğrafi ve kültürel açılarından oldukça zengin olmaları nedeniyle Osmanlı diplomasi tarihi açısından son derece önemli kaynaklar arasında yer almaktadır. Devletler arasındaki münasebetlerin sınırlı iletişim araçlarından dolayı gelişemediği dönemlerde nadiren yapılan ve mahdut bir güzergah takip edilerek gidilen ülkelerle ilişkilerin artmasını sağladığı gibi bunun yanı sıra Avrupa devletleri elçilerine de kültürel ve sosyal bağlamda devletlerin birbirlerini daha iyi tanımaları fırsatını vermiştir. Barışçı münasebetlerin tesisinde son derece etkili olan bu tür yakınlaşmalar, özellikle Osmanlı diplomasi tarihinin dönüm noktasını teşkil eden Karlofça Barış Antlaşması'ndan sonra Osmanlı'nın kültürel ve sosyal yaşantısına da büyük etkide bulunmuşlardır. Yirmisekiz Çelebi Mehmed Efendi'nin Paris sefâret takririnin Osmanlı Devleti'nde matbaanın kurulmasına ve Ebubekir Ratip Efendi'nin Viyana sefâret takririnin de, Osmanlı devlet ve askeri teşkilatının Sultan III.Selim zamanında yeniden düzenlenmesine ve batılı standartlara uydurulmasında büyük katkıları olmuştur.

Burada, Yüksek Lisans tezimin danışmanlığını yapan ve tez çalışmalarım sırasında benden hiçbir zaman yardımını esirgemeyen hocam Prof. Dr. A.İbrahim Savaş'a ve tavsiyelerinden yararlandığım Tarih Bölüm Başkanı Prof. Dr. Münir Atalar ve diğer tüm hocalarıma şükranlarımı ifade etmek istiyorum. Ayrıca her zaman bana destek olan ve yardımlarını esirgemeyen arkadaşlarıma, ayrıca bu çalışmalarım esnasında desteklerini ve anlayışlarını esirgemeyen aileme şükranlarımı sunuyorum.

TOKAT, 23 Haziran 2003

GİRİŞ

Osmanlı Devleti'nde yabancı ülkelere elçi göndermek XVIII. yüzyıl sonlarına kadar daima lüzum görüldükçe yapılmış ve gönderilen sefir veya sefâret heyeti gittikleri yerlere geçici olarak gönderilmişlerdir. İlk daimi elçinin gönderildiği 1793 yılına kadar görevlendirilen sefirler, genelde ya cülûs tebliğini bildirmek ya da barış antlaşmalarını iletme amacıyla görevlendirilmişlerdir. 1454 yılından itibaren yabancı devletler, Osmanlı Devleti'nde daimi elçiler ve maslahatgüzârlar bulundurduğu halde, Bâbîâli'nin bunu 1793 yılına kadar uygulamamış olmasını Osmanlı'nın "batıya doğru yayılma" yani "fetih politikasına" bağlayabiliriz. Osmanlı Devleti bu dönemde yaşadığı ihtişamdan kuvvet olarak "Osmanlı-Merkezli" politika izlemiştir.

Hammer'e göre Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan 1774 Küçük Kaynarca Barışı'na kadar 36 değişik devlete 205 sefâret heyeti gönderilmiştir fakat bu sefirlerin muhtemel takrirlerinin yapılan araştırmalar sonucunda sadece 42 tanesinin mevcut olduğu tespit edilebilmiştir.¹

Osmanlı Dönemi'ne ait tespit çalışmalarının henüz tamamlanmamış olduğu göz önüne alınacak olursa, bu sefâret takrirlerinin de artması muhtemeldir. Ancak şunu da unutmamak gerekir, bunların büyük bir kısmı da çeşitli sebeplerden dolayı yok olmuş olabilir.

Bugünkü kayıtlara göre Rusya'ya ilk kez 1514 yılında Osmanlı Devleti'nin Çar Vasil'e dostluk dileklerini tebliğ etmek üzere elçi gönderilmiştir. Rusya'ya giden Osmanlı elçilerine ait mevcut sefâretnâmelerden ilki ise, 1722-1723 yılında Rusya'ya gönderilen Nişli Mehmed Ağa'nın Sefâretnâmesi'dir.² 1514 yılından 1889 yılına kadar Rusya'ya gönderilen elçi sayısı 33'tür ve bu sefâretlerden sadece sekizine ait sefâretnâme

¹ Bu sayı, Prof. Dr. Azmi Süslü'nün çalışmaları ile 45'e yükseltilmiştir. Azmi Süslü, *Un Aparçu sur les Ambassadeur Ottomans et leurs Sefâretnâme*, A.Üniversitesi D.T.C.F. Yayınları, Ankara 1982.

² Faik Reşit Unat, *Osmanlı Sefirleri ve Sefâretnâmeleri*(OSS), Yay. Haz.:B. Sıtkı Baykal, TTK Yayınları, Ankara 1992, s.62-65., Geniş bilgi için bkz. Ercüment Kuran, *Avrupa'da Osmanlı İkamet Elçiliklerinin Kuruluşu ve İlk Elçilerin Siyasî Faaliyetleri (1793-1821)*, Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 1988.

bilinmektedir.³ Buna mukâbil Ruslar, 1492 -Hammer'e göre 1495- yılından itibaren İstanbul'a elçi göndermeye başlamışlardır. Bu tarihten 1802 yılına kadar İstanbul'a gönderilen Rus elçilerinin sayısı ise 69'dur.⁴

Sefâretnâmeler veya sefâret takrirleri Osmanlı Devleti ile temasta bulunan devletler arasındaki siyasi, ticari ve kültürel ilişkilerin içerik ve kapsamlarını araştırmaya temel teşkil eden yazılı ve basılı kaynakların en elverişli ve kıymetli olanları arasındadır. Özellikle XVIII. ve XIX. yüzyılın ilk çeyreğine kadar sefâretnâmelerin vermiş oldukları bilgilerin Osmanlıların yabancı ülkeler ve milletler hakkındaki görüş ve düşünceleri üzerindeki tesiri de düşünülecek olursa, bunların kıymeti daha da iyi anlaşılacaktır.⁵

Halen çeşitli kütüphanelerde muhafaza edilen bu eserlerin çok az bir kısmı yayımlanmıştır. Bu eserlerin bilim dünyasına kazandırılması ile kendi tarihimize büyük hizmette bulunulacağı kesindir. Bu sebeple yüksek lisans çalışmamızı 1757 yılında III.Mustafa'nın cülûsunu Rusya'ya bildirmek için gönderilen Şehdî Osman Efendi'nin Rusya Sefâretnâmesi konusunda yaptık. Bu sefâret olayının değerlendirilmesinde gerek Türkiye'deki arşivlerden ve gerekse Paris Nationale Bibliothèque'den azami ölçüde yararlanarak konu ile ilgili belgeleri değerlendirmeye çalıştık.

³ Nişli Mehmed Ağa'nın Rusya Sefâretnâmesi (1722-1723), Mehmed Emni Paşa'nın Rusya Sefâretnâmesi (1740), Mehmed Derviş Efendi'nin Rusya Sefâretnâmesi (1754), Şehdî Osman Efendi'nin Rusya Sefâretnâmesi (1757-1758), Kesbî Mustafa Efendi'nin İbretname-i Devlet'i (1767-1768), Elçi Silahdar İbrahim Paşa'nın sekreteri Necati Bey'in Rusya Sefâretnâmesi (1774-1775), Abdülkerim Paşa'nın Rusya Sefâretnâmesi (1774), Mustafa Râsih Efendi'nin Rusya Sefâretnâmesi (1793-1794).

⁴ A. İbrahim Savaş, "Osmanlı Elçilerinin Sefâret Güzergâhları", *Toplumsal Tarih*, 27, (Mart 1996), s.55-56.

⁵ M. Alaaddin Yalçınkaya, "Osmanlı Zihniyetindeki Değişimin Göstergesi Olarak Sefâretnâmelerin Kaynak Defteri", *OTAM*, 7, Ankara 1996, s.324-325.

I-ŞEHDÎ OSMÂN EFENDİ'NİN HAYATI

Osmanlı devlet adamları ve âlimlerinin doğum tarihleri genellikle bilinmemektedir. Elçi ile ilgili ulaşabildiğimiz diğer kayıtlarda elçinin yaşı hakkında herhangi bir bilgiye rastlamasakta sefâretnâmenin 20/b sayfasında geçen tartışmalarda elçinin “*elli senelik ibâdetimi mahv idemem*” şeklindeki sözlerinden elçinin sefâreti sırasında 50 yaşında olduğunu tahmin etmekteyiz. Bu tahmin doğrultusunda elçinin 1707 yılında doğduğu söylenebilir.

1757 senesinde Sultan III.Mustafa'nın cülûsunu tebliğ etmek için Rusya'ya gönderilen Şehdî Osmân Efendi'nin hayatı hakkında elimizde fazla bilgi bulunmamakla birlikte, kendisinin de sefâretnâmesinin muhtelif yerlerinde belirttiği gibi, 1153 (1740) yılında I. Mahmud'un cülûsunu bildirmek vazifesiyle yine Rusya'ya gönderilen Emnî Mehmed Bey'in Dîvân Kâtipliği'nde ve daha sonra da Kethüdâlığı'nda bulunmuş ve o zâtın ma'iyyetinde ilk defa, bu memuriyetinden 17 sene önce Rusya'ya gitmiştir.⁶

Şehdî Osmân Efendi'nin memuriyeti hakkında bilgi veren Vâsıf, kendisinin “Çavuşlar Kâtibi” olduğunu belirtirken⁷, Seyyid Abdülhakîm Efendi de, “Zümre-i Hâcegân-ı Divânî”den merhûm Emnî Bey Kethüdâsı” olduğunu bildirmektedir.⁸

1757 yılında “Şıkk-ı Sâni Defterdârlığı” pâyesiyle gittiği Rusya'dan döndükten sonra çeşitli hizmetlerde bulunmuştur. 1765 yılında “Baruthâne Binâ Emîni” ve “Sipâh Kâtibi” olmuştur. 1769'da Hotin'de bulunan orduda, Yeniçeri Kâtibi tayin edilen Baş Muhâsebeci Kesriyeli-zâde Ebûbekir Bey'in yerine Baş Muhâsebeci olmuş ve ordu defterdârı Cânibî Ali Paşa⁹ damadı Ahmed Efendi'nin orduyu zahiresiz bırakması

⁶ Bkz. Sefâretnâme Metni, 14/b, 20/b.

⁷ Ahmed Vâsıf Efendi, *Târih-i Vâsıf*, I, Matbaa-i Amire, İstanbul 1219, s. 64.

⁸ Seyyid Mehmed Hakim, *Vekâyi'-nâme-i Seyyid Mehmed Hakim*, (1166-1172), Topkapı Sarayı Kütüphânesi, Bağdat No:1231, s. 283.

⁹ Cânibî Ali Efendi: Tersâne'de yetişip Cânib olmuştur. Senelerce kalıp 1732'de Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel, o sene Defter Emîn'i ve sonra Rûznâme-i Evvel, 1740 yılında Rumeli pâyesiyle Viyana elçisi olup döndükten sonra 1741'de Tersâne Emîni ve 1742'de ikinci defa Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel oldu. 1743'te vefât etti. Muhasip, tedbirliydi. Mehmed Süreyyâ, *Sicill-i Osmânî*, I, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1996, s. 257; Ayrıntılı bilgi için bkz. Ali İbrahim Savaş, *Mustafa Hattî Efendi Viyana Sefâretnâmesi*, TTK Yayınları, Ankara 1999, s. 19-20.)

sebebiyle azli üzerine onun yerine Ordu Defterdârı tâyin edilmiştir.¹⁰ Ordunun, Eylül 1769 yılında dönüşünde vefât etmiştir.¹¹

Elde edebildiğimiz bu bilgilere dayanarak, sefir Şehdî Osmân Efendi'nin devletin muhtelif görevlerinde bulunmuş, değerli bir memuru olduğunu anlamaktayız. Mehmed Süreyyâ eserinde, sefirin aynı zamanda "Münşî" olduğunu söylemiş ise de, bu konuda bir kayda rastlanmamıştır. Bu konuda elimize ulaşan tek vesikası şüphesiz ki sefâretnâmesidir.¹²

II- ŞEHDÎ OSMÂN EFENDİ'NİN SEFÂRETİNE SEBEP OLAN SİYÂSÎ HÂDİSELER

a) Osmanlı-Rus Münâsebetlerine Kısa Bir Bakış:

Osmanoğulları Beyliği , Anadolu Selçuklu Devleti'nin bir uç beyliği konumundan bağımsız bir devlet kimliğine bürünmesinin ardından, çevresinde bulunan irili ufaklı beylikleri hakimiyeti altına almış, diğer bir yandan da batı istikametinde fetih politikası izlemeye başlamıştır. Böylece kısa zamanda üç kıtaya yayılarak büyük bir siyasi güç haline gelmiştir. Bu arada uzun yıllar Altınordu Devleti'nin siyasi nüfusu altında kalmış olan Moskova Knezliği de bu devletin siyasi birliğinin sona erip, topraklarının parçalanmasının ardından 1480 yılında Moskova Devleti olarak tarih sahnesine çıkmıştır.¹³

Osmanlı Devleti ile Rusya arasındaki ilk münâsebetler, XV. Yüzyılın sonlarında, III. Ivan zamanında başlamıştır. Diplomatik münâsebetlere Rus tüccarlarının 1475'ten sonra Osmanlı Devleti'nin elinde bulunan Kırım'daki Ceneviz kolonilerinde ve Azak şehrinde alış-verişleri takaddüm eder. Diplomatik münâsebetlerin başlaması ise, Moskova'nın Altınordu hakimiyetinden çıkması konusunda da büyük hizmetleri bulunan Kırım Hânı Mengli Giray'ın tavassutu ile olmuştur. Kırım Hânı bu kez de dostu III. Ivan

¹⁰ Ahmed Vâsıf Efendi, *a.g.e.*, II, s. 5-11.

¹¹ Mehmed Süreyyâ, *a.g.e.*, V, s.1572.

¹² Faik Reşit Unat, *Osmanlı Sefirleri ve Sefâretnâmeleri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1992, s. 107; Münir Aktepe, *Mehmed Emîni Beyefendi(Paşa) 'nin Rusya Sefâreti ve Sefâretnâmesi*, TTK Yayınları, Ankara 1989, s. 7, Dipnot:19 ; Faik Reşit Unat, "XVIII. Asır Vesikalarından Şehdî Osman Efendi Sefâretnâmesi", *Tarih Vesikaları*, 1, I, Maarif Vekilliği Yayınları, Haziran 1941, s. 67.

¹³ Akdes Nimet Kurat, *Rusya Tarihi, Başlangıçtan 1917'ye Kadar*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1999, s.112-116.

ile Osmanlı padişahı II.Beyazıt arasında münâsebetin tesisine hizmet etmiştir. Macar kralı Mathias Korvinus'a Moskova'dan gönderilen Rus elçisi Fedor Kuritsın dönüşünde Türkler tarafından Belgrad'da durdurulmuş ve Macar kralı ile Mengli Giray'ın tavassutları sayesinde serbest bırakılmıştır. Elçi Kuritsın Moskova'ya döndüğünde, Türk paşalarının, Moskova Beyi'nin Osmanlı padişahı ile münâsebet tesis etmesi ve İstanbul'a elçi göndermesi gerektiği hakkındaki imâlarını Ivan'a göndermiştir. Buna göre; Osmanlı padişahının Moskova Knezi ile münâsebet tesisine karşı çıkmayacağı anlaşılmış oldu. Ivan, Rus tüccarlarının bir süreden beri Azak şehrinde ve Kefe'deki paşa tarafından birçok haksızlıklara maruz kaldıkları vesilesi ile münâsebet tesisine karar vermiştir. III. Ivan Rus elçilerinin İstanbul'da kabul edileceklerini öğrenince 1497 yılında Michail Pletstcheieff adlı birini İstanbul'a elçi olarak gönderdi. Pletstcheieff'e verilen talimatnâmede gerek vali sıfatıyla Kefe'de bulunan padişahın oğlunun ve gerekse padişahın huzurunda diz üstü çökerek değil, eğilerek selam vermesi tembih edilmişti.¹⁴ Bu ilk Rus elçisinin kendisine verilen talimatnâmeye uyarak, İstanbul'da bulunan diğer yabancı elçilerden hiçbirinin, kendisinden önde durmasına izin vermediği ve de padişahı başa kimseye hitâp etmek istemeyişi İstanbul'da hayret uyandırmış ve Rusların çok kaba ve kültürsüz kimseler olduğu hükmünün verilmesine neden olmuştur. Nitekim bu husûs II. Beyazıt tarafından III. Ivan'a gönderilen cevapta da belirtilmiştir. Ayrıca padişah tarafından Kefe ve Azak'taki Rus tüccarlarına iyi muamele olunacağına dair de söz verilmiştir.¹⁵

Bu tarihten sonra her geçen gün siyâsi, ekonomik ve askeri bakımlardan güçlenmeye başlayan Rusya; Kırım Hânlığı ve Kefe Beyliği vasıtasıyla ilişkilerini yürüttüğü Osmanlı Devleti ile arasını bozmamaya son derece gayret göstermiştir.

Kuruluşundan bu yana Baltık ve Karadeniz'e çıkabilme idealleri içinde olan Rus Devleti, XVI. yüzyılda Karadeniz'in kuzeyinde bulunan siyâsi yapıyı da çok iyi değerlendirerek Kazan ve Astrahan Hânlıklarını toprakları içine katmıştır. Rusların Hazar Denizi yönünde askeri ve siyâsi açıdan yayılması, devletin artık önemli askeri bir güç haline gelmesinin göstergesi olup, Osmanlı devlet adamları da bu gücün farkındaydılar. Ancak bu gücün, dünya siyâsetine yön veren bir devlet için tehlike oluşturmayacağı

¹⁴ Bu konuda bkz. A. İbrahim Savaş, "Osmanlı Elçilerinin Resm-i Kabul Protokolleri", *Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih İncelemeleri Dergisi*, 11, İzmir 1996, s. 111-124.

¹⁵ Kurat, *a.g.e.*, s. 117-118.

kanaatini taşımaktaydılar.¹⁶ Osmanlı Devleti'nin önemsemediği ve ciddiye almadığı Rusya, sadece Rusya'nın dış ilişkilerini takip eden Posolskiy Prikaz adında bir Elçiler Dairesi kurmuş ve bu dairenin bir bölümünü de Osmanlı Devleti için ayırmıştı. Bu dairenin yegâne vazifesi Osmanlı Devleti'ne karşı politikalar ve stratejiler üretmektir. Bu stratejiler arasında, kendi büyümesine engel teşkil eden Lehistan ve Litvanya'ya karşı ittifak teklifleri yapıp, Kırım Hânını pâdişâha şikâyet etmek de vardı.¹⁷

XVII. yüzyılın başından itibaren Osmanlı-Rus ilişkileri çok daha farklı bir dönemece girdi. Osmanlı Devleti ile askeri açıdan boy ölçüşebilecek konumda olmamasına rağmen muhatabını rahatsız ederek, onun askeri gücünün niteliğini öğrenebilmek yönünde çalışmalara girdi. Bunun için, Osmanlı Devleti ile doğrudan çatışmayı göze alamayacağı için himâyesi altında bulunan Kazakları, Azak Kalesi'ni almaları için saldırıya teşvik etti. Her ne kadar Kazaklar 1637 yılında Azak Kalesi'ni almayı başarmışlarsa da, Rusların Osmanlı karşısında dolaylı olarak da olsa ilk güç denemeleri sayılan bu olay neticesinde, Kazaklar yine Rusya'nın direktifleriyle 1643 yılında bu kaleyi geri vermek zorunda kalmışlardır.¹⁸

Rusya, Osmanlı Devleti ile boy ölçüşebilecek konuma gelmek ve çevreye doğru yayılabilmek amacıyla askeri ve ekonomik gücünü yenileyerek, bunu modernize etmek çabası içine girdi. Bunun nedeni aslında 1634 yılında Rusya ile Lehistan arasında "ebedî barış" akdinin doğurduğu sulh döneminin Rusya tarafından iyi değerlendirilerek bazı ıslahat çabalarına girişilmesidir. Özellikle Çar Aleksey Michayloviç zamanında güçlü bir ordu kurulmuştur. Ancak Rusya'nın öteden beri amacı olan Karadeniz ve Baltık Denizi'ne açılabilmesi için Osmanlı Devleti ve Lehistan ile savaşa girmesi gerekiyordu. Rusya, Osmanlı Devleti ile mücadele edecek gücü henüz kendinde göremediği için Osmanlı Devleti'nin Girit meselesi¹⁹ nedeniyle Venedik ile savaş halinde olmasını iyi değerlendirerek Ukrayna Kazakları ile 1654 yılında imzaladığı barış antlaşmasından sonra Lehistan'a savaş açmıştır. Bu savaş sonunda Rus kuvvetleri ilk defa Avrupa içlerine kadar ilerlemişler ve 1667 yılında Lehistan ile imzalanın Andrusovo Barışı ile Rusya, gerek

¹⁶ Osman Köse, "XVIII. Yüzyıl Osmanlı-Rus Münâsebetleri", *Osmanlı*, I, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999, s.536.

¹⁷ A. İbrahim Savaş, "Osmanlı Elçilerinin Sefâret Güzergâhları", *Toplumsal Tarih*, 27, (Mart 1996), s.55-56.

¹⁸ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarih*, III/2, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1982, s. 131.

¹⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 142-146.

siyâsi gerekse askeri açıdan nüfûzunu arttırmıştır.²⁰ Lehistan'ın askeri gücünü mutlak surette zayıflatıktan sonra, Osmanlı Devleti'nin kendi aleyhine bir harekette bulunmasını engellemeye çalışmıştır. Osmanlı'nın 1671 yılında Lehistan'a sefer açması söz konusu olunca, bunun kendisi için olumsuz sonuçlar doğuracağını düşünerek İstanbul'a tehditvâri bir mektup göndermekten de geri kalmamıştır. 1675 yılında Ukrayna Kazakları'nın, Rusya'nın himâyesine geçmesiyle birlikte artık Rusya Karadeniz'in kuzeyinde Osmanlı Devleti açısından büyük bir tehlike teşkil etmeye başlamıştır.²¹

Osmanlı Devleti'nin Avrupa coğrafyasının tamamına hakim olarak bir dünya devleti kurma yolunda ideallere sahip olduğu bir sırada Karadeniz'in kuzeyinde beliren Rus tehlikesine karşı önlem almak zorunda kalmış ve bu tehlikeyi ortadan kaldırmaya yönelik faaliyetler içine girmiştir. Rusya'nın ileride büyük bir tehlike olabileceği düşüncesi ile 1677 yılında Rusya'ya resmen savaş açılmasına karar verildi. Bu seferin önemi ise ilk kez Dîvân-ı Hümâyûn'un Rusya'ya karşı böyle bir sefer açmasıdır.²² Rusya'nın, Osmanlı Devleti aleyhine askeri faaliyetler içine girdiği, Özi Valisi ve Kırım Hâmı tarafından İstanbul'a bildirilince, 1679 yılında tekrar sefer hazırlıkları başladıysa da iki taraf arasında yapılan görüşmelerin neticesinde 11 Şubat 1681 tarihinde ilk Osmanlı-Rus Antlaşması sayılan Bahçesarây / Edirne Antlaşması imzalanmıştır.²³

XVII. yüzyıl boyunca Osmanlı Devleti'nden her zaman çekinen Ruslar, 1683 Viyana bozgunundan sonra bu fikirlerini yavaş yavaş değiştirmeye başlamışlar ve diplomatik münâsebetlerde önceki yıllara kıyasla daha cesur hareket etme gücünü bulmuşlardır. 1684 yılında Leh Kralı Johan Sobieski'nin ısrarı üzerine Lehistan, Avusturya ve Venedik Devletleri arasında Osmanlı Devleti'ne karşı kurulan "Mukaddes Birlik" e 1686 yılında Rusya da katılmıştır. Bu kararıyla Rusya ilk kez olarak Avrupa Devletleri koalisyonuna girmiş ve böylece Osmanlı Devleti, Papa'nın başında bulunduğu "Hristiyan Bloku" nca üç taraftan abluka altına alınmış oldu.²⁴ Rusya, Avrupa Devletleri ile girdiği "Mukaddes Birlik" de taahhüt ettiği üzere, 1689 da Kırım ve Kefe üzerine yürüdü. Fakat zorla da olsa Kırım kuvvetleri tarafından mağlup edilerek geri çekilmek

²⁰ Kurat, *a.g.e.*, s. 231-232.

²¹ Köse, *a.g.m.*, s. 537.

²² Aynı yer.

²³ Antlaşma hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Kurat, *a.g.e.*, s. 234-235.

²⁴ Kurat, *a.g.e.*, s. 237.

zorunda kaldılar. Bundan sonra Rusya XVII.yüzyıldan beri göz koyduğu Azak Kalesi üzerine saldırıya geçti. Kaleyı tamamen çevirerek dışarı ile irtibatını kestiklerinden yaklaşık 2 aylık muhasaradan sonra 26 Temmuz 1696 yılında Azak Kalesi'ni aldılar. Böylece Rusya Karadeniz'de kilit noktası olan bir yere sahip oldu ve Kale'yi iyice tahkim ederek içine sekiz bin muhafız yerleştirdi.²⁵ Rus Çarı I. Petro, Azak Kalesi'ni almakla yetinmeyip Kerc Boğazı'nı da ele geçirerek Karadeniz'e açılmak istiyordu. Denize ulaşılınca donanmaya da ihtiyaç duyulacağından, bu iş için tersanelerde çalıştırılmak üzere İsveç, Venedik, Danimarka ve Hollanda'dan ustalar getirildi ve bu konuda bilgi-beceri sahibi olmak için Avrupa'ya gençler gönderildi. Çar I. Petro'da Avrupa'ya giderek gelişmeleri yakından gördü. 1698 yılında Rusya'ya döndüğünde hemen yeniliklere başlayarak ülkeyi "Avrupalılaştırma" hareketine girişti. I. Petro'nun amacı askeri ve sosyal alanda yaptığı düzenlemelerle güçlü bir devlet ortaya koyarak Mukaddes İttifak Devletlerinin de desteği ile bir an önce Karadeniz'e ulaşmaktı. Ancak Avusturya, Venedik ve Lehistan'ın Osmanlı Devleti ile barış için müzâkereye başlamaları I. Petro'nun plânlarını bozdu.²⁶

Rusya, Mukaddes İttifak Devletlerinin Osmanlı Devleti ile yaptıkları barış görüşmelerini engellemeye çalıştıysa da bunda başarılı olamadı. Karlofça müzakerelerine Ruslar da çağrıldı ancak Kerç Kalesi'ni almak için ısrar ettikleri için bir sonuç alınamadı. Osmanlı Devleti ile Rusya arasında iki yıllık müzakere imzalandı. Ancak Ruslar, yalnız başlarına Osmanlı'ya karşı savaşamayacaklarını ve Karadeniz'e çıkamayacaklarını anlayınca İstanbul'a bir elçi göndererek barış yapmak istedi. Neticede 13 Haziran 1700 tarihinde 14 maddelik İstanbul Antlaşması imzalandı. Antlaşmanın ikinci maddesine göre, Özi boyunda Ruslarca işgal edilen Doğan, Gazi Kerman, Şahin Kerman ve Nusret Kerman kaleleri yıkılarak arazisinin Osmanlı Devleti'ne verilmesi; dördüncü maddesi ile Azak Kalesi ve ona tâbi arazilerin Rusya'ya bırakılması; sekizinci maddesi ile Rusların, Kırım Hânlığına artık vergi vermeyeceği ve Rusya'nın bağımsızlığının Osmanlı tarafından tanınacağı; dokuzuncu maddesi ile esirlerin serbest bırakılacağı ve 13. madde ile de İstanbul'da oturacak olan Rus Kapı Kethüdası (Resident) ve diğer diplomatların, diğer

²⁵ Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, IV/3, s. 255-256.

²⁶ Kural, *a.g.e.*, s. 255.

devlet temsilcilerinin yararlandığı hakların aynından yararlanabileceği kararlaştırıldı.²⁷ Müzakereler sırasında Rus temsilci, Azak ile İstanbul arasında Rus gemilerinin seyrüseferini teklif ettiyse de Karadeniz Osmanlı'nın iç denizi sayıldığından kabul görmedi. Azak Kalesi'nin Ruslara verilmesiyle, Osmanlı Azak Denizi çevresindeki hakimiyetinden vazgeçmek zorunda kaldı. Yine bu antlaşmaya göre ilk kez olarak İstanbul'da daimi bir Rus elçisinin bulundurulması kabul edildi. Gelen bu ilk Rus elçisi R.A. Tolstoy'dur.²⁸

Osmanlı Devleti, Karlofça ve İstanbul Antlaşmaları ile tarihinde ilk kez bu kadar büyük toprak kaybediyordu. Uzun süreden beri süren savaşlar Osmanlı Devleti'ni iktisadi ve mali açılardan sarsmaya başlamıştı. Asırlardır yenilgi yüzü görmemiş Osmanlı'nın savaşlarda üst üste aldığı mağlubiyetler, toplumu derinden yaralamış devlet adamlarını ise şaşkına çevirmiştir. Savaşların oluşturduğu iktisadi bunalımı bir nebze olsun hafifletmek isteyen devlet, fazla vergileri kaldırarak ödenmeyenleri de affetti. Yapılan bu mali düzenlemelerden sonra zirâî ve ticârî hayat da canlanmaya başladı. Askeri alanda da düzenlemeler yapılarak Kapıkulu ve Tımarlı Sipahi Teşkilatı ile donanmada önemli yenilikler yapıldı. Devletin kaybettiği topraklar göz önüne alındığında bu sulh döneminin uzun sürmeyeceği her halinden anlaşıyordu.

Özellikle Azak Kalesi'nin Rusların elinde olmasından dolayı Rusya Karadeniz'i tehdit ediyor ve burada büyük bir donanma kurmak için çalışmalar yürütüyordu. İstanbul Antlaşması ile Karadeniz'e açılma imkanı bulamayan Rusya, Baltık Denizi'ne açılmanın daha kolay olacağını düşünerek Lehistan üzerine nüfuz kurmak için çalışmalara başladı. Ancak bundan endişe eden İsveç Kralı XII. Karl, Lehistan üzerindeki Rus nüfuzunu kırmayı başardı. Rus Çarı I.Petro bu durum üzerine bir an evvel savaş hazırlığını tamamlayarak İsveç'e savaş açtı. 1708 yılında Poltova Meydan Muharebesi'ni İsveç kaybedince, XII. Karl Osmanlı'ya sığınarak Bender'e geldi. Böylece tekrar Osmanlı ile Rusya savaşın eşiğine geldi. Ancak yine mutâbakat sağlandı. Tabi yine bu arada Rusya boş durmayarak gizlice Osmanlı Devleti'ndeki Boğdan, Eflak, Sırbistan ve daha sonra da Karadağ Hristiyanlarını isyana teşvik etti. Rusya'nın bundaki amacı bir savaş durumunda, iç işleriyle uğraşmak zorunda kalacak Osmanlı'yı kısa sürede mağlup etmektir. Nitekim

²⁷ Köse, *a.g.m.*, s. 538.

²⁸ Aynı yer.

İsveç Kralı XII. Karl'ın Osmanlı'ya sığınması ile ilgili sorun yeniden patlak verdi. Rusya, Lehistan ile birleşerek Osmanlı'ya harp ilan edeceği konusundaki tehditlerinden sonra Osmanlı hükümeti tehlikenin büyüklüğünü anlamış oldu. Rusların Azak Denizi'nde donanma ve sınır boylarına kaleler inşa ettiği yönündeki haberler İstanbul'a çağrılan Kırım Hânı Devlet Giray tarafından teyit edilerek Osmanlı, Rus tehlikesine karşı uyarılmıştır. Bunun üzerine 20 Aralık 1710 yılında Rusya'ya savaş ilan edilmiştir. Tarihte Prut Savaşı olarak adlandırılan bu savaşta Ruslar, hiç ummadıkları bir Osmanlı ordusu ile karşılaşmış ve galibiyetin imkansız olduğunu görerek Osmanlı Devleti ile sulh yapmışlardır.²⁹ 1711'de imzalanan bu antlaşmanın en önemli kazancı Azak Kalesi'nin Osmanlı'ya teslimi ve Lehistan'ın Rus nüfuzundan kaldırılmasıdır. Rus ordusunun Prut'ta tamamen imhâ edilmesi mümkün iken, Osmanlı'nın bunu değerlendirmeyerek antlaşma imzalaması, Rus ordusunu imhâdan kurtarmış oldu. Bu açıdan bakıldığında Prut Barışı askeri bakımdan Rusya'nın büyük hezimetini sayılırken, diplomasi bakımından da büyük bir zaferi olarak kabul edilmektedir.³⁰

Rusya, Osmanlı engelini aşamayacağını anlayınca İran'ın iç karışıklıklar içinde olmasından yararlanarak Hazar Denizi sahili boyunca ilerlemeye başladı. Osmanlı, İran ile yakından ilgileniyordu. Bu nedenle Damat İbrahim Paşa muhtemel bir Rus istilasını önlemek ve Türk hudutlarının emniyetini sağlamak amacıyla harekete geçme kararı aldı. Böylece yeniden Rusya ile bir savaşın eşiğine gelinmiş oldu. Osmanlı devlet adamları Avrupa'da kaybedilen toprakların başka yerde telâfi edilmesi düşüncesiyle Gürcistan'a başlattığı askeri hareketi genişletmeye başladı. Osmanlı'nın ilerlemesi karşısında, Rusya'nın düşmanca tavırlar takınması üzerine Avusturya'ya karşı Osmanlı-Rus-Fransız ittifakının zeminini hazırlamak düşüncesinde olan Fransa'nın tavassutu ile 1724 yılında 16 maddelik İran Mukâsemenâmesi (Taksimât Antlaşması) imzalandı.³¹ Buna göre İran, Derbend ve Bakü'den başka, Hazar Denizi'nin güneyindeki Geylan, Mâzenderân ve Astrâbâd bölgelerini Rusya'ya bırakırken, Şirvân, Gence, Erivân, Mogan, Karabağ, Azerbaycân ve kısmen Irak-ı Acem'i Osmanlı Devleti'ne terk etmek zorunda kaldı.³² Ruslar bu suretle Kafkasların güneyine kadar inmiş oldu.

²⁹ Prut savaşı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Uzunçarşılı, *a.g.e.*, IV/1, s. 76-83.

³⁰ Uzunçarşılı, *a.g.e.*, IV/1, s. 84-86 ; Köse, *a.g.m.*, s. 540.

³¹ Köse, *a.g.m.*, s. 540-541.

³² Uzunçarşılı, *a.g.e.*, IV/1, s. 192-194.

b) 1736-1739 Osmanlı-Rus Savaşı ve Belgrad Antlaşması:

Osmanlı ile Rusya arasında İran topraklarının bölüşümü antlaşması yapıldıktan sonra Osmanlı-İran savaşları aralıklarla devam etti. Sadrazam İbrahim Paşa tarafından kurulmaya çalışılan sulh ve sükûn devri bu savaşlar döneminde halk arasında büyük hoşnutsuzluğa neden olmuştu. Bu sıralarda Osmanlı Devleti'nde "Lâle Devri" diye adlandırılan eğlence, lüks ve sefâhâte düşkünlük dönemi yaşanmaktaydı. Halkın büyük çoğunluğu savaşlar neticesinde yoksulluk ve sıkıntı içindeyken devlet yönetimi etrafında kümelenen, hâli vakti yerinde olan bir grup insanların sefâları halk arasında sosyal patlamaya neden oldu. Sonucunda bu olay Patrona Halil İsyanı ile neticelendi. Bu isyan sonunda III.Ahmet tahtan indirilerek yerine I. Mahmut padişah oldu. İran savaşları bundan sonra da devam etti.³³

Rusya'da 1725 yılında ölen I.Petro'dan sonra II.Petro ve onun ölümüyle de 1730 yılında Petro'nun kızı Anna Ivanovna tahta geçmişti.³⁴ Rusya, bu süre zarfında Osmanlı'nın içinde bulunduğu iç karışıklıklar ve İran ile mücadelesinin aksine, aldığı yerleri geri vererek İran ile dostluk kurmuştu. Yeni Rus Çariçesi Anna bununla yetinmeyerek Osmanlı Devleti'ne karşı, Avusturya imparatoru VI.Şarl ile bir ittifak yaptı. Buna göre Avusturya, Bosna-Hersek'i alacak, ilk taarruzu Ruslar yaptıktan sonra, Avusturya imparatoru görünüşte Ruslarla Osmanlıların arasını bularak süre kazanıp zamanı gelince de savaşa girecekti.

Osmanlı Devleti'nin İran ile savaş halinde olmasını fırsat bilen Rusya, daha önce yapmış olduğu Prut ve Edirne antlaşmalarına rağmen Lehistan üzerine askeri müdahalede bulunarak, kendi namzedi olan III. Auguste'ü Leh kralı seçtirdi. Osmanlı'nın antlaşmayı ihlâl ettiğini ileri süren Rusya 1736'da önce Azak Kalesi'ni sonra da Kılburun Kalesi'ni zaptetti. Daha sonra Kırım'a bir ordu sevk ederek Bahçesarây'ı yıkıp yaktı. Bu sırada Osmanlı Devleti' de İran ile savaş halinde olduğundan tüm bu olaylara ses çıkaramadı. Ancak Azak ile Kırım'a saldırılıp, buraların yakılıp yıkılması bardağı taşıran son damla

³³ Yayın Kurulu, "III.Ahmet", *Osmanlı*, XII, Yeni Türkiye Yayınları, s. 180-181; Mustafa Nuri Paşa, *Netayic ül-vukuat*, (sadeleştiren, notlar ve açıklamaları ekleyen: Neşet Çağatay), III, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1992, s. 38-44.

³⁴ Kurat, *a.g.e.*, s. 271-276.

oldu. Osmanlı Devleti'nin uzun yıllardan beri İran ile savaş halinde olmasından dolayı yeni bir savaş için hazırlığı yoktu. Bu arada Fransa ise Osmanlı'yı Ruslara karşı savaşa teşvik ediyordu. Çünkü Lehistan verâseti konusunda Avusturya, Fransa ile savaşa başlamıştı. Sonuçta 1736 yılında Rusya'ya savaş ilan edildi.³⁵ Savaş ilanının ardından İran ile Kasr-ı Şirin Antlaşması'nda belirtilen hudutlar üzerinde antlaşma yapıp, İran'ın Caferî mezhebini kabul ettirmek yolundaki teklifi askıya alınarak, şimdilik İran ile savaşlara son verildi.³⁶

Avusturya'nın, Rusya ile arasında yaptığı gizli antlaşma gereğince, 1726 yılında tavassut teklifleri ile Osmanlı Devleti'ni oyalayarak bu arada kendi ordularının hazırlıklarını bitirmeye çalışıyordu. Ruslar tarafından Özi Kalesi'nin alınmasından sonra Avusturya da yüzündeki maskeyi düşürerek 1737'de Osmanlı topraklarına girdi. Fransa tavassut için savaşın sona erdirilmesine çalıştıysa da bunda başarılı olamadı. Çünkü Fransa, Rusya'nın daha fazla büyüüp Karadeniz ve Akdeniz'e inerek kendi ticari menfaatlerini zedelemesinden korkuyordu. Savaş, başta Avusturya ve Rusya'nın üstünlüğü ile devam ederken, kısa zamanda toparlanan Osmanlı ordusu kaybettiği toprakları almaya başladı. Rusya, Hotin'i ele geçirmesine rağmen bu sıralarda gündeme gelen İsveç-Fransa ittifakı ve Osmanlı-Prusya ittifakı ile ayrıca Osmanlı-İsveç ticaret antlaşmasının imzalanması uluslar arası arenadaki siyâsi havayı hemen değiştirdi. Bu gelişmeler üzerine Avusturya, Osmanlı ile anlaşarak savaştan ayrılınca Rusya'da barış yapmak zorunda kaldı. Fransa'nın tavassutuyla Avusturya ile imzalanan antlaşmadan sonra 1739'da Rusya ile 15 maddelik Belgrad Antlaşması imzalandı.³⁷ Bu antlaşma ile Rusya, Azak Kalesi'nin tamamıyla yıkılmasını taahhüt ediyordu. Böylece Rusya, Karadeniz'e çıkmak için ilk esaslı şartları ve imkanları elde etmiş oldu.³⁸ Bu antlaşma, Osmanlı Devleti'nin Karlofça ve Pasarofça'da imzaladığı antlaşmalara nispetle en karlı olanıydı. Çünkü Osmanlı Devleti daha önce uğradığı zararların bir kısmını telafi ederken, diğer yandan da siyâsi platformda önemli addedilen iki devlete karşı aynı anda mücadele edebileceğini de göstermiş oldu. Bu arada Fransa'nın tavassutu nedeniyle de Fransa'ya verilen kapitülasyonlar genişletilmiştir.

³⁵ Mustafa Nuri Paşa, *a.g.e.*, III, s. 44-50; Uzunçarşılı, *a.g.e.*, IV/1, s. 250-253.

³⁶ Köse, *a.g.m.*, s. 541.

³⁷ Uzunçarşılı, *a.g.e.*, IV/1, s. 288-294.

³⁸ Kurat, *a.g.e.*, s. 276.

c) 1768-1774 Osmanlı-Rus Savaşı ve Küçük Kaynarca Antlaşması:

Osmanlı Devleti, imzalanan Belgrad Antlaşması'nın şartlarına büyük ölçüde riayet etmekle birlikte yıllardır üç cephede yapılan aralıksız savaşlarla yıpranmıştı. Humbaracı Ahmet Paşa³⁹ tarafından Avrupaî tarzda askeri teşkilatta bir takım reformlar yapılmasına rağmen yinede bunlar ordunun modernizasyonu için yeterli değildir. Devletin, ekonomik ve askeri durumu dışardan gelebilecek herhangi bir tehlikeyi göğüsleyecek durumda değildi. Rusya ile imzalanan 27 yıl süreli barışın sonuna yaklaşılmasına ve Osmanlı-Rus ilişkilerinin tekrar savaş ortamına doğru sürüklenmesine rağmen, Osmanlı Devleti'nde bu konuda herhangi bir hazırlık ya da kaygı bulunmuyordu.

Rusya'da ise çariçe Anna'dan sonra başa geçen hükümdarlar askeri ve ekonomik yönden devletlerini güçlendirmeye ve hepsinden önemlisi ordularında Avrupa tarzında düzenlemeler yapmaya çalışmışlardır. 1741 yılında Elizaveta Rusya imparatoriçesi olmuştur. Osmanlı'da III. Mustafa'nın tahta çıkışı da bu döneme denk gelmektedir ve padişahın cülûs tebliğini Rusya'ya bildirmekle görevlendirilen Şehîdî Osmân Efendi de ilgili nâmeyi Çariçe Elizaveta'ya vermiştir (1757). Buna mukâbil ise Rusya Devleti tarafından orta elçilik pâyesiyle Prens Schachowsky(Şahovski)⁴⁰, hükümdârının III. Mustafa'nın tahta çıkışını kutlayan mektubunu İstanbul'a ancak bir yıl sonra yani 1758 yılında getirmiştir. Rusya'dan gelen elçiye Şubat ayının başlangıcından sonuna kadar

³⁹ Humbaracı Ahmet Paşa: Bu kişi Fransız asilzâdelerinden olup asıl adı Claude Alexandre Compte de Bonneval'dir. 1675 yılında Fransa'da doğmuştur. XIV. Louis'in saray nâzırı ile arası açılınca 1706'da Avusturya Devleti hizmetine girdi ve bu orduda 22 yıl hizmet etti. Hattâ, Avusturyalıların 1716'da Osmanlılarla yaptığı Varadin Meydan Savaşı'nda, Avusturya ordusunda Osmanlı'lara karşı savaştı. Kont Bonneval'in, Avusturya başvekîli Prens Öjen ile arası açıldı, hapse atılarak üç yıl hapiste kaldı. Hapisten çıkınca istediği yere gitme izni verilince önce Venedik'e, sonra da 1729'da, Avusturya'dan öcünü almak için Osmanlı Devleti'ne, İstanbul'a geldi. Bu sırada 54 yaşında olan Kont Bonneval müslüman oldu ve Ahmet Paşa adını aldı. Osmanlı ordusunu, Avrupa orduları gibi yetiştirmek isteyen sadrazam Topal Osman Paşa, Ahmet Paşa'yı, yeni bir Humbaracı Ocağı kurmakla görevlendirdi. Bu nedenle Humbaracı Ahmet Paşa ünvanını alan Kont Bonneval'e 1731 yılında "Beylerbeyilik" rütbesi verildi. Erdel Seferi'nden dönüştü gözden düştü ve 1738'de Kastamonu'ya sürüldü. 1739'da da affedilip İstanbul'a döndü, yeniden humbaracı başı atandı. Son zamanlarda ısrarla Fransa'ya dönmek istiyordu. Bu arzusuna erişmeden 14 Mart 1747'de İstanbul'da öldü. Galata Mevlevihânesi Mezarlığına gömüldü. O kadar uzun süre Osmanlı hizmetinde çalışmış olmasına rağmen, Türkçe'yi öğrenememiş, raporlarını Fransızca ya da Latince yazmıştır. Kont Bonneval'in anıları iki cilt halinde Paris'te 1806'da yayınlanmıştır. (bkz. Mustafa Nuri Paşa, a.g.e. III-IV, s.331, Dipnot:46).

⁴⁰ BOA, Nâme-i Hümâyûn Defterleri, No:17, s.35.

yalnız bir aylık nafaka bedelinin günlüğü 98 kuruş olarak tespit edilmiştir⁴¹. Osmanlı Devleti tarafından, Rus elçisinin ma'iyetine görevlendirilen Dergâh-ı Âli çavuşlarından dört kişinin ise Mart ayının birinci gününden sonuna kadar toplam 29 günlük nafakaları 29 kurş olup toplam 120 akçedir⁴². Rus elçisinin, İstanbul'a varıncaya kadar, Kırk Kilise'de (Kırklareli) üç günlük yiyecek, araba ve beygir ihtiyacı ahali tarafından karşılanmış ve bunun günlüğü 237 kuruş olarak belirlenmiştir⁴³. Elçiye Köstence kazasının Karasu köyü ahalisi tarafından bir günlük ihtiyaçları karşılanmış ve toplam 94 kuruş harcanmıştır⁴⁴. Ayastefanos menziline vardığında ise yine kaza ahâlisi tarafından yiyecek, arpa ve saman verilmiştir⁴⁵. Rus elçisine mihmandâr tayin olunan Bosnevî Mustafa Ağa'ya ise Gökmeli menzilinden 15 baş beygir⁴⁶, Asi Kuyu menzilinden 15 baş beygir⁴⁷ ve Kozluca menzilinden de 15 baş beygir kaza ahâlileri tarafından verilmiştir.⁴⁸ Elçi Ayastefanos'da, Dergâh-ı Âli kapıcı başlarından Duhâni Abdi Ağa ve yeni mihmandâr Ali Ağa tarafından karşılanıp, burada burada peşkir, kahve, tath, şerbet ve buhur merâsimi düzenlenip ardından da kapıcıbaşı sağda, mihmandâr solda, elçi ortada ve eski mihmandâr ve diğerleri ise arkada yürüyerek Galata'da Rus elçisine tahsis olunan konağa varılmıştır. Burada yine kahve, şerbet ve buhur ikrâmında bulunulmuştur. 5 Kasım 1760 senesinde elçinin sâde, hediyesiz mektubu sadrazama teslim edilmiştir. Elçiye 14 Mart 1761 tarihinde avdetnâme-i hümayun verilmiş, ardından çavuşlar kâtibi ve emîni, mihmandâr ve diğer çavuşlar ile birlikte Kerc İskeleyi'ne iâde olunmuştur.⁴⁹ Elizaveta⁵⁰ zamanının en önemli dış olaylarından biri de Rusya'nın, Avrupa'da cereyan eden "Yedi Yıl Savaşları"na (1756-1763) karışmasıdır. Bu savaşlarda Rus askeri birlikleri Doğu Prusya'ya girmişlerdir, 1760 yılında Oder Nehri üzerinde Prusya Kralı'nın kuvvetlerini yenilgiye uğratmışlardır. Bu tarihlerde Ruslar kısa sürede Berlin şehrini işgal ettiyseler de, Elizaveta'nın ani ölümü

⁴¹ BOA, Kâmil Kepeci Kataloğu, *Cevdet-Hâriciye*, No: 4270.

⁴² BOA, Kâmil Kepeci Kataloğu, *Cevdet-Hâriciye*, No: 977,7271.

⁴³ BOA, Kâmil Kepeci Kataloğu, *Cevdet-Hâriciye*, No: 438.

⁴⁴ BOA, Kâmil Kepeci Kataloğu, *Cevdet-Hâriciye*, No: 8611.

⁴⁵ BOA, Kâmil Kepeci Kataloğu, *Cevdet-Hâriciye*, No: 1002.

⁴⁶ BOA, Kâmil Kepeci Kataloğu, *Cevdet-Hâriciye*, No: 19.

⁴⁷ BOA, Kâmil Kepeci Kataloğu, *Cevdet-Hâriciye*, No: 18.

⁴⁸ BOA, Kâmil Kepeci Kataloğu, *Cevdet-Hâriciye*, No: 17.

⁴⁹ BOA, BEO Sadâret Tasnifi, *Sadâret Defterleri*, Defter No:350, s. 17-23.

⁵⁰ Elizaveta Petrovna, 1741-1761 yılları arasında Rusya tahtında bulunmuştur. Anna zamanında kurulan "Nazırlar Heyeti"ni kaldırarak 12-15 hâlis Rus menşçili azâdan oluşan "Senato"yu yeniden canlandırmıştır bkz. Kurat, a.g.e., s. 277.

üzerine tahta çıkan III. Petro, Rusya'nın savaştan tamamen çekilmesini sağlamıştır.⁵¹ 1762 yılında başa geçen II. Katerina ile beraber Rusya tamamen Avrupa'daki harplere tarafsız kalmıştır. Çünkü Lehistan meselesi Rusya için Avrupa'daki harplerden daha önemlidir. Rus devlet adamlarına göre, merkezî Avrupa'ya yerleşebilmek için Lehistan'ın kısmen veya tamamen ortadan kaldırılması gerekiyordu. Böylece Osmanlı toprakları Rus saldırılarına tamamen açık hale geliyordu. Rusya bundan başka Gürcistan'daki yerli ahâliyi isyana teşvik ediyor; Yunanistan, Arnavutluk, Karadağ, Eflak ve Boğdan Hristiyanları arasında da taraftar kazanmaya çalışıyordu. Ayrıca sınır boylarında kaleler inşa ederek askeri hazırlık yapıyordu. Osmanlı Devleti'ni hedef alan bu gelişmelerden en önemlisi, Rusların Lehistan'a yönelik müdahalesiydi. Rusya, 1763'te ölen Leh Kralı August'un yerine, Lehistan Diyet Meclisine baskı yaparak II.Katerina'nın da gözdesi olan Stanislav Ponyatovski'yi seçti. Ayrıca Yedi Yıl Savaşları için hazır bekletilen kuvvetleri de Lehistan'a sokunca, Lehistan'da iç savaş çıktı.⁵² Düzeni sağlamak isteyen Ponyatovski, Rus kuvvetlerinin arttırılması için Rusya'ya müracaat edince, Leh vatanseverlerinin toplandığı Milli Katolik Partisi de Osmanlı'dan yardım istedi. Ancak Osmanlı devlet adamları devleti tehdit eden bu dış tehlike karşısında iki gruba ayrılmışlardı. Bir kısmı devletin uzun savaş döneminde oldukça yıprandığını öne sürerek Rusya ile savaşa girilmemesi gerektiğini savunurken diğer bir kısmı da tehlikenin daha fazla büyümeden hemen Rusya'ya savaş ilan edilmesi taraftarıydı. Neticede, Lehistan'dan başka Balkanlar, ve Kafkasya'daki durum da göz önüne alınarak Rusya'ya 8 Ekim 1768'de savaş ilan edildi.⁵³

Osmanlı, 1769 yılında Kırım Hânı Kırım Giray'ın Rusya'ya akın yapmasıyla savaşa başladı, Osmanlı ordusu da Mart sonlarında Hotin'e hareket etti. Ruslar, henüz esas ordu gelmeden Hotin'e saldırdılarsa da, Kırım Hânı ve Moldovancı Ali Paşa bu orduları geri çekilmek zorunda bıraktı. Bu haber üzerine III.Mustafa "gazi" ünvanını aldı. Ancak Turla Nehri'nin kuzeyinde yapılan savaşta nehir sularının kabarması nedeniyle destek alamayan Osmanlı ordusu bozguna uğradı (Eylül 1769). Daha sonra Hotin'i düşürdüler ve Ruslar Osmanlı'ya karşı Kafkas Cephesi'ni de açtılar. Böylece Osmanlı ordusu ertesi yıl yapılan seferlerde "Kartal" denilen yerde bir mağlubiyet daha aldı. Aynı sene bir Rus

⁵¹ Kural, *a.g.e.*, s. 277-278.

⁵² Köse, *a.g.m.*, s.542.

⁵³ Uzunçarşılı, *a.g.e.*, c.IV/1, s. 366-368; Köse, *a.g.m.*, s. 542-543.

filosu, Osmanlı'yı Mora ve denizde meşgul etmek için harekete geçti ve bu filo Mora sahillerine yanaşarak Rum Ortodoks ahâliyi kışkırtmaya başladı. Bu bölgedeki ayaklanmalar kara ordusunca bastırıldı. Ancak Rus ordusunun denizdeki faaliyetleri engellenemedi. Kaptan-ı Derya Hüsâmeddîn Paşa komutasındaki bir Osmanlı donanması, Rus filosu ile yaptığı bir çatışmadan sonra çekildiği Çeşme limanında hiçbir mukâvemet göstermeden imhâ edildi.⁵⁴

Osmanlı ordusunun disiplinsiz, dağınık, heyecandan yoksun ve tecrübeli komutanlardan mahrum olması kayıpları arttırırken Rusya'ya da cesaret veriyordu. 1770'de Ruslar, Kırım'ın kilidi sayılan Orkapı'yı da geçerek Kırım'ın büyük bir kısmını işgal ettiler. Hân olan Selim Giray dahil pek çok Tatar, İstanbul'a sığındı. Rusların Hân tayin ettikleri Şahin Giray, Osmanlı askerlerinin derhal çekilmesini isteyecek kadar ileri gitti. Ertesi yıl Osmanlılar, Ruslara karşı başlangıçta başarılı oldularsa da bu başarılarını devam ettiremeyerek barış müzakereleri için zemin aramaya başladılar. Bu sırada Osmanlı, Avusturya ile gizli bir nakdî yardım antlaşması yaparak, Lehistan işlerinden elini çekme vaadinde bulununca, Ruslar uluslararası arenada yalnız kalma korkusuyla, Rusya ve Avusturya'nın aracılığında altı aylık bir mütareke imzalamaya razı oldular. Ancak Rusların Kırım'ın bağımsızlığını istemeleri nedeniyle barış görüşmelerinde anlaşma sağlanamadı. Yeniden başlayan savaşta Rusların önemli sonuçlar aldıkları bir sırada Don Kazakları'nın isyanı, veba salgını ve mâli buhran yüzünden sıkıntıya düştüler. Artık onlarda barış talep etmek zorunda kalınca müzakereler yeniden başladı.⁵⁵ Bu sırada Rus savaşlarının tüm acılarını yaşayan III. Mustafa, müzakerelerin devam ettiği günlerde Ocak 1774'te vefat etti.⁵⁶ Yerine geçen I. Abdülhamid devrinde imzalanan Küçük Kaynarca Antlaşması ile Osmanlı Devleti Kırım'ı tamamen kaybetti. Böylece Kırım, Rusların müdahalesine açık hale geldi. Ruslar istedikleri yerde Konsolosluk açma hakkına sahip olmakla Osmanlı Devleti'ni karıştırmak için büyük bir fırsat kazanmış oldular. Rusların tüm denizlerde ticaret yapabilme hakkını kazanmasıyla da artık Karadeniz bir "Türk Gölü" olmaktan çıkmış oldu. Böylece Karadeniz'de Osmanlı'nın karşısına bir rakip çıkmakla kalmamış, boğazlar sorunu da uluslar arası diplomasiye girmeye başlamıştır.⁵⁷

⁵⁴ Yayın Kurulu, *Osmanlı*, c.12, s.190-191.

⁵⁵ Uzunçarşılı, *a.g.e.*, IV/1, s. 414-422.

⁵⁶ Yayın Kurulu, *Osmanlı*, 12, s. 192.

⁵⁷ Köse, *a.g.m.*, s. 547.

Rusya, Karadeniz'in kuzeyinde kara parçaları içinde hapsolmuş bir devletcik iken zamanla güçlenmiş ve XVIII.yüzyılın başından sonra denizlere çıkmak için mücadele vermiştir. Küçük Kaynarca Antlaşması, bu bakımdan Ruslar için dönüm noktası olmuştur. Osmanlı devlet adamları, sadece devleti sağlam bir şekilde ayakta tutabilmek ve ebedi müddet devamını sağlamak amacıyla batıdaki yenilikleri ülkeye transfer etmeye aralıksız devam edeceklerdir; ancak yine de istenilen sonuca ulaşamayacaktır. İşte Rusya, Osmanlı Devleti'nin ayakta durabilme mücadelesi verdiği bu dönemlerde, XVIII.yüzyılda olduğu gibi her zaman en ağır darbeleri vuran devlet olacaktır.

III-YAZMA SEFÂRETNÂMENİN KARAKTERİSTİĞİ VE ÖZELLİKLERİ

a) Şekli Özellikler:

Şehdî Osmân Efendi'ye ait olan Rusya Sefâretnâmesi'nin iki ayrı nüshası bulunmaktadır. Bu nüshalardan biri İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi, Hazine 1577 numarada bulunmaktadır. Diğeri ise Paris, Nationale Bibliothèque, Supplement Turc 1040. Catalogue des Manuscrits Turcs'de bulunmaktadır.

Sefâretnâme'nin Topkapı nüshası (TN) 22 varaktır ve bu nüsha "*Bi-smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm ve bâ-hî nesta'in Elhamdu li'llâhi'llezî ersele resûlehû bi'l-hudâ ve dîn'il-hakkı li-yizhirahû ale'd-dîni kullihî ve keşâ bi'llâhi şehîdâ ve's-tafâ mülûke bi-istikâmetin ve evâmirihî dînen mubînâ ve's-salâtu ve's-selâmu alâ men nataka'l-hakka bi'l-ilhâmi's-sulha seyyid'il-ahkâmi ve alâ âlihî ve eshâbihî'llezîne lâ-yenkuzûne'l-ahde bi-mutaba'ati rahmet'il-enâmî*" şeklinde bir duâ kısmı ile başlayıp bunun hemen ardından "*Pes-ez hamd-i hodâ ve na't-ı peygamber çunîn güyed kıl-k-i abd-i ahkâr*" beyti ile devam etmektedir ve elçinin İstanbul'a ulaştığı bilgisi ile son bulmaktadır. Sefâretnâme'nin Paris nüshası (PN) ise besmeleden önce "*Bundan esbâk tebrîk-i cülûs-i hümâyûn ile Devlet-i Rusiyye cânibine me'mûren râhî olan Hâcegân-ı Dîvân'dan Şehdî Osman Efendi itmâm-ı hudmet-i me'mûresiyle geldükde virdiği takrîrdür ki bu mahalle sebt ü kayd olındı*" ifâdesi

bulunmaktadır.⁵⁸ PN'nin 1/a sayfasında, Şehdî Osmân Efendi'nin elçiliğe memur edilışinden bahsedilmektedir. Edebî açıdan baktığımızda metnin çeşitli yerlerine âyetler, hadîsler, kelâm-ı kibâr⁵⁹ ve beyitler⁶⁰ serpiştirilmiştir. Ayrıca 15/a sayfasında ise bir kıssa bulunmaktadır. Sefâretnâme elçi tarafından kaleme alınmıştır.

TN'nin yüzölçümü 315x193mm⁶¹ boyundadır. 1/a (27 satır), 1/b (36 satır) ve 22/a (9 satır) hariç bütün sayfalarda 37 satır bulunmaktadır. Serlevha müzehhep, cetveller yaldızlıdır. Nesih ile yazılmıştır. Cildi kırmızı deri ve yeşil kadifedir.⁶² PN'nin ise yüzölçümü 95x24,5mm boyundadır. Toplam 52 varak bulunup, her varak 21 satırdan oluşmaktadır. Yazı tipi Nesih'dir. Ayrıca PN'de, TN'den farklı olarak son varakta elçinin ödemeleri ile alâkalı kısa bir hesap cetveli de bulunmaktadır. PN'nin en son varak'ın da National Bibliothèque'nin mührü bulunmaktadır.

Gerek sefâretnâme metninden önce, çerçeve içinde sefâretnâmenin kime ait olduğunu belirten ifade ve gerekse sefâretnâme sonunda [51/b]' de muhtemel yazara ait hesap cetvelinin mevcûdiyeti sebebiyle Paris Nûshası çalışmamızda temel aldığımız nüshadır. Ancak her iki nüsha arasında kayda değer çok büyük farklılıklar bulunmamaktadır. Metindeki eksiklikler ile iki nüsha arasındaki farklılıkları dik parantez içerisinde verdik ve dipnotlara da belirttik.

b) Muhtevâ Özellikleri:

Osmanlı Devleti'nde yabancı ülkelere elçi göndermek XVIII. yüzyıl sonlarına kadar daima lüzum görüldükçe yapılmış ve gönderilen sefir veya sefâret heyeti gittikleri yerlere geçici olarak gönderilmişlerdir. İlk daimi elçinin gönderildiği 1793 yılına kadar görevlendirilen sefirler, genelde ya cülûs tebliğini bildirmek ya da barış antlaşmalarını iletme amacıyla görevlendirilmişlerdir. 1793 yılında daimi elçiliklerin tesisine kadar Osmanlı elçilerinin kaleme aldıkları sefâretnâmeler, I. Mahmud'un cülûsunu tebliğ için

⁵⁸ Paris, Nationale Bibliothèque, *Catalogue des Manuscrits Turcs*, Supplement Turc 1040.

⁵⁹ Sefâretnâme Metni, "Çıkdı kulaktan kuyruk isterken" 12/a, "Başına urulmuş kelb gibi" 47/b, "Elçiye zevâl yoktur" 48/b, "Şukkayı cübbe, cübbeyi kubbe etmek" 42/b.

⁶⁰ Sefâretnâme Metni, 1/a, 14/a, 15/a.

⁶¹ Faik Reşit Unat, *Tarih Vesikaları'nın birinci cildinde Sefâretnâme'nin yüzölçümünü 315x195mm olduğunu yazmaktadır. Ayrıca yazı sathının 26x13 olduğunu belirtmektedir (bkz. Faik Reşit Unat, a.g.m., 1, I, s. 66).*

⁶² Fehmi Edhem Karatay, *Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmalar Kataloğu*, I, Topkapı Sarayı Müzesi Yayınları No: 11, İstanbul 1961, s. 361.

1730'da Viyana'ya giden Tavukçu Reis Mustafa Efendi'nin Sefâretnâmesi hariç olmak üzere, genellikle seyahat ve sefâret günlüğü şeklindeki raporlardır. 1793'den sonraki sefâret raporları ise daha ziyade siyasi yazılardır. Çalışmamıza konu olan Şehdî Osmân Efendi'nin Rusya Sefâretnâmesi de dönemin tipik özelliklerini taşımaktadır ve bir seyahat günlüğü şeklindedir. Osmanlı Devleti'nde daimi elçiler ve maslahatgüzârlar bulundurulduğu halde⁶³, Bâbîâli'nin bunu 1793 yılına kadar uygulamamış olmasını Osmanlı'nın "batıya doğru yayılma" yani "fetih politikasına" bağlayabiliriz. Osmanlı Devleti bu dönemde yaşadığı ihtişamdan kuvvet alarak "Osmanlı-Merkezli" politika izlemiştir. Bu konunun diplomasi açısından da bir özelliğini belirtecek olursak, Balkanlar'da ve Doğu Avrupa'da son derece güçlenen Osmanlı Devleti, dış politikasını ve diplomasisini şu temel üzerine oturtmuştur: "Hiçbir Avrupalı Hristiyan devleti, eşit hakları hâiz muhatap kabul etmemek ve onlarla hiçbir zaman dâimî barış içinde olmamak." Osmanlı Devleti'nin 1792 yılına kadar yabancı devletlere, özellikle Avrupalı devletlere dâimî elçi göndermeme gibi diplomatik bir faaliyetin olmayışının en önemli nedenlerinden biri de Osmanlı'nın hiçbir devleti kendisi ile eşit hakları hâiz muhatap kabul etmemesi ve bunu diplomatik bir gelenek ve ilke olarak muhafaza etmesidir. Bu anlayıştan yola çıkarak, yabancı bir ülkeyi eşit hakları hâiz muhatap olarak kabul etmemesi ve bunda diplomatik bir ilke olarak ısrar etmesi sebebiyle, yabancı bir ülkeye dâimî bir elçi göndermesi gibi diplomatik bir faaliyetle o ülkenin meşrûiyetini tanımış olacağı anlamına geleceğinin ve bu ilkenin ihtivâ ettiği anlamla tezat teşkil edeceğinin göz önünde bulundurulması gerekir.⁶⁴ Ancak, XVIII. yüzyılın sonlarından itibaren Avrupa da güçler dengesi değişmiş, Osmanlı da içinde bulunduğu durum nedeniyle bu devletlerle ittifaklar içine girmeye başlamıştır. 1699 Karlofça Antlaşması ile ilk defa yabancı bir devletin tavassutunu kabul etmek zorunda kalmıştır.

Yabancı ülkelere gönderilen sefirler, mu'ayyen bir sınıfa dahil bulunmadığı ve zaman zaman işin icâbına göre çeşitli mesleklerden mevki ve şöhret sahibi kimseler oldukları görülmektedir. Hattâ sefir seçilen şahsiyete büyük önem verilmekle birlikte

⁶³ Venedikliler 1454'ten, Polonya 1475'ten, Rusya 1497'den, Fransa 1525'ten, Avusturya 1528'den, İngiltere 1583'den, Felemenk 1612'den itibaren İstanbul'da daimi elçi bulundurmaya başlamışlardır (bkz. Unat, *a.g.e.*, s. 16, Dipnot: 2).

⁶⁴ A. İbrahim Savaş, "Osmanlı Diplomasisinde 'El-kâdimu yüzâru' Kâidesi", *Tarih Enstitüsü Dergisi*, 15, İstanbul 1997, s. 431-432.

elçiler hiç olmazsa “tertib-i muhâverât ve desâyis-i Nasârâ’ya ittılâ’ hâsıl etmiş” kimselerden seçilmektedirler.⁶⁵

Osmanlı sefirleri ve sefâretnâmeler hakkında bugüne kadar çok az sayıda çalışma yapılmış ve bu çalışmalarda ya belirli sefâretnâme konu olarak çalışılmış ya da tüm sefâretnâmeler genel bir çalışmada incelenmiştir. Bu konuda yapılmış en eski çalışma Hammer’e aittir. Hammer başlangıcından 1774 yılına kadar işlediği “Osmanlı Tarihi” adlı eserinde Avrupalı, Asyalı ve Afrikalı Devletleri Bâbîâlî’ye ve Bâbîâlî’nin de bu devletlere gönderdiği elçilerin listesini alfabetik olarak yayınlamıştır. Bu listede, çavuşlar hariç tutulmak kaydıyla, Bâbîâlî tarafından 36 ülkeye gönderilen 205 Osmanlı elçisinden bahsedilmektedir.⁶⁶ Hammer’in “Osmanlı Tarihi” adlı eserinde Şehdî Osmân Efendi’nin Rusya Sefâretine fazlaca yer verilmemekle birlikte, elçinin yalnızca III. Mustafa’nın cülûsunu bildirmek üzere Rusya imparatoriçesi Elizaveta Petrowna’ya gönderildiğinden bahsedilmektedir.⁶⁷ Ayrıca elçi Osmân Efendi’nin küstah, kaba hareketlerde bulunduğundan ve bu davranışıyla bütün sarâyı çılgına çevirdiğinden söz edilmektedir.⁶⁸

Türkiye’de sefâretnâmeler hakkındaki en derli toplu çalışma Unat tarafından yapılmıştır. Unat, “Osmanlı Sefirleri ve Sefâretnâmeleri” adlı eserinde, Osmanlı Devleti’nin yabancı ülkelere göndermiş olduğu elçilerden sefâretnâmesi mevcut olanlarını eserine almış, sefâretin sebebinden ve sefâretnâmenin özelliklerinden bahsettikten sonra, söz konusu sefâretnâme hakkında gerekli literatürü vermiş ve mevcut nüshalarını belirtmiştir. Eserinde Şehdî Osmân Efendi’nin Sefâretinden ve Sefâretnâmesinden de bahsetmektedir.⁶⁹ Unat, eserinde Şehdî Osmân Efendi’nin III. Osmân’ın cülûsunu bildirmek üzere Rusya’ya gönderildiğini⁷⁰ ifade etse de elçi, III. Mustafa’nın cülûsunu tebliğ etmek üzere gönderilmiştir.⁷¹ Daha sonra Unat tarafından, “Tarih Vesikaları”

⁶⁵ Unat, *a.g.e.*, s. 23.

⁶⁶ Unat, *a.g.e.*, s. 1.

⁶⁷ Joseph Von Hammer, *Büyük Osmanlı Tarihi*, (Tercüme: Vecdi Bürün), VIII, Üçdal Neşriyat, İstanbul 1991, s. 282-283.

⁶⁸ Hammer, *a.g.e.*, s. 325; Rusya imparatoriçesine cülûs tebliği için yazılan nâme-i hümayunu götürmeye memur edilen Osman Efendi’nin Rusya sınırına girdiğinden itibaren Osmanlı Devleti’ne yakışmayacak hareketlerde bulunmasından dolayı sadrazam Mehmed Ragıp Paşa tarafından elçiye gönderilen belge için bkz. BOA, Kamil Kepeci Kataloğu, *Cevdet-Saray*, No: 3638.

⁶⁹ Unat, *a.g.e.*, s. 107-112.

⁷⁰ Unat, *a.g.e.*, s. 107

⁷¹ BOA, BEO Sadâret Tasnifi, *Sadâret Defterleri*, Defter No: 350, s. 8-9.

Dergisi'nde yapılan neşriyatta bu hatâ düzeltilmiştir.⁷² Unat ayrıca eserinde bu konuda yapılan başka bir hatayı da düzeltmektedir. Franz Babinger, "Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri" adlı kitabının 358. sayfasında, "Vâsıf Tarihi"nin birinci cildinin 138-141. sayfalarında matbû olduğunu kaydetmekte ise de, bu sayfalardaki sefâretnâme 1758'de Lehistan'a giden Selâm Ağası Mehmed Ağa'nın Sefâretnâmesinin özetidir.⁷³ Şehdî Osmân Efendi'nin Sefâretnâmesinin basması yine Faik Reşit Unat tarafından "Tarih Vesikaları" Dergisi'nde yapılmış ancak bu basmada kelime hataları olmakla birlikte, bazı eksik cümleler bulunmaktadır. Ayrıca dua kısımları Arap harfleriyle aynen olduğu gibi yazılmıştır.⁷⁴ Sefâretnâmeler konusunda yapılan en son çalışma Mehmet Alaaddin Yalçınkaya'ya aittir. Yalçınkaya eserinde, sefâretnâmeler ve elçilikler hakkında bilgi verdikten sonra, sefâretnâmeleri şekil ve kapsam açısından ve konularına göre sınıflandırarak güzel bir çalışma ortaya koymuştur.⁷⁵

Sefâretnâmenin nüshaları arasında muhteva açısından fazlaca bir fark bulunmamakla birlikte sadece PN'nin ilk varağı elçinin Rusyaya gönderiliş sebebini anlatmaktadır, son varakda ise elçinin ödemeleri ile alâkalı kısa bir hesap cetveli bulunmaktadır. Sefâretnâmeyi dört bölümde incelememiz mümkündür. Birinci bölüm, Duâ kısmıdır. İkinci bölüm, sefir Şehdî Osmân Efendi'nin İstanbul'dan hareketle Petersburg'a varıncaya kadarki yolculuğudur. Ancak yolculuk sırasında elçinin hummâ hastalığı sebebiyle Bender'de 15 gün zaruri olarak kalınmıştır.⁷⁶ Üçüncü bölüm elçinin Petersburg'da kaldığı süre ile sınırlayabiliriz. Rusya'da bulunan Türk esirlerinin elçiye sığınması sebebiyle yaşanan tartışmalarda bu süre zarfında gerçekleşmiştir. Dördüncü bölüm ise Osmân Efendi'nin Petersburg'dan yola çıkarak İstanbul'a varıncaya kadarki yolculuğudur.

Sefâretnâmeye baktığımızda; Şehdî Osmân Efendi 13 Aralık 1757 Pazartesi günü İstanbul'dan karayoluyla hareket ederek önce Babadağı'na sonra Bender'e geçmiştir. Bender'de yol hazırlıklarını tamamlayan sefâret heyeti, şiddetli kış nedeniyle donan Tuna

⁷² Unat, *a.g.m.* s.66.

⁷³ Unat, *a.g.e.*, s.111; Lehistan tarafına III.Mustafa'nın cülûsunu bildirmek için 1758 yılında gönderilen Mehmed Ağa'nın Sefâretnâmesinin özeti için bkz. Ahmed Vâsıf Efendi, *a.g.e.*, s.138-141.

⁷⁴ Faik Reşit Unat, "Şehdî Osman Efendi Sefâretnâmesi", *Tarih Vesikaları*, sayı:1-5, Maarif Vekillîği, 1941.

⁷⁵ Mehmet Alaaddin Yalçınkaya, "Osmanlı Zihniyetindeki Değişimin Göstergesi Olarak Sefâretnâmelerin Kaynak Defteri" *OTAM*, sayı: 7, Ankara 1996, s. 319-338.

⁷⁶ Sefâretnâme Metni, 3/a.

Nehri'ni buz üzerinde geçmiş ve Yohurluk üzerinden Lehistan'a girmiştir. Burada karantina⁷⁷ yüzünden bir süre beklenildikten sonra Kiev'e ulaşılmıştır. Rusya'ya giden Türk elçileri arasında en tafsîlâtlı sefâretnâme'yi yazan Şehdî Osmân Efendi, Kiev'e ve Rusya'nın pâyitahtına giden yol ve üzerinde yeni yapılmış olan kaleler hakkında bilgi vermektedir. Kiev'den sonra Nijne'ye uğrayan elçi oradan da Gluchov (Golohof) a geçmiştir.

İstanbul'da kendisine verilen talimâta binâen bir taraftan da eskiden Rusya'ya esir düşmüş Müslümanları bulup çıkarmaya çalışmıştır. Elçi, kendisine erkek kıyafetleri içinde bin bir güçlûkle yaklaşıma fırsatı bulan bir Türk kızını himâyesine almıştır. Rusların tüm itirazlarına rağmen bu kızı iade etmemiş, beraberinde Petersburg'a götürmek üzere yola çıkmıştır. Gluchov'da da kendisine bir Türk esiri sığınmıştır. Ancak Şehdî Osmân Efendi bu konuda çıkan ihtilâflara aldırınmayarak Moskova ve Novgrad'dan geçerek Petersburg'a varmıştır.

Aslen Trabzonlu bir Rum olan ve Ruslar tarafından elçinin tercümanlığına memur edilen Kostantin, Başvekil nâmına Osmanlı elçisini karşılayarak merasime ait protokolü kendisine vermiştir. Bu protokole göre elçiye ve ma'îyyetine Rusya tarafından gönderilecek olan Rum Yorgaki, Osmân Efendi'ye tahsis edilen konağa geldiğinde, Şehdî Osmân Efendi'den daha yüksekte oturacak, Osmân Efendi de yerde diz üstü oturarak bu kişiye sürekli temenniler ve temelluklarda bulunacaktır.⁷⁸ Ancak teklîf edilen hususlardan pek memnun olmayan elçinin bunlar üzerinde münâkaşaya girmesi ve bu sırada yine bir esirin Osmân Efendi'ye sığınması üzerine Ruslar elçiyi tehdit etmeye başlamışlardır. Uzun müzakerelerin ardından aradaki ihtilaf halledilmiştir. Sıkıntının nasıl giderildiği hususunda açık bir bilgi bulunmamaktadır, ancak Rusya'da bulunan esirlerin durumlarının vehâmeti karşısında fazla ısrarcı olmadıkları anlaşılmaktadır. Rusya Hükûmeti adına kendisine "Hoş geldin" demek için karşılarına daha önceki Osmanlı elçisi Emnî Mehmed Paşa ile

⁷⁷ Karantina: Bulaşıcı ve salgın hastalık olan bir yerden gelen yolcularda hastalığın bulunup bulunmadığı anlaşılmak üzere şehir halkından ayrı olarak bir müddet nezâret altında bulundurulmak üzere yaptırılan yerler hakkında kullanılan bir tâbirdir. Muhtemel bulaşıcı hastalıkları önlemek için hemen hemen tüm sınırlarda karantina istasyonları inşâ edilmiştir. (bkz. Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, II, MEB Yayınları, İstanbul 1971, s. 199 ; A. İbrahim Savaş, *Mustafa Hattî Efendi Viyana Sefâretnâme'si*, TTK Yayınları, Ankara 1999, s. 2, Dipnot: 80 ; A. İbrahim Savaş'ın aynı eserinden nakl, H. Adler, *Allgemeines Reglement für den Landquarantaine Dienst in der k.k. Monarchie*, Wien 1963, s. 8-13; D. Jetter, "Quarantaine-Geschichte de 17. Jahrhunderts, sonderdruck aus: *Medizinhistorisches Journal*, Hildesheim 1970, V, Heft II, s. 115-123.

⁷⁸ Sefâretnâme Metni, 13/b, 14/a.

gelişlerinden tanıdıkları Rum Yorgaki çıkmıştır. Şehdî Osmân Efendi'nin bu adamın mâzisi ve kişiliği hakkında verdiği bilgiler de çok dikkat çekicidir. Sefâretnâme'de Yorgaki'nin, *'kesret-i hilede şeytâna sebk virmeğe kâdir'* olan biri olduğundan bahsedilmektedir.⁷⁹

Bundan sonra elçinin alay ile şehre girişi sefâretnâmede şu şekilde anlatılmıştır: "Alay günü davetçi geliyor deyü haber verdiklerinde biz dahi âdemlerimizi münâsib mahalle istikbâli için tesyîr iyledük amma "geliyor geliyor" sadâsıyla müstakbillerin ziyâde intizârından kendüye şân virüb bu bat'î hareketle güyâ "biz mukaddem ki bildiğiniz değiliz" yollu vaz'ıla mâbeyni bir buçuk sâ'at geçdikden sonra hezârân nâz ü istiğnâ ve güçle konağımıza vâsıl ve olduğumuz odaya dâhil oldukda, *'manzûrumuz olıcak hay meded bu kadar teklîf-i anîf ile meşakkatimize bâdî olan gelecek bu yadigâr mı imiş ve encâm-ı kâr bu hilekâra mı müncer oldu, âyâ dahi ne gûne meşakatlere bâ'is olacaktı'* deyü hayret isti'âbında nâcâr [Beyt] : *Asâyiş-i dû-gîti tefsîr-i in du harf est bâd-ı sitân-ı telâffuz bâ düşmanân mudâra* mazmûnunu pîş-nihâd-ı kavâ'id-i kâr itmekle evvel-i kelâm, *'Behey dostum da 'vetimize me 'mûr çünkü sizsiniz ya bu kadar tekellüfe ne hâcet, biz sizi ve kadrinizi bilmez miyüz, doğrusu bu husûsa gâyet memmûn oldum'* diyerek lâübâliyâne izhâr-ı beşâset ile ik'âd ve datlu, kahve, buhur merâsimiyle bâzı âfâkî müsâhabetden sonra alay takımı dahi müheyâ olmağla mahallimizden hareket olunub imparatoriçenin has âhûrundan bu fakîre gelen hintonun⁸⁰ cânib-i yemînine süvâr ve yesârına mezbûr Yorgaki ve mukâbelemize tercümân oturub ricâl hintoları nâmıyla getirdükleri hintoların dahi beşine sakallu ve gediklü etbâ'-ı bendegî ve birine mihmandârimız ve kusûr etbâ'ı has ahurlarından gelen atlara süvâr oldukdan sonra ibtida'en imparatoriçelerine mahsûs atlu soltad ortasından ki süvâri guvardiye⁸¹ ta'bîr olunur müsellâh ve müretteb ve ka'idelerince müzeyyen bir bayrak neferâtı zâbitleriyle sell-i seyf iki tranbeta ve bir sîm kûs çalarak ve akablerinde müretteb olan yedeklerimiz ba'dehû etbâ'-ı hintoları ba'dehû pîş ü pes ve yemîn-i yesârda müzeyyen ve müretteb çukadarlar ve kendi taraflarından gelme başları tüyli iki nefer solak sûretinde ve iki neferi müzeyyence peyk hey'etinde dört adet âdemleri ile süvâr olduğumuz cedîd ve müzeyyen hinto ve akabinde müzeyyen ve müsellâh seb'inden mütecâviz hâdeme kulları ve hîdmet-i sevk ve tesyîr ü tertîb ve tevkîf için süvârî

⁷⁹ Sefâretnâme Metni, 14/b, 15/a.

⁸⁰ Hinto (Hintov): Koçu nevinden yaylı arabanın adıdır ve Macarcadır. Pakalın, a.g.e., I, s. 843.

⁸¹ Ruscası: Gvardiya, Muhafız süvari askeri.

guvardiye zâbitlerinden dört nefer serjant⁸² ve on iki nefer süvâri güyâ enderûn mehterleri ve bir mehter başı hâsılı bu tertîb üze kemâl-i vakar ile âheste refât iderek güzergâhımız olan ricâl-i devletleri konakları ve başvekil ve imparatoriçe sarâyları temâşâmız için tolabilirdi kadar ricâl ve nisvân ile memlû ve geçdiğimiz şâri'î vesî'in tarafeyni ve câ-be-câ vâki meydanları mâl-â-mâl olduğu halde pîşlerinden güzâr ve müte'ayyin olan konak Vasili Estro ya'ni Vâsil Adası demekle meşhûr Neva Nehri'nin iki şikk-ı beyinde olan adada müte'ayyin olmağla hizâsında vâki iskeleye gelindikde ol mahalden alay takımına izin virilüb ancak mesfûr Yorgaki ma'iyyetle konağımıza azîmet mukaddem ki teşrifât didikleri defterlerinde mastûr olmağla mahall-i mezbûrda cümleyi izin ile ircâ' ve 'ubûrumuz için müheyyâ olan pûşideli kral sandalına süvâr olmak esnâsında bile gidecek muhill-i mezkûr Yorgaki bu def'a dahi izhâr-ı azâmet-i şân için "imparatoriçe bana muntazırdır gâyet mühim maslahat zuhûr itmekle avdete muhtâcım" deyü ma'iyyetimizden sûret-i istignâ göstermekle *-ilâ haysu elkat rahlehâ ümmü kaş'am-*⁸³ müfâdınca ana dahi müsâ'ade ve mihmandârimız ile karşıya 'ubûr ve konağımıza nüzûl eylemişizdir."⁸⁴ Başvekilin ziyâreti ve Sadrazamın mektubunun tesliminden sonra imparatoriçeyi ziyaret konusunda yeni güçlükler çıkmıştır. İmparatoriçe elçi tarafından söylenecek nutuk metninde yapılması istenen bazı değişiklikleri yapmadığı için Osmân Efendi'nin imparatoriçenin huzûruna çıkması sürekli ertelenmiş ve türlü bahânelerle geriye bırakılmıştır. Şehdî Osmân Efendi evvelce mu'tâd olandan daha başka bir merâsimle ya'nî "iki bazudan tutarak zorla yer öptürmek" sûretiyle imparatoriçenin huzuruna çıkarılmak istenmiş ancak elçi buna şu şekilde cevap vermiştir: "Sizin teşrifâtımız didiğiniz *-min evvelihi ilâ âhirihi-* şer'-i şerîfe ve nâmus-ı saltanata muhâlif iken anın tıbkınca hareket sûretinde ırz-ı dîn ü devletime hâlele geleceği sizin dahi ma'lûmunuz bir emr-i vâzıhdur, hitâm-ı dünya için dînine ve veliyyü'n-nî'metimi devletime ihânet-i zâhire irtikâbiyle elli senelik 'ibâdetimi mahv idemem ve iki devletin ırz u şânını vech-i i'tidâl ve mesağ-ı şer'-i şerîf üze sıyânete bezl-i maktûr ile ne kesr-i şâna bâdi nesne teklîf iderim ve ne o makûle teklîfi kabûl iderim."⁸⁵ Elçinin bu cevâbı üzerine Ruslar, ma'iyyeti arasında fitne ve fesat çıkartmak sûretiyle kendisini rahatsız etmek ve bu vesile ile dediklerini yaptırmak çaresine

⁸² O devirlerde Rus ordusunda çavuş rütbesinde olanlara verilen unvan.

⁸³ Yaşlı bir kişinin (arslanın) yükünü taşıdığı, yıkıldığı yere kadar.

⁸⁴ Sefâretnâme Metni, 16/a, 16/b.

⁸⁵ Sefâretnâme Metni, 20/b.

başvurmuşlardır. Uzun münakaşalardan sonra nihayet imparatoriçenin önünden çekilirken birdenbire geri dönmeyip birkaç adım arka arka yürümek hususunda mutâbık kalınarak bütün teklifler bir tarafa bırakılmış ve elçi 10 Temmuz 1758'de Petrehof Sarâyı'nda imparatoriçe Elizaveta'ya getirdiği nâme-i hümayun'u vermiştir. Bundan sonra sarâyda elçi onuruna ziyâfet verilmiştir. Bu sırada Françe diyârından getirilen "Hânende ve sâzendeler usûl-i garîbe ile darb-ı etvâr ve makâmât-nevâz ve lisânlarınca lühûn-ı acîbe ile velvele-perdâz olmuşlardır." diyerek kendisine yapılan gösteriler hakkında bilgi vermiştir.

Elçinin yiyip içmesini orada bulunan kadın erkek tüm ileri gelenler izlemiş, hattâ ileride çariçenin yerine geçecek yeğeni III. Petro ve o sırada Ruslardan yardım istemek için, Lehistan Kralı III. Auguste'un Petersburg'a gönderdiği oğlu tebdîl-i kıyâfet ederek elçinin artan hoşafının tadına bakmışlardır.⁸⁶ Bu tür olaylara 1720 yılında Fransa'ya giden Yirmisekiz Çelebi Mehmed Efendi'nin ve 1748 yılında Avusturya'ya giden Mustafa Hattî Efendi'nin sefâretnâmelerinde de rastlamamız mümkündür. Bunu Yirmisekiz Çelebi Mehmed Efendi şu şekilde izah etmektedir: "... b'i-lhassa nasıl yemek yediğimizi ziyâde görmek isterlerdi. Filan kimsenin karısı yemek yediğinize bakmaya iznini ricâ ederler diye haberler gelir, kimisini def' idemeyüb nâcâr ruhsat verirdik. Perhizleri vaktine tesâdüf ettiği için kendileri yemez, sofranın etrafını çevirip seyredelerdi. Alışık olduğumuz bir hâl olmadığımızdan bize ziyâde sıkıntı virirdi. Hâtır için sabriderdik. Onlar yemek seyrine alışmışlar....."⁸⁷ Buna karşın Mustafa Hattî Efendi de "... yemeklige nüzûl ohundığı gün ricâl-i devletleri ve Çâsar u Çâsariçeleri libâs-ı münker ile gelüp seyr ü temâşâ eyledüklerini haber vermişlerdir"⁸⁸ diyerek Avusturya kral ve kraliçesinin kıyafet değiştirerek sefâret heyetini, yemek için mola verdikleri yere gelip, onları izlediklerini belirtmiştir.

Başvekil tarafından elçiye, imparatoriçeye ziyaretindeki hâl ve hareketlerinden dolayı teşekkür edilerek, o güne kadar yapılanlar için özür dilenmiştir. Ardından sarâyın çok süslü bahçeleri gezdirilmiştir. Şehdî Osmân Efendi bunu şu şekilde tasvir etmektedir : "...bir mikdâr dostâne sohbet esnâsında sarây civârında olan mükellef ü müzeyyen bâğçe ve havzlar temâşâsiçün imparatoriçe cânibinden da 'vet olunmamızla üstü açık ve iki tarafı

⁸⁶ Sefâretnâme Metni, 25/a.

⁸⁷ Beynun Akyavaş, Yirmisekiz Çelebi Mehmed Efendi'nin Fransa Sefâretnâmesi, Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 1993, s. 20.

⁸⁸ Savaş, a.g.e. , s. 28.

oturak tahtaları olan bâğçe arabalarına süvâr ve varıldıkta def'a-i ûlâ seferimizde gördüğümüzden fazla bu çâsârîcenin ihtirâ' iyledüğü ebniye-i acîbe ve hıyâz-ı garîbe ve temâsil-i adîdeleriyle iftihâr gûne tâ ahşam olunca şurayı da teşrif ve buracığı da temâşâ buyurun diyerek serserî gezdirüb kelâl u melâl gelmeğın cümlesi nazardan sâkıt olduğı halde arabalara süvâr ve cevîf-i leyde Petreburk'da olan konağımıza gelmişizdir.”⁸⁹

Dönmek üzere izin istediğinde imparatoriçe tarafından buna müsaade edilmemiş, Fransa'dan gelen musikî ve tiyatro heyetinin oyunlarına icâbet etmek zorunda kalmıştır. İkinci defa izin istediğinde ise kendisine izin verilmemiş ve elçi, Kronstat⁹⁰ tersâne ve kalesi, Rusya'nın Baltık Denizi donanması ve kanalları, ayrıca Petersburg'daki devlet müze ve matbaası gezdirilmiştir.

21 Ağustos 1758'de imparatoriçeye veda ziyareti yapılarak, padişaha yazılan mektup merâsimle teslim alınmıştır. 3 Eylül 1758 yılında yola çıkan elçi, Kiev üzerinden tekrar Lehistan hudûduna geçmiştir. Buradan Boğdan hudûduna gelmiş, Boğdan'dan da Osmanlı topraklarına girmiştir. İsakçı, Babadağı ve Dobruca üzerinden geçerek 21 Aralık 1758'de İstanbul'a döndüğünü yazarak sefâretnâmesine son vermiştir.

Şehdî Osmân Efendi'nin sefâretnâmesi, Rusya'nın iklimi, ahvâli ile Rus ordusunun teşkilâtı ve tâlimleri hakkında oldukça geniş bilgi vermektedir. Edebî açıdan da oldukça değer taşıyan bu sefâretnâmede, özellikle Arapça ve Farsça'nın büyük etkisi göz ardı edilemez. Sefâretnâmenin dili çok süslü ve oldukça kibârdır. Elçi sefâretnâmede sözlerini çoğu zaman güzel sözlerle ya da deyimlerle pekiştirmiştir.

⁸⁹ Sefâretnâme Metni, 25/a.

⁹⁰ Kronstadt: Almanca: Taç şehri, Hristiyan devletlerde kralların taç giydiğı şehir.

IV-SEFÂRETNÂME METNÎ

[1/a] Bundan esbâk tebrîk-i cûlûs-i hümâyûn ile Devlet-i Rusiyye cânibine me'mûren râhî olan Hâcegân-ı Dîvânîden Şehdî Osman Efendi itmâm-ı hıdmet-i me'mûresiyle geldükde virdigi takrîridür ki bu mahalle sebt ü kayd olındı *Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm ve bi-hî nesta'in*

Elhamdu'lillâhi'llezî ersele resûlehû bi'l-hüdâ ve dîn'il-hakkı li-yüzhira-hû ale'd-dîni küllihî ve kefâ bi'llâhî şehidâ ve's-tafâ'l-mulûke bi-istikâmetin ve evâmirihî dînen mubînâ ve's-salâtu ve's-selâmu alâ men nataka'l-hakka bi'l-ilhâmi's-sulhi seyyid'il-ahkâmî ve alâ âlihî ve eshâbihî'llezîne lâ-yenkuzûne'l-ahde bi-mutaba'atı [rahmet]⁹¹ il-enâmi [Beyt]: Pes ez-hamd-i hodâ [ve]⁹² na't-ı Peyember çunîn gûyed kîlk-i abd-i ahkâr Sinîn-i hicret-i aliyye-i fahr'ül-enbiyâ aleyhi efdâlû's-salâti ve ekmelü't-tehayâ hazretlerinin bin yüz yetmiş birinci sene-i bâhir'ül-meymenesi Safer'ül-hayrının on altıncı günü⁹³ bi'l-ırs ve'l istihkâk taht-ı âli-baht-ı osmânî ve serîr-i ma'delet-masîr-i gîtî-sitâm üzre pâdişâh-ı mâ u tîn ve şehinşâh-ı rûb'-ı ma'mûre-i zemîn, âfitâb-ı cihântâb-ı sipihr-i adâlet, mâhitâb-ı evc-i hilâfet ve imâmet-güzin-i Âli Osmân ser-levha-i cerîde-i pâdişâhân şevketlü, azametlü, kudretlü, mehâbetlü zillu'llâhî fi'l-âlem melik'ül mülûk-i nev'i Ben-i Âdem velî-ni'met-i âlem u âlemiyân padişâhımız efendimiz hazretlerinin cûlûs-ı hümâyûn-ı sa'adet-me'nûslarının devlet-i Rusiyye cânibine tebşîri [1/b] sefâretiyle bu abd-i hakîr Osmân Şehdî kulları hâlâ sadr-arâ-yı vekâlet-i kübrâ ve minassa-pirâ-yı vezâret-i uzmâ âsaf-tedbir-i Aristo-re'y, nizâm'ül-mülk-i memâlik-arâ, câmi'ül-mehâsin ve'l-me'alî. -ellezî lâ-yumâsiluhû ehadun min efrâdi'l-e'âlî-⁹⁴ râ'ûf-ı bî-hemâl-i hâtem-i tabî'at utûf-ı adîmü'l-misâl-i Bermekî-himmet devletlü, inâyetlü, âlemiyâna, merhametlü veliyyü'n-ni'am efendimiz hazretlerinin irâde-i aliyye-yi bende-perverlerinden me'mûr u ta'yîn buyurulmam ile -mine'n-nüzhât ile'r-ricât-⁹⁵ gerek esnâ-yı râhda ve gerek memleket-i Rusiyyede vâki' olan umûr u husûs ber-mûcib-i emr u fermân-ı evliyâ-yı ni'amî keşîde-i silk-i sûtûr kılınmışdur -ve mina'llâhî'l-i'âneti ve't-tevfîk-⁹⁶ Sene-i mezbûre-i mübâreke Rebî'ül-âhîrinin gurre-i isneyn günü⁹⁷ itmâm-ı levâzım-ı tarîk-i me'mûrem ile âşiyân-ı

⁹¹ TN'de bulunmaktadır.

⁹² TN'de bulunmaktadır.

⁹³ 30 Ekim 1757 (Pazar).

⁹⁴ Büyüklerden hiçbir kimseye eşit olmayan.

⁹⁵ Yola çıkıp geri dönünceye kadar.

⁹⁶ Yardım ve başarı Allah'tandır.

⁹⁷ 13 Aralık 1757 (Pazartesi).

ankâ-yı devlet ü ikbâl olan âsitân-ı muhalledü'l-iclâlden hareket ve iki gice dahi tetmîm-i bâ'zı kusûr-ı levâzım için hazinedâr bağçesi mülâsıkında olan çiftlik-i bendegîde meks u beytütet olunub yevm-i mübârek-i erba'ada seherî. [Beyt]: *İtdük murâd seyr ü sefer dâr-ı gurbete, basdık rikâb-ı himmete Allâh yol vire-* gûyân kat'-ı râh-ı merâma şitâbân olarak Dobrica nâm kazâ-yı pehnâya vusûlümüzde şitâ-yı şedîde-i nâ-şenîdeye müsâdefe ve bir dürlü hareket imkânı nâ-peydâ iken âsâr-ı hüsn-i inzâr-ı evliyâ-yı ni'amî ile bir lâhza ârâm olunmaksızın [bâ-kemâl-i sür'at]⁹⁸ mashûben *bi's-selâme* [2/a] Baba Dağı şehrine vusûlümüz pezîra-yı husûl olmuşdur. Ol esnâlarda Özi vâlisi olub Baba Dağı'nda ikâmet üzere olan vûzerâ-yı nigû-re'yden vezîr-i sâ'ibü't-tedbîr devletlü Mehemed Paşa hazretleriyle bir dürlü mu'ârefe ve münâsebet-i bendegî nâ-yâb iken mücerreden kemâl-i arz-ı Devlet-i aliyye-i mü'eyyedü'l-ünvân için himmetlerinden nâşî kapucılar kethüdâsı ve selâm ağası ve sâ'ir mültehî ağavât [ve]⁹⁹ enderûn ve bîrûn vezîrâneleri ağalarını istikbâl-i bendegîye me'mûren Yemeklik Çeşmesi nâm mahalle tesyîr buyurmalarıyla mu'azzezen ve muvakkaran şehr-i merkûma alay ile dâhil olub menzîl-i mahsûsamıza nüzûlde taraf-ı sa'adetlerinden istihbâr-ı hâtır-ı müş'ir-peyâm-ı nevâzişâne-i re'fetleriyle tevkîr-i sâbıkî müzdâd ve irtesi med'uvven cebîn-sây-ı huzûrları oldukda fevku'l-hadd sunûf-ı i'zâz ile manzûme-i ahsenü'l-hadîs lutûfların müstezâd buyurmuşlardır. Şehr-i mezbûrda bir gün meksden sonra hareket olunub mâh-ı Cemâziye'l-ulânın heftesinde ki Âsitâne-i sa'âdetden hareketimizin otuz sekizinci günüdür¹⁰⁰, hısn-ı hasîn-i Bender'e vusûlümüz mukadder olmuşdur Bender muhâfızı bulunan mîr-i mîran-ı kirâmdan Elhâc Ömer Paşa bi'l-cümle kapısı halkını ve sağ ve sol kul ve beşlü ağalarını istikbâlimize ta'yîn itmegin alay ile Bender'in İstanbul kapusundan duhûlümüzde sadâ-yı tob şenlik-lerze-efgen basît-i gabrâ' olarak paşa-yı mûmâ-ileyhin sarâyında [2/b] tertîb-kerde-i çaşnigîr himmeti olan ziyâfet tenâvülünden sonra menzîl-i mu'ayyenemize sol kul ağası Elhâc İbrâhim Ağanın hânesinde vaz'-ı kaliçe-i ikâmet olundu eyyâm-ı meksimizde serhadd-i mezbûrun bi'l-cümle zabıtân ve a'yânı ve ocak ağaları ziyâretimizde ber-zede-i dâmân-ı makderet ve envâ'-ı i'zâz ü ikrâmda bezl-i himmet itmişlerdür. Hazret-i Hakk *celle ve alâ* dâ'imâ Devlet-i aliyye-i mü'eyyedenin satvet-i kudret-i mü'ebbedesin teşyîd u te'bîd ile rûz-efzûn iyleye. Âmin. **Vasf-ı Kal'a-i Bender:** Hısn-ı merkûmun resm ve şekl ü hasâneti *müstağnî*

⁹⁸ TN'de bulunmaktadır.

⁹⁹ TN'de bulunmaktadır.

¹⁰⁰ 11 Ekim 1758.

*ani'l-beyân*¹⁰¹ olub hâsseten bir iki seneden berü himem-i aliyye-i hazerât-ı evliyâ-yı ni'amî ile müceddeden ta'mîr u tetmîminde masrûf kılınan defâyîn-i bîgerân dikkat ü ihtimâm ile hakkü'l-insâf bir husn-ı hasîn-i üstüvâr ve bir kal'a-i namdâr-ı bâ-ıştîhâr olmuşdur ki tâbiri kâbil degildür ve hizmet-i muhâfazasında olan zâbitân ve a'yân ve neferâtı bi'l-cümle edîb ü erîb kendi hallerinde gâyetü'l-gâye zâbitlerine münkâd ehl-i ırz insâniyetlü âdemlerdür eğerçi kal'a-i merkûmenin hasânetine söz yokdur amma sâde bir divâr ile muhât olub sâir serhadât misillü derûn-ı divârda hâ'it-i merkûme mülâsik. - *Allahümm'ahfâz*-¹⁰² vakt-i hâcetde teharrüz ve i'mâl-i edevât-ı lâzime için bâzı kulel ve metâmir ve genchâ-yı kârgir [3/a] olmadığı manzûr-ı dîde-i sadâkâtân-i bendegî olmağın mâ vaka'ı beyânda vazife-i ubûdiyyetimden hâric olan ictisâr-ı çâkeri vâbeste-i afv ü inâyet-i hazret-i veliyyü'n-ni'amîdür. Minvâl-i sâbıkü'l-beyân üzre kemâl-i şiddet-i şitâdan taraf-ı etrâf münsedd ve bir vechile Bender'den hareket olunmayacak mertebe şiddet-i şitâ mûmtedd iken yine azîmet-i savb-ı merâma niyetimizde [gerek]¹⁰³ muhâfiz-ı Bender paşayı mûma'ileyh ve gerek sâir a'yân bu birkaç gün zarfında hareket bir dürlü mümkün olmayacağı tefhîm ve fi'l-hakika [Leh] memleketden¹⁰⁴ re's-i hudûda varınca muktezî araba ve bârgîr ve sâir malzeme tedârikiçün çendrüz meks-i zarûrî lüzûmundan başka âsitane-i aliyyeden hareketimiz esnasında müstevlî-i vücûd-i bendegî olan hummâ-yı şedîde ol mahall tekrar şiddet üzre nüksünden üftâde-i firâş-ı nâ-tevânî olmak dahi ilâve-i esbâb-ı meks-i ıztrârî olmağın on beş gün meks ü ikâmetten sonra mâh-ı mezbûrun yigirmi dördüncü günü muhâfiz-ı mumâ'ileyhin mehterhâne ve kapısı halkı ve vetfire-i serhadd üzre re's-i hudûda degin âminen ve sâlimen isâlimiz için ma'iyetimize me'mûr Beşlüyân cemâ'ati neferâtıyla Beşlü Ağası Bekir Ağa kulları alay ile husn-ı merkûmun su kapusından hurûc ve top şenlikleriyle Nehr-i Turla buz üstünde¹⁰⁵ ubûr ve ikinci gün on sâ'at mesâfede vâki hudûd-ı Lehden Yohurluk nâm palankaya duhûl olundu [3/b] bâ'dezâ Leh memleketi içinden savb-ı merâma sevk-i matâyâ-yı azîmet olunub kurâ ve kasâbât ve kılâ'ından yol üzre olanları temâşâ olunarak meşâhirine vüsûlde icrâ-yı merâsim-i dostî ile mu'ayyen konaklar tahsis ve her kal'a ve palankanın¹⁰⁶ zâbitânı birer bayrak asker ile

¹⁰¹ Açıklanmadan geçilemeyen.

¹⁰² Allah korusun.

¹⁰³ TN'de bulunmaktadır.

¹⁰⁴ TN'de 'Leh memleketinden' şeklinde geçmektedir.

¹⁰⁵ TN'de 'üzerinden' şeklinde geçmektedir.

¹⁰⁶ Etrafı hendekle çevrilmiş, ağaç ve topraktan yapılmış istihkam yeri.

istikbâl ve kal'a-i diger hudûduna degin teşyî' ve îsâl ve her nüzûl ve beytûtet olınan menzîlde â'yan ve zâbitânı tefakkud-ı hâtr ve tebrîk-i kudûm içün fevc fevc ziyâretimize gelüb arz-ı mu'âmele-i vidâd u dostî iderler idi içlerinde ba'zı söz anları ile esnâ-yı musâhabetde istifsâr-ı hâl ve âsûdegî-i bâllerinden su'âl olundıkda medd-i âh ile Moskov hudûdunda olan Kazak eşkiyası te'addîsinden öteden berü rahatımız meslûb iken bu iki üç seneden berü hilâf-ı ahdnâme-i hümâyûn ve muğâyir-i şurût-ı musâlaha, *'Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye hudûduna karîb mahallerde ihdâs iyledükleri kal'alarda iskân itdükleri lüsûs vakte ve ecnâs-ı muhtelif eşkiyası memleketimizi mü'ekkel itmeleriyle külliyyen emniyetimiz mefkûd ve re'âyamız perîşân olub bu vechle muzdarib ve bî-mecâl ve nizâm-ı hâlimiz karîn-i ihtilâl olmışdur'* deyü izhâr-ı acz ile Devlet-i aliyye ve Leh hudûdlarına kılâ' müceddede-i mesfûrenin mazarratların iş'âr ile kelâmı taraf-ı Devlet-i aliyye'den istimdâd ve istizhâr sûretlerine tahvîl ittiklerince bu kal'aların keyfiyyet-i ahvâline [4/a] vukûf lâzıme-i hâlden olmağla nâzikâne mezbûrları istintâk ile mahall ve resm ve mazarrat ve menfa'atleri gereği gibi ma'lûm oldıkda, *'Bu bahs bizim lâzıme-i zimmetimizden olan mevâddan olmayub devletiniz tarafından Devlet-i Rusiyye'ye tahrîrat ile istidfâ'ı lâzım keyfiyyatdandır'* deyü taraf-ı âhara tevcih-i vech-i kelâm olunurdu bu minvâl üzre tayy-i merâhil olınarak yüz on iki sâ'at mesâfeyi on yedi merhalede kat' ile Devlet-i Rusiyyenin re's-i hudûdu olan Moskovlu lisânında Kalanter ismiyle müsemmâ olan nezâret nâm mahalde Rusiyye cânibinden me'mûr olanlar dört beş dakika mesâfeden istikbâl [ve]¹⁰⁷ *tranpeta* ve *kornay* ve tabl ve nefir ve alay ile icrâ-yı merâsim-i tebrîk-i kudûm ve tehniye-i hıdmet-i me'mûre-i sefâret iderek nezâret odaları semtine sevk-i sûtûr-ı azîmet ve zâbitleri delâletiyle mevzi'-i merkûmda hatt-ı rihâl-i ikâmet olundığı gün ma'iyetimizde olan *sâlifü'z-zikr*¹⁰⁸ Bender'in, beşlü bayrağı ve araba ve bârgîrlerinin ve mevcûd kendi atlarımızın girüye ircâ'ı da'yesinde olduklarında devletleri tarafından ma'iyet-i Bendeğiye ta'yîn olınan mihmandâr Moskovluya mahsûs olan gurûr ve istikbârından kendi Kiyev'de kalub tarafından kendi ma'iyetinde olan tercümân ve bir zâbit irsâl itmesiyle nâçar tercümân-ı mesfûr ve zâbit-i mezbûr ile bu husûslara dâ'ir güft ü şenîd hilâlinde merkûmlar bu tevkîf, kâ'ide-i mer'iyeye-i [4/b] Rusiyyeden olmağla be-her-hâl icrâsı elzem

¹⁰⁷ TN'de bulunmaktadır.

¹⁰⁸ Daha önce zikredilen.

ve *düstürü 'l-amel*¹⁰⁹ nizâmlarından idüğün iş'âr ve Bender bayrağı ve araba ve menzîl bârgîrlerine bu beyâbân-ı bî-âb ve [kiyâde]¹¹⁰ zeha'ir tedârikinin adem-i imkânın kat'ice cevâb iyledüklerinden gayrı bu makûle serhadd askeri ma'iiyetinden murâd devlet-i me'mûrun bi-hâ'nın hudûdunda meşhûr ve ma'lûm kal'asına vâsıl olunca hıdmet-i muhâfazada bulunub *mashûben bi's-selâme*¹¹¹ öte taraf zâbitânına teslim olmağla Benderlüler dahi bizi re's-i hudûda sekiz saat mesâfesi olan eşher-i kılâ'-ı Rusiyye'den Kiyevf¹¹² Kal'asına götürüb ceneraline Bender muhâfızının mektûbiyle sâlimen teslim ve teslimlerini müş'ir ceneral tarafından muhâfız paşaya memhûr sened almak muktezî iken mevkif-i mezbûrda dûr ü dırâz meksimize sûret virmek zu'mıyla Kiyevf ceneralinden derakab âminen ve sâlimen vüsûl ve kabz u kabûl mektûbını getürdüb def'lerinde musırr ve mükıbb olmalarıyla esnâ-yı me'mûriyetimizde kethüdâ-yı hazret-i sadrazamî bulunan Elhâc Ebû Bekir Ağa¹¹³ mevkif-i nezâretde süferâ-yı Devlet-i aliyye'nin dûr ü dırâz meksi muhall-i şân-ı devlet-i seniyye idüğünü âsitane-i aliyyede kapu kethüdâlarına tefhîm buyırdıklarından mâ'adâ bu kullarına dahi tenbîhlerini zıkr ve husûsen bu senede gerek âsitane ve gerek sâ'ir memâlik-i mahrûsede mâye-i ihtirâzınız olan illet-i vebânın vücûdı yokdur murâdınız [5/a] Benderlüler ile merkûbatın irca'ından meks-i zarûriye sûret virmek midir dinildükde *nefsü 'l-emr*¹¹⁴ hastalık endişesi ber-tarâfdır lâkin bâzı malzeme-i azîmet Kiyevf cânibinden görölmege muhtâc olmağla üç dört gün zarfında itmâm ile hareket buyurursuz bu mâbeynde bu kadar nüfusun tedârik-i zehâ'iri mümkün degildür ve illâ bu husûsda ber gayr-ı murâd ve cenâbınızı tevkîf dâ'iyemiz yokdur [deyü dîn ve]¹¹⁵ âyinlerince eymân-ı mugâllaza¹¹⁶ ile te'kîd-i müdde'â itdüklerine egerçe bir vechle vücûd virilmedi lâkin çâre ne zehâyir tedâriki bir dürlü imkân-pezîr olmadıgından *bi'z-zarûre*¹¹⁷ mümâşâta karâr ile Benderlüler iircâ' itdigimiz gibi melhûzumumuzun aynı müsâmahâlârlarından zâhir olmağla rehâvet gûne edâlarından istintâkda ilgâ-i eymân ve uhûd-ı sâbika ile bu gelecek araba ve bârgîrler Kiyevf ceneralinin fermânına mevkûf bir

¹⁰⁹ Gereği gibi uygulanacak olan kanun.

¹¹⁰ TN'de bulunmaktadır.

¹¹¹ Güvenliği hesaba katarak, dikkate alarak.

¹¹² Kiev.

¹¹³ Reisülküttap Tavukcubaşı Mustafa Efendi damadı, Halep ve sonra Mısır Vâlisi.

¹¹⁴ Aslına bakılırsa, gerçekte.

¹¹⁵ TN'de bulunmaktadır.

¹¹⁶ TN'de 'mugâllata' şeklinde geçmektedir.

¹¹⁷ Zaruri olarak.

ma'nâdır bizim elimizden ne gelür deyü izhâr-ı aczî-yi rû-pûş-ı sûret-i şeytanet itdüklerinde sükût ile def'-i meclis olunub derûndan "*âyâ ne gûne bu mahalden nazikâne tahlîs-i girîbân olunur*" deyü i'mâl-i kuvvet-i müfekkire olındıkda mahall-i mezbûra akreb kılâ'-ı câdde-i Rusiyye'den olan üç çâr-yek mahalde Vasilkof nâm kal'alarına bir hâl ile varılsa nezâret rezâletinden halâs olurduk mülâhaza-i sâ'ibesüne bu gûne sûret virildi ki mahall-i merkûma vüsûlümüzün yedinci günü izhâr-ı hâhiş-i temâşa-yı sahra bahanesiyle kendimizin [5/b] altı re's at ve iki aded bârgîrlerimizi egerledüb yedi nefer etbâ' kulları ve bir nefer tercümân ile süvâr olduğumuzda birkaç bayrakları dahi bilece süvâr ve irâde-i delâlet ile câddeden hâric taraf-ı hilâfa revân olduklarında eserlerine iltifât olunmayub taraf-ı câddeye teveccühümüzden dogrı Kiyevfe azîmetimizi imzâ itmeleriyle der-akab tercümân ve mihmandâr vekili olan Mayor nâm zâbit şitâbân gelüb "*Sultanım çünkü muktezâ-yı azîmetinizden fehm olundığı üzre kasdınız Kiyevfdür lâkin bu'd-ı mesâfe sebebiyle bugün Kiyevfe resîde olmak mümkün olmamağla bâri bu gice Vasilkof'da arâm buyurmağla bizi rehîn-i inâyet idersiz bu gice olmaz ise yarın cümle tedârikinüz görilüb ferdâsı Kiyevf'e varılır*" deyü niyâz-mend oldukları *fi'l-asl*¹¹⁸ niyet-i musammeme-i bendegîye muvâfık ve lâkin ihfâ ile gûya hatırlarına mürâ'aten hoşimdi¹¹⁹ bi'l-cümle levâzımım ve girü kalan etbâ ve ahmâlîm sabaha degin tamâmen Vasilkofda müheyyâ ve yarın dogrı Kiyevf'e azîmet etmek şartıyla bu gece o mahalde ikâmet idelüm deyü mâddeye istihkâm virdükden sonra kal'a-i mezbûre cânibine tahrîk-i rikâb-ı azîmet ve ol gice anda beytütet hengâmında cemî'-i levâzımımızı müheyyâ itmeleriyle irtesi tulû'-ı şems vaktında Kiyevf cânibine tevcîh-i 'inân-ı musâra'at olunmuşdur kal'a-i Vasilkof Rusiyye beyinde çendân mu'teber olmamağla çim toprak ve bir mikdar hendek ile muhât harâbe-zâr [6/a] bir hisârdur ol gün *beyne's-salâteyn*¹²⁰ Kiyevf'e varıldıkda istikbâlimize mu'ayyen bine karîb atlu Kazak ve Dragon ta'bir olunur atlu soltadları¹²¹ ki taraf-ı mîrîlerinden muvazzaf olmaları ile timar sipâhisi şeklinde ziya' sâhibi merkûm atlu Kazaklardan mü'teberdürler bir sâ'at mesâfede istikbâl ve alây ile konak ta'yîn olunan Özi Nehri kenarında Podol nâm şehr-i muhâtta mîrî menzîle dühûl idince bu mahalle müşerref

¹¹⁸ Aslında.

¹¹⁹ Hoşimdi: Eh artık, o halde, pek âlâ. Bkz. "Hoşimdi" *Tarama Sözlüğü*, III, Türk Dil Kurumu Yayınları, sayı: 12, TTK Basımevi, Ankara 1967, s. 1926.

¹²⁰ İki namaz vakti arası; akşam ve yatsı namazı kastedilmektedir.

¹²¹ Almanca: Asker.

eski Kiyevf ve Peçerski nâm kal'alardan şenlik topraklarıyla icrâ-yı merâsim-i ikrâm itmişlerdür. *Ba'de'n-nüzûl*¹²² ma'iyet-i bendegîye me'mûr mihmandâr-ı *sâlifü'z-zikr* vürûd iyleyüb kendüyi ta'rîf ve *ba'de'l-yevm*¹²³ ideceği hizmetleri tavsîf ile hudûd başına gelmedigiçün arz-ı i'zâr-ı vâhiyesine mütegâfilâne mûmâşât ile mu'amele-i nevâzişâne hengâmında şehir-i merkûmun ricâl ve zâbitânı tebrîk-i kudum içün ziyâretimize ibtidâr ve müddet-i meksimizde ceneralinden mâ'adâsı izhâr-ı dostî ve ziyâretde bezl-i iktidâr iylemişlerdür ancak ceneral-i mezbûr Kiyevf cenerali ve zu'munca hayli bâlâ-pervâz ve hisset ü denâ'ette dahi mûmtâz olmağla ka'ide üzre tebrîkimize gelse biz dahi resmleri muktezâsınca kendüye varmak lâbüdd olub ziyâfet kaydıyle tekellüfâta ne hacet yollu def' sûretlerinde bi'l-vâsita istihbâr-ı hâtır ve gelmedigüne dâ'ir i'zâr-ı barîde ve geleceği sûretde bizim dahi kendüye varmamız ve mülâkat hîninde gayr-ı *mesbûkü'l-mesel*¹²⁴ şurût-ı [6/b] bîmesâs-ı gayr-ı vâride iblâğ iylemekle safâ geldiler ve hoş geldiler, memnûn oluruz ve kadirlerine göre ikrâmda kâ'ide üzre kusûr itmeyeceğimiz cümledenize olan mu'amelemizden sizin dahi ma'lûmunuz olmak gerekdür ve biz dahi kendülere varub merâsim-i Rusiyyede¹²⁵ mikdâr zerre kusûr ihtimâli bertarafdur deyü cevâb irsâl olunmuş iken dahi meczûm olan denâ'et-i zâtiyye ve kibr ü gurûr muktezâsınca gelmesine mâni' bazı ile'l-i vâhiye takdîmiyle irsâli ba'zı meyve ve zahîre ile iktifâ iylemegün saded-i mülâkat meskûtu'n-anh kalmışdur. **Vasf-ı Kal'a-i Kiyevf:** Kal'a-i merkûmede dağlar zirvelerinde vâki' eski Kiyevf ve Peçerski nâmân iki kal'a ve mebyet ü menzîlimiz olan Podol ismi ile müsemma cümle üç aded kal'adan ibâret olub beyneri *sa'bü'l-mürûr*¹²⁶ dereler ve yarlar ve bir taraftan gayr-ı sūvâr ve piyâdeler işlemek mûmteni'-i râh ile çim toprak ve hanâdik-ı müte'addide ve şarampolar ve tabya mesâbesinde müşkilü'l-mürûr sedd ü bendler ile muhâtdırlar Peçerski kal'asında vâki' kadîm ve kesîrû'l-îrâd bir manastır derûnunda makbûr-ı i'tikadlarında bir iki râhib-i murtâz olmağın beynerinde gâyet mu'teber ve zu'mlarınca ziyârete gulüvvleri bir mertebedür ki hâlâ memâlik-i Rusiyye hâkimesi olan imparatoriçe dahi bundan akdem bahâne-i ziyâret ve gâliba icrâ-yı mâfi'z-zamîr niyyetiyle dârü'l-mülki olan Petreburk'dan¹²⁷ gâyet sür'at üzre üç yüz altmış sâ'at

¹²² Konaklamadan sonra.

¹²³ Bugünden sonra.

¹²⁴ Daha önce örneği görülmemiş.

¹²⁵ TN'de 'dostî' şeklinde geçmektedir.

¹²⁶ Geçilmesi güç olan.

¹²⁷ Petersburg.

mesâfeyi sekiz günde [7/a] kat' ile dokuzuncu gün Kiyevfe vürûdî tevâtür-i meşhûr ve medâr-ı iftihârlarıdır hakikatde bu mikdâr mesâfe bu kadar müddetde kat' olunmak emr-i garîb olmanın böyle tashîh olundu ki Başvekil ve sâ'ir ricâl-i dâ'iresi bi'l-cümle pencâha karîb âdem ile ibtidâ hareketinden birkaç gün mukaddem ileri menzillerde takımlarıyla mahsûs âdemlerin irsâl ve cemî'-i malzeme ve mâyuhtâcların gördürmek ile bir menzile vardıkda bir mikdâr teneffüs ve ta'am ve şarâb ekl ü şurbundan sonra tûvânâ bârgîrlü hintolara süvâr ve memleketleri arâzi-i müstevîye olmağla da'ima leng ile serî'an nevmî dahi hinto içinde böylece gelmişlerdür eser-i hâssı olmak üzere eski Kiyevf kal'asında mücedded[en]¹²⁸ bir kilise ve Peçerski kal'ası hâricinde bir zemîn-i musattahda bir sarây-ı ma'nûn ve iki adet bağçe-i müzeyyen ihdâs iyledükden sonra Özi hudûduna karîb Göksu kurbunda müceddeden bir kal'a binâ ve yine ol havâlîde bâzı kılâ' ve [palankalarını ihdâs ve ta'mîr ve mugâyeret-i şurût-ı müsâlaha hücnnetinden şimdilik belli müstahfâzlar ta'yîn iylemeyüb]¹²⁹ derûnlarını mukaddemâ Lehlunun şikâyet itdükleri gibi derme çatma hâric memleketler ve diyâr-ı İslâmiyyeden firâr itme haydûd ve erâzil-i ecnâs ile toldurmuşlardır. Kiyevf kal'ası egerçe Leh memleketinün Ukranya cânibinin koltuğunda vâki' ve küçük Rusiyye'nin medâr-ı emn ü emânı ve etrâfı ma'mur kadîmden meşhûr metin kal'alarıdır. Amma Devlet-i aliyye-i ebed-peyvendin hudûdına çendân haylûleti yoktur lâkin bu def'a ihdâs olunan kal'alar Özi ve Bender serhadlerinin cenbinde hâric-i çeşm misillü bir ukde [7/b] ve sükkân-ı serhâdda azîm dağdağa ve hadese olduğu müberhen bir ma'nâ olub egerçi bu bende-i bî-mikdâr bu def'a Leh içünden mürûr iyledüğümüzden manzûr-ı dîde-i intibâh olmamışdır. Lâkin mukaddemâ elli üç tarihinde¹³⁰ taraf-ı Rusiyyeye bu's buyurılan Emnî Mehmed Bey merhûmun dîvan kâtibi ba'dehû kethüdâhğı hıdmetinde bulunmam ile ol câniblerden mürûr iyledüğümüzde mahalleri gereği gibi meşhûd ve mahfûz-ı bendegî olmağla hakikatde kılâ'-ı merkûme Rus memleketlerinin çete ve çapul yollarına sedd-i sedîd ve mukaddemâ mahalleri beriyye ve beyâbân olmağla mürûr ve ubûr emr-i müşkîl, lâkin şimdi hareketleri halinde derûnlarında iddihâr-ı zehâir ve iskân-ı asâkir ve sâ'ir kendülere menfa'at-ı adîdeleri olduğu meczûm ve âşikâr olduğundan gayri Devlet-i aliyye-yi ebediyyü'l-istimrâr ile dostlugunda *râsihatü'l-*

¹²⁸ TN'de 'müceddeden' şeklinde geçmektedir.

¹²⁹ TN'de bulunmaktadır.

¹³⁰ 1740.

*akdâm*¹³¹ olan Lehlü ta'ifesinin zâbitân ve âyanı iyâb ü zîhâb-ı bendegîde münâsebetiyle tasrîhan beyân ve izhâr iylemişlerdür -*recâ'nâ ilâ mâ nahnû fihî*-¹³² Kiyevfde bir gün meks ü ikâmetden sonra yola azîmet olunub üçüncü merhalede Nijne nâm şehr-i muhatt rihâl-ı ikâmet olundu şehr-i merkûm küçük Rusiyye şehirlerinin eşheri ve ahâlisi ekseri Rum cinsi ve mecmâ' tüccâr olmağla pirinc ve kahve misillü lüzum-ı mertebe zehâir tedârik için bir iki gün meksimiz esnâsında zuhûr iden havâdisdendir ki, hizmet-i me'mûre-i sefârete ta'yîn olındığım esnâda ihrâc-ı üsârâ-yı sâbika ber mûcib-i [8/a] ahdnâme-i hümâyûn uhde-i bendegîye havâle olunub mümkün mertebe bu husûsa dikkat ü ihtimâm sipâriş-gerde-i hazerât-ı evliyâ-yı ni'amî olmağın ta'ife-i mezkûrenin hud'a ve hîle ve kibr ü gurûrda mahâret-i kâmile ve ısrârları mukaddemki seferde gereği gibi mücerreb-i çâkeri olduğuna göre elbette o makûleleri yoldan sapa mahallere tesyîr ve hıfz-ı etrâf-ı dâ'ire-i bendegîde bezl-i iktidâr idecekleri müberhen ve âşikâr olmağla bu madde-i asîre neye muncerr olacaktır hayretiyle imrâr-ı evkât hengâmında ber mefhûm-ı -*izâ erâda'llâhu emr'en heyye'e esbâbehû*-¹³³ şehr-i mezbûr Nijne'de melhûz-ı sâbika binâ'en dâ'ire-i bendegî mübâlağa çok karagol nâmına gollar ile mahsûr ve muhat ve hafıyye duhûl ve huruc bir halle mümkün olmayacak mertebe mahfûz iken sabika Özi ihtilâsında¹³⁴ giriftâr-ı kayd-ı seby olanlardan Özi kal'ası yerlu ağalarından Yusuf Paşa çırağı Şahin Ağa nâm kimesnenin kızı Fâtıma nâm hâatun hey'et-i ricâlde bu kadar karagollar beyninden *vikâye'tullâha*¹³⁵ îtisâma mugaylân-zârdan hubûb iden nesîm-âsâ bi-lâ tırs ü bîm haberleri olmaksızın nezd-i fakîre şitâbân ve huzûr-ı bendegîde izhâr-ı ism ü neseb ve kelimeteyn-i şehâdeteyn ile i'lân-ı rûsûhiyyet-i imân iyledüğünde bu makûle mevadd için bezl-i iktidâr ile mahfûz olan dâ'ireye böyle bir tedbîr ve tedârikden acîzenin *mashûben bi's-selâme* vürûdu dîn-i mübînin muktezâ-yı kuvveti [8/b] şâhinsâhân-ı âlem ve âlemiyân olan zillu'llâh-i mefârik-i cihâniyân şevketlü, kerâmetlü, kudretlü veliyy-i ni'metimüz pâdişâhımız, efendimiz hazretlerinin şevket-i baht-ı hümâyûn-ı menkûbetlerinden neş'et etme bir ma'nâyı *münticü'l-hayr*¹³⁶ ve'l-merâm olduğu istidlâl olunmağla fâl-i sa'adet add olunub mesrûren ve mübeşşeren telâkki'i bi'l-kabûl ile hizmet-i muhâfaza-i ekyedesi

¹³¹ Sağlam bir şekilde ilerleyen.

¹³² Yine olduğumuz yere döndük.

¹³³ Allah bir şeyin olmasını istediğinde onun sebeplerini yaratır.

¹³⁴ 1737.

¹³⁵ Allah'a sığınma.

¹³⁶ Hayırlı netice.

kethüdâ-yı bendegî Elhâc İbrahim Efendi kullarına sipâriş olındıkda [bu madde]¹³⁷ Moskovlunun, *'Bizde tağyîr-i dîn itmedük esîr nâmına kimesne kalmamışdır'* yollu olan dagallerini ilgâ ile hiyel-i zâ'tiyyelerini tebyîn iylemesiyle ebhire-i telâş ve infî'âl dîde-i insâfların hîre itmegin yevm-i hareketimizde meşgale-i râh ile teşettût-i zarûriyyemizi firsât add iyleyüb tahazzüb ve ictimâ' ve Kazak ta'ifesinden gürûh-ı enbûh-ı mezbûreyi ahz iylemek sûretinde hücum gösterdüklerinde kethüdâ kulları tarafından dahi haber gelmeksizin beynlerinde musammem ve sûretâ mahfi ma'iyetimize me'mûr tercümân bervech-i isti'câl nezd-i bendegîye gelüb *'sultanım amân mihmandârın konağı ba'id olmağla haber viremedim bu şehrin Kazak askeri ve ahâlisi serbest ve serkeş, zabtları mümkün olmamağla dâ'irenize gelen esîreyi gasb iylemek kasdına kethüdânızın konağına hücum iylemişlerdür'* deyü ihâfe kasdıyla velvele-pirâ ve def'i fitne-yi mezbûreyi redd iylememüze hasr iyledigi maglata-i nâbecâyı ebleh-firîbine tevcih-i lihâzâ-yi iltifat olunmayub bi'n-nefs cem'iyetgâhlarına atf-ı [9/a] inân ve oldıkça söz anlarlarına, *'Bunun aslı nedür, mâtde-i tahazzübümüz esîre [husûsu]¹³⁸ ise biz âni cebren almadık ve girü İslâm memleketine ircâ' itmeyüb berâberce pâ-yi tahtınız olan Petreburk'a gideyoruz ve bu nizâ' mahall-i mezbûrda âyan-ı devletiniz ile fasl olur ve illâ sizin bu maglatanızdan kat'a bir şey hâsıl olmadığundan gayri bu dostluğa muhâlif cesârete me'mûriyetiniz olmamağla devletiniz tarafından mu'ateb olacağınız ma'lûmunuz degil midür'* yollu hakîmâne cevâb ile tefhîm-i va'd ü va'id olındıkda *nefsü'l-emre* mutâbakatını iz'ân itmeleriyle bi'z-zarûre müteferrik olduklarında ihzâr olan arabalara süvâr ve tayy-i râh-ı merâma ibtidâr olunmuşdır dördüncü merhalede Kazak ülkesinin hatmanları makarnı olan Golohof¹³⁹ nâm şehre vüsûlümüzde ahâlisi bizi temâşâyâ meşgûl iken yine Özi kal'ası üserâsından kalaycı Hüseyin'in oğlu Ahmed nâm merd-i şecâ'at-mend bu vakte gelince rûsûhiyyet-i İslâmından üç def'a firâr lâkin *-el-umûr-ı merhûnetün bi-evkâtihâ-*¹⁴⁰ mazmûnunca *bi-emri'llâhi te'alâ*¹⁴¹ rehâyâb olamadığundan vakt-i merkûmda ihtilâs-ı fırsat itmekle tarafımıza vâsıl ve i'lân-ı İslâm ile kehf-i istizhâra dâhil oldıkda ber muktezâ-yı ahdnâme-i hümayûn ol dahi hoş-âmedi ve *aleyke's-selâm ve'l-ikrâm* müfâdına mâsadak

¹³⁷ TN'de bulunmaktadır.

¹³⁸ TN'de bulunmaktadır.

¹³⁹ Gluchov.

¹⁴⁰ Bütün işlerin vakt-i münâsibi vardır.

¹⁴¹ Allah'ın emriyle

oldıkda der‘akab mihmandârimız olacak bî‘âr gayz ber gayz ve dağ ber dağ türrehât güyân [9/b] nezd-i bendegîye şitâbân olub vehleten, ‘Eğer bundan böyle bu makûleleri kabûl idecek isen bu emr bizim tamâm hilâf-ı muktezâmız olmağla olmayacak manâdır hulâsa bu halle ben seninle gitmem ve bu hizmetimden keff-i yed iderim’ deyü evzâ‘-ı unf-âmizine muktezâ-yı vakte binâ‘en lütûfla mümâşat ve ilzâm kasdiyle ‘Mihmandâr Bey pek de tehevvr itme ve dâ‘ire-i insafdan taşra gitme bu mahalle vâsıl olunca esir almak için ben ve etbâ‘ım bir kimsenin hânesine girmek ve şevâri‘ ve ezikkâdan adam sürmek misillü hilâf-ı şurût-ı müsâlaha ve dostî ne makûle hareket-i bâridemüz meşhûdumuz oldu, eger öyle bir ma‘nâ zuhûr ittü ise andan bahs iyle ve illâ dâ‘iremize i‘lân-ı İslâm ile gelenler muktezâ-yı ahdnâme-i hümayûn üzre elbette kabûl olunacağı senin dahi ma‘lûmun olduğundan kat‘-ı nazâr bu makûle umûra elbette makarr-ı hükûmetinizde bir nizâm virilür me‘mûr olmadığı husûsa bihûde ısrâr ve gayz-ı derûn izhârıyla niçün muhall-i dostî evza‘a sebûk-serlik idersün’ deyü tefhîm nefsü‘l-emrde –el-hakku ya‘lû ve-lâ yu‘lâ aleyh-¹⁴² medlûlünce sûretâ mülzem olmuşdur lâkin bundan akdem ammîsi Özi muhârebesinde hâviye-nişîn bi‘se‘l-makarr olmağla ehl-i İslâma gayz-i derûnisi derkâr ve lisânından âşikâr iken mahall-i intikâm bu fakiri add iyleyüb bu kadarca olsun bu da fâ‘idedür yollu devletleri cânibine hakkımızda enva‘ı müftereyât-ı nâ-bercâ-yı [10/a] kâzibe tahrîri ve ileru konaklarda bu makûle üserânın kemâl-i ihtimâm ile tahaffûzlarını tefhîm iyledüğünü ma‘iyetinde olan tercümânları dahi ihbâr iylemişlerdür. Ammâ kat‘a lisâna gelüb bu husûsda mezbûre serzeniş ve izhâr-ı çîn-i cebîn ile muhill-i nevâziş vaz‘ olunmadığından gayrı –tevekkeltü al‘allâh lâ havle ve-lâ kuvvete illâ bi‘llâh-¹⁴³ habl-i metînine müteşebbisen mütegâfilâne edâ ile ikrâmında mübâlağa ve mu‘amelât-ı bârîdesinden iğmâz-ı ayn ve müsâmaha ile şehir-i merkûmdan hareket ve on ikinci gün kadîmen dârü‘l-imâre-i Rusiyye olan şehir-i Moskov’a dahil olmuşuzdur. Beynlerinde mu‘tâd dâ‘iremiz etrâfına biraz karagol ta‘yîni iken sebâyâ duhûlüne sedd olmak emniyesiyle ta‘yîn olunan yüz mikdar ehremen didâr soltad-ı nâbekârları havlı ortasında müsellâh ve müretteb rûz u şeb hıfz u hırâset sûretinde bir tarz-ı muhâfaza iylemişlerdir ki, kuş olsa bir ahadın hafıyyeten dâ‘ireye duhûlü mümkün olmamağla şehir-i mezbûrda bu nizâ‘lara mûcib havâdis zuhûr iylememişdir yolda süvâr olduğumuz memleketlerinde müte‘arif ve âvân-ı

¹⁴² Hak yücedir ve ondan üstün bir şey yoktur.

¹⁴³ Allah’a sığındım, Allah’tan başka güç ve kudret sahibi hiçbir kimse yoktur.

şitâda bi-eyy-i vechin kâne muhtâc oldukları kızakların mevsimi tamâm ve ba'dehû arabalara süvâr olmak muktezî olmağla tedârikleriçün altı gün meksimiz hengâmında şehr-i Moskov cenerali Gobernator¹⁴⁴ ceneral ki Parutcuk¹⁴⁵ rütbesindedir Gobernator muhassıl-ı emvâl ve vâli-yi vilâye, Parutcuk [ise]¹⁴⁶ mîr-i mîran dimeden ibâretdür tarafından [10/b] tebrîk-i kudûm içün gelen âdemi, '*Ceneral dostumuz hatırımızı su'âl ider ve taraflarına gitmemiz musammemdir lâkin eger şânımıza ve pâyemize lâyük ikrâm olunub kendüler dahi sonra bize gelürler ise*' dedigini tefhîm iyledikde, '*Pek âlâ biz öteden berü dostluğa ri'ayetde ser-mû kusûrumuz yokdur. Geldiklerinde kâ'ide üzre ikrâmlarında kusûr degil belki me'mûllerinden ziyâdeye himmet ideriz ve biz dahi kendülere varırız*' deyü cevap virildükde irtesi ceneral-i mesfûr konağ-ı bendegîye gelüb mülâkat ve dostâne edâ ile vâfir sohbet ve kahve, tatlı ve buhur merâsimiyle ikrâm-ı tâmmımızdan izhâr-ı mahzûziyyet iyleyüb ric'atinde yine fakîr-i lisânen da'vet itmekle irtesi konağına varıub dostâne bir mikdâr sohbetden sonra menzilimize avdet olunmuşdur.

Vasf-ı Kal'a-i Mezbûre: Şehr-i merkûma Moskov tesmiyesi derûnundan câri Moskov nâmıyla şöhret-şi'ar nehrden neş'et ve ta'ife-i mezkûreye *fi'l-asl* Rus tesmiye olunurken tahtgâh-ı kadîmleri olan bu şehre nisbet ile Moskovlu tesmiye olunmuşdur şehr-i Moskov memâlik-i Rusiyye şehirlerinin evsa' ve eşheri, sevâd-ı azîm olub arz-ı müstevî üzre mebnî cirm-i kebîr ve derûnunda manastırları ve vâsî sarâyları kesîr şehr-i kadîmdır ve etrafı karye ber karye ve gâyet ma'mûr ve zemîni münbit ve mahsuldârdır lâkin şiddet-i berdi ifrât üzre olduğundan hasad-ı mezru'âta mâni'iyeti aybiyle ma'yûbdur [11/a] hulâsa şehr-i merkûma duhûlümüzün yedinci günü yola azîmet olunub on üçüncü merhalede Novgrad nâm kal'aya varıldıkda cenerali ki Mayor yâni Mirlivâ rütbesindedir mukaddemki seferimizde kendü ile âşinâlığımız olduğundan gayrı zâtında ma'kûl kimesne olmağla tebrîk içün konağıma gelüb tamam dostâne edâ ve icrâ-yı merâsim-i musâfâtle avdetinde pâyesi dûn olduğundan bizim kendüye varmağa tahammülü olmadığına kendü dahi i'tiraf itmişdir. Novgrad Kal'ası şehr-i Moskovdan kadîm ve derûnundan Turla kadar Vulhof nâm bir nehr-i câridir ki Petreburka bu nehrden seffineler işler ve bu kal'a aslında İsvec hudûduna karîb serhadd iken sonra halâ darü'l-imâreleri olan Petreburkı İsveclüden¹⁴⁷

¹⁴⁴ Ruscası : Gobernator = Vali.

¹⁴⁵ Ruscası : Poruçik = Mülâzim.

¹⁴⁶ TN'de bulunmaktadır.

¹⁴⁷ TN'de 'İslocludan' şeklinde geçmektedir.

intizâ' iylemeleriyle şimdi iç il gibidir ve'l-hâsıl kal'a-i mesfûrede bir gün meksden sonra hareket olunub dördüncü merhalede mâh-ı Şa'bânü'l-mu'azzamın on birinci günü¹⁴⁸ hükûmetgâh-ı Rusiyye olan *mâr'üz-zikr* Petreburk şehri mahallâtından süferâ-yı devlet-i aliyyenin alay tertîbi ve müstakbiller nizâmı vesîlesiyle nüzûl idgeldikleri Nefski Manastır ta'bîr olunur deyr-i kebîr kurbunda fenâ-yı şehrdan ma'dûd mahallâtdan bir mahallede müheyyâ iyledükleri konağa nüzûl olındukda ikrâmen ma'iyetimize ta'yîn iyledükleri zebân-ı Türkî-âşinâ ve arabî ve fârisî terkîb-i istihrâcına kadîr Trabzonıyyü'l-asl Kostantin nâm mu'teber tercümânları Başvekil tarafından [11/b] selâm ve istihbâr-ı hâtır-peyâmları ile vürûd iyleyüb yemeklik bedeli defterle bir mikdâr zahîre getürmegin der'akab biz dahi mihmandârımızı âminen ve sâlimen ol mahalle vürûdumuzu müş'ir istihbâr-ı hâtır-peyâmlarıyla Başvekil ile irsâl ve bir gün evvel şehre duhûl husûsunu inhâ iyledüğümüzde irtesi günü mihmandâr-ı merkûm gelüb, *'Başvekil muhibbâne selâmlar iyledi bu gün def'i ta'ab-ı tarîk buyırsınlar, yarın şehre da'vetleriçün ricâl-i devletimizden bir mu'teber kimesne ta'yîn olunur, işbu teşrîfâtımız mûcibince hareketle teşrîf buyururlar'* deyü yedimize teşrîfat defteri yollu bir harita vermekle derûnuna nazar olındukda muhill-i nâmus-ı dîn ü devlet bir alay teklifât-ı bâride-i muhdesa ile memlû görüldü ki ez-cümle da'vetimize gelecek Ceremoni Miyester¹⁴⁹ ta'bîr itdükleri teşrîfatçıları mesâbesinde olan kimesne konağımıza gelürken kapudan taşra vâfir yerden kethüdâımız ve sâ'ir müte'ayyen ademlerimiz istikbâl ve hinto önüne düşüb râcilen konak nerdübânına¹⁵⁰ îsallerinde bu fakir dahi nerdübân başında hazır bulunmam ile kadd-i hamîde temennî'den sonra taraf-ı yemînimizde yed-i yesârından tutub olduğumuz odaya götürdüğümüzde sadra iclâs ve kendimiz zîrinde diz üzre kâ'id ve her sözde temennî ve temelluklar mugâyir-i ırz-ı dîn ü devlet envâ'ı rezâletler teklîfi sadedlerine cevâb olmak üzre, *'Münâkız-ı ırz u şân-ı dîn ü devlet olmyacak mertebede olan harekât ve ikrâmın [12/a] fevka'l-me'mûl mümkin ve musammemdir ve illâ bu makûle şeri'atımızda kat'a münhâ ve şân-ı azâmet-nişân-ı devlet-i aliyyeye nakîsa virecek teklifât-ı anîfeye sûret-i müsâ'ade kıyâmetler kopsa bir vechle rûnümâ olması hayyiz-i imkânda degildir'* deyü kat'î cevâbımızla mihmandâr-ı mezbûr varub ve yine geldikde, *'Bu size da'vet için gelecek adem devletimizin gâyet rûtblü ve mu'teber ricâlinden olmağla beher-hâl bu teklîfata mütehammil olmalısınız'* deyü

¹⁴⁸ 20 Nisan 1758.

¹⁴⁹ Zeremoni Meister (Alm.) : Baş Teşrîfatçı.

¹⁵⁰ Merdiven.

tekrar ibrâmında, 'Ne garib bu gelecek ademin rütbesi bizim sefâretimizin rütbesinden âli ise hizmetimize kendimizden rütbelü âdem ta'yînine münâsebet ve eger bizden mâdûn ise bu kadar olmyacak tekellüfâta ne hâcet, dîn ü devletimin mesâğına göre olan ikrâm ve ihtirâmda ser-mû kusûr itmem ve illâ ziyâdesine kudretim yokdur' didiğimde belî bu kimesne devletimizde gâyet mu'teberdir lâkin cenâbınıza ta'yîn olındığı mahz-ı i'lâ-ı şânınız içündür yollu müzahref kelimât-ı bî-esâsa şurû'ında ve-le'in selleme¹⁵¹ böyle olmuş lâkin bu sûretde teklîf olunan mevâdd karîn-i husûl olur ise dînen ve devletten bende ne vak' u i'tibâr kalur ki hattâ mezbûrun ta'yînden kesb-i şân olına bu kadar ısrâra ne hâcet bu madde, aynı *çıktdı kulakdan kuyruk isterken* mesel-i meşhûrının mâsadaki olmağın darb-ı hadîd-i bârîd ile imrâr-ı vaktiden ne hâsıldur deyü def'i meclis ile endişe-i hüsn-ü tevffıkde [Beyt]: *Birinden âciz [12/b] iken müdde'ânın biride rûnümâ oldu kazanın* medlûlünce yine Özi üserâsından kal'a-i mezbûre Su Kapusu kurbunda sâkin Veli Usta'nın oğlu Ata'ullah nâm kimesne ol mahalde rehberî-i hızr-ı tevffık ile bu kadar karagollar ve galebe arasından fîrce ü fırsat bulub konağ-ı bendegîye vulûc ve girye-künân, ilân-ı kelimeteyn-i şehâdeteyn ile feryâd ü fiğân iderek zuhûr itmekle hayret-ber-hayret olmuşdur ki bunu dahi *bi-eyyi hâlin*¹⁵² muktezâ-yı dîn ve mûcib-i ahdnâme-i hümayûn üzre kabul itmeli lâkin bu ta'ife-i anidenin dahi ba'id mahallerde üserâ maddesiçün olan gayz ü harâretleri cerâhat-ı nâsûr misâl derûn-ı pürkinlerinde der-kemîn iken pâ-yi tahtlarında vukû'ı mâye-i hurâş-ı küllî olduğundan kat'ı nazâr henüz *sâbıkü'l-beyân* teklîf-i gurûr-ünvanlarına mümkün mertebe faysal virilmek hengâmında bu dahi ne hengâme-i velvele-pirâ olacaktır *Lâ havle velâ kuvvete illâ billâh* amma çare ne muktezâ-yı şeri'at ve şurût-ı ahdnâme-i hümayûn-menkıbet üzre her ne hâl ise bu mü'min-i hâlisü'l-bâli dahi hasm-ı bed-sikâlden tahlîs ve tahaffûz husûsunda terettüb iden ezâ ve cefâyâ tahammül olunmalıdır deyü fikr esnâsında iken der'akab mihmandâr ve birkaç dahi â'yan yollu mekkârlar kemâl-i hiddet ve gazâb [izhâr]¹⁵³ iderek nezd-i bendegîye gelüb 'Bu size gelen oğlan kılıcımız ile aldığımız üserâdan ve dahi sabâvetinde hristiyân olmağla re'ayamızdan ma'dûd ve ağası olan ceneral devletimizin büyük hıdmeti *Brandebur*¹⁵⁴ seferine [13/a] me'mûr olmağla sıyânet-i ahvâl-i mültezimimiz olduğundan mâ'adâ siz henüz Petreburk'a duhûl itmedin pâ-yi

¹⁵¹ Eğer selamet bulduysa.

¹⁵² Hangi durumda olursa olsun.

¹⁵³ TN'de bulunmaktadır.

¹⁵⁴ Brandenburg. (Yedi Sene Harbi, 1756-1763).

tahtımızda devletimizin şânına şân virecek mevâdda şurû' itdinüz bundan sonra işler başka olur' deyü envâ'ı muğâlata-i mütekebbirâne ile iglâz-ı kelâm ve ayak patırdısıyla kasd-ı ihâfede olan haltıyyâtlarına sabr ve muktezâ-yı vakt u hâl üzre mülâyemet ve mülâtafât sûretleriyle, 'Bire cânım birkaç def'adır ki sizlere tefhîm ideyorum, ta'yîn iyledüğünüz konaklardan hârice çıkub evlerinizden veya sokaklarınızdan âdem sürüb götürmeyoruz derûnlarında imânları kavî olanlar bu kadar mu'ayyen bekciler ve karagollar arasından hazret-i rabbü'l-âlemînin inâyeti ve dîn-i mübîninde rûsûhiyetlerinin i'ânati ile halâs olub geliyorlar bu mâdde ise â'zam-ı levâzımât-ı dîniyye ve muktezâ-yı ahdnâme-i hümayûn üzre ehemmi-i mühimmât-ı zarûriyye-i fakirânemden olmağla kabul itmeyübde redd ü tard mı ideyim ve hasrû'd-dünyâ ve'l-âhire¹⁵⁵ mazmûnuna mâsadak mı olayım, sübhânallah! Evvelâ bu ne makûle dostluğa ri'âyet ve şart-ı sülhî himâyetdir ki ber mûcib-i ahdnâme-i hümayûn dostâne mu'amele ve munsifâne hareket ile bu makûle üserâyı kendinüz bi-lâ-zahmet teslîme mübâderet idecek iken böyle maglata-i nâ-be-câ ile muhill-i şera'it-i dostî evza'a ictirâ idersinüz ve gâliba böyle evzâ'-ı barîdeye devletin dahi rızası olmamak gerekdür mukaddemlerde didiğim gibi bu maddeler Başvekil ve sâ'ir [13/b] rû'esânız ile mahall-i ta'rîzde müzâkere olunur şimdilik gayrı umûrî görelim' deyü def'i meclis akîbinde tercümân-ı mesfûr Kostantin ve birkaç kimesne dahi mahremâne güyâ kendülerden ıslâh-ı zâtü'l-beyn vechile hayr-hâhlık sûretinde gelüb mahfice, 'Sultanım bu mevâdd devletimizin kesr-i ırz u şânına bâ'is ve cenâbınıza küllî iğbirâr ile intifa'ınıza halel terettüb idecek ma'nâdır lâkin vech-i münâsib üzre buna şöyle bir nizâm tefekkür iyledük ki gerek asâyişünüze ve gerek intifâ'ınıza halel gelmesün' diyerek binâ-yı rüşvet-i kelâmiyyeye vaz'ı esâs-ı bî-mesâsları cevâbında 'Hudûdınıza dâhil olalıdan bu âna gelince gerek benden ve gerek etbâ'ımdan devletünüz şânına kesr virmekle vesîle-i iğbirâr ve hilâf-ı muktezâ-yı dostî ne makûle hareket mer'i ve mesmû'unuz oldu' didigimizde 'Hâşâ bir dürlü hareket-i nâbecânız yokdur ve vücûhla her tavrınızdan hoşnuduz, illâ bu üserâ maddesinde ısrârınız devletimizün rızasına gâyet mugâyir bir ma'nâ olmağla bu bâbda bir mikdar rehâvet ve celb-i menfa'ate himmet ile bu üç neferi mahfice dâ'irenizden tard buyursanız mübâlağa-i tahsîl-i rızâdan mâ'adâ fevkâ mâ yûtasavver intifâ'nıza biz mütekeffilüz ve ne mikdâra râzı olursanız hufyeten biz getirüb teslîm iyledikden sonra yevmen-fe-yevmâ

¹⁵⁵ Dünyaya ve âhirete hasret

terakki-pezîr olacağında iştibâh buyurman’ deyü maddeyi *el-‘iyâz u bi’llâhi te‘alâ*¹⁵⁶ küfr-i mahz olan hutâm-ı dünyâ için üserâ-yı [14/a] İslâmı fîrûht kalıplarına ifrâğ itdüklerinde *ne‘üzü bi’llâhi te‘alâ*¹⁵⁷ bu teklif-i anîf ne makûle türrehâtdır bu keyfiyyet-i merdûde evvelâ dîn-i İslâm ve *şerî‘at-ı mutahhara-i hazret-i seyyidü’l-enâma*¹⁵⁸ muhâlefet [ile]¹⁵⁹ mûcib-i nekâl-i âhiret[ten]¹⁶⁰ ve sâniyen sâye-i yezdân ve şehinşâh-ı âlemiyân şevketlü, kerâmetlü padişahımız efendimiz hazretlerinin rıza-yı felâh-ı iktizâ-yı cihan-bânilerine mugayyeretden nâşî müstevcib-i envâ’ı hâsâret olduğu bedîhî iken emr-i dünyâ tursun -*innî ehâfu in ‘asaytû rabbî azâbe yevmin ‘azîm-*¹⁶¹ ma’nâ-yı şerîfini tefhîm ile ‘*Dînimi dînâra tebdîl itmek ne ihtimâl bu makûle mevâdd sonra faysal bulur*’ deyü kat’i cevabla hatm-i kelâmda bu sûret-i dagalbâzîden dahi me’yûs olduklarına binâ’en zarûri cümlesi sükût iyleyüb yine *sâbıkü’l-beyân* da’vetimize gelecek âdemlerinin ta‘zimine müte‘allık kelimât-ı sâbıkayı irâd ve ibrâmıda musırr olduklarında buna dahi ta‘zim-i müfrîti mültezim-i [ve matlûb-ı]¹⁶² devletiniz olan mu‘teber kimesnenin kadrine göre ifrât-ı ikrâm şerî‘atimizde münhâ olmağla bu fakîrin edâya bir vechle kudretim yokdur bâri ta‘zimi muhill-i şerâ’it-i dîn olmayacak rütbede bir kimesne ta’yîn olursa ben a’lâ-yı şândan geçdim ve illâ doğrusu her kim gelürse vakt-i iyâbında olduğum odada mukaddemce kâ’imen bulunub taraf-ı yesârıma ik’ad ile ka’ide-i Devlet-i aliyye üzre datlu ve kahve ve buhur misillü ikrâmdan gayri ber muktezâ-yı dîn ü devlet [14/b] gayrı bir dürlü vaz’a kudretim yokdur lâfziyla kat’i ser-rişte-i kîl ü kâl olındıkda bu hadî‘alarının dahi kârgir olmayacağı meczûmları olmağla nev’-i rızâ sûretinde mahall-i merkûma yevm-i nüzûlümüzün beşinci günü tertîb-i alaya şurû‘ iylemişlerdür bu abd mikdâm dahi bezl-i nakdîne-i ihtimâm ile etbâ’-ı bendegîyi esvâb-ı müceddede ile tezyîn ve bu¹⁶³ mahalde tekml-i şân-ı übbehet nişân-ı devlet-i aliyye-i ebediyyü’l-ünvân için istirfâk olunan beş re’s kendi atlarımız ve bir aded bârgîrimiz raht u bisât-ı sîmîn ile yedek tertîb olunub ikrâm-ı nâbecâsında devletimizin pek büyük ricâlindendür deyü *merreten bâ‘de uhrâ*¹⁶⁴ mu‘arazaları sebk iden herifin intizârında

¹⁵⁶ Yüce Allâh korusun!

¹⁵⁷ Yüce Allâh’a sığımrız

¹⁵⁸ Peygamberlerin efendisinin temiz dinine.

¹⁵⁹ TN’de bulunmaktadır.

¹⁶⁰ TN’de ‘âhiretten’ şeklinde geçmektedir.

¹⁶¹ Rabbime isyân edersem, büyük günde karşılaşacağım azabtan korkarım.

¹⁶² TN’de bulunmaktadır.

¹⁶³ TN’de ‘böyle’ şeklinde geçmektedir.

¹⁶⁴ Tekrar tekrar.

iken bu dahi böyle zuhûr iyledi ki, mukaddemâ sefir-i kebîr Emnî Mehmed Bey merhûmla seferimizde [ma'iyetimize]¹⁶⁵ ta'yîn olınanlardan kesret-i hîlede şeytana sebk virmege kâdir indlerinde lâfzen lârûtben mu'teberleri olan Yorgaki nâm Rumiyyü'l-asl veled-i zinâ ki *an-asl* İstanbul'da mütevellid ve hâl-i şebâbında Hasan Kulî dimekle meşhûr çengiler arasında neşv ü nemâ ile fenn-i mûsikî tahsîlinden sonra bir mikdâr âlet kitablari karışdurub oldukça terkîb istihracına kâdir ve lugât-i fârisî ve mümkün mertebe hatt u inşâyâ dâir¹⁶⁶ dahi biraz fen-âşinâ olmağın kavî-i hûdî üzre ba'zan balyos tercümânlığıyla evkat-güzâr ve bir müddet dahi Boğdan Voyvodası Kostantin hizmetinde vaktini imrâr ve *âhirü'l-emr*¹⁶⁷ İsakçı senesi¹⁶⁸ câsusluk [15/a] töhmetiyle firâr idüb Venedik ve Nemçe memleketlerin geşt ü güzâr ile nihâyetinde memleket-i Rusiyyede karar itmekle kavm-i mezbûr, mesfûrun şeytanatından mahzûz olub hizmetlerinde istihdâm ve da'imâ kendüden gerek Devlet-i aliyye ve gerek sâ'ir gezdiği yerler kavânininden isti'lâm hassaten devlet-i aliyye-i azâmet-medârın etvârına ıtlâ ehass-ı matlûbları olmağın istifhâm ile hâşa kasd-ı teşebbühe vesîle ittihâz itmeleriyle giderek istishâb ve *li-eclî'l-maslahat*¹⁶⁹ mû'temedleri zümresine ilhâk iyleyüb Devlet-i aliyye süferâsının ma'iyyetlerine me'âl bilür yollu mu'ayyen olmağla def'â-i ulâ seferimizde nice keyd [ü mekr]¹⁷⁰ ü mazarratı meşhûd u ma'lûmumuz olmuşdı bu def'a dahi bu kadar hengâmeler ile ma'iyyetimize ta'yîn olınan meger bu yadigâr olmağın tâ gelince zât ve rütbesini ketm ve ihfâ ile mutlak büyük ricâlimizdendür ta'bîrleri dahi yine kendi şeytanatından neş'et itmişdür ki halâ rütbesi Bergardir yâni henüz ceneral değil amma mirlivâ pâyesine karîb rütbe ile mansıbı bilâ teşbîh teşrifatçılık olduğından ve mukaddemâ hâl ü şânı gereği gibi malûmumuz olmağla şimdi ırz-ı şân ve müfâharet zımnında olduğu ma'lûm olmuşdır ve *'l-hâsıl* alay günü, *'Da vetci geliyor'* deyü haber virdüklerinde biz dahi âdemlerimizi münâsib [mahalle]¹⁷¹ istikbâl için tesyîr iyledük amma *'geliyor geliyor'* sadâsıyla müstakbillerin ziyâde intizârından kendüye şân virüb [15/b] bu batî-i hareketle güyâ *'biz mukaddem ki bildiginiz degiliz'* yollu vaz'ıla mâbeyni bir buçuk sâ'at geçdikden sonra hezârân nâz ü

¹⁶⁵ TN'de bulunmaktadır.

¹⁶⁶ TN'de 've' şeklinde geçmektedir.

¹⁶⁷ Nihayet.

¹⁶⁸ 1736-1737.

¹⁶⁹ İş için.

¹⁷⁰ TN'de bulunmaktadır.

¹⁷¹ TN'de bulunmaktadır.

istignâ ve güçle konağımıza vâsıl ve olduğumuz odaya dâhil oldukda manzûrımız olıcak hay meded bu kadar teklîf-i anîf ile meşakkatimize bâdî olan gelecek bu yadigâr mı imiş ve encâm-ı kâr bu hilekâra mı müncer oldu, ayâ [dahi]¹⁷² ne gûne meşakkatlere ba'is olacaktır deyü hayret isti'abında nâçar [Beyt] : *Âsâyiş-i du gîtî tefsîr-i in du harf est bâd u sitân-ı telâttuf bâ-düşmenân mudârâ*¹⁷³ mazmûnunu pîş-nihâd-ı kava'id-i kâr itmekle evvel-i kelâm, *'Behey dostum da'vetimize me'mûr çünki sizsiniz ya bu kadar tekellüfe ne hâcet, biz sizi ve kadrinizi bilmez miyüz, doğrusu bu husûsa gâyet memnûn oldum'* diyerek lâübâliyâne izhâr-ı beşâset ile ik'âd ve datlu, kahve, buhur merâsimiyle bâzı âfâkî müsâhabetden sonra alay takımı dahi müheyyâ olmağla mahallemizden hareket olunub imparatoriçenin has âhûrundan bu fakîre gelen hintonun cânib-i yemînine süvâr ve yesârına mezbûr Yorgaki ve mukâbilimize tercümân oturub ricâl hintoları nâmıyla getirdükleri hintoların dahi beşine sakallu ve gediklü etbâ'-ı bendegî ve birine mihmandarımız râkib ve kusûr etbâ'ı has ahurlarından gelen atlara süvâr oldukdan sonra ibtida'en imparatoriçelerine mahsûs atlu soltad ortasından ki süvâri Guvardiye¹⁷⁴ ta'bîr olunur müsellâh ve müretteb ve ka'idelerince müzeyyen bir bayrak neferâtı zâbitleriyle [16/a] sell-i seyf iki tranpeta¹⁷⁵ ve bir sîm kös çalarak ve akablarında müretteb olan yedeklerimiz ba'dehû etbâ'-ı hintoları ba'dehû pîş ü pes ve yemîn-i yesârda müzeyyen ve müretteb çukadarlar ve kendi taraflarından gelme başları tügli iki nefer solak sûretinde ve iki neferi müzeyyence peyk hey'etinde dört adet âdemleri ile süvâr olduğumuz cedîd ü müzeyyen hinto ve akabinde müzeyyen ve müsellâh seb'inden mütecâviz hademe kulları ve hıdmet-i sevk ve tesyîr ü tertîb ve tevkîf içün süvârî guvardiye zâbitlerinden dört nefer serjant¹⁷⁶ ve on iki nefer süvâri güyâ enderûn mehterleri ve bir mehter başı hâsılı bu tertîb üzre kemâl-i vakar ile âheste reftâr iderek güzergâhımız olan ricâl-i devletleri konakları ve başvekil ve imparatoriçe sarâyı temâşâmız içün tolabilirdiği kadar ricâl ve nisvân ile memlû ve geçdigimiz şâri'i vesî'in tarafeyni ve câ-be-câ vâki' meydanları malâmal olduğu halde pîşlerinden güzâr ve müte'ayyen olan konak Vasil Ostoro ya'ni Vâsil Adası demekle meşhûr Neva Nehri'nin iki şikk-ı beyinde olan adada müte'ayyen olmağla hizâsında vâki'

¹⁷² TN'de bulunmaktadır.

¹⁷³ Her iki cihanın asayîşi şu iki kelimenin tefsirindedir; düşmana lütûfda bulunmak ve yüzüne gülmek.

¹⁷⁴ Ruscası : Gvardiya = Muhafiz süvari askeri.

¹⁷⁵ Trampet

¹⁷⁶ O devirlerde Rus ordusunda çavuş rütbesinde olanlara verilen unvan.

iskeleye gelindikde ol mahalden alay takımına izin virilüb ancak mesfûr Yorgaki ma'yyetiyle konağıma azîmet mukaddem ki teşrifat didikleri defterlerinde mestûr [olmağla]¹⁷⁷ ve mahall-i mezbûrda cümleyi izin ile ircâ' ve ubûrumuz için müheyyâ olan pûşideli kral sandalına süvâr olmak esnâsında bile gidecek muhîl-i mezkûr Yorgaki [16/b] bu def'a dahi izhâr-ı azâmet-i şân için, '*İmparatoriçe bana muntazırdır gâyet mühim maslahat zuhûr itmekle avdete muhtâcım*' deyû ma'yyetimizden sûret-i istignâ göstermekle -ilâ haysu elgat rahlehâ em kaş'am-¹⁷⁸ müfâdınca ana dahi müsâ'ade ve mihmandârımız ile karşıya 'ubûr ve konağıma nüzûl iylemişizdür. Ol sâ'at mashûben bi's-selâme konağa vusûl ve menzîl ü mevki'inden mahzûziyetimizi, '*Müş'ir-i peyâm-ı [ve]*¹⁷⁹ *imparatoriçe ve kendilere olan nâme ve mektûb-ı hazret-i veliyyü'n-ni'amî hemen yarın teslim olunmak münâsib midür*' yollu istihbâr ile mihmandârımızı başvekil ile irsâl iyleyüb geldükde başvekilden selâm u peyâm-ı hoş amedî ile ertesi mülâkat haberini getirmekle yevm-i nüzûlümüzün ferdâsı isneyn günü [geldikde]¹⁸⁰ konağıma pişgâhında olan iskelede müheyyâ pûşidelü ve müzeyyen kral sandalisine süvâr ve karşıya 'ubûr olunub mukaddemâ mihmandâr ile kendüye, '*Dîvân takımı ile mi varalım*' deyû istihbâr olındıkda dahi başvekâlet makâmı kendüye' cumhûr ittifâkıyla henüz mahsûs olmadığından mı yohsa ne mülâhazadan divân takımı ile gelmeleri hâcet değil hemen sadece gelmelerinden mahzûz olurum' deyû bî-tekellüfâne sûret-i tevâzu' göstermesiyle biz dahi destâr-ı rûz-merre ve kontuş kürk ile sarâyına varıldıkda nerdübân başında serkâtibi nâmına olan âdemleri ve oda-yı ulâda ecnebî divanhânesi ta'bîr olunur divanhâne küttâbından [17/a] biri istikbâl ile başvekil odasına dâhil olduğumuzda makâmından üç dört hatve ilerü gelüb kıyâm itmekle bu fakir dahi iki elim kemerimde tamam muvacehesine gelüb resm-i selâmı işâret ve edâdan sonra divân kâtibi yollu kulları yed'inde re'sine merfû'an amâde olan mekâtib-i hazret-i veliyyü'n-ni'amîyi dest-i ta'zîm ve iftihâr ile ahz u takbîl ve serime vaz' ile, '*Vekîl-i mutlak-ı şehriyâr-ı a'zâm ve vezîr-i a'zâm-ı şâhinşah-ı mu'azzam devletlü, inâyetlü efendimiz hazretlerinin hürmetlü, haşmetlü imparatoriçe cenâblarına olan nâme-i nâmi-i muvâlât me'anî ve siz hürmetlü dostları cânibine mektûb-ı telâttuf-mashûb-ı hidivâneleridir*' deyû teslim iyledüğimde mevcûd olan tercümânları

¹⁷⁷ TN'de bulunmaktadır.

¹⁷⁸ Yaşlı (arslan) yükünü taşıyabildiği yere kadar.

¹⁷⁹ TN'de bulunmaktadır.

¹⁸⁰ TN'de bulunmaktadır.

me'al-i takrîrimi tefhîmde izhâr kemâl-i memnûniyyet ve mahzûziyyet ile karîben imparatoriçe cenâblarına dahi buluşursuz diyerek **kanapye**¹⁸¹ ta'bîr olunan iskemlesine ku'ûd esnâsında hakîr dahi karşusunda âmâde itdikleri sandalyeye ku'ûd iyleyüb dostâne musâhabet hilâlinde yigirmi sene mukaddem şehr-i Petreburk manzûr-ı fakir olub lâkin bu imparatoriçe zemânında müceddeden ihdâs ve ihtira' itdikleri sanayi'î frengiyye ile ebniye-yi acîbelerinden halet-i ulâsından çok mertebe müzeyyen ve vâsi' olmağın mübâhât-i lâtife-engîz ile, *'Şimdi Petreburk'umuzu ne şekil gördünüz ve evvelkiye kıyasen bile bildiniz mi'* didikde *'Vâkı'â imparatoriçe cenâblarının himmeti ve ziynetine söz yoktur'* [17/b] mümâşâtından gâyet memnûn olmuşdur kavâ'id-i ikrâmları bir kahveye mebnî olmağla nûş ve bir mikdâr sohbetden sonra konağımıza dâvet¹⁸² olundu. Başvekilin bi'l-muvâcehe söylediğinden mâ'adâ medâr-ı râhat, bir gün mukaddem teslîm-i nâme-i hümâyûn-ı şevketmakrûn-ı hazret-i şâhinşâh-ı rub'ı meskûn ile tekmîl-i hizmet-i sefârete münhâsır olmağla başvekil tarafına istihbâr-ı vakt-i mu'ayyenîyle haber irsâl olundıkda ma'îyyet-i bendegîye mu'ayyen, devletleri tercümânı mesfûr Kostantin gelüb *'Bir mahfîce sözüm vardır'* deyü tahliye-i meclis olundıkda *'Nâme-i hümâyûn teslimi hîninde imparatoriçe huzûrunda ideceğiniz takrîrin sûretinde ba'zı tebdîl ü tağyîr ve zamm u ilhâk olunacak ta'bîrât olmağla devletimiz ve cümle-i cumhûr tarafından buna müsâ'ade recâsıyla geldim, eğer recâmıza müsâ'ade buyurursanız cümle ma'rifetiyle yazılan tesvîdi ibrâz ideyim, bu bâbda cümlesin azîm mesrûr'*¹⁸³ itmiş olursuz, zîrâ divânda cümle elçiler muvâcehelerinde okunacaktır sizin takrîrde devletimizin şânına me'mûlümüz üzre ri'âyet olunmayub ibâret-i sehl ile geçilmişdir teklîf olunan tesvîd dahi cüz'î terkîbden ibâretidir ve bunun zımnında her ne emir buyurursanız ikrâmınızda kusûr olunmaz" didikde, *'Tevsîdi görelim ba'dehû ikrâmdan bahs idelüm'* deyü tesvîdîn izhârına ilhâh olındıkca *'Eğer müsâ'ade va'dîni inâyet buyurursanız ibrâz iderim ve bu sırr zâhire çıkmaz eğer müsâ'ade buyurmazsanız [18/a] bîhûde tesvîdi göstermemek üzre tenbihliyüm'* deyü ısrârında *'benim başvekilâ mechûren'*¹⁸⁴ virdiğim takrîr sûretini eğer bi-tamâmihâ sıhhati üzre tercüme idüb mazmûmunu tefhîm itmiş iseniz ânın ta'bîrâtında devletin şânına zerrece nakîsa irâs u iş'âr ider tasrîhen ve ihâmen bir harf olmadığından başka belki

¹⁸¹ Kanape.

¹⁸² TN'de 'avdet' şeklinde geçmektedir.

¹⁸³ TN'de 'memnûn' şeklinde geçmektedir.

¹⁸⁴ TN'de 'memhûren' şeklinde geçmektedir.

sâbıklarından lâfzen¹⁸⁵ ziyâdesi vardır bu sûretin Devlet-i aliyyede sa'adetli Re'isü'l-küttâb Efendi hazretleri tesvîdiyle aynı bende mevcûddur ve emr ü fermân ve tenbîhleri üzre aynı takrîr itmeğe muhtâcım, ziyâde ve noksan bir harf tekellümüne dünya ve mâ-fi-hâyı virseniz kudretim yokdur, bu makûle olmayacak mevadd ardına düşmeniz münâsib degildir' deyü ye'sle ircâ' iyledüğümüzde kemâl-i gayzlarına vesîle olub ol günden tağyîr-i mu'amele iylemişlerdir. İrtesi tekrar vakt-i karîb olan kızıl yumurta günleri¹⁸⁶ gelmedin teslîm-i nâme-i hümayûn-ı cihandâriye müte'allık kelimât ile mihmandârımızı başvekîle irsâl iyledüğümüzde, *'Bu hafta bizim ibâdet haftamızdur, imparatoriçe kimesne ile mülâkat iylemez*' deyü kızıl yumurtanın ikinci gününe tasmîmleri haberi geldikde *'Eyyâm-ı nîrûzda sizler ile ehl-i İslâm mu'amele ve mecâlisinizde ma'an muhâlatadan münhâ olduğundan mâ'adâ mübârek nâme-i hümayûn-ı halife-i rub'ı meskûnı eyyâm-ı mesfûrede zihâmınız esnâsında esvâkda gezdürmek şân-ı azâmet-nişân-ı Devlet-i aliyye'ye [18/b] muhall ve gayr-i meşrû'dur*' deyü eyyâm-ı mesfûrenin beşinci günü olan pençşenbih gününe karar virildikde irtesi mihmandârımız gelüb, *'Başvekil selâm iyledi, nâme teslîmi için imparatoriçeye vardıklarında işbu teşrifâtımız mücibince harekete muhtacdırlar. Kendü beyhlerinde mu'teber şeri'at ve İslâm bahânesiyle buna dahi muhâlefet itmesünler*' deyü iblağ-ı peyâm-ı tahakküm ile teşrifat yollu yedimize sundığı harita manzûr-ı fakir oldukda şimdiye degin itdikleri teklîfin cümlesinden azarr ü eşna' mevadd-ı muhdese-i gayr-ı vâride ile memlû olmağla bu tekâlîfin dahi ba'zısına müsâ'ade ve mümâşât şer'an memnû' ve muhall-i ırz-ı Devlet-i aliyye olmağla adem-i imkânını beyân ve *'İki devletin ırz u şânına lâyük ve öteden beri mer'î olan resm-i kadîme muvâfık tavr u hareketden gayrîye meyl ü sülûk bir vechle mutasavver degildir.*' deyü cevâb-ı kat'î virdigimde gayz-ı kadîmleri müzdâd olmağla tarîk-i hîleye sülûk [ile]¹⁸⁷ ilkâyı mekr ü şerre mübâderet ve dâ'ire-yi bendegîde olan etbâ' makûlelerin tahrik ve irâ'et-i tarîk-i fisk u fücûr ve gâh sebîl-i fitne ve fesâda sevk ve teşvik ve izlâle başlayub mazbût ve mahfûz olan dâ'ire-yi bendegîyi karîn-i ihtilâl itmeleriyle tekdîrimize sa'y ve yedimizde olan üserâ-yı İslâmı kabza-i ihtilâslarına almağa vesîle-i âsan zu'm itdiklerinden mâ'adâ tefrîk ve teşfî-i dâ'ire

¹⁸⁵ TN'de 'lûtfen' şeklinde geçmektedir.

¹⁸⁶ Yumurta Paskalyası: Hz. İsa'nın çarmıh hâdisesinden sonra tekrar dirilişi münâsebetiyle, her yıl ilkbahar mevsiminin ilk dolunayının görüldüğü Pazar günü kutlanan dinî bayram. Richard Bamberger-Fritz Brunner-Heinrich Lades, *Die Welt von A bis Z*, Wien 1953, s. 415.

¹⁸⁷ TN'de bulunmaktadır.

ile şaşırdu münâfi-i şer'-i mutahhar olan irâdeleri [19/a] karîn-i husûl olmak hayaliyle enva'ı cevır ü ezâyâ tasaddîlerinde dahi me'mûlleri zuhûr itmediginden *sâbıkü'l-beyân* medâr-ı a'mâl-i hiyel ve desâ'isleri olan teşrîfatçıları mesfûr Yorgaki'yi tekrar üzerimize taslît ol dahi, '*Bu tekâlif kavânin u kavâ'id-i kadîmemizdendir, tebdîl kabûl itmez*' deyü ibrâmâne şehâdet-i zûr ile devletlerine sâ'ir düvelden ziyâde şânî ve meziyyet virmege sa'y-i bî-şumâr ile enva'ı ezâ iylemişdür ki kâbil-i vasf degil ve bu kadar kûşîşin dahi hikmet-i hafiyyesi bu kavâ'idin cümlesi kendi icâdı olduğundan gayri hâşîye-i teşrîfatlarında işâret olındığı üzre [teslîm-i]¹⁸⁸ nâme [hümâyûn]¹⁸⁹ günü da'vetimize kendi gelecek lâkin ba'zı i'zâr-ı gayr-i vârideye binâ'en konağımıza gelmeyüb biz nehri ubûr ve iskele başında mahall-i mu'ayyende vürûduna intizâren tevakkûf ve kıyâm itmemizle mukaddemâ geldiginde dilhâhını icrâ idemediğinden bu def'a nâ'il-i merâm olmak mülâhazası olduğu ma'lûm olmuşdır mevâdd-i¹⁹⁰ merkûme-i münâza'un fiyhâ evvelâ bu madde, sâniyen esnâ-yı azîmetde hintomuz etrâfında kendi çukadarlarımızdan kimse bulunmayub tasrîh itdükleri üzre hintov-ı merkûm imparatoriçelerinin olmağla mutlak ana ta'zîmen meslûlû's-süyûf soltadlar ihâta iylemek, sâlisen imparatoriçelerinin arz odasına duhûlümüzde inhinâ-yı fâhiş ile müte'addid temenniler, râbi'an Devlet-i aliyye-i ebedîyyü'l-istimrârda düvel-i nasârâ elçilerine ez-kadîm icrâ olundığı [gibi]¹⁹¹ iki bazudan tutmak taklîdini suretâ [19/b] bahâne-i müsâvât ile icrâ mâ'nen rabt-ı bazudan sonra cebren yer öpdürmek ve sâ'ir istedikleri harekâtı itdirmekle terzîl ü tahkîr husûsları olmağın hele ol birleri şöyle tursun lâkin bu bazudan tutma husûsu ne olmayacak teklîf-i anîfi muhdesdir didiğimiz cevâbında '*elbette bu olmalıdır sizin devletinizde elçilerimizi böyle tutarlar, beher hâl her husûsda müsâvât ahdnâmede meşrûtdur*' deyü gerek muhîll-i mezkûr ve gerek mihmandâr tağlîl¹⁹² ve ta'nîf ile makâm-ı ısrârda inkibâbları baş vekâlet makamında olan Mihail nâm ceneral ki *fi'l-asl* vekîl-i sâni idi zâtında hemec ve askerî umûrundan gayri kava'id-i düvelden bîhaber ve hâll ü akd-ı umûr ve fehm-i hatâ ve kusûrda adem-i rüşd ü kiyâsetinden nâşi mesfûrân Yorgaki ve mihmandâra teslim-i zimâm-ı ihtiyâr itmeden neş'et iyleyüb anlar dahi derûnlarında muzmer ehl-i İslâma olan

¹⁸⁸ TN'de bulunmaktadır.

¹⁸⁹ TN'de bulunmaktadır.

¹⁹⁰ TN'de 'mâdde' şeklinde geçmektedir.

¹⁹¹ TN'de bulunmaktadır.

¹⁹² TN'de 'tağlîz' şeklinde geçmektedir.

gayzların icrâya mahall-i firsât bulmağla şer'an ve kânunen muzırr ve şenî' olan ba'zı ef'âlden ictinâbımızı gayr kalıblara ifrağ ile hâkipây-ı evliyâ-yı ni'amîye hakk-ı bendegânemde müfteriyât-ı nâbecâyı hâvi şikâyât-ı kâzîbe tahrîri ile tasdi' ve ta'cizi irtikâb ve nâme-i hümâyûn-ı hazret-i şâhinşâhının tebliğini istis'ab iylemişlerdür Çare ne? Yalnız elden ne gelür? -*Bel sevvelet-lekum enfûsukum emren fe-sabrûn cemîl va'llahü'l müste'ânu alâ mâ tasifûn*¹⁹³ müfâd-ı şerîfince dâmân-ı sabr-ı cemîle teşebbüsümüz hengâmında yine mâbeyni ıslâh kasdıyla telâttuf-güne evza'ı barîdelerinden iğmâz ile [20/a] enva'ı dustâne mu'ameleler izhâr iderek mezbûrlara '*Ne garib hâliniz vardır. Bizim kâmun-ı kadîme ne güne muhâlefetimiz var ki bu güne ezâ ve cefâyı müntec ola? Kavânin-i mer'îyye ma'lûmum olduğu şöyle tursun merhûm Emni Mehmed Beg ile geldigimizde icrâ olunan kavâ'id meşhûdumdur. Bunlar şimdi bi'l-cümle mugâyir-i kadîm olmağla bu kadar hengâmeler abes degil midür?*' didükce 'Eski ka'idelere şimdi kim ri'âyet ider? Şimdi bizim devletimiz evvelki degildür ve miyân-ı düvelde devletimiz gibi var mıdır? Sizin İslâm ka'idinize ve şerî'atınıza ri'âyeten bu kâmunumuz bozulmaz amma bunun mûcibince hareket iderseniz tarafınıza ideceğimiz ikrâm - lâ-yu'add ve-lâ yuhsâdır¹⁹⁴ ve bu resmin icrâsından Devlet-i aliyyeden bir dürlü itâb olmayacağına dahi imparatoriçemiz kefiledir ve bu resm icrâsının ketm ü ihfâsı dahi mümkündür ma'yyetinizde olan ademlerinizin ikrâm-ı vâfir ile iskatları kâbildir ve eger nâme-i hümâyûn yed'en-be-yed virmekden ve inhinâ ve temennâya adem-i rızâdan murâdınız lâübâliyanâ tarz ile mu'âmele ve imparatoriçemiz ile tekellûfsüzce mükâleme ise ol da olur divân-ı padişâhîde inhinâ ve temennâ olagelmışdür ve ancak divânda teşrifâtımız mûcibince icrâ-yı rûsûm-ı matlûbe idersiz ba'dehû imparatoriçemiz ile sarâylarında ve bağçe ve teferrüc-gâhlarında bi'l-muvâcehe mülâkat ve iltifât ve nevâziş-i bilâ tekliflerine söz yok; bizler müte'ahhidlerüz' didüklerinde er-ru'yâ bâde'n-nevm¹⁹⁵ 'hele mübârek [20/b] nâme-i hümâyûn-ı şevketmakrûn-ı hazret-i şehinşâhî tesliminde tekmîl-i urz-ı dîn ü devlete dâ'ir etvâra nizâm virelüm, andan sonra ikrâm ve safâdan bahs olunur -sebbete'l arşa sümme enkaşa¹⁹⁶

¹⁹³ "Hayır dedi, nefisleriniz sizi aldatmış, (böyle büyük bir işe sevketmiş (onu gözünüze küçük ve kolay göstermiş) " "Artık bana düşen bir sabr-ı cemîldir. (Kimseye şikayetçi olmamaktır). Sizin bu söylediklerinize karşı, Allah taâlânın yardımını isterim" Ayntâbî Mehmed Efendi, *Kur'ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Yüce Meâlî*, 12/18.

¹⁹⁴ Sayısız, hesap edilemeyen.

¹⁹⁵ Uykudan sonraki rüya.

¹⁹⁶ Arşı sağlamlaştırdı ve daha sonra süsledi.

sizin teşrifâtımız didiginüz -min evvelihi ilâ âhirihi-¹⁹⁷ şer'-i şerife ve nâmus-ı saltanata muhâlif iken anın tıbkınca hareket sûretinde ırz-ı dîn ü devletime hâlele geleceği sizin dahi ma'lûmumuz bir emr-i vâzıhdur, hitâm-ı dünya için dînime ve veliyyü'n-ni'metimin devletime ihânet-i zâhire irtikâbiyle elli senelik ibâdetimi mahv idemem ve iki devletin ırz u şâmnı vech-i i'tidâl ve mesağ-ı şer'-i şerîf üzre sıyânete bezl-i makdûr ile ne kesr-i şâna bâdi nesne teklîf iderim ve ne o makûle teklîfi kabûl iderim hemen tekmîl-i nâmus-ı cânibeyn için ka'ide-i kadîme-i mer'iyeye mûmâşât ile sıyânet-i şân-ı devleteyne sa'y idelüm ve yüz aklığı ile tekmîl-i hudmet-i me'mûrem kadar büyük ni'met olmaz ve ırz u şân-ı dîn ü devleti tekmilde ali'mallâhü te'âlâ ve kefâbihi şehîdâ¹⁹⁸ ikrâm ve ihtirâm me'mûlû şöyle tursun mâmelikim ve nakd-i hayâtım fedâsına tav'an râzıyım' didikçe ol seng-i dilâne ki lev-enfaktu mâ fi'l arzi cemî'an mâ elleftü beyne gulûbihim¹⁹⁹ mâsadakıdırlar nakdîne-i ta'bîrât-ı muvâneset ve mülâtafet sûdmend olmadığından gayrı taraflarından envâ'ı gayzdan mâ'adâ nesne zuhûr iylememişdür bu minvâl üzre ıslâh-ı zâtü'l-beyn mümkün olmadığından umûr-ı sı'âb rûnümâ olmağın mâ-vaka'ı mübârek ve mes'ûd hâkipây-i evliyâ-yı ni'amiye tahrîr ve arz-ı hâl murâdıyla memleketlerinde yarım sâ'at mesâfeye kendi ricâl-i devletleri dahi pasport²⁰⁰ ta'bîr itdükleri yol kağıdı olmadıkça gitmek mümkün [21/a] olmamağla, 'Mihmandârimız Âsitâne-i aliyyeye ba'zı husûs için adem göndereceğim' [deyü]²⁰¹ yol kağıdı talebinde olduğumda gâh hilâf-ı zâhire 'Petrebûrk'da bârgîr bulunmaz' deyü özr ve en nihâyetinde 'yol kağıdı için mühürlü arz-ı hâl yazmağa muhtacsız ki defterhâneye irsâl ve yol emrini ihrâc idelüm' deyü kati' cevâbı dahi beynlerinde bi'l-meşvere desîseden hâlî olmadığı zâhir olmağla bu arz-ı hâle ne hâcet bu dahi bir muhdes ma'nâ mukaddemâ, 'Emnî Beg merhûm ile geldiğimizde lâ-yenkati' muktezâsı üzre âsitane-i sa'adete adem irsâl iderdük hiç memhûr arz-ı hâl filân virmedük şimdi neden iktizâ ider? Ben sana söyleyorum sen [mahalline]²⁰² söyleyüb ahz iyle' didükde 'Mühürlü arz-ı hâlsız olmaz ve halâ devletinizde bizim kapu kethüdâmızın memhûr arz-ı hâlî olmadıkça umûruna müsâ'ade olunmaz, bu husûsda dahi müsâvata ri'ayet

¹⁹⁷ Başından sonuna kadar.

¹⁹⁸ Yüce Allâh bilir ve şahit olarak da o yeter.

¹⁹⁹ Eğer yeryüzünde bulunanların hepsine iyilik edecek olsaydım, onların kalplerini birleştirir, kalplerinde sevgi meydana getirirdim.

²⁰⁰ Pasaport.

²⁰¹ TN'de bulunmaktadır..

²⁰² TN'de bulunmaktadır..

lüzûmundan gayri halâ devletimizde olan sâ'ir düvel elçileri her ne maslahatları olsa arz-ı hâlleriyle müsâ'ade oluna gelmişdür' didüklerinde 'Ben nâme-i hümayûn sefîriyim, hâşa memleketinizde balyos ve kapu kethüdâsı degilüm. Nâme-i Hümayûn sefîri ile balyos beyninde fark vardır bu husûs o makûleler hakkında câridir ve'l-hâsıl ben bu adet-i muhdeseye dahi sebeb olamam' cevâbında küllî ısrâr iyleyüb bir vechile kâdir²⁰³ olmadığından gayri mûmâşât olındığı sûretde dahi tahrîratımızın selâmetle vürûdu bir vechle mümkün olmayacağı bedîhî ve şüphesiz olmağın terkîm olunan arz-ı hâller *alâ hâlihî* kalub yol kağıdı talebinden [dahi]²⁰⁴ ferâgat ile *-hasbiy'allâhu ve ni'me'l-vekîl-*²⁰⁵ [21/b] şerîfesi vird-i zebân ü cenân-ı bendegî olmuşdur bu cümleye bâdî devlet-i muhdeselerine şân vermek ile her vaz' u hareketde Devlet-i aliyye-i müeyyedeye taklîd iderek düvel-i sâ'ireye tefevvûk ve isti'lâdır ve kadîmi olan kâ'ideler bi'l-cümlemizin ve bundan akdem merhûm u mağfûr cennet-mekân firdevs-âşiyâne's-sultân ibn'üs-sultân Gâzi Ahmed Hân *-sabbet aleyhi sicâlü'r-rahmeti ve'r-rıdvân-*²⁰⁶ hazretlerinin Burut senesi²⁰⁷ pençe-i ciger-şikâf-ı şîr-i şimşîr-i istisâllerinden lûtfen ve inâyeten rubâhvâr-ı tahlîs-i cân iyleyen Büyük Petre nâm çâsârın ihtirâ' iyledüğü kavâ'id ve rûsûma i'tibâr ve kendüler dahi yevmen-fe-yevmen her devletten, husûsa Devlet-i aliyye-i mü'eyyeden ihtilâs iyledükleri bâzı kavâ'id zamm ve'l-hâsıl sûret virdükleri vefîre-i cedîdelerini ve hâlâ devletlerinde bâ'zı zarûrât-ı dünyeviyye zımnında mukîm düvel-i âhar elçileri ve ahâlilerine itdükleri mu'ameleyi bu abd-i hakîr hakkında dahi icrâ itmekle sâ'ir devletler beyninde teferrüd ve te'ayyünlerini izhâr sevdâsında oldukları bedîhî vü âşikâr olmağın cenâb-ı *er-hamü'r-râhimîne* teslîm-i umûr ile sıyânet-i ırz-ı dîn ü devlet zımnında envâ'ı ezâ vü cefâlarına [mütehammilen makâm-ı]²⁰⁸ sabr-ı cemîlde tesebbüt-i fakirânemden dibelik dil-gîr olmalarıyle teslîm-i nâme-i hümayûnu çendrûz tevkîf ile envâ'ı ezâ ve azâb-ı ma'neviyyeye derkâr ve merâmların cebren husûle getürmek için dürlü dürlü hiyel ü desâ'is ile hakk-ı fakirânemde envâ'ı müfteriyât-ı nâbercâyâ inhimâk ve ısrarlarında nâçâr yine meclis-i mukâleme akdiyle şöyle cevap olundu ki, 'Teşkilâtımızda [22/a] *mestûr olan mevaddın tevfiğ-i umûr-ı zarûriyye için münâfi-i dîn ü devlet olmayacak mertebelerde*

²⁰³ TN'de 'kâbil' şeklinde geçmektedir.

²⁰⁴ TN'de bulunmaktadır.

²⁰⁵ Allâh'a sığındım ve Allâh güzel bir vekildir.

²⁰⁶ Allâh'ın rahmeti ve rızası onunla olsun, anlamında.

²⁰⁷ 1711 Prut Seferi.

²⁰⁸ TN'de bulunmaktadır.

ekserisine mûsâ'ade ve ancak üserâ-yı İslâmı girü redd itmek ve temennâ ve bazudan tutmak husûsunda olan ictinâbımıza [ne aceb]²⁰⁹ bu vechile râzı olmayub bu kadar ısrâra bâdî oldu? Bu kadarca umûr-ı cüz'iycede ki naklen ve aklen cevâbı vazıhdur, ta'annüd lâyıık mı' dinildükde, 'Bizim ancak ehemmi-i metâlibimiz bunlardır' dimeleriyle [cevablarında]²¹⁰ bi'z-zarûre tekrar ilzâm kasdiyle mükessirâne²¹¹ kelâma şurû' olunub, 'Evvelâ üserâ-yı İslâm kabûlü ehemmi-i şurût-ı ahdnâme-i hümayûndan olduğundan başka sâye-i Devlet-i aliyyede mukîm kapu kethüdânızın konağı kapusu bî-mâni u mezâhim küşâde ve mevcûd olan üserânız ne vakt isteseler dühûle fırsat olmağla memleketimizde olan bi'l-cümle üserânız rehâyâb olduklarından gayri Gürciyyü'l-asl iken Rus'um deyü firâr ve mezbûrun konağına dühûl ile ol dahi kabûl ve deryâdan sefine ile irsâl iyledügi vâfir ve Anadolu nevâhisinden Rum ta'ifesinin çalub götürdükleri oğlan, uşak makûleleri halâ küçük Rusiyyede oldukları yakînen ma'lûm ve mütevâtir olduğu ma'lûmunuzdur. Bu hiyel ve desâ'is meskûtün anhâ kalubda şurût-ı ahdnâme-i hümayûn mûcibince ve şer'an ehemmi-i zarûriyyât-ı dîniyyemizden olan dâ'iremize tav' u rızâsıyla gelen üserâ-yı İslâmı kabûlümüze ne aceb muğberr ve mükedder olursuz? Sâniyen şevketlü, kudretlü, şâhinşâh-ı rûy-ı zemin efendimiz hazretlerinin huzûr-ı hümayûnlarında mütemenni ve zemîn-bûs olmak kadîmden mâye-yi iftihârınız olduğunı inkâr [22/b] idemediğinizden gayri sizin dîninizde Halife-i İslâm değil, ehl-i İslâmdan her kim olursa ta'zîm iylemenüz muntic-i envâ'ı bereket olduğuna esâkife ve rehâ-bininüz mu'terif ve içinizden munsifceleriniz mukarrirdür [amma]²¹² ehl-i İslâmın millet-i âhardan her kim olur ise olsun ta'zîminde vech-i şer'îyi tecâvüzleri kat'a münhâ olduğu sizin dahi ma'lûm ve öteden berü meşhûd ve meczûmumuzdur sâlisen murâdınızca sevk u tahrik için bazumuzdan tutma husûsu inhînâ maddesine cüz'i a'zam olduğundan mâ'adâ bu hâlete Devlet-i aliyye süferâsına bir devletde olmamış bir keyfiyyet olub mülûk-ı nasârâ elçilerine Devlet-i aliyyede icrâ olındığı kanûn-ı kadîmdir ve yalnız size mahsûs olmayub sâ'irleri bu da'vâda değil iken sizin ısrârınız neye mebnidir? İnsâf idîn, akrânınız olan dürvelden bâri hicâb idîn ki zor ile olan şân-ı muhdesden ne hâsıldur?' deyü ilzâmâne bast-ı müdde'a olundıkda suretâ gerçi mülzem

²⁰⁹ TN'de bulunmaktadır.

²¹⁰ TN'de bulunmaktadır.

²¹¹ TN'de 'münkesirâne' şeklinde geçmektedir.

²¹² TN'de bulunmaktadır.

olmuşlardur²¹³ lâkin *bi-fadli'llâhi te'âla*²¹⁴ merâmılarından ye's-i küllî ile me'yusen ve sâkiten müteferrik olub ba'dehû izhâr-ı sûret-i mülâyemete şurû' iylemeleriyle bir gün mesfûr Yorgaki nezd-i fakîre gelüb güyâ mürevvic-i umûr-ı münâza'un-fihâ kendi degildür yollu hayr-hâhâne, 'Sultanım vakı'â şimdiye degin devletimiz tarafından size olan tekâlîf muktezâ-yı gayret-i İslâmiyyeye göre gâyet barîddür lâkin bizim devletimizde mesâi'l-i İslâmiyye ve mahzûrât-ı Devlet-i aliyyeyi benden gayrı bilür yokdur ve ben bu mahzûrâtı çokdan [23/a] tefhîm ve bu nizâ'a faysal virirdüm, amma Devlet-i aliyyede perverde ve müstağrik-ı ni'amî olduğumdan her ne söylesem Osmânîlunun gayretin çeker deyü sû-i zann ve belki bir kazâya uğradırlar deyü sükût itmiş idim, amma gayri vakti geldi bazumuzdan tutmak lâfzı ta'zimen koltuğumuza girmek dimekdür, lâkin istemezseniz mâni' degil, olmayacağına ben mütekeffilim ve temennâ husûsunda dahi sizi muhayyer iderim imparatoriçemize hürmeten mümkün mertebesine himmet buyurub ve avdetinizde bizden rû-gerdân olmayub birkaç hatve kafamza meşy ile avdet itmeğe müsâ'ade buyurun gayrı bir şe'y lâzım degildür' didükde, 'Bu makûle umûra me'mûr ricâl-i Devlet-i aliyye beher-hâl nâmus-ı cânibeyn muktezâsını fehm ider makûleleri olmağla me'mûr oldukları devletin şânına ma'a ziyâdetin ri'âyet ile icrâ-yı rusûm-ı müsâfât lâzıme-i hıdmet-i me'mûreleri olduğunu bilürler ve bizim ancak bu tekâlîf-i muhdesse terki iddi'asından gayrı mugâyir-i dostî vaz'ımız zuhûr itmediği ma'lûmdur, lâkin siz ma'küle uymadınız idi çünkü şimdi sen mâbeyni tevfiķa müte'ahhidsin, bu sûrete râzıyım; hemen başvekîl ile söyleşüb yevm-i teslîmi bana haber getir' deyü ircâ' iyledüğümüzde irtesi gelüb, 'Sizin dostâne hüsn-i ta'bîrinizi başvekîle tefhîm iyledüğimde azîm mahzûz olub bi-'aynihi imparatoriçemize telhîs iylediler haberine müntazırsız' deyü avdet ve ferdâsı yine gelüb, 'Cenâbınıza şimdiye degin virilen sıklet ve zahmet bi'l-cümle iltifât [23/b] ve muhabbete mübeddel olmuşdur; murâdınızca teslîm-i nâme-i hümayûn iylerenüz [amma]²¹⁵ imparatoriçemiz münharifetü'l-mizâc²¹⁶ olmağla sayfiyyeleri olan Petrehof²¹⁷ nâm altı sâ'atlık mesâfe mesîrelerinde olub ve halâ bunda eski sarâyırları esâsından hedm ile tecdîd ve yenisi dahi merammât-ı külliye ile termüm olınmak üzre olmağla kâbil-i divan

²¹³ TN'de 'olmamışlardur' şeklinde geçmektedir.

²¹⁴ Allâh'ın fazlı ile.

²¹⁵ TN'de bulunmaktadır.

²¹⁶ Rahatsız olması.

²¹⁷ Peterhof.

olmamaları hücneden mâ'adâ bundan akdem Françe pâdişâhının bir büyük elçisi Petrehof'da kesret-i i'tibârından nâşî teslim-i nâme itmişdür, cenâbınıza dahi ikrâm kasdıyla anda varub teslim-i nâme-i hümayûndan sonra ziyâfet olunacaktır ki vezâret rütbesinde olan matbah emîni bu husûsa mihmandâr ta'yîn olundu' deyü temeddühâne üçüncü gün yevm-i mev'ûd olduğunu haber virmekle muktezâ-yı vakte göre biz dahi hazırlanub mâh-ı Zi'l-kâ'denin dördüncü günü²¹⁸ bu kutra nazaran gice sâ'at altıda ki o semtde tulû'-ı şems vaktidir, taraflarından gelen hintolara süvâr ve âzîm-i râh olub mahall-i merkûma bir sâ'at kala mahalde mukaddemâ tesyîr olunan yedeklerimize resîde olmamızla oradan alay ile Petrehof'a dâhil ve mu'ayyen olan konağa nüzûl olundıkda imparatoriçe ve başvekîl taraflarından istihbâr-ı hâtır-peyâmîyle kahve altı yollu şekerlemeler ve ziyâfetde ekl ideceğimiz ta'âm elbette bizim aşçıların mezbûh ve matbûhu olmağa muhtâc olmağın bu husûs için ahşamdan irsâl olunan aşçılarımızın tabh iyledükleri bir takım ta'âm [irsâl]²¹⁹ ve hademe-yi sarâyı hizmetimizde tekmîl-i merâsim-i hoş amedî iyledüklerinden sonra teslim-i nâme-i hümayûn [24/a] da'vetine yine mesfûr Yorgaki bir cedîd ve müzeyyen hinto ile geldükde süvâr ve alay ile sarâyı havlısına varıub pencere ve dervâzelerde ricâl ü nisvân ve ceneral ve kibârları ve düvel-i sâ'ire elçileri ve imparatoriçe kendi [dahi]²²⁰ zihâm-ber-zihâm temâşâmızda olmalarıyla pişgâhlarından güzâr ve nerdübân başına vüsûlümüzde sarây hizmetinde mu'teber kırmızı kavalir şeridi ile muvaşşah bir ceneral ki şerîd-i mezbûr alâmet-i rütbe-i mîr-i mîranîdir, istikbâlimize vürûd ve önümüze düşüb bâlâ-yı sarâyda mahall-i dîvanları olan oda-i kebîrden bizi üçüncü odaya isâl ve mahall-i mezbûrun sağ cânibinde mahsûs olan iskemleye teneffüs için ku'ûd ve tatlı, kahve ve şerbet ile ikrâm ve bir mikdâr teneffüsten sonra içeru da'vete mahsûs âdemleri gelmegin ikinci odaya degin cümle etbâ' kullarıyla varıub andan içeru arz odalarına cenb-i hakîrde kâtib-i dîvan yollu mültehî kulları mübârek ve şerîf nâme-i hümayûn-ı şevket-makrûn-ı hazret-i şehinşâhî başına beraber merfu'an ve pesimizde yedi nefer sâ'ir etbâ' kullarıyla duhûlümüzde intihâ-yı oda-yi merkûm vasatında serîr üzre imparatoriçe ka'ide ve yemin ü yesâr ricâlî ve nisvân ile memlû olduğu halde vasatlarından iki elim kemerimde aheste refât ile nezdîkine vardıkda işâret-i re's ile ikrâmane izhâr-ı dostî iderek mevkîf-i kıyâmda siparişkerde-i evliyâ-yı ni'amî olan takrîr ile feth-i kelâm ve hitâmında mübârek ve mes'ûd

²¹⁸ 10 Temmuz 1758.

²¹⁹ TN'de bulunmaktadır.

²²⁰ TN'de bulunmaktadır.

mâye-i emn ü emân-ı âdemiyan olan nâme-i hümayûn-ı hazret-i şehinşâh-ı âlemî dü dest-i iftihâr ve mubâhatımla [24/b] kâtib-i dîvan elinden alub üç def'a takbîl ve serime vaz' ile imparatoriçe cânibine atf hîninde başvekil ilerü gelüb yedimden ahz ve imparatoriçenin cânib-i yemininde sediyeyni beraberî zerduzpûş sofrâ şeklinde olan kürsî üzerine vaz' iyledükden sonra takrîrimizün mahzûziyyetlerin müş'ir cevabını imparatoriçe işâretiyle bir kıt'a varakadan başvekil kıra'at ve mesfûr Yorgaki tercüme ve tefhîm iyledükden sonra yine *ke-mâ-fi'l-evvel* ellerim kemerimde başımla ikrâmane işâret-i tevdi' ve verâma birkaç hatve çekilüb ba'dehû taklîb-i vech ile *sâlifü'z-zikr* divanhâne şeklinde olan mevkî'e hirâm ve ibtidâ kâ'id olduğumuz sandaliyyede teneffüs ü ârâm ve tatlı ve kahve ikrâmından sonra kalkub sarây kurbunda ziyâfet mahalline zikr-i sâbık matbah eminleri olan ceneral istikbâliyle varlub ku'ûd olundıkda büyük ziyâfetleri olmak üzre sofrâ ve piş-gîr ve makrameler ve kaşıklar bizim lâkin sâ'ir dürlü dürlü sahanlar ve taslar ve bıçaklar *bi'l-cümle* ağır sim evânîleriyle ki mahsûs imparatoriçelerinin takımı ve gâyet ihtimâmlıdır, bizim aşçıların tabh iylediği envâ'ı ta'âm çekilüb mesfûr ziyâfet mihmandârı olan matbah eminleri ile ekl-i ta'âm hilâlinde Françe diyârından mahsûsan getürdükleri hânende ve sâzendeler usûl-i garîbe ile darb-ı etvâr ve makâmât-nevâz ve lisânelerince lühûn-ı acîbe ile velvele-perdâz olmuşlardır bu esnâlarda ta'âm yediğimiz seyrine kimi âşikâre ve kimi tebdîl cümle ricâl ve kibârları ve hattâ istimdâd için [25/a] devletlerinde mukîm Leh kralının oğlu²²¹ ve Çâsâriçenin veli'ahdı²²² olan yeğeni tebdîl-i hey'et gelüb bakiyye kalan hoşâblarımızdan nasibleri olmağla biraz beyzâdeleriyle sefâlanmışlardır; ba'dehû da'vetleriyle kâ'ideleri üzre teşekkür zımnında başvekil varlub envâ'-i ikrâm ile teslim-i nâme-i hümayûndan gerek imparatoriçeleri ve gerek kendileri *gâyetü'l-gâye*²²³ memnûn olduklarından bahs ile bu vakte degin olan harekât-ı nâhemvârelerinden izhâr-ı şermendegî iderek bir mikdâr dostâne sohbet esnâsında sarây civârında olan mükellef ü müzeyyen bağçe ve havzlar temâşâsiçün imparatoriçe cânibinden da'vet olunmamızla üstü açık ve iki tarafı oturak tahtaları olan bağçe arabalarına süvâr ve varıldıkda def'a-i ulâ seferimizde gördüğümüzden fazla bu çâsâriçenin ihtirâ' iyledüğü ebniye-i acîbe ve hıyâz-ı garîbe ve temâsil-i adîdeleriyle iftihâr-gûne tâ ahşam olunca şûrayı da teşrîf ve buracığı da temâşâ buyurun diyerek serseri gezdirüb kelâl u melâl gelmegin cümlesi nazardan sâkıt olduğu

²²¹ Auguste III.

²²² Petro III

²²³ Son derece.

halde arabalara süvâr ve cevfi leylde Petreburk'da olan konağımıza gelmişizdir. **Vasf-ı Petrehof:** Mahall-i merkûmun ebniye tarh olunan zemîni ile keyfiyyet-i işrâfi ve hıyâz u enhâr ile sayir acâyibât ve âsârının ibdâ' ve icrâsı beyânında kemiyet-i hâmeye bir mikdâr irhâ-yı inân u cevelânsâzi-i sâha-i evsâfi kılınmağa şâyân görülmegin mehmûz-i benân tahrîkiyle dekâyık-ı lu'bet ve cevleti bu vechile izhâr u ayân kılınur ki Nehr-i Nevanın sâhil-i garbîsi eşcâr-ı cebelî ile müzeyyen bir zemîn-i musattah [25/b] olub verâsı Arnavud karyesi bayırı misillü arz-ı mürtefi'a olmağla mezbûr bayırın üzerinde tarh-ı frengî üzre sarây-ı vâsî'atü'l-ercâ binâ ve etrâfi ber hemvâr-ı fezâ olmagın devha-i fesîhatü'l-mesâha tertîb ve zu'mlarınca eşcâr-ı bî bâr-ı hargerdârlarıyla pür-zîb olmuş, lâkin etrafta vak'î kûh-peçelerden bî-hisâb sulara ta'yîn-i mecrâ ve ihdâs olunan hıyâz-ı enbûha icrâ ve imlâ iylemişler ve câ-be-câ enderûn-ı bağçede ve icâd itdükleri havzlara ahcâr ve ahşâbdan perdâhte insân ve husân ve gerdûne ve hitân sûretleri ki ekser-i *mine 'n-yuhsâdur*, masnû' olub her birinin beyni ve dehân ve sem' ü azânından ber-havâ fevvâreler perrân ve ba'zı havzında dahi sâhte ve perdâhte emrûd ağacı resm-i tirâşîde her şâhından târ-ı sîm-âsâ âb-ı bârik feverân itmekle ol devha-i *menfûrû'l-karihânın*²²⁴ resm-i ibdâ'ı temâşâyâ cesbân olmuşdur ve sarây-ı mezbûrun pîşgâhı ki karye-i mezbûre zemîni mesâbesindedür firâzdan nişîbe müntehî oluncayadek kesme mermerden iki cânibe su çağlayanı tertîb ve eşkâl-i garîbe-i mâ'iyye ira'etiyle zînet efzâ-yı firâz u nişîb idüb tâ vasatda dört beş zîrâ' mikdârı pest olmak üzre yine ferş-i mermerden bir dâire-i hemvârda birun ez-şümâr-hurde fevvârelerden mâ'adâ miyân-ı havzda fevvâre-yi kebîrede bâlâya sâ'id olan âb Şâm-ı cennet-meşâmmda karpuz kaldıran şöhretiyle mezkûr olan fiskiye hey'et ve galazetde kadr-i remhîn-i ber-hava ve etrâfında müte'addid insan sûretlerinin dehânında dahi fevvâre-gûne o mikdâr miyâh hüveydâ olur ve dahi [26/a] pestde masnû' olan havz-ı büzürgün vasatında hacimde andan ziyâde sular firâz-keş ve cevânibinde müte'addid suver dehenlerinden dahi o kadar fevvâre-i dilkeş rîzân olduğundan mâ'adâ cânib-i sâhilde vâkı' *mesbûkû'z-zîkr* kûhistânın vâfir mahallerinde miyân-ı insân kadar sular sîmden servler âsâ kudûd-ı eşcârdan bâlâ ber-havâ olmakdadur [ve dahi sâhil-i mezbûrda bir kârgîr binâ derûnunda bâlâsından san'at ile âb-ı ferâvân cereyân ve nümâyişde âyine-yi billûr-âsâ aks-ı endâz-ı mir'atı çeşm-i temâşâ-girân olub bir hücresinde dahi dolab vaz'ında sanduka icâd ve derûnunda üstâdlar kaval mânendi sazlar peydâ ve san'at ile cereyân-ı mâda ol

²²⁴ Menfur düşünce.

kamışlardan mûsîkarveş makâm-ı ruhâvî peydâ ve hüveydâ olduğu dahi mesmû' ve bir dolab içinde dahi müte'addid ecnâs kuşlardan kanarya ve bülbül ve saka ve sâ'ir tuyûr-ı sâgîretü'l-cism hey'et-i asliyye ve evsâf-ı zâtîyyeleri ile nihâlây-ı eşcâr mânendi boyanmış teller üzerlerinde ber-pâ oldukları halde zîr-i zemînde her bir tayrın cinsine mahsûs san'at ile dehâmından söyler gibi savt zâhir ve per ü ser ü dūnbal ü müyi ile hareket ve cūnbūş-i mahsûs irâ'et itmeleriyle zî-rûh olan cinsden cūz'î farkı hiss olunur ve bundan mâ'adâ zîrde olan odadan bâlâda olan odaya ortadan sofra ve sahan çıkarmak ve yine aşağı indirmek misillü san'at-ı *acîbetü'l-ihirâ*'ın müşâhedesi gâyet hoş ve matbû' gelmiştir. Moskovluların indinde mahall-i merkûmun kemâl-i i'tibârı olub vefret-i mâ ve münâsebet-i firâz ü nişb-i mevki' u zemîni hasebiyle zu'mlarınca acâyibât-ı dünyâdan mahsûb ve belki bir misli dahi olmamak üzre tarihlerinde mektûbdur. Hakîre seyr ü temâşâ itdirmekle tefâhûr ve bu mevzi'in nümâyîşine bedel bir mahall manzûr ve mesmû' olmamak gerekdir deyü tezâkir iderlerdi *fi'l-hakika* zemîn-i münâsafa vechile hıfz u irtifâ'da olub ve iki cânibi dahi musattah vâki' olmağın mürtefi'anın eşrâfi kadar *medde'l-basari*²²⁵ şâmil ve münhafidi eşcâr-ı lâ-yuhsâyı hâmil ve iki cânibin dîrahtânı hıyâbân-ı riyâza mûmâsil tarh u tesviyye ile hadâyık-ı zâtü'l-behce-i rûm-ı cennet-rûsûma müşâkil olub etrâf u inhâsından enhâr-ı kesîre vürûdundan nâşi hıyâz-ı nâ-ma'dûde tasnîf ve bî-nihâye fevvâreler te'lîf ve temâsil-i muhtelif-i menhûta ile tezyîn ve mehâretlerin izhâr ve tebyîn iylemüshler lâkin *mâre hassu'n-nâkati lev-la'-mel'ûneti fi unkihâ*²²⁶ meselini hâki arzının havası dâ'imetü'l-burûde olmağla yek lâhza i'tidâlden hâli olduğundan gayrı gerek Petreburk'da ve gerek etrâf ve masîflerinde görülen riyâz u hadâyıkde ve sarâyılarında olan mecmû'-ı masnû'âtları münâsebet ve letâfetten dûr sanâyi'-i frengiyye olmakdan nâşi meyl-i tabi'atdan mehcûr eşcârı bârdan ârî ve bağçe resminde tarh itdikleri mahaller şükûfe ve ezhâr-ı matbu'adan hâli ve beri olmağla ihdâs ve icâdında çekdikleri emek ta'zîb-i hayvan-ı bilâ fâ'ide demekdir her ne ise tergîb ve tahrîzler ile cümlesi temâşâ olunub hatırlarına ri'âyet olunmuşdur]²²⁷ çünkü *bi-fazli'llâhi te'alâ* hizmet-i me'mûre-i sefâret karîn-i hitâm oldu bundan sonra mûcib-i meks ü ikâmet olur hâlet kalmamağla bir iki gün geçicek avdetimiz isticâzesiyle cevâbnâme talebinde olduğumuzda, *'İmparatoriçemiz sizden gâyet hazz iylemiştir, avdetiniz için izin taleb olundıkda bir vechile rızâ vormeyüb bu kadar*

²²⁵ Görülebildiği kadar.

²²⁶ Eğer boynundaki lanet olmasaydı, devenin boynu düzgün olurdu.

²²⁷ TN'de bulunmaktadır.

zamandan beri bî-hûde sıklet çekdi; henüz vilâyetimizi ve mesîrelerimizi ve şenlik ve bâzîçelerimizi temâşâ itmemişdür. Bir zaman dahi salıvirmem ve ben salıvirmediğimi Devlet-i aliyyeye tahrîr dahi iderim. Evvelâ bu gelecek pazar gicesi meydan oyunu ta'bir olunur hayâl-bazlık ve Françeden yeni gelen sâzendelerimizi temâşâ iylesünler.' deyü başvekîle emr buyurdılar deyü kat'î cevab virmeleriyle zarûrî sükût olunmuşdur vakı'â cum'a irtesi seheri başvekîl tarafından akîb-i zuhûrda kendi konağına ve ahşamı ma'iiyetle hayalhâneye gidilmek üzere da'vet olındığımızda âdet-i müstemirreleri devletlerinde mevcûd ne kadar düvel-i sâ'ire elçileri var ise sebt günü başvekîl konağında cem'iiyet ve umûr u husûsları rû'yetinden sonra idâre-i sâgar-ı sahbâ ile vakt-i asra degin sohbet itmek olmağın bizi dahi [26/b] akîb-i zuhûrda da'vetten murâd Devlet-i aliyye-i mü'eyyedü'l-erkân sefirini dahi müttehid-i dînleri olan balyos makamına tenzîl ile mezbûrlara arz-ı müfâharet olduğı teferrûs olundıkda mihmandârimıza sarâhaten bu ma'nâyı tefhîm ile, 'Bu da'vetten murâd bize ikrâm olduğı sûretde bu husûs dahi mukaddemâ münâza'un-fihâ olan mevâdd gibi muhill-i nâmus-ı dîn ü devlet bir ma'nâ olmağın müntec rezâletdür, bize ta'zîm ve hatırıma ri'âyet olunur ise ba'de'l-asr giderüm elçiler anda olmamak şartiyle' didigümde, 'Ba'de'l-asr anda anlardan kimesne kalmaz' deyü cevâb iylesmesiyle bu sûretde karâr virilmiş idi vakt-i mezbûrda başvekîl konağına varıldıkda cümle elçiler ve küçük Rusiyye hatmanı ve sâbık Gürcî hânlarından Vahtan²²⁸ Hân'ın oğlu mevcûd olub anlar ve başvekîl kendi dahi oda-yı ûlâda kapu hâricinden istikbâl ile izhâr-ı mu'âmele-i vidâd itdüklerinde fakîr dahi ahsen vech üzere mukâbele ve meclisleri yanından güzâr ile içeri oda-yı ûlâyâ yalnız başvekîl ile dühûl, tatlı, kahve ve şerbet esnâsında bir mikdâr müsâhabet ba'dehû sarây bağçesi temâşâsından sonra kabîl-i mağribde hintovlara sūvâr ve şehir içinde olan hayalhâneye varılıb bir iki sâ'at envâ'ı suver-i garîbe ile bâzîçe-i gûnagûn ve hayalbâzî-i sihrî-nümûn temâşâsından sonra konağıma avdet olunmuşdur bir iki günden sonra tekrar isticâze-i avdet olundıkda yine kelâm-ı evvel ile mukâbele ve dahi 'Ne oldunuz? Ne temâşâ olınacak mahaller vardır.' deyü meksimizi itâle, zâhiren ikrâm amma ma'nen ihtirâ'-kerde-i dest-i ihtimâmları olan mahalleri [27/a] irâ'et ile arz-ı kuvvet dâ'iiyesinde olmaları teferrûs olunmuş iken nâ-çâr mûmâşâta karâr virildi iki[nci]²²⁹ gün mesfûr Yorgaki gelüb, 'İmparatoriçemiz hatırınızı su'âl ve Kronştat nâm kal'a ki Nehr-i

²²⁸ Vahtang (1675 - 1737), Krallığı (1705 – 1724)..

²²⁹ TN'de 'ikinci' şeklinde geçmektedir.

Nevanın Bahr-i Baltığa munsabb olduğu yerde bahren altı sâ'at mesâfe asıl tersânelerimizdir, ziyâfet ile temâsâ itdürmeğe beni ta'yîn iyledüler' dimesiyle '*Pek güzel*' deyü cevâb virilüb irtesi iki kıt'a sefineye cümle etbâ' ve mesfûr Yorgaki ve mihmandârimızla süvâr ve Neva Nehriyle eyyâmına göre altı buçuk sâ'atde mahall-i mezbûra varılmışdur mükemmel donanmaları ve tersâne-i mezbûre askerîsi Bırandebur Seferi'ne me'mûr olmalarıyla cezîrede kalan tersâne kethüdâsı yollu ceneral ve liman re'îsi ve tersâne emîni şekillü polkonik²³⁰ ta'bîr olunur binbaşılar hintolar ile iskele başından istikbâl, biz dahi dostâne cümlesine âşinâlık iderek hintolara süvâr ve çarîçelerine mahsûs sarâylarına varıldıkda *bi'l-cümle* kendi takımları ve bizim açılar mukaddem hâzır olmalarıyla tatlı, kahve ve şerbetden sonra mesfûr tersâne kethüdâsı olan ceneralden ki kendi kavli üzre kırk beş sene tersâne ve askerîleri hizmetinde umûr-ı deryâda mehâret tahsîl iylemiş Rusiyyü'l-asl sinni tis'inden mütecâviz bir kocamandır Bahr-i Baltık ve Bahr-i Muhît ve Yeni Dünya ahvâlleri su'âl olundıkda '*Bahr-i Baltık, Muhît'in bir halîci olup Muhît'e çıkacak mahalli gâyet sarp ve ekser mahalleri dökündili ve sığ taşlık yerler olduğundan mürûr u ubûr-ı sefâyin üstâd ve mücerrebü'l-bahr mellâhâna mevkûfdu*' deyü ba'zı havâdis zımnında kendilerinin [27/b] Yeni Dünya semtlerine olan seferlerin tafsîl iylemişdür ki bundan akdem Moskovlunun Kamçatka nâm kal'aları Bahr-i Muhît sâhili ve Çin memleketine semt ve Yeni Dünya'nın taraf-ı şimâlîsine nev'an karîb olduğundan o semtlerden ba'zı mahallere dest-res bulmalarıyla dahi ziyâdesine tama' ve Yeni Dünya'nın semt-i şimâlîsine istilâ tama'ıyle dört kıt'a mükemmel kalyon mükerrer mühimmât ve alât ve birkaç senelik zehâ'ir ile donadub mezbûr kalyonları birine bu kocaman kapudan olduğu halde o setlere tesyîr iylemişler mesfûrun kavlı ü iddi'âsı [üzre]²³¹ gemileri Bahr-i Muhîtde tamam on iki sene geşt ü güzâr ile sa'y-i bî-şümâr iyleyüb her ne kadar ki mahall-i matlûba karîb olmuşlar, muktezâ-yı kutr-ı mesfûr üzre havası *da'imet'ül-bürûd*²³² olup mevsim-i sayfda dahi etrâfı bahr-i muncemid ve geşt ü güzâr, bir mevsimde kâbil olmamağın bir vechile nâ'il-i merâm olamayub ric'î kahkarî ile avdet iylemişler ve esnâ-yı râhda kalyonlarının [ikisi]²³³ bi'l-cümle derûnunda olanlar ile gavta-hor-ı girdâb-ı fenâ ve

²³⁰ Ruscası : Polkovnik = Albay.

²³¹ TN' de bulunmaktadır.

²³² Sürekli soğuk olan

²³³ TN' de bulunmaktadır.

ka'r-ı deryâ-yı bî-emânda nâ-bûd u [nâ-]²³⁴ peydâ olmağla her ne hâl ise bakî iki kalyon ile şikeste beste geldüklerin takrîr ve acâyib nâmiyle çekdikleri mihen-i adîde-i nâ-şenîdeyi vasf iyledüğünde Danimarka ve İngiltereli liman re'îsi ve tersâne emîni olan iki Polkonik dahi mezbûru tasdik ile kendilerinin dahi Bahr-i Muhîtte olan seyr ü seferlerinde gördükleri acâyibâtı nakille imrâr-ı vakt iylemişlerdür ba'dehû kalyolarının mersâ ve ta'mîr mahalli olan ihtirâ' iyledükleri hark-ı kebîr ü acibe da'vet [28/a] itmeleriyle varılub temâşâ olunmuşdur mahall-i merkûm kanal şeklinde olan hark-ı kebîr Nehr-i Neva'nın nihâyeti ve kal'a cezîresi cânib-i cenûbîsinin ibtidâsı olan limandan nehr-i mezbûrun Bahr-i Baltığa munsabb olduğu mahalle degin ki tahminen tûlî bağçe kapusundan at meydanına varır cezire ortasından üç anbarlı kalyon güncâyışinden vasî'ce arz ve umkda bir hark-ı kebîr olub derûnunun iki cânibi kal'a hendeki divârı gibi muhkem kârgir divâr ve zemîni ağaç balvanlar ile mebsûtdur ibtidâsında Nehr-i Neva'ya bir sedd ve bir kapu ihdâs ve bir mikdâr mesâfede yine hark-ı mesfûr üzre mebnî [bir göz]²³⁵ bir köpri ihtirâ' iylemişlerdür ki cîsr-i mesfûrun kemer altında üç anbarlı kalyon geçecek kadar kalafatlû bir kapu olub açılub ve kapanması bâlâ-yı cîsrde ibdâ' olunan temür mengenerler ile i'mâl olunur bidâyet-i harkda olan sedden Nehr-i Neva'yı tâ cîsre gelince isâle iylemişler amma cîsr kapusundan bir katre ilerü geçmek mümkün degildir gerek ta'mîr u termîm ve gerek mânde olacak sefinelerin kemerden öte harka isâl murâd itdüklerinde bâb-ı kemeri küşâd idüb su ile hark tolduktan sonra Neva'den sefineyi hark-ı ulâya isâl ve mezkûr kemer kapusundan öte harka icrâ iderler ba'dehû bâb-ı mezbûru kapayub cereyân-ı mâyi zabt ve sefineyi pâyendeler üzre aldıkdan sonra nihâyet-i hark ki Bahr-i Baltık cânibidir, yüksek bayır ve sedd olmağla ol mahalde bir temür mengeneli tulumbaları olub harkda mevcûd suyu âsan vech ile ol tulumba ile çeküb seddîn üzerinde olan hark-ı sağıre def' ve andan aşğa Bahr-i Baltığa isâle ve hark-ı kebîri [28/b] bi't-temâm sudan tahliye itdükden sonra ta'mîr [olunacak sefinelerini ta'mîr]²³⁶ iderler ba'de't-ta'mîr yine bahre çıkarmak murâd itdüklerinde kemer kapusun açub hark toldukda girü çekerek getürürler, ba'dehû yine tecfif-i hark idüb mânde gemileri pâyendeler üzre mahfûz kalub suda çürümekden masûn olurlar bu san'at-ı acibet'ül-ihtirâ' mübâleğa ihtimâm ve hazâyin-i bikerâne muhtac olduğu zâhirdir ammâ medâr-ı mubâhât ve iftihârları olduğu şöyle tursun gemilerinin ta'mîrlerinde

²³⁴ TN'de 'nâ-peydâ' şeklinde geçmektedir.

²³⁵ TN'de bulunmaktadır.

²³⁶ TN'de bulunmaktadır.

olan suhûlete ve dâimâ su içinde durmağla fenâ-pezîr olmakdan masûn olduklarına nazaran bu mesârif-i hark, mesârif-i itlâfat-ı sefâyinden dûn olduğu meşhûd olmuştur hark-ı mesfûrda pâyendeler üzre mânde dört aded atık kalyon ve on sekiz zîrâ' arz ve seksen altı zîrâ' tûlde üç anbarlı bir kalyonları var idi ki altışar zîrâ' üçü cânib-i yemînde ve üçü yesârda altı aded münakkaş ve altun hulelli odaları mevcûd idi andan mâ'adâ geçen senelerde Devlet-i aliyye-i übbehet-nişânda inşâ buyurulan üç anbarlıya taklîden Petreburk tersânesinde inşâ iyledükleri üç anbarlı kalyonlarını bu kulları Petreburk'da iken nehr-i Neva'ya ilkâ idüb henüz dahi Kronştat tersânesi olan hark-ı mesfûra getürmemişler²³⁷ idi Kronştat Kal'asının resmi böyledir ki Bahîre-i Neva ile Bahr-i Baltığın mâbeyni olan boğazın ortasındaki iki cânibi sâhilden birer sâ'at ba'id ve sığ taşlık olub sefâyinin mürûruna mâni' ve 'ubûr ancak bir tarîk-i amîka münhasır olan cedvel-i şâri'in iki cânibinde [29/a] tahmînen onar, on ikişer zîrâ' arzda etrafı ağaç balvanlar ile örölmüş ve içi taş ve kireç ile dolma divardan ibâret kal'aları olub Bahr-i Baltıktan vürûd iden sefâyin kebîr olsun sağır olsun mezbûr cidârların arasında olan cedvel-i amîkden gayri mahalden mürûrlarına suyun tahammülü olmadığından beherhâl bu cedvel-i amîka muhtâcdırlar ve mezbûr divarların üzerlerinde cedvel-i mâ'hûde nâzır birbirine mülâsık olan toplardan mâ'adâ divarlar hâricinde olan mahallere tâ sahile varınca dahi nâzır saf saf topları ve mevânî-i mürûra dâ'ir muhkem san'atları temâşâ olunmuştur Moskovlunun sâ'ir düvele nazaran deryâ fenninde badbân-ı mehâretleri her ne kadar suda ise dahi tersâne kethüdâsı olan ceneralin mukaddemâ tahrîr itdiği on iki sene[den]²³⁸ rûy-i deryâda lâ-tâ'ilün tahtehü²³⁹ gezüb ikisi gark ve ikisi güçle selâmet bulan dört kıt'a kalyonlar husûsunda olan gayretleri ve bu tersâne ve kal'a ve zikr-i âti sâ'ir tersânelere itlâf itdükleri emvâl-i bî-gerânı kemâl-i tama'dan nâşi ve sâ'ir düvele taklîd ile kasd-ı izhâr-ı imtiyaz u mübâhat olduğu zâhirdir lâkin bu Kronştat tersânesi hıfz-ı sefâyin ve siyânet-i râh-ı Bahr-i Baltık cihetiyle menâfi'i müştamil bir ma'nâ olduğu ma'lûmum olmuştur bu tersânelerinden başka Petreburk'da kral sarâyının üst yanında ve Nehr-i Neva köprisi kurbunda ancak inşâ-yı sefâyin için mahsûs bir tersâneleri ve Nehr-i Neva-i sağırin Neva-i kebîre munsabb olduğu deryâçe başında dahi çekdirme seffinelerinin meştâları olmak üzre bir azîm tersâne [29/b] ve limanları vardır bunlardan başka Amerika yâ'ni Yeni Dünya bahri sevâhilinden

²³⁷ TN'de 'getürmüşler' şeklinde geçmektedir.

²³⁸ TN'de 'seneden' şeklinde geçmektedir.

²³⁹ Manasız, boş yere.

Petrebuk'a mâlik olduklarından sonra hezâr hiyel ü desâyis ile mâlik oldukları Çin hudûduna karfîb ve sınır başı olan Kamçatka nâm kal'aları kurbunda ki kendi sözleri üzere Petreburka on yedi bin *vers* mesâfede ki her *vers* on ikişer dakikadan tamam üç bin dört yüz sâ'at ider, bir tersâne-i azîmeleri dahi olub ol cânibde Yeni Dünya cezayirinden vâfir mahallere mâlik oldukların ve eyyâm-ı sayfda dahi sefâyin mürûruna incimâd-ı bahr mümâne'atı olmasa dahi çok ülkeleri kabza-i teshîre idhâl edeceklerin takrîr ve mübâhat iderler idi ve Kamçatka kal'asının yolu *lâ-yenkati*²⁴⁰ şiddet üzere şitâdan hâli olmamağla ol taraflara berren gidenler kızaklar ile gidüb ba'zı mahalde kızaklarına bârgîr ve iktizâsına göre ba'zı mahalde mûnis ve mu'allem geyikler ve ba'zı mahalde cesîm kelbler koşarlar imiş ve geyikler terbiye olundıkları vech üzere bir konakdan ol bir konağa vardıkda bir hatve dahi ilerü gitmeyüb ol mahalde mevcûd âharları koşulur imiş ve kelblerin tâziyânesi kurı balık imiş ki ne vakt sür'at-i meşyi murâd itseler ilerüde olan kelbe bir pâre balık atub kapdıkda girüdekiler andan alalım deyü ileri sür'at ve ol dahi almasunlar deyü firâr kasdile dahi ziyâde sür'at itmekle kızıağı sür'at üzere sürükleyüb götürürler imiş ve ol mahaller ya'ni kızakların geyik ve kilâb çekdiği yerler mübâlağadan eşedd bürûdet üzere olmağla insan dahi tâkat getüremediginden yüzlerine kürkden puşîde idüb gözleri mahallerine cam geçürüb [30/a] giderler imiş bu hikâyeler ki gerek bu kadar sâ'at bu'dı kıssası ve gerek bu mevâdd ekserisinden böylece istimâ' olunmağla *el-uhdetu ale'r-râvî*²⁴¹ diyerek tesvîd olunmuşdur ve 'l-hâsıl tersâneleri temâşâsından Petrebuk'a avdet olundıkdan sonra Petreburkda olan acâyibhâne ve kütübhâne ve tab'ihânelerini temâşâ itmek üzere da'vet olduğumuzda mesfûr Yorgaki ve mihmandârımız ile ibtidâ tab'-hâneleri olan kârgir üç kat ve yüz kadar²⁴² odadan ibâret mu'allâ kârhâne-i acîbeye varılmışdır her odası *lâ-yu'add* ve *lâ-yuhsâ* alât-ı tab' u suver ve temâsîl ile memlû ve meşhûn ve san'at-ı tab' ve perdâht-ı suver ile meşgûl kati çok âdemleri var idi bu sarâyın ve bu kadar âlât ve mühimmâtın mesârîfî ve bu kadar nüfûsun malzemeleri kati çok itlâf ve izâ'ata vesîle bir emr-i abes degil midür? deyü mesfûr teşrîfatçı Yorgaki istintâk olundıkda, 'Bu *tabhhâne bi-hûde* ve *bi-fâ'ide olmayub mîrîmizin irâdât-ı cesîmesinden olduğından gayrı derûmunda amele olan bir iki bin fukarânın medâr-ı ma'âsıdır ve hem bu san'at devlete gâyet lâzımlı ve enfa'dır'*

²⁴⁰ Kesintisiz.

²⁴¹ Sorumluluk anlatana aittir.

²⁴² TN'de 'aded' şeklinde geçmektedir.

deyü iddi'â iylemişdür ba'dehû kârhâne-i mezbûre mülâsıkı acâyibhâne²⁴³ nâmiyle olan bir kebîr sarâya dahi varılıb anda olan acâyib-i mahlûkat ve ecsâm-ı garîbe ve nâdide ve nâşenîde dürlü dürlü insan ve hayvan sûretleri ve her memleketin kisve ve elbise ve eslihasından birer takım nümûne ve sûretleri temâşâ olundıktan sonra konağıma gelmişizdür ba'dehû avdetimiz için girânbâr-ı temâşâ ve ikrâmları [30/b] olduk, gayri serseri gezecek yerleri de kalmadı yollu kurb-ı şitâ mülâhazası emna'ı mevânî-i ârâm olduğın takdîmiyle ibrâmımızda haber-i müsâ'ade ile *sâbikatü'l-beyân* Petreburk sarâylarının henüz binâları dahi tekmîl olmadığından halâ imparatoriçe [yine]²⁴⁴ zikri sâbık Petrehof nâm mahalde olmağla cevabnâme-i hümâyûnu yine ol mahalde teslim itmeleri iktizâsı beyân olunmağla mâh-ı Zî'l-hiccet'üş-şerîfenin on altıncı günü²⁴⁵ uslûb-ı sâbık üzere yine da'vetimize mesfûr Yorgaki gelüb hintolara süvâr ve mahall-i merkûma varılıb yine def'a-i ûlâda ta'yîn iyledükleri konağa nüzulümüzde mükemmel ziyâfet takdiminden sonra ahz-ı nâme-i hümâyûn için yine mesfûr Yorgaki da'vetimize gelmegin nâme-i şevketmakrûn-ı hazret-i pâdişâh-ı rub'ı meskûn teslimi günü bâlâda takrîr kerde-i yerâ'a-i izâh olan icrâ olunan kavâ'id-i mer'îyye ile imparatoriçeye müretteb divânında mülâkat ve teşekkür-i [itmâm-ı]²⁴⁶ hidmet-i me'mûre-i sefâret ve müşâhede olunan sûret-i ikrâmlarından izhâr-ı mahzûziyyete dâ'ir kelâm ve edâlar ile ahz-ı cevabnâme-i hümâyûn olunub konağ-ı ma'hûda avdetimizde imparatoriçe tarafından âdem gelüb *'Elçi Efendiye şimdiye degin divândan gayrı göremedik, bu gice Petreburka gitmeyüb bunda kalsunlar ve bu gice sarâyda olacak oyunları temâşâ için sarâyda gelsünler'* deyü da'vet itmeleri *bi'l-ızturâr* ol gice Petrehof'da beytûtete karar virildi *ba'de'l-mağrib* baş vekil tarafından da'vet olunub ve bu aslı ma'lûm olmıyan vakt-i teng ü nâ-münâsibde zuhûr iden da'vete icâbet emr-i nâ-mülâyim iken ibrâm ü ilhâhlar ile nâçar muktezâ-yı vakt üzere varılıb imparatoriçe [31/a] tarafından devletlü, inâyetlü, sâhib'ül-'izz ve'd-devle veliyy-i ni'metimiz efendimiz hazretlerinin nezd-i âlîlerine olan nâme ve kendi tarafından hâkipây-i devletlerine olan mektûbın kemâl-i telâş ile yedimize teslim idüb bir mikdâr sohbetden sonra sarây-ı krala azîmet olunmuşdur. Sarây-ı mezbûrun sahn-ı vesî'i ricâl ve nisvân ve ceneralleri bâ-serihim ve cümle mevcûd elçiler ile zihâm-ber-zihâm memlû olub câ-be-câ dörder beşer oturub

²⁴³ Müze.

²⁴⁴ TN'de bulunmaktadır.

²⁴⁵ 21 Ağustos 1758.

²⁴⁶ TN'de bulunmaktadır.

kumar oynarlar idi. Amma henüz dahi imparatoriçeleri mahall-i mezbûra çıkmamış idi bu hakîr dahi bir sandalyeye ku'ûd ile müterakkib iken zikri âti vech üzre gaybûbet-i humretten ol diyâra göre tulû' iden şafaka dek zalâm-ı leyl ol gicelerde ancak on dakika mikdârı [idi]²⁴⁷ ol vakt-i işânın farziyyeti dühûl itmiş idi İmparatoriçeye müterakkiben meksimizde mesfûr Yorgakiye, *'Namazımız vakti geldi ve zamânı az olmağla şimdi imparatoriçe çıkub anlar ile de vâfirce meks olundıkda namaz fevt olur da'vetlerine icâbeten geldük bu kadarca temâşâ ile iktifâ ve istîfâ-yı hazz iyledük ba'dehû bu mahzûr içün konağımıza avdet idelim; sen bizim tarafımızdan varub mahzûziyyetimizi takrîr ve mahzûrumuzu beyân ile i'tizâr eyle'* deyü tavsiye ve tevdî' sadedinde iken mesfûr ıztırâba düşüb, *'İmparatoriçenin izni olmadıkca gitmenize re'y idemezüz ve lâkin çıkması karîb midür? Bakub size haber getüreyim'* deyü gidüb geldikde, *'Konağımıza gitmeniz münâsib degildir, eğer bir gayrı imkânı yoğ ise bunda edâ-yı salât içün bir mahall tedârîki mümkündür'* deyü hâsılı divânihâne şeklinde olan kebîr odalarında edâ-yı salât iderken ol cem'iyette [31/b] bulunan ricâl ü nisvân pencerelerde ve kapuda zihâm-ı azîm ile temâşâmızda olmuşlardır edâ-yı salâtdan sonra [yine]²⁴⁸ cem'iyet-gâha varilub sandaliyyeye ku'ûd ve çok geçmedin imparatoriçe dahi mahall-i merkûma vürûd iyledükde cümleden evvel vüzerâsı mesâbesinde iki seraskerleri ve Başvekil istikbâl ve ba'dehû kâ'ideleri üzre dâmen-bûs içün Françe ve Nemçe ve sâ'ir düvel elçileri devletlerinin pâye ve rütbeleri muktezâsınca tertîb üzre katara dizilüb birbiri akabinde cânib-i yesârdan yürüdüklerinde tercümân ve mihmandâr ve Yorgaki bu fakîre tağlît vechile, *'Siz dahi sefîr bulunmağla sâ'ir elçiler ile padişahımızın dest ü dâmenin takbîl içün ma'an katara dâhil olmağa muhtâcsız'* deyü ilhâhlarında hande-zenân *'Ben elhamd'ül-illâh dinimden râzı ve hoşnudum ve bu katara idhâle siz şimdiye degin çok sa'y itdinüz, imkânını bulamadığınız gibi şimdi dahi müyesser olmayacağı bedîhi olmağla bu teklife ne hacet? İmparatoriçeniz beni görüyor, murâdları âşinâlık itmek ise bu tarafa teveccühlerinde âşinâlık iderler'* deyü elçilerden *alarga*²⁴⁹ cânib-i yemîne teveccüh ve kıyâmen tevakkufumuzda imparatoriçe bu abd-i hakîre toğrı teveccüh ile nezd-i fakîre

²⁴⁷ TN'de bulunmaktadır.

²⁴⁸ TN'de bulunmaktadır.

²⁴⁹ Alarga: "Dikkat! Uzak dur!" İtalyanca: Açıktan geç, yaklaşma!" *Türkçe Sözlük*, I, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara 1988, s. 26.

gelüb mütevâzi'âne inhinâ-yı mükerrereyi hâvi izhâr-ı ikrâm ve hâl [ü]²⁵⁰ hatr su'âliyle, *'Esnâ-yı tarîkde ve ikâmetde zahmet çekdiniz mi ve hâlâ konağınızda râhatınız var mı ve memleketimizden hazz itdinüz mi?'* deyü pürsiş ü nevâziş ile mu'âmele biz dahi dostâne ve ikrâmâne edâ ve su'âllerine ecvibe-i hekîmâne-i sâ'ibe ile mukâbeleden sonra yine inhinâ iderek girtüye [32/a] çekilüb ol mahall-i vesî' de kurulan otuz kırk aded fevkânî sofralar üzerinde kâğıd oyunları meclislerini bir bir devr iderek başları ucunda ayak üzre durub temâşa itdikçe sofralarda kâ'idan oyun ile meşgûl olanlar ve ol mahalde bulunanlar her kim olursa olsun ya'nî *'İmparatoriçe yanımıza geldi'* deyü kıyâm u hareket ile tağyîr-i vaz' yahud imâle-i çeşm u gûş iylemek memnû' ve kâ'idelerinden hâric olmağla kat'â kimseden hareket ve ikbâl-i mahsûs olmamışdur [biz dahi]²⁵¹ bir mikdar kâ'idan meksden sonra konağa gelüb beytütet, ba'dehû irtesi gelindigi minvâl üzre alay ile Petrehof'dan hareket ve Petreburk'a azîmet olunmuşdur şehir-i merkûmede tehyî'e-i esbâb-ı râh ile iştigâl üzre iken mukaddemâ temâşâ olunan hayalhâne temâşâsına İmparatoriçe cânibinden da'vet ve kendi dahi tebdîl-i hey'et ile gelüb gice sâ'at üçe dek temâşâ, ba'dehû konağıma avdet olundu Yevm-i hareket bin yüz yetmiş iki senesi Muharrem'ül-harâmının guresinde²⁵² mu'ayyen oldıkda yine İmparatoriçe cânibinden ma'hûd Yorgaki gelüb, *'Elçi efendi def'a-i ûlâ seferinde görmedikleri mahallerin bir mikdârın dahi bu def'a görmüşdür lâkin bana mahsûs ihtirâ' ve âsâr-ı hâssım olan Çaruskıslle ismi ile benâm olan sarây-ı dilârâyı dahi azîmetleri tarîki üzerinde vâki' olmağla temâşâ ıleyüb ba'dehû selâmetle yolına râhî olsun'* didigin tefhîm ıyledükde icâbet lâ-be's olmağla, *'Pek güzel, giderüz'* cevâbiyle mesfûn i'ade ve azîmet-i râha şurû' olunmuşdur Brandebur seferleri takrîbiyle asâkir ve mühimmât ve zehâ'ir [32/b] ve alât mürûr u ubûru sebebiyle Petreburk tarîkinde olan kurânın bârgîrleri bî-tab u tüvân ve mevcûdî gâyet kalîl tedârîki dahi emr-i asîr olmağla vesîle-i sühûlet olmağıçün ağırlığımız ile ba'zı etbâ' kulları iki üç gün mukaddemce irsâl ve tahfif-i eskâl ile sühûlet-i tedârîke müsâ'ade recâ itmeleriyle egerçe bu esnâlarda ıyledükleri ziyafât-ı adîdede ve ikrâmât-ı lâyıkalârında kemâl-i hüsn-i muvâlât meşhûd olub derûnen, *'İnşallâhu te'alâ ba'de'l-yevm olmyacak tekâlif-i bârîde ile idegeldikleri ezâ vü cefâlardan halâs olduk'* deyü her ne kadar mülâhaza olunurdu ise de yine tâ bu vakte gelince yedimizde olan üserâ-yı İslâmı aralık aralık taleb ve iddi'â ile gâh cebren

²⁵⁰ TN'de bulunmaktadır.

²⁵¹ TN'de bulunmaktadır.

²⁵² 3 Eylül 1758

almalarıçün devletlerinden fermân sudûrun iş'âr ve gâh hüsn-i hâl ile virmedigimizde taraf-ı Devlet-i aliyye-i adâlet-şiymeye bess-i şekvâ ile tekdîr ittireceklerin izhâr ile inzâr ve matlûbları husûlünde hüsn-i hâlimizi tahrîr ü şefâ'at ile tatyîb itdüreceklerine ta'ahhüd misillü gûnâ-gûn-ı desâyis ü ibrâmdan hâli olmayub hâsılı ne tarîk ile olursa olsun üserâyı istirdâd sa'yinde oldukları zâhir ü âşikâr olduğundan gayrı *bi'ilhâm 'illâhi-te'alâ* zikr-i âti Kiyevf'de zuhûr iden fitne-i cesâret-me'âlleri gûyâ derûn-ı fakîre lâyh olmağın bu etbâ'ın tefrîk ve teşettütlerine bâ'is olacak emr-i sûret-i zarûret-i levâzım-ı râhda irâ'etleri bir desîseye ihtimâli vardır deyü mütereddid *beyn'el-emreyn* ıztırâb-ı küllî ile muzdarıblık derkâr idi, lâkin çâre ne *mütevekkilen ala'llâhi azze ve celle* üç gün mukaddem ağırlık ile bir mikdâr âdemlerimizi [33/a] ileru şehr-i Moskovda bizim vürûdumuza degin tevakkuf iylemek üzre ırsâl iyleyüb bu kulları dahi mâh-ı Muharrem'ül-harâmın ikinci düşenbih günü²⁵³ şehr-i merkûmdan hareket ve azîmet-i râha mübâderet iyledüğümüzde şehr-i mesfûra altı sâ'at mesâfede caddeden misf sa'at cânib-i yeminde vâki' Çaruskisle didikleri sarây temâşâsına ve ziyâfetimize ta'yîn olunan mesfûr Yorgaki ile has âhûrlarından gelen hintova süvâr ve üç sâ'atde mahall-i merkûma varılmışdur hizmet ve ikrâmımız içün baş papasın oğlu olub hâşâ has odalarında mehterbaşılık hizmetinde olan bir mü'teber kimesneleriyle birkaç nefer has oda huddâmı yollıları ve aşcı başı ve aşcıları ve teşyî'imize me'mûr mesfûr Yorgaki'den mâ'adâ sarây ve dâ'irelerine nâzır ve hâris bostancılar kethüdâsı şeklinde olan Polkonik mihmandâr ve muzâf ta'yîn olunmalarıyle merâsim-i istikbâl ve tekrîmde ifrât tevâzu'lar ile ikrâmların tekmîl ve rıyâz u hıyâz ve ebniye-i acîbe ve kusûr-ı garîbe-i *Senne Maryaların*²⁵⁴ irâ'et ve temâşâ itdürmege izhâr-ı kuvvet-i mehâretlerinde ihtimâm-ı belîğ iylemişlerdür sarây-ı mezbûrun tabaka-i fevkâniyyede olan odalarının divâr ve pencere aralıkları bir odanın kehrübâdan ve ba'zının yekpâre bağa masnû' olub kiminin dahi bi'l-cümle divâr ve sadırları envâ' ve elvân ve eski ma'den-i müzehheb Çin fağfûrîlerinden kavanoz ve kûze ve envâ' kâseler ve şükûfe sifalleri misillüler tabaka tabaka dizilmiş ve her biri asl-ı divârdan olmak üzre mahallerine yerleşdirilmiş [bir]²⁵⁵ san'at-ı garîbedir ve *'l-hâsıl* yigirmi kadar odalar [33/b] her biri bir zînetde mahall-i istiğrâb birbirine benzemez nükûş-ı Çiniyye ve Acemiyye ve Frengiyye ile muhallâ ve anlarda bir dürlü mefrûşat olmayub ku'ûd ve ıztıcâ'ları iskemlelere mahsûs

²⁵³ 5 Eylül 1758.

²⁵⁴ St. Maria

²⁵⁵ TN'de bulunmaktadır.

[ve münhâsır]²⁵⁶ olmağla her odada müzeyyen müte‘addid sandâliyyeler mevcûd idi odalarının ve divân-hânelerinin döşeme tahtaları kimi cevz ve kimi âb-nûs ve kimi şimşâd renginde ammâ ekseri karaağaç ve mişe ve dişbudak ağaçlarından olub lâkin bir rûtbe ittisâl ve iltisâk-pezîr olmuş ki kıta‘ât-ı müte‘addideden olduğu kat’a mahsûs olmayub her gören yekpâre zann ider ve sarây-ı mezbûrun mevki’i ve etrâfi hemvâr bir fezâ-yı fesîh’ul-ircâ ve ba’zı mahalleri bağçeler amma derûnlarında meyve nâmına ancak vişne ve elma ve fındık ağaçları vardır anların dahi şiddet-i berdden ve muktezâ-yı havadan meyveleri humûzetli, lezzetsiz, mü’ekkel olmayacak rûtbededir temâşâ-yı etrâf ve enhâ-yı fezâ ve kûhistân için bağçeleri ortasında toprak çimden hezâr amel ile bir rûbve-i hadra-i şeddâdiyy’ül-tarh ihdâs itmişlerdür ki zirvesinden Petreburka varınca altı sâ‘atlik mesâfenin kûhistân ve fezâsı görünür ve sarây kurbünde üç vers ki otuz altı dakika dâ‘ireli kûhistân gâyet muhkem kârgir kal’a şeklinde divâr ile ihâta olub²⁵⁷ derûnunu âhû²⁵⁸ ve hargûş²⁵⁹ ve hınzır²⁶⁰ misillü hayvânât-ı mütenevvi’a ile memlû ve ba’zı kusûr ve ebniye-i fevkâniyye ve hıyâz ve suver-i gûna-gûn ihdâsiyle bir garîb mevkî‘ itmişlerdür bu dâ‘ire ve sarây müddet-i kalîlede vücûd-pezîr olduğundan mâ‘adâ bu kadar hadâyık ve hıyâz ve derûn-ı hadâyıkı dişbudak ve ihlâmur [34/a] ağacına müşâbih asma misillü sarılmak ve her cânibe meyl ve iltiyâm kabûl ider gûne ağaç cinsini gars ve terbiye ve hıyâbân ve kameriyyeler şekillü arâste itmeleriyle mülûk-i nasârâ bu[nun]²⁶¹ mislini icâddan âciz ve bunun mi’mârı Françelû fenn-i binâda gâyet mâhir sâhib-i fitnat bir freng-i şeytânet san‘at olub bu icâd-ı bedî‘ ve binâ-yı acîbin bir misli nâ-yâb u adîm olduğu cümle hemkîşleri indinde müsellemler olduğın takrîr ve iftihâr iderler idi el-kıssa: Sarây-ı merkûmda bir gice beytûtet ve tekmîl-i temâşâ ve ziyâfetden sonra bu ziyâfete me’mûr olanların cümlesi teşyî‘imiz için sahrâya çıkub tevdî‘ itmeleriyle *-asâ rabbî en-yehdiyenî sevâ’es-sehîl*²⁶² âyet-i kerîmesi vird-i zebân ü cinân olarak yola azîmet olunmuşdur Vâsf-ı Petreburk: Zikr-i sâbık acâyibhâne temâşâsı günü virdükleri bir kıt’a mücelled ve bir kıt’a dahi basit gayr-i mücelled harita-i matbû’ada resm olunmuşdur cümle ebniye ve kâşâne-i ricâlleri France ve

²⁵⁶ TN’de bulunmaktadır.

²⁵⁷ TN’de ‘idûb’ şeklinde geçmektedir.

²⁵⁸ Âhû: Ceylan. Bkz. Kemal Demiray, *Temel Türkçe Sözlük*, İnkılâp Kitapevi, İstanbul 1988, s. 20.

²⁵⁹ Hargûş: Tavşan. Bkz. *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Büyük Lûgat*, Türedav Yayınları, İstanbul 1990, s. 336.

²⁶⁰ Hınzır: Domuz. Bkz. *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Büyük Lûgat*, s. 371.

²⁶¹ TN’de ‘bunun’ şeklinde geçmektedir.

²⁶² “Ümid ederim ki, Rabbim beni doğru yola iletir” K.Kerim, 28/22.

Nemçe ve sâ'ir Avrupa devletleri memleketlerinden ahz iyledükleri resm ve nümûnelere mutâbık ve müşâbih olub re'âyâ ve esnâf hânelerinin cidârları ağaç balvân çatma ve üzeri tahta pûşideli sâde-rû ve ba'zının içi alaca basma kâğıd kaplıdur mefrûşat ve evânî-i beyt misillü ni'met ve devlet anlara müyesser olmayub kilâb-ı ehl-i İslâmdan halleri çok mükedder bir kavm-i şûm olub azâb ve fakr-ı vifâkaya mütehammil *hasr'üd-dünya ve'l âhire* mâsadağları[dur]²⁶³ ammâ hayvânat-ı berriyye misillü fehm ü idrâkden bî-haber olmalarıyle böyle azâbı ni'met add iderler şehir-i mezbûrda olan Petre Çarın²⁶⁴ kendi ismine [34/b] mensûb âsârından binâ iyledüğü kal'a Nehr-i Neva'nın cânib-i şimâlisinde ve Çar sarâyının mukâbilinde etrafı nehr-i Neva ile hendek misillü muhât bir kıt'a zemînde vâki' olmuştur derûnunda Soltad odaları ve bir kebîr kiliseden gayrı ebniye olmayub derûn-ı kenîsa-yı merkûmda mesfûr Petre Çar²⁶⁵ ile andan sonra mesned-nişîn-i hükûmet olan Katherine ve Anna²⁶⁶ nâmân Çariçeler zîbâ pûşideli sandukalar içre makbûrdurlar Nehr-i Neva arîz ve amîk bir nehr olub Çar sarâyının cânib-i garbîsinde iki şakka münkasım ve yarım sâ'at mesâfe birbirine mülâki olmağla yine bir deryâçe olub vasfı mesbûk Kronştad kal'asında Bahr-i Baltığa munsabb olmağla şehir-i Petreburk müverrid ve mersây-ı sefâyin-i kesîredür cânib-i cenubîsinde gümrükleri vardır ki zehâ'ir ve sâ'ir tuhaf mahmûlâtıyla girânbâr Felemenk ve İngiltere ve Françe ve İsveç ve Danimarka sefineleri gelüb vâfir gümrük alunur ve şehir-i merkûm yeri Petre Çarın İsveçlûden nez' iyledüğü hengâmda zemîn-i musattah ve azîm kûhistân iken kırk elli sene zarfında bu kadar tekellûfât ile vücûde getürdükleri mahall-i istiğrabdır ve halâ derûn-ı şehirde bakiyye bir mikdâr ormanlığı vardır ammâ etrâf-ı şehir cevvi-i havâ görünmiyecek mertebe kûhistân ve mirî defterhânelerinde mukayyed kurı eşcâr olmağla kimesnenin bir şâh-ı barîk koparmağa kudreti yokdur bunun hikmetinden su'al olundıkda, '*irâdât-ı miriyyeden tersâne ve mühimmât-ı donanma için mahfûz ve mazbûtdur*' deyü cevâb iylemişdür²⁶⁷ lâkin ba'zı dekâyık-ı şinâslarından [35/a] halâ İsveçlû'den emniyetleri olmamağla etrâf-ı şehrin atlu ve arabaya güncâyış-pezîr olur açık meydân olmasun deyü böyle ormanlık alıkomuşlardır haberi alınmışdır ve nefsi-i şehir-i merkûmda ta'lîm ü te'allûm-i fûnûn-i muharebe-i

²⁶³ TN'de 'mâsadağlarıdır' şeklinde geçmektedir.

²⁶⁴ Petro I. (1689 – 1725).

²⁶⁵ Katherine I. (1725 – 1727).

²⁶⁶ Anna İvanovna. (1730 – 1750).

²⁶⁷ TN'de 'itmişlerdür' şeklinde geçmektedir.

berriyye vü bahriyye [içün]²⁶⁸ yüzer ikişer yüz odalı iki aded kebîr sarâylar ki birinde ta'lim-i umûr-ı hurûb-ı berriyye ve birinde tefhûm-i sanayi'-i kâr-zâr-ı bahriyye olunur mahsûs üstâdlar ve zâbitler ve telâmize ile memlûdurlar sıbyanı küçükdən tâ on altı yaşına varınca mezbûr [iki]²⁶⁹ mu'allimhânelerde her kangı sınıfta ise terbiye ve umûr-ı muhârebeyi ta'lim u tekmîlden sonra hâricde olan ortalara ve kal'alara zâbitlik ve dirlik ile çırağ iderler ve bu ta'limve te'allûm husûsu cümle kibâr ve cenerallerinin ve Çariçelerinin dahi medâr-ı iftihâr ve a'zam-ı kârları olmağın herbâr bunun ile meşgullerdür hatta bu husûsda olan mehâretlerini bize dahi arz u irâ'et kasdiyle bir gün imparatoriçeleri tebdîlen ve velî'ahdı olan yegeni²⁷⁰ âşikâre²⁷¹ ve bi'l-cümle ricâl ve kibârları ve düvel-i nasârâ elçileri ve misâfirleri olan Leh kralının oğlu konağımız kurbünde olan mu'allimhâne meydanına gelmeleriyle mezkûr velî'ahd tarafından selâm ile bir âdem gelüb, *'Lûtf itsünler, biz anları temâşâ ve anlar bizim fûnûn-ı harbiyyemizi görmek için etbâların irsâl buyursunlar'* dimesiyle hazînedâr kulları ile irsâl olundıklarında zuhûr iden vâkı'a-i garîbedür ki veliy-yi'ahd-ı mesfûr bunların cümlesin temâşâ esnâsında akkâmımız Hacı İbrâhim kullarını görüb bi-lâ takrîb yanına da'vet ve yeniçeri kıyafetinde [35/b] göğüs bağı açık, *'Bu nedür?'* deyü hey'etinden su'âl ve ma'lûmu oldukda *bi-lâ teşbîh* yeniçeri mesâbesinde olan kendi soltadların medh ve sufûf ve harekât-ı garîbe ve i'mâl-i edevât-ı nâriyyelerini vasf ile leb-âlâ olduğundan mezkûr akkâm dahi intâk-ı hakk ile cevâbında, *'Zor oyunu bozar, bizler Fî sebîl'illâh gazâlarda Allâhu te'âlânın inâyetine tevessül ile vezn ü endâze ve hendesiyyeye râğbet itmeyüb sâ'ir âlât-ı mütenevvi'a-i harbiyye tursun şimşîr-i adüvv tedmîr-i berk-âsâ ve zor-ı bâzu-yı celâlet-intimâ ile kelle-rübâlık fenninde bir tarza tertîblerin mâni'iyeti ile düşmanı himâyet dahi itmezüz'* didikde lâtife ve terhîb kasdile mezbûrun açık sînesine tob atmak içün tobcılarına işâret itmegin paçavra ve kendir ile tob dânesi hey'etinde masnû' yuvarlağı topa doldurub mezbûra dogru ateş itdüklerinde inâyet-i Hakka tevessülen bi-lâ tırs ü bîm göz kapamayub²⁷² yuvarlak gelürken cüst ü çâlâk atılıb ve pençe-i celâdet ile kabup, *'Alın metâ'mızı'* deyü üzerlerine endâhte itmekle isbât-ı müdde'â-yı şecâ'at ve ibtâl-i a'zam-ı mehâretlerinde *fe-mâ rabihat ticaratühûm ve mâ*

²⁶⁸ TN'de bulunmaktadır.

²⁶⁹ TN'de bulunmaktadır.

²⁷⁰ Petro III.

²⁷¹ TN'de 'âşinâ' şeklinde geçmektedir.

²⁷² TN'de 'kırpamayub' şeklinde geçmektedir.

*kânû muhtedîn*²⁷³ mısra: *bâ-ehl-i hodâ her ki der-üftâd ber- üftâd*²⁷⁴ bir mertebe şikeste-bâl ve mübtelâ-yı renc-i infî'âl olmuşlar ki ta'bîr olunmaz tâ'ife-i mezbûrenin kibr ü ta'azzum ve bâlâ-pervâz-i tefevvuka teheccümleri müstağnûn *an'il-beyân* iken sâ'ir husûslarda unf u cebrlerine mütevâzi'âne aklî ve naklî delâ'il irâdıyla mebhût olduklarından mâ'adâ böyle bir cem'iyet-i mehâret-nümâlarında cünûd-ı İslâmiyyeden bu makûle bir ednâ şahsın i'lâ-yı dîn-i mübînde olan cesâret-i mevhûbesinden [36/a] dâğ ber balâ-yı dâğ oldukları şu rütbe şöhet-şi'âr olmuştur. Buhara ve Acem diyârlarından anda bulunan ehl-i İslâm sebbâbe-gezâ-yı hayret ve teşekkür-i dîn-i Muhammedîde *aleyhi efdalü's-salevât* bezl-i makderet iylemişlerdür asâkir ve re'âyaları ahvâli dahi bu minvâl üzredir ki imparatorîçeleri kürsi nişîn-i hükûmet olduğu on sekiz on dokuz seneden berü mecmû'-ı memleketinde bir ferdin burnun [dahi]²⁷⁵ kanatmayub kemâl-i rıfk u mülâyemet ve hüsn-i hulkla mevsûfe olduğundan gayrî²⁷⁶ katilden berî olan ba'zı mühim iktizâ iden te'dîbden mâ'adâ bir kimsenin mâlına ve cânına sû-i kasd itmemesine âyinince ahd ü peymân iylemesiyle cümlesi mal ve canlarından emin ve teb'a-i sû-i halleri katle muncerr olmayacağını yakînen bilürler iken dahi yine cümlesi inkıyâd-ı azîme ile zâbitlerine mutî' ve münkad olduklarından devletlerin ve çariçelerin mübâlağa i'zâmda gulüvvleri hadden birûn ve me'âl-i âşinâları tursun behâyim-i misâl olanları dahi devletlerine şân virmek dâ'iesiyle gûnagûn i'mâl-i sanayi'-i şeytanet ve ketm-i esrâr-ı devletlerine mukteziyât-ı dînîyyelerinden ziyâde ri'âyet iderler hatta kemâl-i ita'atlarından biri *bi-lâ teşbîh* yeniçeri yasakçıları gibi bir hâneye karagol ta'yîn olunan soltadları mu'ayyen yerlerinde iken hâne-i mezbûre muhterik olsa tâ zâbitleri izin virmedükce bir hatve mahall-i mu'ayyeninden tecâvüz idemeyüb kaç aded ise küllîsi [ol]²⁷⁷ ev ile bile yanarlar ve bu madde ayniyle zuhûr itdiği mütevâtiren meşhûrdur ve defterlû re'âyası timâr sâhibinin abd-i memlûkî gibi olup sâhibi dilerse evlâdların fûrûht ider lâkin memleketlerinden [36/b] hârice fûrûht mümkün degildir ve sâhib-i timâr mürd oldukda timâr u ziya'ı mülk menzîl misillü evlâd

²⁷³ "Onlar küfrü imana değiştiler, ama ticâretlerinde kâr etmediler ve dalâletde kalıp hidâyete ermediler" Kuran-ı Kerim, 2/16. ; TN'de ' ve mâ kânû humûl ahserin' şeklinde geçmektedir ancak âyetin aslı PN'deki gibidir.

²⁷⁴ Allah'ın dostu olanlar onunla hemhâldirler.

²⁷⁵ TN'de bulunmaktadır.

²⁷⁶ TN'de 'mâ'adâ' şeklinde geçmektedir.

²⁷⁷ TN'de bulunmaktadır.

ve zevce[sine]²⁷⁸ ve eb'ad-ı akrabasına bilâ mu'acceletin kalmak indlerinde mer'îdür re'âyaları değil muvazzaf askerilerine mirîlerinden [virdükleri]²⁷⁹ ekmek *ne'ûzü bi'llâhi te'alâ* mânend-i hıst-ı gâh alûd bir tarz nân-ı seng-i nümûddur ki tîşe-i dendân-ı kavmi canla müte'essir olmaz ve hezâr sâl ka'r-ı muhitde tursa kıyâfeti bozulmaz diyecek rütbededür bir pâreleri dahi yokdur ki gayri eyücesin peydâ ideler aldıkları cüz'î vazifeyi köpri geçmek, kayığa binmek ve sâ'ir husûslarda yine bi't-temâm mirîlerine virirler ki öyle câ-be-câ cesûr ve yol başlarında mahsûs gümrükcü tarzında mu'ayyen âdemler vardır ve bu kavmin gerek re'âyâ ve gerek askerîlerinin bu rütbe inkıyâd u envâ'-ı ezâyâ tahammül-nihâd olduklarının hikmeti dahi böyledir ki memleketleri *gâyet'ül-gâye* mahfûz ve cem'î güzergâhları muhkem mahrûs olduğundan bir ehadın serhadlerinden değil, ta'yîn olundıkları mahalden harekete kudretleri yokdur farz-ı muhâl üzre bi-lâ izn bir günlük değil, bir sâ'atlik mahalle gitse egerçe elinde izin kâğıdı olmayınca mümkün dahi degildür lâkin meselâ mümkün[ünü]²⁸⁰ bulsa vechen min'el-vücûh gayrı selâmet bulmayub cezâsı elbette tertîb olunur mu'ayyen oldukları mahalde o memleketin şiddet-i berdî ki ta'bîr u tahrîri incimâd-ı zebân-ı hâmeye bâdî olacak mertebeden ezyeddür *bi-lâ hâ'il* açıkda sûret-i bî-cân gibi sancılanub²⁸¹ dururlar ve bu kadar azâb ve fâkr-ı vikâye *bi'z-zarûri* geberince tahammül iderler *-aleyhim mâ yestehikku*²⁸² **Zikr-i Ahvâl-i Kutr-ı Mesfûr: [37/a]** Muktezâ-yı vakt ü zemân ve ufk-ı mekâna nazaran Petreburka vürûdumuz eyyâmında müddet-i leyl gâyet kalîl ve *ba'd'el-gurûb* ufukda mer'iyye olan humret-i bâhterden hâvere mümtedden vakt-i tulû'a degin münkaziyye olmadığından kavî-i İmâme'ne²⁸³ göre vakt-i işâ mefkûd ve şart-ı farziyyeti ma'dûm olmağın dört mâha karîb müddetde salât-ı erba'a ile bihaseb'îş-şer' evkâtgüzâr olmuşuzdur hatta ramazan-ı şerîf dahi bu eyyâma tesâdüf itmeğın zarûri salât-ı mağribi erkân-ı hafife-i müsta'cele ile edâ, ba'dehû ta'ama müsâra'at olunub der'akab imsâk olunırdı lâkin *bi-inâyet'illahi te'alâ* i'tidâl-i hava vesîlesiyle yigirmi dört sa'atde bir iftâr iderken aksar-ı eyyâm kadar dahi sıklet çekmeyüb *bihamd'illâhi te'alâ* sıyâm-ı mübârek edâsına muvaffak olduk lâkin muktezâ-yı vakte binâ'en sünnet-i şerîfe-i salât-ı terâvihden mahrûmiyyet ve öyle evkât-ı mübârekede diyâr-ı İslâmiyyeden

²⁷⁸ TN'de bulunmaktadır.

²⁷⁹ TN'de bulunmaktadır.

²⁸⁰ TN'de 'mümkününü' şeklinde geçmektedir.

²⁸¹ TN'de 'mihlanub' şeklinde geçmektedir.

²⁸² Hakettikleri gibi olsunlar.

²⁸³ İmam-ı Yûsuf ve İmam-ı Muhammed.

bu'diyyetimiz hasebiyle mübtelâ-yı elem-i bî-şümar olmuşıdık amma çâre ne terâvihe bedel es-salâvât ve ezân-ı şerîf ve temcîd misillü şe'âir-i İslâmiyye müte'addid müezzinler ile edâ olundıkca konağımız pişgâhında olan Nehr-i Neva kayıklar ile meşhûn olub istimâ' iderler idü ve eyyâm-ı müzbûrede Petreburkda ticâret tarikiyle müsâfir bulunan Buhara ehâlisünden tarîk-i nakşbendiyyeden olan birkaç zâtları iftâr ve id ta'âmları[na]²⁸⁴ ve câ-be-câ dahi ziyâfet da'vetleriyle ikrâm ve ekser sohbetimiz bahs-i ulûm ve zikr-i şân u şevket ve akîde-i pâk-i Hazret-i Halife-i a'zam ve ahvâl-i şeref-me'âl-i ricâl-i devlet ve sâ'ir kavânin ü kavâ'id-i ehl-i İslâma dâ'ir [37/b] olmağla gerek sıhhat-i akîde ve gerek şân u şevket-i Devlet-i aliyye gûş-zedleri oldıkca girye-künân ed'ie-i icâbet-me'al-i izdiyâd-ı iclâl-i Devlet-i aliyye-i muhalled'ül-ikbâlde yek zebân olarak *"ba'd'el-yevm ahd olsun, 'Memleketimizde cümleye tefhîm-i kadr ü şân-ı Devlet-i aliyye-i bâhirü'l-ünvân ile beş vakt namaz gibi du'â-yı hayrlarında yek sere sarf-ı tâb ü tüvân idelüm"* deyü misâk-bend olurlar idi Hakk celle ve alâ kabûle karîn iyleyüb şehriyâr-ı a'zam halîfetu'llâhi fi'l-âlem şevketlü, kudretlü pâdişâhımız efendimiz hazretlerinin zât-ı kerâmet-sıfatların âfâtıdan sâlim ve erîke-i cihân-banîlerinde *mâ dâmetü's-senevât ve'l-arz dâ'im ve kâ'im* iyleyüb vekîl-i mutlak ve kavvâl-i bi'l-hakk hâris-i ra'îyye ve nâzım-ı memleketleri olan düstûr-ı celîl'ül-kadr-i âsaf-sadr inâyetlü efendimiz hazretlerin sadr-ı âlîlerinde ber-karar ve sâ'ir evliyâ-yı ni'amî hazerâtın dahi devâm-ı ikbâl ile müstedâm ve tedâbir-i nâfi'aların hayrla husûle karîn itmekle nice bu abd-i ahkâr gibi ibâd-ı hâlis'ül-fu'âdları sâye-i inâyetlerinde nâ'il-i kâm ve ber-murâd olmak müyesser iyleye âmin minvâl-i sâbıkü'l-beyân üzre farziyyet-i işâ tâ mâh-ı Ağustosı degin sâkıt, ba'dehû dikkat ile humret-i ufk-ı tettebbu' olınarak mâh-ı mezbûrun onuncu gicesi beş dakika mikdârı vakt-ı işâ bulunmağla edâsına ibtidâ olunub ba'dehû gicede birer ve ikişer dakika tefâvüt iylemişdür *-recâ'na ilâ mâ nahnû fîhi-* Moskovlu tâ'ifesinin bu fakîri ziyâfetler ve temâşâlar için bu kadar zaman Petreburkda meks itdükleri pek de ikrâm kasdıyle olmayub zikr-i âti Brandebur üzerine ta'yîn iyledükleri askerlerine [38/a] küllî ümîd ile izmihlâl-i Brandebur'u zu'mlarında tahkîk itmeleriyle bize *sakal başı dağıtmak* sevdâsında oldukları zâhir olmuş idi ve câ-be-câ sohbetlerinde, *'Bu sâlde Prusya cânibine me'mûr askerimiz Brandebur ser'askerine gâlib olub memâlik-i Prusyayı temâmen teshîr itdüklerinden başka Brandeburya hudûduna dahi*

²⁸⁴ TN'de 'ta'âmlarına' şeklinde geçmektedir.

*dâhil olub ekser-i kılâ'ını teshîr ve ahâlisini [seby ve]*²⁸⁵ *hazâyinin bi't-temâm kabz iylemişlerdür'* deyü mubâhât iderler idi bu fakir ise [kendî]²⁸⁶ ricâli ve tüccârlariyle ihtilât iden Buhara bâzergânlarından hafiyeten mâddenin aslı olmayub cümlesi telâş-ı küllîde dağ ber bâlâ-yı dağ olduklarını sahîhan haber almışiken dahi bu misillü ekâzib-i zâhirelerine mümâşât ile, '*Vâkı'â bu makûle mechûl'ül-ahvâl bir Hersek makûlesinin ne me'âli vardır ki bir iki seneden berü kadîmi devletlerden birkaç devlet ile mu'âraza iyleye*' deyü îhâm-güne söyledükce bu kadar asâkir ve tedârikât ve mühimmâta bezl-i kudret ile yine bir iş göremedikleriçün kemâl-i infi'allerinden taraf-ı hasmı vasfda ıtrâ ile, '*Öyle dimeyiniz. Brandebur Hersek degil, kadîmi kral ve gâyet mâldârdur*' deyü isti'zâm iderler idi bu minvâl üzre meksimizi itâleleri hengâmında hilâf-ı me'mûlleri râyihacıkların istişmâm ve aks-i müdde'aları haberleri tevârûde başladıkda dahi tevâtür bulmadan isticâzemize sûret-i ruhsât gösterüb iki üç gün zarfında tedârikimiz tekâmilde sarf-ı gayret itmişlerdür ziyâfet iyledükleri merkûm Çaruskıle sarâyından hareketimizin ikinci konağında [38/b] mihmandârimız haber-i beşâret ü beşâset sûretiyle gelüb askerimiz Brandebur muzmahill ve *bi'l-cümle* mâlik olduğu alât u mühimmât u emvâline mutasarrıf oldukları haberleri ile [tahrîrâtlarımız]²⁸⁷ gelüb, '*Size müjde itmek üzre baş vekil mahsûs bana emr itmiştir*' deyü egerçe bast-ı müdde'â iyledi lâkin *-külli ünâsin yetereşşehu bi-mâ fihî*²⁸⁸ medlûlünce lisânı derûnunun hilâfı olduğu dahi sûretinden hüveydâ idi amma mukayyed olmayub sahte mahzûziyyetler izhâriyle mümâşât iylemişizdür ve bu keyfiyyetin tashîhine hafiyeten bezl-i kudret olunub *âyâ kimden haber-i sahîh alınur*' deyü sa'yden hâli degil idik amma Petreburk'dan şehr-i Moskova varınca bir şehr olmayub kurrâ ve kasabât ahâlileri ise behâyim makûlesi ve ketm-i esrârda mübâlağa tenbîhlu olmağın bir habere zaferyâb olamadık idi şehr-i Moskova vusûlümüzde etbâ'-ı bendegîye Gürci mahallesinde ba'zı mülakât iden Gürci ta'ifesinden bir mikdâr hakikat-ı hâle ıtıla' ve kenîse ve manastırlarında zu'mlarınca me'mûren gûya [du'âya]²⁸⁹ hücûmlarından istidlâl dahi olunmuşdı ba'dehû Leh memleketine vusûlümüzde Brandebur diyârından gelen tüccar ve Lehlünün ba'zı söz anlar zâbitlerinden bu vechile tashîh-i müdde'â olunmuşdur ki

²⁸⁵ TN'de bulunmaktadır.

²⁸⁶ TN'de bulunmaktadır.

²⁸⁷ TN'de bulunmaktadır.

²⁸⁸ Bütün insanlar bulundukları yere göre tavır alırlar anlamında bir deyim.

²⁸⁹ TN'de bulunmaktadır.

Moskovlu askeri Brandebur leşkerinden birkaç kat ziyâde olduğu halde Brandebur'un tahtgâhına karîb olduklarında Brandebur kralı Nemçe taburu ile muhârebe üzre iken bu haberi aldıkda der'akab kendi taburunda bir yarar ser'askerini alıkoyub kendi mukaddemâ Moskov câniblerine ta'yîn iyledüğü ser'askeri taburuna bir mikdâr [39/a] asker ile ılgâr ve müsâra'at vüsûlünde cümlesi ancak otuz bine bâliğ Moskovlu ise tedârikât-ı kaviyye ile ol taburda doksan bin mikdârı asker oldukların tahkik ve *re'yu'l-ayn*²⁹⁰ müşâhede itdükde hirâsı gâlib olmağın yüzü üzre kapanub dîn ve âyinine perverdigâr-ı âleme tazarru' ve tezellülde ifrât [ile]²⁹¹, *'Her kime ne adâvetim var ise var lâkin bu Moskovlu gaddârlarına bir dürlü kasd-ı bed ve hüsumetim yoğiken bu mekkâr ve gaddâr böyle vaktde zulm-i sarîh irtikâb ve dâr ü diyâr ü ra'iiyetim izmihlâlâline vakt-i firsât ihtilâsıyla kasd iylemüştür'* deyü zâr u giryân münâca'at ve istimdâdı hilâlinde ceneralleri ve sâ'ir rü'esâ-yı askerîsi izhâr-ı gayret ve hamiiyet ile, *'Ağlıyacak zaman değil Moskovlu giribânımıza yapışacak mertebeye gelmişlerdür ve bu ta'ifenin hiyel ü desâyisde mehâretleri ma'lûmdur her ne kadar muharebe sabaha kavlı olunmuş ise dahi i'timâd olunmayub iş giceye kalursa nedâmet emr-i mukarrerdür biz cümle baş ve canımızı uğruna fedâ iyledük çâre-i kâr heman şimdi ayağımız toziyle hücum idelüm'* deyü ittifâk itmeleriyle der'akab tertîb-i sufûf ile muhârebeye ikdâm ve hamelât-ı peyderpey-i tob ü tufenge ihtimâm itmeleriyle ez-şâm tâ-bâm iki cânibden sicâl-i ateş insibâbına ârâm virilmeyüb zemîn ve asumânı ateş ile memlû olub lâkin galebe bir taraftan hüveydâ olmadığı kral-ı mesfûrun manzûr olıcak, *'İş böyle giderse ihtimaldir ki inkisârımıza ba'is olur'* deyü herçi bâdâbâd gûyan habl-i metin-i avn-i rabbâniyeye teşebbüs ve kabza-i şimşire el urub, *'Bu da'vayı [39/b] ancak seyfi-i sârım faslider'* deyü kendi tertîb-kerdesi olan ekseri Sırp cinsi erbâb-ı süyûf ile hamle-i gayûrâneye derkâr ve *vakt-i duhâdan vakt-i zuhûra*²⁹² degin iştigâl-i kârzar-ı seyfiyye iyleyüb bi emr'il-lâhi te'âla böyle külli askere galebe ve taburlarına istilâ iylemüştür on sekiz bin gûştelerinden mâ'adâ on iki bin neferi birkaç ceneral ve rü'esâlarıyla esir ve taburlarında mevcûd olan *bi'l-cümle* hazâyin-i zehâ'ir ve yüz on kıt'a tob ve alât ve mühimmât-ı sâ'irelerin iğtinâm ve topları içinde altı yüz âdeme karşı dâne döğër ba'is-i hayret olacak bir musanna' tob-ı garîb'ül-üslûb ki bu hakîr Petreburkda iken halâ tobcubaşlarının ihtirâ' iyledüğü mezbûr tob ile iftihâr iderler idi ve *'l-hâsıl* bu ifrât-ı galebe

²⁹⁰ Gözle görme.

²⁹¹ TN'de bulunmaktadır.

²⁹² Güneşin doğuşundan öğle vaktine kadar.

ile mesrûr u şâdmân ve asker-i hezimet-rehber-i Rusiyye bin belâ ile semt-i selâmete gürizân oldukların haber virdüklerinden mâ'adâ bu muharebede ser'askerleri olan [ceneral-i nekbet me'al ki]²⁹³ sanâyi'i harbiyyede mâhir ve fûnûn-ı dekâyık-ı muhârebede mehâreti mütevâtir Fermâr nâm mekkâr ricâl-i Rusiyye beyinde gâyet mu'teber olmağla anı intihâb ve fertmareşallığa²⁹⁴ nâmzedliğla bâzû-yı gayretin takviye itmeleriyle mezbûr dahi Brandebur memleketin biraz asâkirden hâli yerine müstevlî olduğundan Brandebur'u külliyyen muzmahill imek için kemâl-i gurûr ve istikbâr ile muhârebede bezl-i makderet ve bundan gayrı niyâz-ı istimdâd ile Petreburk'da olan Leh kralının büyük oğlu dahi, *'Bana altmış bin mikdârı yarar ve cengâver[40/a] asker ve mühimmât-ı harbiyyeden istediğimü virirseniz Brandebur gâ'ilesin bertaraf iderüm'* deyü lâf-ı güzâfa i'timadlarından mühimmât-ı vâfire ile dahi biz Petreburk'da iken mezbûr fertmareşallığa nâmzed ser'askerleri tarafına isrâ' ve taburda mevcûd doksan bin askerlerinin otuz bini buna mahsûs olub diledüğü gibi i'mâl etmek üzere tavsiye ve fermân itmeleriyle kral-zâde-i mesfûr dahi ol muhârebe-i azîmede bile bulunub ba'de'l-hezîmet fertmareşal-i merkûm mecrûhan firâr ve kral-zâdenin dahi firârı esnâsında bi'l-cümle tevâbi' ve levâhıkı matrûh-ı gayâbet'ül-cübb-i dâr'ül-bevâr olmağın kendüsi *-men necâ bi-re'sihî fe-kad rabiha*²⁹⁵ mazmûnun tekrar iderek Saksonya cenginde giriftâr-ı kayd-ı seby olan vâlîde ve ahavâtı silkine münselik olmadan mevte ehven add idüb bir dayyık mahalde uğradığı suya kendüyi ilkâ ve yüzerek bin belâ ve nim canla sâhil-i necâta çıkmışdır" deyü takrîr ve tafsilleri dahi te'yîd-i müdde'a şeklinde vâki' olmuşdur ve *'l-hâsıl* cins-i a'dâ beyinde olan tefrika ve cidâl u kîtâl-i sa'âdet *-el-mer'u katele aduvvehû bi-seyfi gayrihi*²⁹⁶ medlûlünce bir emr-i bâhir'ül-izz²⁹⁷ olmağla hemîşe Hakk celle ve alâ a'dâ-yı dîni mahzûl u perişân-hâl ve ehl-i İslâmı sâye-i şefkât vâye-i hazret-i şehinşâhîde müreffeh'ül-bâl iyleye âmin şehr-i Moskovda altı gün levâzım-ı râh için meksden sonra hareket olunub İstanbul cânibinde şehrin nihâyeti olan mahalleden güzâr iderken tarîk-i caddenin iki cânibinde olan hânelerin pencere [40/b]ve kapu ve câ-be-câ açık mahallerinde Rum ili ve Bosna ahâlilerine mahsûs libâs ile mülebbes ve müşahhas âdemler görünüb temâşâmız için saf saf durub Bosna

²⁹³ TN'de bulunmaktadır.

²⁹⁴ Feldmareşallığa.

²⁹⁵ Başını kurtaran kazanır.

²⁹⁶ Kişi düşmanını başka birinin kılıcı ile öldürür.

²⁹⁷ TN'de 'bâhir'ül-ferr' şeklinde geçmektedir.

lisânınca gûyâ olmaları Bosna ahâlisinden olduklarını izhâr itduğundan gayri ba'zı Bosnevîy'ül-asl âdemlerimiz ile mükâleme ve mu'ârefeye başladıkları manzûr-ı fakir olacak, *'Bunlar ne makûle âdemlerdür?' deyü su'âlde, 'Petreburkda gördüğümüz Karadağlıların refikleridür'* deyü âdemlerimiz ta'rîf itmeleriyle istiğrâb gûne istintâklariçün hintomuzu tevkîf ve söz anlar hey'etinde olanlarından birini işâret ile çağırıcak beş on neferi birden gelüb hintomuz hizâsında istâde olduklarında Bosna lisânına âşinâ etba'-ı bendegîden biri vâsıtasıyla keyfiyyet ve kemmiyyetlerinden su'âlimizde, *'Bizler Bosna hudûdunda Karadağ ahâlisinden ve Devlet-i aliyye re'ayâsındanız bundan beş atı sene mukaddem vilâyetimizden ba'zı âdemlerimiz hem-dinimiz olan bu devlete gelüb ba'zılarına Kiyevf ve sâ'ir ol havâlide olan serhadler kılâ'ında zâbitlik ve dirlik ile ikrâm itmeleriyle anlar o mahallerde kalub ve ba'zıları dahi bu devletin Karadağlu'ya ta'yîn iyledükleri ulûfe ile Karadağa gelmişler idi ve beher sene bu üslûb üzre biraz âdemimiz için ulûfe-i mu'ayyenemiz [içün]²⁹⁸ gelüb ulûfe ve ikrâm-ı vâfire ile avdet iderler biz dahi bundan bir sene mukaddem bu tarîk ile üç yüz nefer âdem geldik lâkin Brandebur seferi ga'ilesinden nâşî henüz ulûfemizi virmediler vilâyetimizi özleyüb gitmek isteyoruz ammâ bizi dahi Brandebur seferine ta'yîn [41/a] iyleyüb ba'de'l-avdet ulûfenizi viririz deyü va'd-i ekyed itmişlerdür"* deyü sûret-i intizârda oldukların ve mukaddem ve mu'ahhar gelen mevcûdları bin nefere bâliğ oldukların takrîr iylemişlerdür ammâ bu mâtde sâ'irlerinden dahi böyle mesmû' ve tashîh olundıkda -Sübân['allâhü]²⁹⁹ 'l-melikü 'l-hallâk³⁰⁰ deyüb Moskovlunun bu rütbe tama' u hırs ve hîle-i acîbeleri hayret virmişdür ki kavî-i hodları ve tasdik idecek mertebe meşhûd olduğu üzre re'ayâları kati vâfir ve düvel-i sâ'ire-i nasârîden ezyed olduğu mahall-i iştibâh değil iken yine kana'at itmeyüb düvel-i sâ'ire ve diyâr-ı âhardan dâ'imâ bin dürlü hîle ile celb-i re'âyâya kemâl-i ihtimâm ve eb'ad-ı hudûd-ı Devlet-i aliyyeden Venedik memleketine karîb Karadağ re'ayâsı gibi âsî serkeş haydûdları ulûfe ta'yîni ve ikrâm ile cerr ü cezb itmeleri çok fikr ve endişeyi müntic bir desîse-i garîbe olub Devlet-i aliyye hudûdlarından mugâyir-i ahdnâme-i hümâyûn bu kadar nüfus cerr itmişler iken tav'an ve rağbeten ehemm-i şurût-ı ahdnâme-i hümâyûndan olub dâ'iremize izhâr-ı İslâmı gelen üserâ-yı İslâmı istirdâdda bezl-i maktûr ve hiyel ü sanâyi' ile taleb ve iddi'alarında sa'y-i nâmahsûr iyledükleri ahvâl-i derûnîlerin

²⁹⁸ TN'de bulunmaktadır.

²⁹⁹ TN'de bulunmaktadır.

³⁰⁰ Yaratıcı ve herşeyin sahibi olan Allâh'ı tesbih ederim.

mübeyyin bir emr-i acîbdır ba'dezâ yevm-i hareketimizden altıncı merhalede Tuğla³⁰¹ nâm şehre vusûlümüz müyesser olmuşdur imparatoriçe[nin]³⁰² şehir-i merkûm ceneraline emr ü fermânı ve bizlere bi'l-vesâta tavsiyeleri üzre şehir-i mezbûrda temur samakov³⁰³ olan mahalli ve tüfenk ve kılıç ve sâ'ir alât-ı hadîdiyye i'mâl olunan kârhane temâşâsiçün da'vet itmelerine icâbet ile bir gün meks ü arâm ve Samakov [41/b] ve kârhâneleri temâşâsında imparatoriçeleri fermânı üzre ba'zı tüfenk ve piştov ve çakmak misillu sâde temurdan sanâyi'-i cedîdeleri olmak üzre bir mikdâr alât-ı hadîdiyye ihdâ iylemişlerdür zikr olunan kârhânenin cemî'-i çarh u dolab ve minfahları ve çekiç ve burgı ve erre misillu cemî'-i alâtı su ile idâre ve i'mâl idüb³⁰⁴ üstâdları ancak temur örs üzerinde idâre ve ateşe vaz' ve ihrâcdan gayrı zahmet çekmezler ve çekiçleri âsiyâb-ı âb gibi çarha bend olmağla kati âsân i'mâl olunur ve bu suhûlet sebebiyle kârhane-i mezbûrede bir senede sâ'ir alâtdan mâ'adâ yüz elli bin soltad tûfengi vücûda getürüb sefere irsâl olundığı takrîr ve bu san'at-ı garîbenin su ile idâresi ancak bu şehre ve kendilere husûsiyyet ve inhisâr ile iftihâr iderler idi şehir-i mezbûrdan dahi yola azîmet olunub dördüncü merhalede Bolşovye Skoratva³⁰⁵ nâm karyede Özi üserâsından Balıkçı-zâde Ahmed Ağanın oğlu Ömer nâm kimesne iyâb ü zihâb-ı bendegîde tahlîs-i girîbâna sa'y-i bî-şümâr idüb lâkin mukaddemâ müyesser olmamağla bu def'a -izâ tevekkelte ale'r-rahmâni mu'temedden ikân bi-enneke mevsûlün ile'l-ferâhi³⁰⁶ mîsdâkunca mütevekkilen ala'llâh bulunduğı mesâfe-i ba'ideden cibâlden cibâle uğrıyan yollardan karye-i mezbûrede dâ'ire-i bendegîye resîde ve arabacı kıyâfetinde konağımıza dâhil olub feryâd ü zârî ile kendüyi ta'rîf ve hâlen İslâm-ı pâk üzre oldığın tavsîf itdükde birkaç def'a nezd-i bendegîye getirtilüb böyle firâren [42/a] gelmesi, 'Fakrinden ve yâhud gayri mevâddan mı zuhûr itdi, yohsa rûsûhiyyet-i dînden midür?' deyü kirâren ve mirâren tecrübe ve istintakdan sonra sahîh ü sâlim, mü'min ü muvahhid olduğu bi-lâ şübhe zâhir ve tashîh u tahkîkden sonra kabûlünden gayri çâre ve mesâğ-ı şer'î olmadığı âşikâr ammâ Moskovlunun üserâ-yı İslâm kabûlünde olan cevri ü ezâyı gûnagûnları hadd ü kıyâsdan efzûn ve bu husûsda buğz u keyd ü mazarratları sühân-ı ömr

³⁰¹ Toula : O tarihte Moskova vilayetine bağlı ve 1775'ten itibaren müstakil bir vilayetin merkezi olan şehir.

³⁰² TN'de 'imparatoriçenin' şeklinde geçmektedir.

³⁰³ Slavca : Demir dövülen yer.

³⁰⁴ TN'de 'olunub' şeklinde geçmektedir.

³⁰⁵ Büyük Skoratva.

³⁰⁶ Eğer Allâh'a inanarak tevekkül edersen, sağlam bir şekilde feraha kavuşursun.

olub bu def'a bunun dahi kabûlünde çekilecek azâb-ı elîm ma'lûm iken – *fe[l'l-ye]*³⁰⁷ *tevekkelû in küntüm mu'minîn*³⁰⁸ fehvâ-yı şerîfine mütevekkilen ala'llâh telâkki bi'l-kabûl ile idhâl-i kehf-i emân [ve]³⁰⁹ necât olundıktan sonra Kantemiroğlu Karyesi³¹⁰ menziline vürûdumuzda mihmandârımız gelüb, 'Siz bu esirleri böyle alıyorsunuz amma bunlar tenassur itmişlerdür hassaten bu def'a gelen Özili değil İştek Tatarıdır gâh Başkurd Tatarıdır esir olduğu halde dahi bizim re'ayâmızdan olmuştur' deyü bast-ı mugâlata-i iddî'â iyledükde esir-i mezbûr Ömer ihzâr olunub huzûrunda istintâk olundıkda sahîhen Özili a'yânından meşhûr bir kimsenin oğlu olup ve halâ tağyîr-i dîn itmeyüb müslim ve muvahhid olduğu sâbit ve zâhîr olmağla mihmandâr iskât olunmuşken sekizinci merhalede Küçük Rusiyye memleketinin makarr-ı hükûmeti olan Golohof³¹¹ nâm şehre vüsûlümüzde yine mihmandârımız gelüb, 'Devletim tarafından bana tahrîrat geldi. Şimdiye değin aldığınız esirlerin cümlesi tenassur itmelerüyle bizim re'ayâmızdan olmuşlardur elçiden tayyib hâtır ile taleb iyle virirse ne güzel; virmezse her ne gûne iktizâ iderse öylece alasın' [42/b] deyü bana fermân olunmuşdur, 'Lâkin bi-lâ nizâ' virür ise mukaddemâ hakkında itdigimiz şikâyet mahv ü afv olunmak için bundan akdem Devlet-i aliyyeye tahrîr ve hüsn-i hâlini müş'ir kağıdlarımızı egerçe kapu kethüdâma irsâl itmüş idük lâkin kendüsi hudûdumuzdan çıkmadıkça mahalline virmemek üzre sipâriş olunmuşdur eger elçi bu esirleri teslim ve hudûdumuzdan çıkınca re'yimiz üzre hareket ve rızâmızı tahsîl iderse gerek mukaddemâ olan tahrîrât şefâ'atimizi ve gerek bu def'a olan şefâ'ati ve her ne gûne rütbe ve mansıb ister ise anı dahi alıvmek üzre recâyı mutazammın tahrîrâtımızı kapu kethüdâma virüb çerağ olmasına imparatoriçemiz ta'ahhüd ü tekeffül iyledigini ve bu tahrîrâtın mazmûnunu ifâde vü ifhâm idesin ve eger yine imtinâ' ider ise hakkında mukaddemâ itdigimiz şikâyâtıdan ez'af-ı muzâ'af şikâyet tahrîrâtı bu def'a dahi kapu kethüdâma isâl için Petreburk'dan bana gelmişdür gerek hüsn-i hâlinize ve gerek sû-i hâlinize dâ'ir bu def'a gelen tahrîrâtın cümlesi hâlâ bendedir kangısı iktizâ ider ise anı Âsitâneye irsâl etmek üzre iş bana havâle olunmuşdur ancak birkaç esir için size gadr olmak lâyük degildür ve âkıbet'ül-emr siz bu esirleri hudûdumuzdan çıkaramazsınız;

³⁰⁷ TN' de bulunmaktadır.

³⁰⁸ Âyetin aslı 'fe-tevekkelû'. "Eğer Müminlerden iseniz, ancak O'na tevekkül ediniz" K. Kerîm, 5/23.

³⁰⁹ TN' de bulunmaktadır.

³¹⁰ Kantemiroğlu Çiftliği, Harkof Vilâyetindedir.

³¹¹ Gluchov, bugün Ukrayna'ya bağlı bir kasabadır.

heman bî-hûde ısrâr ile kendinize gadr itmeyiniz zîrâ Devlet-i aliyye dahi hakkınızda azîm gazaba gelmişlerdür, ammâ yine lûtfen biz imhâl idiyoruz' diyerek tahkîka devleti tarafından murahhas olduğundan mı yohsa mutlak ahz-ı intikam için mi *şukkayı cûbbe ve cûbbeyi kubbe idûb* iyledüğü ta'nîf ü itâle ve ta'zîb [43/a] ü tazyîkin tahammûli tavk-ı beşerden hâriç bir ma'nâ olduğundan müstağrik-ı bahr-i hayret olduğum halde, 'Memleketinize dâhil olduğumuz günden berü mugâyir-i ahdnâme-i hümayûn ırzınıza ve mâlınıza müte'allik sû-i hâlimi mûcib tahrîrât ile veliyy'ül-ni'metim olan devletimi tasdî' idecek vaz' u hareketim var ise ânı aynı üzre yazınız ben dahi üç mahalde imzâ ve temhîr iderim ve eger bir gayri gûne iftirâyı irtikâb idersenüz şimdiye degin bu kadar ifk ü iftirâ ve gûna-gûn-i cevri ü ezâ itdiniz tahammül iyledüm kendi nefsim sıyânet ve halâs için gözüüm bakarken li'llâhi ve li-resûli'llâhi istinsâr ve istizhâr iden ehl-i İslâmı sizin pençe-i şkencemüze teslim ile ulâike'llezîne's-terevü'l-hayâte'd-dünyâ bi'l-âhireti fe-lâ yuhaffefü an-hümü'l-azâbe ve-lâ-hüm yunsarûn³¹² va'd u va'idine mazhar olamam ve bundan sonra dahi bi-gayr-i hakkın her ne kadar keyd ü mazarrat idersenüz fe-yekîdûni cemî'an sümme lâ tenzurûn inni tevekkeltü ala'llâhi rabbî ve rabbikûm [ve]³¹³ mâ min dâbbetin illâ hüve ehaze bi-nâsiyetihâ inne rabbî alâ sırâtin müstakîm [hasbiya'llâhu ve ni'me'l-vekîl]³¹⁴ ve se-yec'alullâhu ba'de usrîn yüsrâ-³¹⁵ habl-i metînine teşebbüs iderim' deyü cevâb-ı kat'i akabinde, 'Çünkü bu üserâyı her ne gûne olur ise ben almağa me'mûrum' demekle dimâğında fesâd olduğu meczûm olmağla def-i fitne için, 'Dinle mihmandâr [bu üserânın geru reddi için Devlet-i aliyye tarafından tâ fermân gelmeyince]³¹⁶ mâdem ki canımız tendedür, [bir müylarını virmek mümkün degildir]³¹⁷ size dahi cebren almak kaydında olmanız münâsib olmamak gerek, zîrâ bizim etbâ'ımızda her ocakdan âdem vardır, virmemeğe anlar dahi musırr olurlar beynimizde mücâdele [43/b] ve dostluğa muhâlif hareket iktizâ etmek ihtimâli vardır ve gîtdükce re's-i hudûda takarrüb etmekdeyüz. Re's-i hudûda karîb mahallerde üserâ için gavga ve nizâ' itmekden ise henüz bulunduğumuz

³¹² "Onlar âhirete bedel, dünyâ hayatını satın almışlardır. Bu sebeple onların âhirette azâbı hafifletilmez, kendilerine yardım da edilmez", K.Kerîm, 2/86.

³¹³ TN'de bulunmaktadır.

³¹⁴ TN'de bulunmaktadır.

³¹⁵ Eğer sizin hepiniz bana hile yaparsanız, benim sizin ve benim rabbim olan Allah'a tevekkül ettiğimi görmeyeceksiniz. Onun izni olmadan bir zerre meydana gelmez. Rabbim beni doğru yola ulaştırdı. Ben ona sığınırım ve O ne güzel vekildir ve her zorluktan sonra kolaylığı yaratır.

³¹⁶ TN'de bulunmaktadır.

³¹⁷ TN'de bulunmaktadır.

şehrde birkaç gün ikâmete karar virelim ve bu maddeyi ben [bi-aynihi]³¹⁸ Devlet-i aliyyeye ve sen devletine tahrîr idelim ve bu üserâ [husûsu]³¹⁹ devlet umûrundandır; iki devlet beynlerinde ne güne nizâm virirler ise kendüleri a'lemdir bizler devletlerimizin emr ü fermânlarına intizâr üzre karar idelüm ve bu vechle tahsîl-i rızâyâ sa'y idelüm" didigümde mücerred vaktiyle icrâ ideceki mel'aneti duyulmamak için ketm ü inkâr vâdisin irâ'etle, 'Ben hod-be-hod sizin ikâmet ve meksinize bâdî olamam ve üserâdan gayrı da'vâ ve matlûbumuz ve nizâ'a bâdî keyfiyyet yokdur bu kadarca size devletimizin emrin ifâde itdüm, çünkü bunları devletimizin bu kadar va'd-i kerem ve şefâ'atleri mukâbelesinde virmeyüb hakkınızda şikâyeti tercîh idersiz, fi-mâ-ba'd bir mahalde taleblerine cebr ü nizâ' ve cidâl itmeyüb; bu bâbda siz bilürsüz." deyü bir cânibi tevbîh ü inzâr ve bir cânibi te'min ve irhâ sûretin gösterüb o mahalde meksi mûcib keyfiyyet olmadığı iş'âr iderek irtesi hareket olunmağı irâde itmeğün ale's-seher savb-ı merâma azîmet olunub dördüncü merhalede Nijne nâm şehre varıldukda mukaddemâ me'mûr olduğum tüccâr mâddesinin İstanbul'da kapu kethüdâları ma'rifetiyle görülmesi için devletlerinden havâle emri geldiği cevâb virilince iki gün meks olunub ba'dehû re's-i hudûda toğru azîmet ve dördüncü merhalede re's-i hudûda sekiz sa'at mesâfesi olan [baş]³²⁰ serhadleri Kiyevf kal'asına vüsûlümüz [44/a] gününde Yemeklik Karyesi ve hilâl-i tarîkde Brandebur seferi takribiyle memleketleri asâkirden hâli dinmesun deyü dirme çatma ve esnaf-ı re'âyâ makûlesinden Kiyevf'e sevk u tesyîr iyledükleri behâyimi tertîb-i sufûf ile bize irâ'et ve bir nefer anşeft ceneralleri ser'asker şeklinde bu asker ile Kiyevf'de meştâyâ me'mûr oldukların takrir ve mübâhât iderler idi ve mukaddemâ giderken istikbâl husûsunda itdükleri mübâlağadan ziyâde gerek Dragon ta'bîr itdikleri atlu soltadları ve gerek tımar sipâhisi ve yerli kulu şeklinde olan atlu Kazakları istikbâlimizde icrâ-yı merâsim ve konağımuza nüzûlde tebrîk-i kudûm ve su'âl-i hâtır için meyve ve zâhire makûlesi hediye ile cümle zabitanı fevc fevc gelüb [sâbıkdan ziyâde]³²¹ icrâ-yı merâsim-i dostî iderler idi ve Kiyevf muhâfızı olan ceneralden selâm ile istifsâr-ı hâtır için müte'addid âdemler gelüb mukaddemâ Petreburka giderken ceneral-i mesfûr ile, tafsîl olundığı üzre, 'Kendi taksirâtından

³¹⁸ TN'de bulunmaktadır.

³¹⁹ TN'de bulunmaktadır.

³²⁰ TN'de bulunmaktadır.

³²¹ TN'de bulunmaktadır.

görüŖülmediđi[nden]³²² ka'ideleri Ŗzre kendiye tŖhmet-i azime olmadığından bu def'a imhâ-yı taksîr kasdıyla bast-ı makâlât-ı i'tizâr ve egerçe altı aydan berü bîmar ve sâhib-i firâŖ olub dahi henüz hânesinden bir hatve mahalle hareketi vâki' olmamıŖiken sizin güzel nâmınız ve ricâl ve kibârımız ile dostâne mu'aŖeret ve Ŗlfetiniz mesmû'ı olub telâfi-i mâfât için didâr-ı Ŗerîfinize gâyet arzumendir ve ziyâretiniz ve tebrik-i kudûmumuz husûsunda re'y ve ruhsatınızı ve siz dahi anın konağına ne kadar zahmet ise gelmenizi ricâ iderler' deyü temhîd-i esâs-ı bî-mesâs niyâz-ı değalbâzi itmeleriyle [44/b] El-ictimâ'u mukadder, ol zaman ceneral dostumuz ile çŖnki mŖlâkat mŖyesser olmadı idi, murâd iderler ise gelsŖnler biz dahi anların konaklarına gideriz ve haŖmetlŖ imparatoriçenin bu vilâyete geldikde halâ ceneral dostumuzun sâkin oldukları Beçereski kal'ası kurbunda müceddeden binâ ve icâd iyledükleri sarây ve bağçelerin temâŖâ tavsiye itmeleriyle ânı dahi temâŖâyâ vesîle olur" didiğimizde ol gŖn ve irtesi gŖni temâruzâne imrâr ve ferdâsı konağ-ı fakîre gelüb külli taksirâtına i'tirâf ile i'tizâr ve ifrât-ı tezellŖl ve iktifâr ve bir mikdâr sohbet-i dostâne ve bizi tekrar recâ gŖne konağına da'vet etmekle biz dahi [temâm]³²³ dostâne ve muhibbâne edâ ile icâbetimizde konağımız olan Podol Kal'asından kendŖnŖn sâkin olduğu Beçereski Kal'asına yarım sâ'at mesâfe olmağla ikrâmen bu hakîr için kendi hintoların ve etba'-ı bendegî için bârgîrler irsâl etmekle [dahi tâlib ve recâ etmekle]³²⁴ mŖmâŖât olunmuŖ idi kubeyl-i asırda mihmandârımız ve birkaç nefer âdemleriyle bârgîrler ve kendi musanna' hintovın irsâl itmegin mihmandâr-ı mel'anet-Ŗi'âr zamîr-i hud'a-i semîrinde merkŖz olan mekr Ŗ keyd ve gizendîn icrâyâ ihtilâs-ı fırsat zımında mecmû'-ı etbâ'a kifâyet ider kadar bârgîrler getŖrdŖb dâ'ire-i bendegîde olan Ŗserâ-yı İslâmı kapmağa intihâb ve ta'yîn iyledŖđi soltadları konağımızı basmağa geldüklerinde mukâbele ve mukâvemete kâdir kimesne bulunmamak için tahrîk-i hiyel amîz ile tefrîk için etbâ' kullarını, 'Gidilecek mahalde gözler görmedik acâyibât-ı nâ-Ŗenîde vardır' yollu tehyic amîz teŖvikler ile cümlesin [45/a] rebûde itmeğin küllîsi âmade olduklarında eğerçi mukaddemâ Ŗserâ maddesiçŖn mezbûrdan kasdla istiŖ'ar olunmağla pek de emîn olmayub hazinedâr kullarına tekayyŖz ve intibâh husûsları tenbîh olunmuŖıdı lâkin bu mertebe misli nâmesbŖk cesârete tasaddîleri çendân me'mŖl olmamağla ekserî etbâ' yanımızda olub konakda ancak yedi sekiz nefer âdemimiz ile hazinedâr kulları kalmağın anlar dahi memleketleri arabalarından

³²² TN'de bulunmaktadır.

³²³ TN'de bulunmaktadır.

³²⁴ TN'de bulunmaktadır.

ahmâl ve eskâlimizi Leh hudûdundan gidecek arabalara tahmîl şuglinde iken mihmandâr-ı muhîlinin devletine hıdmet kasdiyle yâhud mahz-ı hıyânet niyetiyle Kazak uslûbuna kodığı dîv hey'et soltad-ı ehremenleri konağımızı temâşâ yollu kemmiyyet-i mevcûdu iz'ân hilâlinde karagoldaki gullar dahi teharrûs münâsebetiyle mevcûdlar iken mezbûr Kazak hey'etinde olanlardan on beş yigirmi kadarı üserâdan Atâ'ullâh nâm fakîr ta'âm ekl ider iken üzerine hücûm ve sadâsı çıkmasun deyü boğazından kavrayub taşraya çekdiklerinde yüz nefer kadar karagol soltadları dahi mezbûrlara munzamm olmağla gulguleleri arabalar tahmîline meşgûl âdemlerimizin mesmû'ı oldukda '*Bre bunun aslı ne?*' deyü istihbâr kasdile ibtidâ mecmâ'-ı eşrâra segirden sofracımız Ali kullarının tüfenk kundağı ile kafasına darb u şikest itmeleriyle ser-nigûn oldukdan sonra işi temâm iylemek kasdıyla üzerine tecemmü'leri hengâmında çadırlar nizâmiyle mukayyed olan akkâm Hacı İbrâhim ve diğer Serrâc Benderli İbrâhim çadır direği ve araba ağacı ile hücûm iyleyüb mezbûr Aliyi tahlîs esnâsında [45/b] çukadârlarımızdan Boşnak Salih dahi bu kavgayı müşahede iyledükde zâtında olan celâdetinden gürûh-ı mel'anet-şi'ârın kesret ve vefretinden bi-lâ-hirâs içlerine hücûm ve yalnız muşt-ı kahramânı ile cem'iiyetlerin tefrîkine mübâderetinde tüfenk kundağı ile darebât-ı bî nihâyelerine mütehammilen her ne hâl ise zor-ı pençe-i celâdetle zebûn-ı keşmekeş-i ihtilâsları [olan]³²⁵ esîr-i mezbûr Ataullah'ı tahlîs iyledükde, akkâm-ı mezbûr ve Serrac-ı meskûr dahi çadır direği ve araba kolu ile sâ'ir yüz elli kadar ehremen ile mukâbele ve *bi-avnihi te'alâ* her bir hamlelerinde beşer altışar soltadları zîr ü zeber iderek kâr-zâr-ı rüstemâne iderken hazînedâr kulları dahi bir iki nefer âdemlerimiz ile yetişdikde karagol zâbıtı olan Parotcık hazînedârın başına yedinde olan tüfenk kundağı ile darb ve tûfengi şikest olmağla yedinden ahz olunmuşdur bu esnâda [mezkûr]³²⁶ Boşnak Sâlih üserâyı bir hoşca zabt ve bir tarafa atınca kendinin ve esir Ataullâh'ın vücûdlarında tüfenk kundağı ve harbe darbından sağ yerleri kalmamışiken dahi yine mezbûr Sâlih hamelât-ı merdane-i rüstem-pesend ile def'i eşrârda sâbit kadem ve muşt u leked ile havlı derûnunda bulunan soltadlara hücûm iyleyüb ve'l-hâsıl yüz elle nefer ehremen didâr soltad-ı nâ-bekârların *-kem min fitnetin kalîletin galebet fitnete kesîretin bi-izni'llâh*³²⁷ fehvâ-yı şerîfince altı yedi nefer âdem imdâd-ı cünûd-ı gaybiyye ile perişân ve konakdan taşra iylemişler, lâkin kendüler dahi sertabekadem cerâhât-ı adîde ile müstağrak-ı hûn-ı

³²⁵ TN'de bulunmaktadır.

³²⁶ TN'de bulunmaktadır.

³²⁷ Fitnenin küçüğü Allâh'ın izniyle fitnenin büyüğüne galip gelir.

sürh olub tâkatları kalmamışiken yine *bi-fadl'illâhi te'alâ* [46/a] esirlerin birin celb ü ihtilâs idememişler fakat [esir]³²⁸ Ataullâh'ın başında ve sâ'ir a'zâsında birkaç zahmı olmağla derece-i mevte varub *bi-hamd'illâhi te'alâ* yine selâmet bulmuştur bu muhârebe ve müşâcere vâveylasından kusûr-ı eşrârı kal'a-i mesfûra dahi ayaklanub hücûmları manzûrları olıcak zukak kapusunun kapamağa kanatları olmadığından *bi'z-zarûre* cümlesi kapu ağzında mevte rızâ ile kıyâm ve müdâfa'alarında bezl-i ihtimâm ve bu hakîr sâ'ir cümle etbâ'ımız ile bir mesâfe-i ba'ide ceneral sarâyında bulunmamız ile isâl-i haber dahi mümkün olmadığından hayret ve ıztırâbda iken bu kulları dahi ceneral sarâyında datlı ve kahve ve bir mikdâr sohbetden sonra imparatoriçenin ihtirâ' kerdesi olan sarây ve bağçe temâşâsın vakt-i mağribe degin tekmi'l ile hintolara süvâr ve konağımıza teveccüh esnâsında mihamdâr-ı bî-'arın bir âdemîsi pûyân ü devân yetişüb kulağına tafsîl-i mâcerâ itmegin çehre-i habâset-behresinde âsâr-ı ye's ü infi'âl zâhir olmağla, '*Hayr ola ne makûle haber geldi ki bâ'is-i infi'âl oldu?*' deyü su'alimizde tertîb-kerde-i mel'aneti olan hîlesi – *ve-lâ-yahîku'l-mekrû's-seyyi'ü illâ bi-ehlihi*³²⁹ mîsdâkınca kendüye ba'is-i nedâmet ve hüsrân olmağın şaşdığından maglata-i hud'a-âmize başlayub töhmeti bize azv vechiyle, '*Konakda kalan âdemleriniz azîm gavga itmişler böyle oldukda ben dahi o makûle gavgacı âdemlerden emîn olamam ve toğrusu sizinle gitmem ve buracıkdan* [46/b] *kendi konağıma giderüm*' deyü cerbezeli ve usûl ile firâr kasd iyledükde, '*Bizim konakda gavga idecek ne makûle âdemler kalmıştır? İşte cümle âdemlerimiz bundadır; fi'l-hakika konakda kalanlardan bir vaz'-ı nâhemvâr sâdır olmuş ise şimdiye degin bir mahalde bir kelbinizin bir müyine tokunmuş yoğ iken şimdi re's-i hudûdda müfâratat hengâmında ri'âyet-i hâtır ve icrâ-yı merâsim-i dostîye külli dikkat lâzım iken bî-vech gavgaya rızâ virmek nice mümkündür? Ben seni salıvirmem, bakalım öyle bir vaz'-ı nâhemvâr itmiş var ise senin gözün önünde hakkından gelürüm*' didikçe *el-hâyimu hâ'ifun*³³⁰ mîsdâkiyle kızılı meydâna çıkub ve vicdânında kendüye sû-i kasd ihtimâlini virmekle her ne kadar nezâket ile hintodan sıyrılıb kaçmağa inhimâk gösterdi ise dahi salıvirmeyüb ma'an konağımıza gelinmişdür etrâf-ı dâireyi eşrâr-ı küffârdan *lâ-yu'ad ve-lâ yuhsâ* melâ'în ihâtası meşhûdumuz olmağla kaziyye ma'lûm olub anlar dahi bizi gördüklerinde *bi-fadl'illâhi te'alâ* müteferrik ve perişân olmalarıyla havlı ortasında mecrûh u muğşû ve kapu ağzında

³²⁸ TN'de bulunmaktadır.

³²⁹ Hile ancak sahibine zarar verir.

³³⁰ Hâin korkak olur.

müdâfa'a kasdile turanları *bi'l-cümle* dirüb ve devşirüb bâlâ-yı sarâyâ su'ûd ve mihmandâr-ı mekkâr ile ma'an odamızda ku'ûd iyleyüb cümleyi huzûrumuza ihzâr ve tahkîk-i mâcerâda tedkîk ve teşdîd ile kaziyye tashîh olundıkda mihmandâr-ı mela'net-kerdâra hitâb ile *'Bu hâl neden neş'et iyledi ve böyle cesârete mûcib nedir? Devlet-i aliyye re'âyâsından hîle ü dek ile ihtilâs iyledüğünüz nüfûs-ı bî-hadd [47/a] ile berren ve bahren re'âyâ celbinden gayri mesâfe-i ba'ideden Karadağlı re'âyâmuza ulûfe ve ikrâm ta'yîni ile alenen izlâl ve şehir-i Moskovda gördüğümüz üç yüz neferden mâ'adâ sâ'ir mahallerde bin nefer mikdârı Karadağlı ve cedîd kal'alarınızda bu kadar katana bi'l-cümle memâlik-i İslâmiyyeden istirâk ve izlâl itdiğünüz ve Devlet-i aliyye re'âyâsından olduğu zâhir ü nümâyân [iken]³³¹ ve hilâf-ı ahdnâme-i hümayûn böyle şena'atinizden mâ'adâ şimdi ehl-i İslâm'dan olan üserâyı dahi cebren tekrar almağa ve elçi konağın basup âdemlerini bu hâle koymağa cesâret kangı dîn ve milletde câ'iz olur ve düşmenlik eyyâmında dahi misâfire bu makûle edâ³³² kangı devlette icrâ olunur? Lâkin zannım budur ki üserâ talebine devletin seni tevkîl itmiş ise dahi bu kadar kabâhat ve şenâ'at ile konak basub âdemlerimizi bu hâle koymağa izinleri ve rızâları olmamak gerektür bu degildir, illâ senin kat'â merâsim bilmeyüb ve devlet lisânın anlamadığından neş'et itmiş bir ma'nâdır devletin bu husûsda emr ü rızâsı var mıdır?" deyü tazyîk-i mülzimânemizde tertîb iyledüğü mel'ânetden kendüye hüsrândan gayrı bir şey aid olmadığından gayrı yedi sekiz nefer ehl-i İslâm yüz elli nefer müntehab soltadların darb-ı neberd-i celâdet ile *eyn'el-meferr* surâhlarına perişân ve ellerinden kuvvet-i bâzu-yı İslâmiyye ile üserâyı tahlîs iyledüklerinden gayri şikest olan on kıt'a tüfenk ve baş zâbitlerinin dahi tûfengini ahz idüb elimizde sened mesâbesinde olmağla kendilerinin ne kumaş olduğu [47/b] meydâna çıkub bir mertebe rüsvâyılık ve nekbetlik şâmil halleri olmuşdur ki kâbil-i ta'bîr degil bu rüsvâyılık ve hayret şöyle tursun bu husûsda mel'ânet ancak kendinin olmağla tertîb-i cezâ havfı dahi ilâve-i esbâb-ı havf ü hayret ü infi'âl olmağın çehre-i melânet-behresi simsiyah, vücûd-ı habâset-endûdı ra'se-i zarûriyye ile tebâh olub ne diyecegin şaşırub inkâr yollu herze-gûylığla başına urulmuş kelb gibi pîç-tâb-ı acîbesi i'lân-ı rezâletine sebep olmuşdur bu esnâda mezbûrun zevcesi olan acûze-i nahs dahi kapu önünde kocasının tertîbi cezâsın teyakkun itmeğın niyâzmend-i halâsı oldukda yüzüne karşı, *'Hâşâ ben bu hayvan misillü**

³³¹ TN'de bulunmaktadır.

³³² 'cezâ' olması gerekmektedir.

merâsim-i dostî ve lisân-ı devlet bilmez degilüm; ne ahz-ı intikâm sevdâsında olurum ve ne bir müyîne dokunurum eger devletlerinin âr ü gayreti ve zerrece hamîyyetleri var ise burun hakkında gelürler eger yoğise ve anlar dahi bu suda iseler bu rüsvâyılıkları anlara kıyâmete dek bâ'is-i ta'n u levm olur hamden li'llâhi te'alâ anlar yüz elli nefer bizden sekiz nefere mağlûb olmuşiken dahi yine bize azv-i töhmet idecek birinde bir zahm eseri yoktur bizimkiler ise bu kadar zahmdâr-ı alûde-i hûn olduklarında yine sopa ve mübûd ile içürdükleri şerbet-i nâgüvârı hazmidegitsünler bu töhmet ve rezâlet bu habîse kâfidir ve bu kadar ifk ü iftirâ ve ittihâm-ı nâbecâ ile iyledükleri ezâ vü cefânın en nihâyeti burunla hatm olduğu [48/a] bize şâhid ve bürhân-ı kavîdir" [deyü]³³³ mel'ûn-ı mezkûrî te'min ile el-afvü zekâtü 'z-zafer³³⁴ mazmûnun iş'âr ve kahve ikrâmından sonra ilâ cehennemi ve bi's'el-masîr³³⁵ müfâd-ı şerîfi üzre dûr baş ile seg be-sahrâ ma'nâların izhâr iderek yanına âdem ve fener koşulub nekbethâne-i murdârına âminen ve sâlimen isâl olunmuşdur 'Teşettüd-i cem'îyyet-i hanzîrâneleri hilâlinde ba'zı soltadları darabât-ı bi-lâ-cerh-i İslâmiyândan firâr idecek mahall bulamayub şaşdıklarından derûn-ı havlîda bir küçük odada pinhân olmalarıyle bulunub anlar dahi bir fiske urulmayub taşra tard olunmuşlardır bu mel'ânetleri henüz temâm olmadın ve mihmandâr-ı mekkâre taşra konaklarda olan âdemlerimize kat'â ta'arruz olunmamak şartıyla konağına gönderilmişiken dahi bu esnâda aşçılarımızdan Seyyid Hasan nâm kimesne taşrada kethüdâımız konağından ta'âm sahanların getirür iken soltad-ı mel'unları intikâm kasdile üzerine üşüp nefesi münkati' olunca darb ü mecrûh ve nakd ü kisvesin tarâc ve kendüyi bir kuyuya tarh ile hüner olmak üzre mihmandâra haber virdüklerinde mezbûrun dahi henüz itdiği kâr-ı nâhemvârın altından çıkacağı nâma'lûm ve tarafımızdan âdemlerimize ta'arruz u müdâhele olunmamak üzre mü'ekked tenbîh olundığına binâ'en [mezkûr]³³⁶ Seyyid Hasan'ı kuyudan ihrâc ve konağıımıza isâl itdirmekle gice yarısında gelüb başına gelen ahvâli giryân olarak takrîr ve cerahât-ı adîdesin irâ'et [48/b] iyledükde bir kat dahi dağdâr olmuşızdır, ammâ çâre ne? İrtesi Kiyevf muhâfızı ceneral-i mesfûra bu husûsları mufassalan tahrîr ve da'vetleri mücerred konağıımızı basub üserâyı gasb ve âdemlerimizi cerh ile icrâ-yı kin için olmuş oldu; bu ne güne dostlukdur? Eger devletleri tarafından

³³³ TN'de bulunmaktadır.

³³⁴ Affetmek zaferin zekâdır.

³³⁵ Geri cehenneme gidecekler, orası ne kötü yerdir.

³³⁶ TN'de bulunmaktadır.

*buna me'mûriyetleri var ise sened ibrâz itsünler*³³⁷, *bilelim* dinildükde *bi'l-küllîyye* inkâr ve kemâl-i teberrî ile bu fesâddan kat'a haberi olmadığına eymân-ı adîde-i mugalleza ve 'Bu ne dimekdir ve nice olur ma'nâdır? Bu mâddeyi ben bi-aynihi devletime tahrîr ve sebeb olanları elbette tedmîr itdirirüm' deyü tekeffül haberi geldiği esnâda kal'a-i mezbûrenin bi'l-cümle zâbitân ve a'yânı gelüb bu keyfiyyetin menşe'i ancak mihmandâr olub anlardan birinin bu kaziyyeden haber ve agâhları olmadığına âyinlerince eymân-ı mugalleza ve adem-i rızâ ile cümlesi bu maddenin vukû'undan muzdarib ve böyle büyük töhmetden mütelâşi olduklarını izhâr itmeleriyle ne dimeli *-nahmu nahkumu bi's-zâhir va'llâhu a'lemu bi's-serâiri*³³⁸ çâr ü nâçar cümlesin kakhâr-ı müntakime *-inna'llahe azîzün zü'n-tikâm*³³⁹ fehvâ-yı şerîfince havâle ile sükût ihtiyâr olunmuşdur ferdâ-yı yevm-i mücâdelede eskâl ve ahmâl ve üserâ ve etbâ'ı mecruhâyı arabalara tahmîl ile hareket olundu eğerçi elçiye zevâl yokdur meseli meşhûr amma Moskovlu hakkında sahîh olmadığından üç aded kal'alari arasından ve erâzil-i eşrâr içinden ubûrda tekrar-ı dest-dirâzlıkları hatırasıyla *-fa'llâhu hayrun hâfızân ve hüve erhamu'r-râhimîn*³⁴⁰ âyet-i kerîmesini tilâvet [49/a] iderek cümle etbâ' ve ahmâli ilerü geçirub akiblerinde lâubâliyâne tarz ile azîmet-i râh olduğu hinde mukaddemâ istikbâlimize çıkan atlu sipâhisi Kazaklar ile dragon nâmında olan atlu soltadları bir mikdâr yere dek teşyî' ba'dehû Kiyevf'e yedi buçuk sa'at mesâfede olan Vasilkof Kal'asına degin ka'ideleri üzre ta'yîn idegeldükleri mihmandâr-ı cedîd ve yol tercümânı ve bir bayrak dragon ile zâbitleri ma'iiyetleriyle Vasilkofa dâhil ve bir gice beytûtet olunub irtesi mâh-ı Rebi'ul-evvelin gurreesi olan Çeharşenbih günü andan dahi hareket ve üç çaryek mesâfede Leh hudûduna vâsıl olduğumuzda mihmandâr-ı cedîd ve Petreburkdan *bi'l-ma'iiyye* gelen tercümân ve hademe-i sâire avdet itmeleriyle iyledükleri dürlü dürlü cefâlardan iğmâz ile icrâ-yı merâsim-i dostîye dikkat ve *alâ merâtibihim* atâyâ ve bahşîş ve hedâyâ ile cümlesi mutayyeb'ül-hâtır du'â ve medh ü senâlar iderek avdet itdirilmişdür ba'dehû Leh hudûdundan Devlet-i aliyye hudûduna degin ta'yîn olunan bir nefer Barutcık nâm zâbit ve iki nefer tercümân ve on nefer soltad zâbitleriyle ve bundan başka otuz üç nefer olmak üzre bir bayrak atlu Kazaklar ile Leh hudûdını tecâvüz ve cenâb-ı erhamü'r-rahîmine şükr ü

³³⁷ TN'de 'iylesünler' şeklinde geçmektedir.

³³⁸ Biz sabırla hükmederiz ve Allâh gizli olan şeyleri en iyi bilendir.

³³⁹ "Şüphesiz ki, Allâh azizdir, Ta'zîbden menedilemez. Kendisine isyân edene intikam eder" K.Kerîm, 3/4.

³⁴⁰ "Ve Allâh koruyucuların en hayırlısıdır. O esirgeyenlerin en esirgeyenidir", K.Kerîm, 12/64.

senâ olunarak yola azîmetimizde hudûd başında Leh devletinin karagol hânelerinden dahi dostluğa ri'ayeten ma'iyetimize bir bayrak güzîde atlu ta'yîn olunub kal'adan kal'aya Lehlü tarafından [49/b] birer bayrak atlu ta'yîn ve tecdîd olunarak tayy-i merâhil olunurdu bu esnâlarda dahi Leh hudûdunda Moskovlunun câbecâ Kazak eşkıyâsı geşt ü güzâr ve ba'zı kurâ ve kasabâta irâs-ı enva'ı hasâret itdüklerinden bize dahi yanımızdakilerin tahrikiyle sarkındılık itmesünler deyü kemâl-i tehaffüz ile hâb ü rahatımız meslûb idi mukaddemâ geldiğimiz Bender tarîkinde tâ'un zuhûru ile Moskovlunun ihtirâzı ve Hotin tarîkinin dahi köprüleri ve yolları *sa'b'ül-mürûr* olduğu Lehluden sahîhan haber alınmağla kal'ateyn-i mezbûreteynin beyninde Boğdan toprağında vâki' Sorika kal'ası ma'beri münâsib olduğu ittifâk-ı ârâ ile sâbit olmağın tarîk-i mezbûr ile bi'l-cümle re's-i hudûddan mahall-i mezbûra gelince yüz on sâ'at [mesâfe]³⁴¹ yedi merhalede kat' ve kal'a-i mezbûreye vusûlümüzde *-elhamdü li'llâhi'llezi ezhebe anne'l-hüzne*³⁴² diyerek nehr-i Turlayı ubûr ve sâhilinde salât-ı asrı edâ ve bu ni'met-i celîle teşekkürüyle rimâl ve ahcâra nâsiye-sâ iken serhadd-i Benderin anda bulunan [ba'zı]³⁴³ yamakları ve Sorika kal'asında Boğdan voyvodası tarafından Boyarları³⁴⁴ ve Azeb ağası istikbâl ve merâsim-i hoşâmedîye kemâl-i sürûr u selvet ile mübâderetlerinde Moskovludan ma'iyet-i bendegîde olanların cümlesini ve Lehlü bayraklarının küllîsini alâmerâtibihim bahşış ve in'am ve hediye ve atıyyeler ile mahall-i maksûdumuz olan hudûdumuza vusûl müyesser olduğın müş'ir Kiyevf ceneraline ve Lehlü zâbitlerine vidâd [50/a] -nâmeler ile mutayyeb'ül-hâtır ircâ' iylemişizdür *-hâzâ min fazli rabbi*³⁴⁵ *ba'dezâ* Boğdan memleketi içinden ve İsakçı ma'berinden tarîk-i müstakîm olan Baba Dağı ve Dobrice sahrâsından [mürûr]³⁴⁶ ile tayy-i menâzil ve kat'-ı merâhil olunarak cümle etbâ'ımız ile temâmen ve âminen ve sâlimen bin yüz yetmiş iki senesi mâh-ı Rebî'ul-âhîrinin yigirminci Hamîs³⁴⁷ günü mültesim-i [şifâh-ı]³⁴⁸ âlemiyân [olan]³⁴⁹ Âsitâne-i aliyye-i muhalled'ül-ikbâle vusûlümüz müyesser

³⁴¹ TN'de bulunmaktadır.

³⁴² Üzüntümüzü gideren Allâh'a hamdolsun.

³⁴³ TN'de bulunmaktadır.

³⁴⁴ Boyar (Rusca): Ortaçağ'da prens olmayan asillerden olan kimse; 1864'e kadar Romanya'da büyük toprak sahibi olan asiller sınıfına mensup olanlara verilen sıfattır. Bkz. OTDS, I, s. 240-241.

³⁴⁵ Bu Rabbimin fazlındandır.

³⁴⁶ TN'de bulunmaktadır.

³⁴⁷ TN'de bulunmamaktadır.

³⁴⁸ TN'de bulunmaktadır.

³⁴⁹ TN'de bulunmaktadır.

olmuşdur. *El-hamd'ülillahi rabb'il'alemîn*³⁵⁰ ve 's-salâtü ve 's-selâmü alâ seyyidînâ muhammedin ve âlihî ve sahbihî ecma'in.

³⁵⁰ TN'de dua kısmı burada son bulmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA

A-ARŞİV BELGELERİ

Başbakanlık Osmanlı Arşivi, *Nâme-i Hümayun Defterleri*, No: 17.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Kâmil Kepeci Katalogu, *Cevdet- Hâriciye*, No:17, 18, 19, 438, 977, 1002, 4270, 7271, 8611.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Kâmil Kepeci Katalogu, *Cevdet-Sarây*, No:3638.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Bâb-ı Âli Evrak Odası Sadâret Tasnifi, *Sadâret Defterleri*, Defter No: 350.

Nationale Bibliothèque, *Catalogue des Manuscrits Turcs*, Supplement Turc 1040, Paris.

B-KAYNAK ESERLER

Ahmet Vâsîf Efendi, *Tarih-i Vâsîf*, I-II, Matbaa-i Âmire, İstanbul 1219.

Ayntâbî Mehmed Efendi, *Kur'ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Yüce Meâli*, İstanbul.

Mustafa Nuri Paşa, *Netayic 'ül Vukuat*(Sadeleştiren, notlar ve açıklamaları ekleyen: Neşet Çağatay), III-IV, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1992.

Seyyid Mehmet Hakim, *Vekâyinâme-i Seyyid Mehmet Hakim(1166-1172)*, Topkapı Sarâyı Kütüphanesi, Bağdat No:1231.

Süreyya, Mehmet, *Sicill-i Osmanî*, I, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul

C-İNCELEMELER

Adler, H., *Allgemeines Reglement für den Landquarantaine Dienst in der k.k.Monarchie*, Wien 1963.

Aktepe, Münir, *Mehmed Emnî Beyefendi(Paşa) 'nin Rusya Sefâreti ve Sefâretnâmesi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1989.

Akyavaş, Beynun, *Yirmisekiz Çelebi Mehmed Efendinin Fransa Sefâretnâmesi*, Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 1993.

Bamberger, Richard, Fritz Brunner, Heinrich Lades, *Die Welt von A bis Z*, Wien 1953.

Demiray, Kemal, *Temel Türkçe Sözlük*, İnkılâp Kitapevi, İstanbul 1988.

Jetter, D., "Quarantaine-Geschichte de 17. Jahrhunderts, sonderdruck aus: *Medizinhistorisches Journal*, Hildesheim 1970, V, Heft II

Köse, Osman, "XVIII. Yüzyıl Osmanlı- Rus Münâsebetleri", *Osmanlı*, I, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999.

Kuran, Ercüment, *Avrupa'da Osmanlı İkamet Elçiliklerinin Kuruluşu ve İlk Elçilerin Siyasi Faaliyetleri (1793-1821)*, Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 1988.

Kurat, Akdes Nimet, *Rusya Tarihi, Başlangıçtan 1917'ye Kadar*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1999.

Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Türdav Yayınları, İstanbul 1990.

Pakalın, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, II, MEB Yayınları, İstanbul 1971.

Savaş, Ali İbrahim, *Mustafa Hattî Efendinin Viyana Sefâretnâmesi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1999.

_____, "Osmanlı Elçilerinin Sefâret Güzergâhları" *Toplumsal Tarih*, Sayı:27, Mart 1996.

_____, "Osmanlı Diplomasisinde 'El-Kâdimu Yüzâru' Kaidesi" *Tarih Enstitüsü Dergisi*, Sayı:15, İstanbul 1997.

_____, "Osmanlı Elçilerinin Resm-i Kabul Protokolleri", *Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih İncelemeleri Dergisi*, 11, İzmir 1996.

Süslü, Azmi, *Un Aparçu sur les Ambassadeur Ottomans et leurs Sefâretnâme*, A. Üniversitesi D.T.C.F. Yay., Ankara 1982.

Tarama Sözlüğü, III, Türk Dil Kurumu Yayınları, sayı: 12, TTK Basımevi, Ankara 1967.

Türkçe Sözlük, 2 Cilt, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara 1988.

Unat, Faik Reşit, “Şehdî Osman Efendi Sefâretnâmesi” *Tarih Vesikaları*, Sayı: 1-5, Maarif Vekilliği Yayınları, Haziran 1941.

_____, “XVIII. Asır Vesikalarından Şehdî Osman Efendi Sefâretnâmesi” *Tarih Vesikaları*, Sayı: 1, Maarif Vekilliği Yayınları, Haziran 1941.

Yalçınkaya, Mehmet Alaaddîn, “Osmanlı Zihniyetindeki Değişimin Göstergesi Olarak Sefâretnâmelerin Kaynak Defteri, *OTAM*, Sayı: 7, Ankara 1996.

Yayın Kurulu, “III. Ahmet”, *Osmanlı*, XII, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999.

D-ARAŞTIRMALAR

Hammer, Joseph Von, *Büyük Osmanlı Tarihi*, (Tercüme: Vecdi Bürün), VIII, Üçdal Neşriyat, İstanbul 1991.

Karatay, Fehmi Edhem, *Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmalar Kataloğu*, I, Topkapı Sarayı Müzesi Yayınları No: 11, İstanbul 1961.

Unat, Faik Reşit, *Osmanlı Sefirleri ve Sefâretnâmeleri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1992.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, III-IV, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1982.

DİZİN

A

acâyibhâne, 64
Acemiyye, 67
acîbetü 'l-ihtirâ, 58
âhirü 'l-emr, 44
Ahmed Efendi, 3
alarga, 65
aleyhi efdalü 's-salevât, 71
aleyhim mâ yestehikku, 72
aleyke 's-selâm ve 'l-ikrâm, 37
Ali Ağa, 38
allahümme 'ahfâz, 30
Altınordu Devleti, 4
Anadolu Selçuklu Devleti, 4
Andrusovo Barışı, 6
Anna Ivanovna, 11
Arnavud karyesi bayırı, 57
Arnavutluk, 15
Asi Kuyu, 14
Astrâbâd, 10
Astrahan, 5
avdetnâme-i hümayun, 14
Avrupalılaştırma, 8
Avusturya, 7, 8, 10, 11, 12, 16, 25
Avusturya imparatoru VI.Şarl, 11
Ayastefanos, 14
Azak, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12
Azak Kalesi, 6, 8, 9, 10, 11, 12
Azeb ağası, 88
Azerbaycân, 10

B

ba 'de 'l-yevm, 34
Ba 'de 'n-nüzûl, 34
ba 'de 't-ta 'mir, 61
Baba Dağı, 29, 88
Bâbiâli, 1, 19, 20
Bahçesarây, 7, 11
Bahçesarây/Edirne Antlaşması, 7
Bahr-i Baltık, 60

Bahr-i Muhît, 60
Bakü, 10
Balkanlar, 15, 19
Baltık, 5
Baltık Denizi, 6, 9, 26
Baruthâne Binâ Emîni, 3
Başkurd tatarı, 79
Beçereski Kal'ası, 82
Belgrad, 5
Belgrad Antlaşması, 11, 12, 13
Bender, 9, 21, 29, 30, 31, 32, 35, 88
Bergadir, 44
Beşlü Ağası Bekir Ağa, 30
beşlü bayrağı, 31
beyne 's-salâteyn, 33
Brandebur, 41, 60
bi 'l-cümle, 33, 35, 50, 52, 53, 54, 56, 60, 67, 70, 74
bi 's-selâme, 29, 36, 46
bi 'z-zarûre, 32, 37, 53, 84
bi-emri 'llâhi te 'alâ, 37
bi-eyyi hâlin, 41
bi-fadl 'illâhi te 'alâ, 84
bi-fazli 'llâhi te 'alâ, 58
bi-hamd 'illâhi te 'alâ, 84
bi-inâyet 'illâhi te 'alâ, 72
bi-lâ teşbih, 70, 71
Boğdan, 9, 15, 26, 88
Boğdan voyvodası, 44, 88
Boğdan Voyvodası Kostantin, 44
Bolşovye Skoratva, 78
Bosna, 76, 77
Bosna-Hersek, 11
Bosnevî Mustafa Ağa, 14
Boşnak Salih, 83
Boyar, 88
Brandebur kralı, 75
Brandebur seferi, 77, 81
Burut senesi, 52
Büyük Petre, 52

C

Caferî mezhebi, 12
Cânibî Ali Paşa, 3
Ceneviz kolonileri, 4
cülûs, 2, 3, 17, 18, 20, 28
cülûs tebliği, 1, 13, 18

Ç

Çar Aleksey Michayloviç, 6
Çar Vasil, 1
Çariçe Elizaveta, 13
Çaruskısle, 66, 67, 74
Çavuşlar Kâtibi, 3, 14
Çeremoni Miyester, 40
Çeşme, 16
Çiniyye, 67

D

daimi elçi, 1, 18, 19
Damat İbrahim Paşa, 10
Danimarka, 8, 61, 69
Derbend, 10
Divân Kâtipliği, 3
Dobrice, 88
Dobruca, 26
Doğan, 8
Don Kazakları, 16
Dragon, 33, 81, 87
Duhâni Abdi Ağa, 14
düstürü 'l-amel, 32

E

ebedî barış, 6
Eflak ve Boğdan, 15
ehl-i İslâm, 53
el- 'iyâz u bi 'llâhi te 'alâ, 43
el-afvü zekâtü 'z-zafer, 86
Elçiler Dairesi, 6
Elhâc Ebû Bekir Ağa, 32
Elhâc İbrâhim Ağa, 29
Elhâc İbrahim Efendi, 37
Elhâc Ömer Paşa, 29
el-hâyinü hâ 'ifun, 84
Elizaveta, 13, 14, 25
Elizaveta Petrowna, 20
el-uhdetu ale 'r-râvî, 63
Emnî Mehmed Bey, 35, 44

Emnî Mehmed Bey, 3
Emnî Mehmed Paşa, 22
enderûn mehterleri, 24, 45
Erivân, 10
eyn 'el-meferr, 85

F

fetih politikası, 1, 4, 19
fi 'l-asl, 33, 39, 49
fi 'l-hakika, 58
Fransa, 10, 12, 25, 26
Franz Babinger, 21
Frengiyye, 47, 58, 67

G

gâyetü 'l-gâye, 30, 56
Gâzi Ahmed Hân, 52
Gazi Kerman, 8
Gence, 10
Geylan, 10
Girit meselesi, 6
Gluchov, 22
Governator, 39
Golohof, 22, 37, 79
Göksu, 35
Guvardiye, 45
Gürcî, 59
Gürcistan, 10, 15

H

Halife-i İslâm, 53
Hâmis, 88
hasr 'üd-dünya ve 'l âhire, 69
Hazar Denizi, 5, 10
Hristiyan Bloku, 7
hinto, 23, 35, 40, 45, 49, 55, 59, 60, 64,
67, 77, 82, 84
Hollanda, 8
Hotin, 3, 12, 15, 88
Humbaracı Ahmet Paşa, 13

I

I. Mahmud, 3, 18
I. Abdülhamid, 16
I. Petro, 9, 11
II. Beyazıt, 5
II. Katerina, 15

II.Petro, 11
III. Auguste, 11, 25
III. Mustafa, 13, 16, 20
III. Osmân, 20
III. Petro, 25
III.Ahmet, 11
III.Mustafa, 2, 3, 13, 15, 16, 20
Irak-ı Acem, 10
Ivan, 4, 5

İ

İran, 10
İran Mukâssemânâmesi, 10
İsakçı, 26
İsakçı senesi, 44
İstanbul Antlaşması, 8, 9
İsveç, 9, 10, 12
İsveç Kralı XII. Karl, 9, 10
İsveç-Fransa ittifakı, 12

K

Kafkas Cephesi, 15
Kafkaslar, 10
Kamçatka, 60, 63
kanapye, 47
Kantemiroğlu Karyesi, 79
Kapıkulu ve Tımarlı Sipahi Teşkilatı, 9
Kaptan-ı Derya Hüsâmeddîn Paşa, 16
Karabağ, 10
Karadağ, 9, 15, 77
Karadağ Hristiyanları, 9
karantina, 22
Karasu köyü, 14
Karlofça Antlaşması, 19
Kartal, 15
Kasr-ı Şirin Antlaşması, 12
Katherine, 69
Kazak, 6, 7, 16, 31, 33, 37, 81, 83, 87, 88
Kazak askeri, 37
Kazak eşkiyası, 31, 88
Kazan, 5
Kefe, 5, 7
Kefe Beyliği, 5
Kerc Boğazı, 8
Kerc İskeleyi, 14
Kerç Kalesi, 8
Kesriyeli-zâde Ebûbekir Bey, 3
Kılburun Kalesi, 11

Kırım, 4, 5, 6, 7, 8, 11, 16
Kırım Hânı Devlet Giray, 10
Kırım Hânı Kırım Giray, 15
Kırım Hânı Mengli Giray, 4
Kırk Kilise, 14
Kiev, 22, 26
Kiyevf, 31, 32, 33, 34, 35, 67, 77, 87, 88
Kiyevf kal'ası, 32, 81
Kiyevf muhâfızı, 81, 86
Kalanter, 31
Konsolosluk, 16
kornay, 31
Kostantin, 22, 40, 42, 44, 47
Kozluca, 14
Köstence, 14
Kronstad, 69
Küçük Kaynarca Antlaşması, 1, 13, 16, 17

L

Lâle Devri, 11
lâ-tâ'ilün tahtehû, 62
lâ-yenkati, 51, 63
lâ-yu'add ve lâ-yuhsâ, 50, 63
Leh, 70, 74, 76, 83, 87, 88
Leh Kralı Johan Sobieski, 7
Lehistan, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 15, 16, 21, 26
Lehistan Diyet Meclisine, 15
Lehistan Kralı III. Auguste, 25
Lehistan verâseti, 12
li-ecli'l-maslahat, 44
Litvanya, 6

M

Macar kralı Mathias Korvinus, 5
mâr'üz-zikr, 40
marshûben bi's-selâme, 29, 32, 36, 46
maslahatgüzâr, 1, 19
Mayor, 33, 39
Mâzenderân, 10
medde'l-basar, 58
Mehmed Süreyyâ, 4
mehter başı, 24, 45
menfürü'l-karihâ, 57
menzîl, 29, 31, 32, 33, 34, 35, 46, 71,
mesbûkü'l-mesel, 34
mesbûkü'z-zikr, 57
Michail Pletstcheieff, 5

Mihail, 49
Milli Katolik Partisi, 15
min evvelihî ilâ âhirihi, 24, 51
mina 'llâhi 'l-i 'âneti ve 't-tevfik, 28
mine 'n-nüzhât ile 'r-ricât, 28
Mirlivâ, 39, 44
Mogan, 10
Moldovancı Ali Paşa, 15
Mora, 16
Moskov, 31, 38, 39, 58, 60, 62, 67, 73,
74, 75, 76, 77, 78, 85, 87, 88
Moskova Devleti, 4
Moskova Knezliği, 4
Mukaddes Birlik, 7
Mukaddes İttifak, 9
Mukaddes İttifak Devletleri, 8
Mustafa Hattî Efendi, 25
münharifetü 'l-mizâc, 54
Münşî, 4
münticü 'l-hayr, 36
müstağrûn 'arî 'l-beyân, 33
mütevekkilen ala 'llâh, 67, 78, 79

N

Nationale Bibliothèque, 2
ne 'üzü bi 'llâhi te 'alâ, 43
Nefski Manastır, 40
Nehr-i Neva, 57, 61, 62, 69, 73
Nehr-i Turla, 30, 88
Nemçe, 44, 65, 69, 75
Neva Nehri, 24, 45, 60
Nijne, 22, 36, 81
Nişli Mehmed Ağa, 1
Novgrad, 22, 39
Novgrad kal'ası, 39
Nusret Kerman, 8

O

Ordu Defterdârı, 3
Orkapı, 16
Osmanlı Sefirleri ve Sefâretnâmeleri, 20
Osmanlı Tarihi, 20
Osmanlı-İran savaşları, 11
Osmanlı-İsveç ticaret antlaşması, 12
Osmanlı-Prusya ittifakı, 12
Osmanlı-Rus Antlaşması, 7
Osmanlı-Rus ilişkileri, 6, 13
Osmanlı-Rus-Fransız ittifakı, 10

Osmanoğulları Beyliği, 4

Ö

Özi, 8, 35, 36, 41, 78, 79
Özi Kalesi, 12, 36, 37
Özi muhârebesi, 38
Özi Nehri, 33
Özi Valisi, 7, 29

P

palanka, 30, 35
Parutcuk, 39
paşport, 51
Patrona Halil İsyanı, 11
Peçerski, 34
Peçerski kal'ası, 35
Petreburk, 26, 34, 37, 39, 40, 41, 47, 51,
57, 58, 62, 63, 64, 66, 68, 69, 72, 73,
74, 75, 76, 77, 78, 81, 87
Petrehof, 54, 55, 57, 64, 66
Petrehof Sarayı, 25
Podol, 33, 34
Podol Kal'ası, 82
Polkonik, 60, 61, 67
Poltova Meydan Muharebesi, 9
Posolskiy Prikaz, 6
Prens Schachowsky, 13
Prut Barışı, 10
Prut savaşı, 10

R

R.A. Tolstoy, 9
râsihatü 'l-akdâm, 35
Re 'isü 'l-küttâb, 48
Rum ili, 76
Rus Çarı I.Petro, 9
Rus elçisi Fedor Kuritsın, 5
Rus filosu, 1, 16
Rus Kapı Kethüdası (Resident), 8
Rusya, 9, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 19,
20, 21, 22, 26.
Rusya Sefâreti, 20
Rusya Sefâretnâmesi, 2

S

sa 'b 'ül-mürûr, 88
sâbükü 'l-beyân, 30, 41, 43, 49, 73

Sadrazam İbrahim Paşa, 11

sâgiretü 'l-cism, 58

Saksonya cengi, 76

sâlifü 'z-zikr, 31, 34, 56

Samakov, 78

sanâyi'-i frengiyye, 58

sefâret takrirleri, 1,2

sefâretnâme, 1, 2, 3, 4, 18, 20, 21, 22, 23, 25, 26

sefir, 1, 4, 18, 19, 20, 21

Selâm Ağası Mehmed Ağa, 21

Selim Giray, 16

Senne Marya, 67

serjant, 24, 45

Serrâc Benderli İbrâhim, 83

Seyyid Abdülhakîm Efendi, 3

Sırbistan, 9

Sipâh Kâtibi, 3

soltad, 23, 33, 38, 45, 49, 69, 70, 71, 78, 81, 82, 83, 85, 86, 87

Sorika kal'ası, 88

Stanislav Ponyatovski, 15

Su Kapusu, 41

Ş

Şahin Giray, 16

Şahin Kerman, 8

şarampo, 34

Şehdî Osmân Efendi, 2, 3, 4, 13, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26

Şikk-ı Sâni Defterdârlığı, 3

Şirvân, 10

T

tabya, 34

Tarih Vesikaları, 20, 21

Tavukçu Reis Mustafa Efendi, 19

Topkapı Sarayı Müzesi, 17

tranbeta, 23

Tuğla, 78

Turla, 39, 88

Turla Nehri, 15, 30

U

Ukrayna Kazakları, 6, 7

Ü

üserâ, 37, 38, 41, 42, 43, 48, 53, 66, 67, 77, 78, 80, 81, 82, 83, 85, 86, 87

V

Vahtan, 59

Vâsif, 3, 21

Vâsil Adası, 24, 45

Vasil Ostor, 45

Vasilkof, 33

Vasilkof Kal'ası, 33, 87

ve 'l-hâsıl, 40, 44, 52, 63, 67, 75, 76, 83

ve-le 'in selleme, 41

Vulhof, 39

Venedik, 6, 7, 8, 44, 77

vikâye 'tullâha, 36

Viyana, 19

Viyana bozgunu, 7

Y

Yedi Yıl Savaşları, 14, 15

Yemeklik Çeşmesi, 29

Yeni Dünya, 60, 62, 63

Yeniçeri Kâtibi, 3

yeniçeri yasakları, 71

Yirmisekiz Çelebi Mehmed Efendi, 25

Yohurluk, 22, 30

Yorgaki, 22, 23, 24, 44, 45, 46, 49, 54, 55, 56, 59, 60, 63, 64, 65, 66, 67

Yunanistan, 15

بوندن اسبق تبریک جلوس همايون ايله دولت روسيه
جانبه ما مور آراهی اولان خواجگان دیوانیدن شهید
عثمان افندی انعام خدمت ما مور سیده کلدکه ویردیک

تقریرد که بوحمله ثبت و قید اولندی

بسم الله الرحمن الرحيم • ویرنستعین

الحمد لله الذي ارسل رسوله بالهدى ودين الحق ليظهره على
الذين كلفه وكفى بالله شهيدا • واصطفى الملوك باستقامة
اوامره دينامينا • والصلوة والسلام على من نطق الحق
بالالهام الصالح سيد الامكام • وعلى اله واصحابه الذي
لا ينقضون العهد بمبايعه الانام • پس از حمد خدا رفت
پيغمبر • چنين كويد كلك عبد احقر • سينين هجرت عليه
فخر الانبياء عليه افضل الصلوة واكل النجا يا حضر تيريك
بيكوز تمش برنجي سنة باهر المينه سي صغير الخيرينك اولان
كوفي بالارث والاستحقاق تحت عاليخت عثمانی • ویر
معدلت مصير كتي ستانی اوزره پادشاه ما وطين •
ويشهنشاه ربع معمور زمين آفتاب جهانتاب سپهر
عدالت • ماهتاب ارج خلافت و امامت كزين آل عثمان
سر لوحه جريد پادشاهان • شوكلو عظمتو قدرتو
مهابتو ظل الله في العالم ملك الملوك نوع بني آدم ولى نعمت
عظم عالميان پادشاهم افنديم حضرت تيريك جلوس همايون
سعادتم ما نويسليريك دولت روسيه جانبه تبشيري

مفاد تيله بو عبد حقير عثمان شهدي قولكري مالاصدر آلاي
وكمات كبرى ومنصفه پيراي وزارت عظمي • آصف تدبير
ارسطوراي نظام الملك مما لك اداري • جامع المحاسن
والمعالى • الذى لا يماثله احد من افراد الاعالى • رؤف
بيهمال خافه طبيعت • عطوف عديم المثال برمكى محبت
ذو ثلوعنا يتلو عالمانه مرحلتو ولى النعم افنديم حضرت تيريك
ارادة عليه بند پرور لردن ما مور تعيين بيور لمام ايله
من النهضت الى الرجعت كرك اثنای راهد و كرك مملكت
روسيه ده واقع اولان امور و خصوص بر موجب مروفا
اولياي نعمي كشيدن سلك سطور قلمشدر • ومن الله
الاعانة والتوفيق سنة مزبوره مباركه ربيع الاخيرينك غرة
اثنين كوفي اتمام لوازم طريق ما مور م ايله اشيان عنقاي
دولت واقبال اولان آستان مخلص الاجلادن حركت و انك
كجه دخي تخيم بعض قصور لوازم ايجول خزينه دار باغچه
ملاصقده اولان چفتلك بند كيك مكث و بيتوت او ثوب
يوم مبارك اربعاده سحري • ايندك مراد سيد وسفر دار
غربته • بصدق ركاب همته الله بول ويره • كويان
قطع راه مرامه مشتابان اوله روق و بريجه نام قضاي
بهنايه وضولم زده پستاي شديف ناسيند به مصادفه
و برر لو حرك امكان نا پيدا ايكن آثار حسن انظار اولياي
نعمي ايله بر لحظه آرام اولمقسنين مصحوبا بالسلا مة

با باطاعی شهر بنه و وصول پذیرای حصول اولمشدر ●
 اول اشارده اوزی والیسی اولوب با باطاعنه اقامت
 اوزر اولان وزرای نیکورایدن وزیر صائب التذیردولو
 محمد پاشا حضرت تریله بردور لومعارفه و مناسبت بند که
 نایاب ایکن مجرّد اکمال عرض و شان دولت علیه مؤید الحق
 ایچون هم تزلزلن ناشی قوجیلر کتخاسی و سلام اغاسی
 و سائر ملتی اغوات اندرون بیرون وزیرانه لری اغاریخی
 استقبال بند کی به مأموراً بیکلک چشمه سی نام محله
 تسیر بیور ملریله معترفاً و موقراً شهر مرقومه آلائی ایله
 داخل اولوب منزل مخصوصه نزول و طرف سعادت لرندن
 استیجار خاطر می مشعر بایم نواز شانه رأفت لریه توقیر
 سابق مزیداد و ایرتیه می مدعو آجین سالی حضور لری
 اولدقن فوق الحد صنوف اعزاز ایله منظومه احسن الحید
 لطف لرین مستزاد بیور مشلددر شهر مزبورده برکوز مکنده
 صکوه حرکت اولوب ماه جمادی الاولینک هفته سندن که
 آستانه سعادت دن حرکت لک اوتوز سکرنجی کونیدر حصن جین
 بندره و وصول مقدر اولمشدر بندر محافظی بولنان میبیزان
 کرامدن الحاج عمر پاشا باجمله قوسی خلقنی و صاغ و صول
 قول و بشلو اغاریخی استقباله تعین ایتمکین آلائی ایلینده
 استانبول قوم سندن دخولده صدای طوبی شنک لرزه
 افکن بسیط غیر اوله رق پاشای مومی الیهک سرانیدن

ترتیب کرده چاشنیکر همتی اولان ضیافت تناولندن صکوه
 منزل معتبر وصول قول اغاسی الحاج ابراهیم غانلن خانیسته
 وضع فالجیه اقامت اولندی ● ایام مکتمزده سرچشمه نوز
 بالجمله ضابطان و اعیان و اوجاق اغاری زیار نمزده
 برزده دامان مقدرت و انواع اعزاز و اکرامدن بذلعت
 ایشلددر حضرت حق جل و علا دامت دولت علیه مؤید
 سطوت و قدرت مؤید سن تشید و تأیید ایلده روز افزون
 ایلده آمین ● وصف قلعه بندر حصن مرقومک رسم
 و شکل و حصانی مستغنی عن البیان اولوب خاصه
 برایکی سنه دن بروهم علیه حضرات اولیای فیه ایلده
 مجدداً تعمیر و ترمیم و لوازم اسباب تحصینی تمین و مصروف
 قلنان دقاین بیکران دقت و اهتمام ایلده حق الانصاف
 بر حصن حصین استوار و بر قلعه نامدار با اشتهار
 اولمشدر که تعبیریه قابل دکلدر و خدمت محافظه سندن
 اولان ضابطان و اعیان و فقراتی بالجمله ادیب و ارباب
 کندی جالند غایه الغایه ضابط لریه منتقاد اهل عرض
 انسانیتلو آدم لردر اگرچه قلعه مرقومه نک حصانته
 سوزیو قدر ● اما ساد بر دیوار ایله محاط اولوب
 سائر سرحدات مثل دورون دیوارده حائط مرقومه
 ملاصق اللهم احفظ وقت حاجده تحرز و اعما
 ادوات لازمه ایچون بعض قلل و مطامیر و کنجهای کارگیر

او اربعه منظور ديدند صداقت بين بنده كى اولمغين ماوقعي
 بيانده وظيفه عبوديت مدن خارج اولان اجتناب چاكرى
 وابسته عفو وعنايت حضرت ولى النعمى درمنوال
 سابق البيازا وزره كمال شدت شتادن طرق اطراف
 منسد و بر وجهه بندردن حركت اولمغه جوق مرنه
 شدت شتا ممتد ايكن بنده عزيمت صوب مرامه نيمزده
 محافظ بندر پاشاى موملى اليه وركك سائر اعيان
 بوبرقاج كون طرفه حركت بردر لوممكن اولمغه جغبين تفهيم
 وفي الحقيقه مملكه كدن راس حدوده دارنجه مقتضى عربيه
 و باركرو سائر مالز مه تداريچون چند روز مكث ضرورت
 لزومندن بشقه استاء عليه دن حركت اشنا سندن مستو
 وجود بندكى اولان حمای شديد اولمحل تكرار شدت اوزره
 نكسندن افتاده فراش نا توانى اولمق دخی علاوه اسباب
 مكث اضطرابى اولمغين اون بش كون مكث واقا مدت
 صكره ماه مزبورك يكره در دنجى كوني محافظ مومى اليه
 مهر خانه و قوسى خلقى و وتيره سرحد اوزره راس حدوده
 دكتر آنا و سالما ايصال اچون معتزمه ما مور بشلويان
 جماعتى نفر ايله بشلوا عايسى بگراغا قوللى آلاى اليه حصر
 مرقومك صوقوسندن خروج و طوب مشلكلى ايله نهر
 طور له بوزا و سندن عبور و ايكنجى كوني اون ساعت ساء
 واقع حدود دهن يو خورلق نام پلنقه به دخول اولندي

بعد ذالنه مملكتى ايجندن صوب مرامه سوق مطا ياي
 اولوب قري وقصات و قلاعندن يول اوزره اول
 تماشا اولنه رق مشا هيرنه وصولن اجراى مراسم
 ايله معين قوناقر تخصيصى و هر قلعه و پلنقه نك ضا
 بر ديرا ق عسكر ايله استقبال و قلعه ديكره
 دكتر تشيع و ابصال و هر نزول و ميونت اول
 اعيان و ضابطان تفقد خاطر و تبريك قدوم اير
 فوج زيارت نمره كلوب عرض معامله و داد و دوستى
 ايدى ايجندن بعض سوزا كلار لرلى ايله اشناى مسا
 استفسار خال واسود كى بالترندن سوال اولندي
 مستوحد و دن اولان قزاق اشقياسى تعديسنا
 برود احقر مسلوب ايكن بوايكي اوج سنه دن برو
 عهد نامه همايون و مغاير شروط مصالحه دوله
 عثمانيه حدودينه قريب محللر ده احداث ايلدكله
 اسكان ايتدكلرى بصوص و قتل و اجناس مختلفه
 مملكتى ماكل ايتلرلى ايله كلياً امنيتز مفقود و رعا
 پریشان اولوب بو وجهه مضطرب و بيحال و نظا
 قزاق اختلال اولمشدردى و اظهار عجز ايله دولت
 وله حدود رينه قلاع مجده مسفوره نك مضرت
 اشعار ايله كلامى طرف دولت عليه دن استمداد
 صور ترينه تحويل ايندكلر نجه بوقلعه لر كيفيت اح

وقوف لازمه حال دن اولمغله نازکانه مزبور لری استنطاق
ایله یمل و رسم و مضرت و منفعت لری کرکه کی معلوم اولدق
بر بحث رسم لازمه ذمقر دن اولان مواد دن اولوب دوکر
طرف دن دولت روسیه تهریرات ایله استدفاعی لازم
کیتیانندرد بوطرف آخره توجیه وجهه کلام اولوردی
بوموال اوزره طمرا حل اولنه رق یوزاون اکی ساعت
مسافری اونیدی مرحله ده قطع ایله دولت روسیه نک
راسحدودی اولان مسقولولسانده قلندر اسمیله مستی اولان
نظارت نام محله روسیه جانبدن مامور اولوردن بشر
دقیقه مسافرن استقبال ترتیه و کرنای و طبل و غیره اولان
ایله اجرای مراسم تبریک قدروم و تنه خدمت ماموره
سفارت ایدرک نظارت اوله لری سمته سوق ستور غنیمت
وضابطلری دلالتیه موضع مرقوم خط رحال اقامت
اولندی بی کون معیتزده اولان سالفه لدر کربدرک بشلو
برایغی و عمر به بار کیر لریک و موجود کدی آفریزک کیرویه
ارجاعی داعیه سنک اوله قلندر دولت لری طرف دن عیت
بندکی یہ تعیین اولنان مهماندار مسقولویه مخصوص اولان
غرور و استکبار دن کدی کیوفه فالوب طرف دن کندی
معینت اولان ترجمان و برضابط ارسال اتسبیلده
ناچار ترجمان مسفور و ضابط مزبور ایله بوخصوصله
دارکفت و شنید خلالتن مرقوم بوقوقف قاعن رعیت

روسیه دن اولمغله بهر حال اجراسی الزم و دستور
العمل نظاملر دن ایدوکن اشعار و بندر بیراغی و خزینه
و منزل بار کیر لرینه بویا بان بی آب و ذخائر تدارک
عدم امکان قطعیه جواب ایلد کلر دن غیر یومقولوغه
عسکری معیتدن مراد دولت مامور بهانک عدد و دنده
مشهور و معلوم قلعه سنه و اصل اولمغله خدمت محافظ
بولوب مصوباً بالسلامه اوسته طمرا ضابطانده تسلیم
اولمغله بندر لور دخی بزى راسحدوده سکر ساعت
مسافری اولان اشهر قلاع روسیه دن کیوف قلعه سنه
کتور و بنجرالنه بندر محافظنک مکبوبیله سالما تسلیم
و تسلیم لرینی مشعر جزال طرف دن محافظ پاشایه مهور
سند الموقفتی ایکن موقف مزبورده دورود راز نکتمه
صورت و بر مک زعمیله کیوف جزال دن در عقب آما
و سالما وصول و قبض و قبول مکتوبی کورد و بدخلل
مصر و مکب اولمغله ● اثنای ماموریتزده کتدای حضرت
صدراعظمی بولنان الحاج ابوبکر اغا موقف نظارتده
سفر ایدرک دولت علیه نک دورود راز مکتوبی محل شان دول
سنیه ایدوکنی آستانه علیه ده قو کتدای رینه تفهیم
بیورد قلندر ماعدا بوقول لرینه دخی تنیهلرینی ذکر و خصوصاً
بوسنده ده کرک آستانه ده و کرک سائر مالک محروسه ده
مایه احتراز کر اولان صلت و بانک وجودی بوقدر مراد کر

بند و لور ایلده مرکوبانک ارجا عندن بکشت ضروری به صورت
 زیر ممکنیدر دینلدکن نفس الامر خسته لک اندیشه سی
 بر طرفدر لکن بعضی ما از مذهب عزیمت کیوف جانبدن کور لکه
 محتاج اولمغله اوج درت کون طرفنده اتمام ایلده حرکت
 بیور سر بوما بیند بو قدر نفوسک تدارک ذخاثری
 ممکن دکلدر ● والا بو خصوص بر غیر مراد و جابگری
 توقیف داعیه مزبور قدر آئینلر نجبه ایمان مغلظه ایلده تأکید
 مدعا ایندک لرینه اگر چه بر وجهله وجود و بر لک لکن جاره
 ذخاثر تدارکی بر در کوا مکان پذیر اولمغله بغدن بالضرور
 مما شایسته قران ایلده بندر لوری ارجاع ایندیکر کی ملحوظ لکه
 عینی مسامحه لرندن ظاهر اولمغله رخاوت کونه ادا لرند
 استنطاق الفاء ایمان و عهد سابقه ایلده بو کله جک
 عبره و بار گیر لری کیوف جزائک فرماننه موقوف بر مغادر
 بزم المزدن نه کلورد بو اظها ربحری رو پوش صورت شیطنت
 ایندکلرند سکوت ایلده دفع مجلس اولوب دروندن آیان کونه
 بو محلدن نازکانه تخلص کر بیان اولنورد بو اعمال قوت
 مفکره اولندقدن محل مزبوره اقرب قلاع جاده روسیه دن
 اولان اوج چار لیک محلدن واصلیقوف نام قلعه لرینه بر جا
 ایلده وار لسه نظارت رزائندن خلاص اولوردق ملاحظه
 صائبه سنه بو کونه صورت و بر لک لکه محل مرقوم و موصول
 یدغی کوفی اظها رخواش تمامای صحرا بهانه سبیله کدیمک

النی راس آت و ایکی عدد بار گیر لری می اکر لوب یدغی نفی ایلد
 قولری و بر نفر زجهان ایلده سوار اولد بفرزده بر قاج بیر اقلد
 دخی بیلده جه سوار و اراده دلالت ایلده جاده دن خارج
 طرف خلا فروان اولد قدرنده اثر لرینه التفات اولنیوب
 طرف جاده - توجه مزدن طوغری کیوفه عزیمت می انضای ایلد
 در عقب زجهان و مهماندار و یکی اولان میور نام ضابط
 شنا بان کلوب سلطانم چونکه مقتضای عزیمت کون ضرر
 اولند یغی اوزر قصد بکنر کیوفدر لکن بعد مسافه سبیلده
 بو کون کیوفدر رسیدن اولتی ممکن اولمغله باری بو کیجه
 واصلیقوفن آرام بیور مغله بزنی رهین عنایت ایدر سر
 بو کیجه اولما زایسه یارین جمله تدارک کونر بلور فر داسی
 کیوفه وار بلور دیو نیاز مند اولد قمری فی الاصل نیت مصمته
 بندگی به موافق و لکن اخفا ایلده کویا خاطر لرینه مراعات خوشندی
 بالجمله لوازم و کیر و قلان اتباع و احاطه صباحه دکن تماماً
 واصلیقوفن مهینا و یارین طوغری کیوفه عزیمت ایتمک شرط لده
 بو کیجه او محلدن اقامت ایدلم دیو ماده به استحکام و بر دگد
 صکره قلعه مزبوره جانبته تحریک رکاب عزیمت و اول کیجه
 آنه بیتوت هنکامند جمیع لوازم می مهینا ایلد ایلد
 طلوع شمس وقتده کیوف جانبته توجیه عنان مسارعت
 اولمشدر ● قلعه واصلیقوف روسیه بیندن چندان
 معتبر اولمغله هم طیران و بر مقدار خندق ایلد محاط خرابه زار

بر صمد در اول کون بین الصلواتین کیوه وارلد قلہ استقبال
مغیر بیکه قریب آتوقراقی و در اعون تغیر اول نور آتو
سلطانتری که طرف میر پلزدن موقوف اولمری ایلد تیار ساید
شکلند ضیاع صاحبی موقوف آتوقراقلزدن معتبر در لر
بر ساعت مسافده استقبال و آلائی ایلد توناق تعین
اولتان اوزی نهری کارندن بودول نام شهر مجاهد میری
منزله دخول ایدنجه بوجمله مشرف اسکی کیوف و پیر سفوام
قلعه نردن مشنک طو پریله اجرای مراسم اکرام ایشلردن
بعد التزول معیت بندکی به مأمور مهماندار سالف اندکر
ورود ایلوب کندی تعریف و بعد الیوم ایدن جکی خدمتکر
توصیف ایلد حد و باشنه کلدیچون عرض اعدا و اعباسه
مغافلانه مماشاة ایلد معامله نواز شاه حکامند شهر
مرفومک رجال و ضابطان تبریک قدوم انچون زیارتکر
ابتدا و مدت مکثکرده جز الدن ماعداسی اظهار دوستی
و زیارتک بذل اقدار ایشلردن انجی جزال مزبور کیوف
جزالی و زعمجه خیلی بالا پرواز و خست و دناشدن دخی
ممتاز اولمغله قاعد اوزده تبریکه کلسه بز دخی سمدی
مقتضا سنجه کندی و وارمقلا بد اولوب ضیافت قیدیله
تکلفاتنه حاجت بولدی دفع صورتلندن بالواسطه استخبار
خاطر و کلدیکنه دنا اعدا بارده و کله جکی صورتد بزم دخی
کندی و ارمز و ملاقات چند غیر مسبوق امثل شروط

بیماسر غیر وارده ابلاغ ایلکله صفاکلدیلر و خوش کلدیلر
ممنون اولور و قدر لرینه کوره اگر امده قاعد اوزده
ایتمکتر جمله کره اولان معامله مزدن سزله دخی معلومکر
اقلون کرکردن و بز دخی کدوره واروب مراسم روسید
مقدار دزه قصور احتمالی بر طرف درد بوجواب ارسال التوفیق
دخی مجزوم اولان دناات ذاتیه و کبر و غروری مقتضای
کله سنه مانع بعض علل و اهیه تقدیمیلد ارسال ایلدی
بعض میوه و ذخیره ایلد اکفا ایلکین صد دملقات سکون
عنه فالمشدر و صف قلعه کیوف قلعه مرقومده دنا
دزولندن واقع اسکی کیوف و پیر سغی نامان ایکی قلعه وینه
و منزل اولان بودول اسمی ایلد مستی جمله اوج عدد قلعه
عبارت اولوب بیلری صعب المرودره لر و یار لر و بر طرف
غیری سوار و پیاده لر ایشلک ممنوع راه ایلد چمر طبراق
و خنادق متعدد و شراپور و طاییه مشابه سند شکم
المورسد و بند لر ایلد مخاطدر لر پیر سغی قلعه سند واقع
قدیم و کنیز لایراد بر مناسرت دروندن مقبور اعتقاد لر
بر ایکی راهب مناضرا و لمغین بیلندن غایت معتبر و زعمانجه
زیارت غلوری بر مرتبه در که حال امالک روسیه حاکمه
اولان امپراطور بچه دخی بوندن اقدام هانه زیارت و غالباً
اجرای مافی الضمیر نیکیله دارالملکی اولان پنه بورقدن
غایت سرعت اوزره اوچوز التمش ساعت مسافتی سکون

قطع ابله بطقوزنجی کون کیوفه و رود که تو از مشهور و مدار افتخار
حقیقت بومقدار مسافر بود و در مژدن قطع اولتی امر غریب
اولعین بویله تصحیح اولتدیکه باش و یکل و سائر رجال دائره سی
بالجمله پنجاهه فریب آدم ابله ابتدا حرکت کردن بر قاج کون مقدم
ایلر و منیر لدره طاقملرله مخصوص آدم لری نارسال و جمیع
مالزیه و مایحتاجا جلین کور در مک ابله بر منزلته وارد قه و
بر مقدار تنفس و طعام و شرابا کل و شربیدن صکره توانا
بار کیز لوق خطو لره سوار و مملک لری اراضی مستویه اولمغله
دائمالنک ابله سریعاً نومی دخی خطو ایچدن بویله کیشلردر
از خاصای اولتی اوزره اسکی کیوف قلعه سندن مجددر کلیسا
و چهرتی قلعه سی خارجدن بر زمین مسطحه بر سرای معنوک
و ابکی عدد با غیجه مرتزا احداث ایلد یکدن صکره اوزی حدوتیه
قریب کون صوقربند مجددر ابر قلعه بنا وینه اولحوالیدن بعض
قلاع و درونلری مقدمه اهلونک شکایتا یند ک لری کجه
دیرمه چاتمه خارج مملک لره و دیار اسلامیته دن فرارایتمه
جیدود و ارازل اجناس ایلطولد و مشلردر کیوف قلعه سی
اکرچه لکه مملکتک اوقرائیه جانبک قولتوغده واقع و کجاک
روستیه نک مدار امن و اسانی و اطراف معمر قدیم دن شهرد
متین قلعه لریدر اما دولت علیه ابد پیوندک حدوتیه
چندان جیلولتی یوقدر لکن بود فعه احداث اولنان قلعه لر
اوزی و بندر سرحد لرینک جنبندن خارج چشم مثلور عقده

وستان سرحد عظیم دغدغه و خدشه اولد یعنی مبرهن
بر معنا اولوب اکرچه بوبندن ببقدر بود فعه لکه ایچدن نوز
ایلد یکدن منظور دیش انتباه اولمشلردر لکن مقدمه
الکی اوچ تار یخنده طرف روسیه بر بعث بوریلان منی مجد
بلک مرحومک دیوان کاتبی بعد کتخالفی خدمتند و ولنام ایل
اول جانبلردن مرود ایلد یکزد محملری کرکه کبی مشهور و محفوظ
بندکی اولمغله حقیقت فلاح مرقومه روس مملک لری نک چنه
و چاپول بولکربنه سد سدید و مقدمه محملری بریه و بیابان
اولمغله مرود و عبور امر مشکل لکن شمعی حرکت لری حالن
در و نلرین ادخار ذخائر و اسکان عساکر و سائر کد و لره منفذ
عیدین لری اولد یعنی مجزوم و آشکار اولد یغدن غیری دولت
علیه ابدی الاستمرار ابله دو مستلغده راسخه الاقدام
اولان لهلوطا فنه سنک ضابطان و اعیانی ایاب و ذهاب
بندیکه مناسبته تصریحایان و اظهار ایلشلردر
رجعنا الی مانحن فیه یکون یخن بکون مکث و اقامدن صکره بوله
عزیمت اولنوب ایچنجی مرحله ده نیزنه نام شهر محط رحال
اقامت اولندی شهر مرقوم کوچک روسیه شهر لرینک
اشهره و اهالیسی اکثری روم جنسی و مجمع تجار اولمغله
برنج و قهوه مثلوزومی مرتبه ذخائر تدارکچون بر ابکی کون
مکثر اشنا سندن ظهور ایدن حوادث ند که خدمت مأمور
سفارت تعیین اولد یغم اشتهاده اخراج اسارای سابقه برتجه

نمهد نامه همایون عهده بندگی بحواله اولنوب ممکن
 مرتبه بو خصوصه دقت و اهتمام سپارش کرده حضرات
 اولیای فحی و لغین طائفة مذکوره نک خدعه و حيله و کبر
 و غرورده مهارت کامله و اصرار لری مقدم کنی سفرده کرکه
 کبی محجرب چاکری اولدینه کرده البتد او مقوله لری یولدن
 صاپه محلی تسیر و حفظ اطراف دائرة بندگی ده بذل افتد
 ایدن جکری برهن و آشکارا و لمغله بوماده عسیره نیه
 منجر اولد جقد و حیرتیه امرار اوقات هنکا مندر بر منجه
 اذا اراد الله امر ایهی اسبابه شهر مزبور نثر زده ملحوظ
 سابقه بناء دائرة بنده کی بالغه جوق قراغول نامنه
 غول لر ایلد محصور و محاط و خفیة دخول و خروج بر حاله
 ممکن اولدیه جو مرتبه محفوظ الکن سابقا اوزی اختلاسند
 کر قنار قید سبی اولنردن اوزی قلعه سی بر لو اغارلندن
 یوسف پاشا چراغی شاهین اغا نام کسسه نک قری فاطمه
 نام خاتون هیئت رجالدیه بو قدر قره غول لر بینندن وقایه
 اللهه اعتصاما مغیلا زاردن هو بایدن نسیم آسا
 بلا ترس و بیم خبر لری و نفسین نزد فقیره شتابان و حضور
 بند کیده اظهار اسم و نسب و کلین شهادتین ایلد اعلان
 رسوخیت ایمان ایلد یکنده بو مقوله مواد ایچون بذل افتد
 ایلد محفوظ اولان دازه بر بویه بر تدبیر و تدار کدن عاجز نک
 مصحوبا بالسلامه و رد و دین بیندن مقتضای قوتی

شاهنشاهان عالم و عالمیان اولان نکل الله مفارق جهان یاد
 شو کلو کراملو قدر تلو و لی نعمت یاراد شاهنر افدیمر حضرت بزرگ
 شوکت بخت همایون منقبتلرندن نشست ایتمه بر معنی منج
 الخیر و المرام اولد یغی استدلالات و لمغله قال سعادت عذ
 اولنوب مسرور او مبشر اتلغی بالقبول ایلد نوازش و عذت
 محاطة ائیده سی کتخدی بندگی الحاج ابراهیم افدی قولرینه
 سپارش اولند قدح مسقو لونک بزرده تغییر دین ایتمک
 اسیر نامه کسه قالمشدر یولتی اولان دغلرخی الفا ایلد
 حیل ذاتیه لرینی تبیین الیسیله انجیر تلاش و انفعال ایدن
 انصاف لرین خیره ایتکین یوم حرکت زده مشغله راه ایلد نشد
 ضروریه مزنی فرصت عذایلیوب تخریب و اجتماع و قراق
 طائفه سندن گروه انبوه مزبوره بی اخذ ایلک صورتده
 هجوم کوسزد کلرندن کتخد قوتلری طرفدن دخی خبر کلکسیرین
 بینلندن مصمم و مصور نا مخفی معیتزه مأ مور زجهان بر وجه
 استیصال زرد بندگی یکلوب سلطانم امان مهماندارک
 قوناغی بعید اولمغله خبر ویره مدم بو شهرک قراق عسکر
 واهالیسی سر بست و سرکش ضبط لری ممکن اولمغله دائر کده
 کلن اسیره بی غضب ایلک قصد نه کتخد اگرک قوناغنه هجوم
 ایلشدر دردیو اخاف قصد یله و لوله پیرا و دفع فتنه بی مزبور
 رد ایلیمزه حصار ایلدیکی مغلطة نابجای ایلد فریبده توجیه
 لحاظه التفات و لیموب بالنفس جمعیت کاهلرینه عطف

عنان و اولد بجه سوزا كلار لرينه بونك اصل ندر ماده
تخت بکر اسیره ايسه برآنی جبر المدق و کبر و اسلام مملکت
ار جلع ايتيوب برابرجه پای تخت کنز اولان پتره بورق کین بود
خصوصی و بوزاع محل مزبورده اعیان دولت کنز ایلد فصل
اولور و الاسرک بو مغلطه کردن قطعا برشی حاصل اولمیشد
غیری بود و مستلغه مخالف جبارت ما موریت کنز اولمغل
دولت کنز طرفدن معاتب اولد جفکر معلوم کنز دکلیدر
بولک حکیمان جواب ایلد تفهیم وعد و وعید اولند قد
نفس الامر مطابقتی اذعان ایتلر ایلد بالضروره منفرق
اولد قلندن احضار اولان عرب لره سوار وطنی راه مرامه
ابتدار اولمشدر در دنجی مرحله ده فراق اولک سنک
خطمانلری مقری اولان غولوخوف نام شهر وصولزده اهلی
بری تماشا به مشغول ایکن بینه اوزی قلعه سی اسرا سندن
قلاهی حسینک اوغلی احمد نام مرد شجاعت مند بووقته
کلنج رسوخت اسلامندن اوچ دفعه فرار لکن الامور
مرهونه باوقاتها مضمونجه با مرالله تعالی رها یا با ولیدیند
وقت مفومده اختلاس فرصت ایتکله طرفه واصل واعلا
اسلام ایلد کف استظهاره داخل اولد قد بر مقتضای
عهد نامه همایون اولدخی خوش امدی و علیک السلام
والاکرام مفادنه ماصدق اولد قد در عقب بهماندانه
اوله جی بعار غیظ بر غیظ و داغ برداغ ترهات کوبان

نزد بنده کی به شتابان اولوب وهله اکر بوندن بویلر بر موقه
قبول این جنک ایلک بوا مر بر تمام خلاف مقتضا مر اولمغل
اولمیه جی معنادر خلاصه بو حالله بن سنکله کتم و بوندن
گفت ید اید و مردیو اوضاع عفت میزنه مقتضای وقت
بناء لطفله مماشات و التزام قصد یله مهماندار بک
تهور ایتمه و دائرة انصافدن طشره کتمه بو محله واصل اولنج
اسیر الملق ایچون بن و اتباع بر کسنک خانه سنه کیرمک
و شجاع و اذقه دن آدم سورمک مثلکو خلاف شروط مصالح
و دوستی غمقوله حرکت بارده مر مشهود یکن اولدی اکر اولد
بر معنا ظهور ایتدی ايسه اندن بحث ایلد و الاداره مره اعلا
اسلام ایلد کلنلر مقتضای عهد نامه همایون اوزره البت
قبول اولنه جی سنک دخی معلومک اولد یغندن قطع نظر
بو مقوله اموره البتده مقرر حکم متکرده بر نظام و بر بلور
ما بود اولد یغنک خصوصیه یهوده اصرار و غیظ درون
اظهار ایلد ایچون محلی دوستی اوضاعه سبکسرک ایدرک
دیو تفهیم نفس الامرده الحق یعلوا و لا یعلی علیه مد لولنج
صور تا ملزم اولمشدر ایچون اقدم عمیسی اوزی
محارب سنده هاویه نشین بش المقر اولمغل اهل اسلام
غیظ در ونیسی در کار و لساندن آشکارا یکن محل انتقام
بو فقیری عذایلوب بو قدرجه اولسون بوده فائده در
بولدی و لتری جانبنه حقزده انواع مفتریات نابرجای

کاذبه مخبری و ایلر و قوناقلرده بومقوله اسرآنک کمال اهتمام
ایله تحفظ لرینی تفهیم ایلدیکنی معیتند اولان ترجمانلری
دخی اخبار ایلشدر اما قطعاً لسان کلوب بو خصوصده
مزبورده سرزنش و اظهار چین جبین ایله محل نوازش وضع
اولمدیغدن غیر توکلت علی الله لاحول ولا قوه الا بالله
جل منینہ متشبثا متغافلانه ام ایله اکرامند مبالغه
و معاملات بارده سندن اغراض عین و مسامحه ایله
شهر قومدن حرکت و اون ایکنی کون قدیم دارالاماره
روستیه اولان شهر مسقوه داخل اولمشدر ریسند
معتاد دایره مزاطرافه براز قراغول تعیینی ایکن سبا یاد
سد اولق امنیه سیله تعیین اولنان یوزمقدار اهرمز دیدار
سلطانابکار لری حولی اویته سنده مسلح و مرتب روز
و شب حفظ و حراست صورتده برطرز محافظه ایلشدر
قوش اولسه بر احدل خفیه دایره دخولی ممکن اولمغله
شهر مزبورده بوزاعلوه موجب حوادث ظهور ایلشدر
یولده سوار اولدیغیز مملکتلرند متعارف و اوان شتاده
بانی وجه کان محتاج اولدقلری قراقرل موسمی تمام و بعده
عرب لره سوار اولق مقتضی اولمغله تدارک لری چون النی کوز
مکملر هنکا منده شهر مسقوجزالی غوبرنا طور جزالکه
پارونجی رتبه سنده درغوبرنا طور محصل اموال و اولک
ولایت پارونجی میر میران دیمه دن عبادت در طرفند

تبریک قدوم ایچون کلان آدمی جزال دوستانه خاطر کن
سوال ایدر و طرفلرینه کیمز مصمدر لکن اگر شانزه و پای
لایق اکرام اولوب کدور دخی صکره بزه کدور لایسه دیدیکه
تفهیم ایلدکن پک اعلایز اوتد دن برود و مستلغه رعایتد
سرمو قصور یز یوقدر کلد کلرند قاعد اوزده اکرام لرنده
قصود کل بلکه ما مولرندن زیاده یه همت ایدر روز و دخی
کدور لره وار برزد یو جواب و برلدکده ایرته سی جزال
قوناغ بند کیه کلوب ملاقات دوستانه ادا ایله و ایل
صحبت و قهوه طاقلی و بخور مراسیمله اکرام نامزدن اظها
محفوظیت ایلوب رجعتده ینه فقیر لسانا دعوت
ایتمکله ابرتسی قوناغنه وار یلوب دوستانه بر مقدار صحبت
صکره منزلزه عودت اولمشدر ● وصف قلعه مزبورده
شهر مرقمه مسقوتسمیه سی دروندن جاری مسقونامد
شهر شعار نهدن نشئت و طائفة مذکوره یه فی الاصل
تسمیه اولنور کن تختکاه قدیم لری اولان بوشهر نسبت
مسقوتسمیه اولمشدر ● شهر مسقو ممالک روسیه
شهر لری نک اوسع و اشهری سواد عظیم اولوب ارض
اوزده مبنی جرمی کیرودر و نند مناسطری و واسع سرالکر
کثیر شهر قیدر ● و اطراف قریه بر قریه و غایت معمور
وزمین منبت و محصولدارد لکن شدت بردا فراط اوزده
اولدیغدن حصا د مزروعاته مانعتی عیبیه معبودر

خلاصه شهر مرقومه دخولك بدنجی کونی بوله عزیمت اولنوب
اون اوجنجی مرحله ده نوغزاد نام قلعه یه واردلده جزایکه
مایو یعنی میرلوار بنه سنده مقدمکی سفر عیزده کد وایله
آشنا الغز اولدیغندن غیر ذی ذانده معقول کسنه اولغلده
نبریک ایچون قوناغزه کلوب تمام دوستانه ادا و اجرای مراسم
مصافاته عودتده پایه سی دون اولدیغندن بزم کندوب
وارمغه تحلی اولدیغنه کندی دخی اعتراف ایتمشدر
نوغزاد قلعه سی شهر مسعودن قدیم ودر وندن طورله
قادر و خوف نام برنهر جاید که پتره بورق بونهر دن سفید
ایشرو بوقلعه اصلندن اسوج حدودینه قریب سرحد
ایکن صکره حالادار الاماره لری اولان پتره بورق قیاسی
انتزاع ایلمرلیله شمدی ایچ ایل کجه دره و الحاصل قلعه
مسقوره ده برکون مکدن صکره حرکت اولنوب درنجی
مرحله ده ماه شعبان المعظمک اون برنجی کونی حکومتگاه
دوسیه اولان مازالذکر پتره بورق شهری محلاتندن سقا
دولت علیه نك آلا ی ترتیبی و مستقبل نظامی و سید سید
نزول ایده کلد کیری نفسکی مناسرت تغییر اولنورد برکجه قریب
قنای شهر دن معدود محلات دن بر محله ده مهتا ایلد کیری
قوناغ نزول اولند قد اکر اما معتبره تعیین ایلد کیری زبان
ترکی آشنا و عربی و فارسی ترکیبا استخراجنه قادر طریزون
الاصل قسطنطنین نام معتبره زجه انلری باش وکیل طرفندن

سلام واستخار خاطر پیا ملریله ورود ایلوب یکه
بدلی دفتر له بر مقدار ذخیره کتورمکین در عقب بز دخی
مهماندار مزی آما و سالما اول محله ورود مزی مشعا
خاطر پیا ملریله باش ویکله ارسال و برکون اول شهر ده
خصوصی انها ایلدیکمده ایرتسی کونی مهماندار مرقومه
باش وکیل محبانه سلاملری ایلدی بوکون دفعه تعب طریق
یارین شهره دعوتلی ایچون رجال دولتمزدن بر معتبر کت
تعیین اولنور اشیو تشریفات مزوججه حرکتله تشریف یور
دیویدیمزه تشریفات دفتری یوللی بر حریطه و بر مکله د
نظر اولند قد مخی ناموس دین و دولت برالای تکلیفاده
محدثه ایله مملوکوردیکه از جمله دعوتمه کله جک جره
میتتر تغییر ایتد کیری تشریفات تجلی مشابه سنده اوا
کسنه قوناغزه کلور کن قیودن طشره وافر بر دن کتد
وساژ متعین آد ملر مز استقبال و حظوی اوکده دو
راجله قوناق زرد بانته ایصال لرند بوقیر دخی زرد باز
حاضر بولنام ایله قدخمیده تمیندن صکره طرفیمینزه
یدینبر لیسندن طوقوب اولدیغمز او طه یه کوردیکمزد
صدرا اجلاس و کندی مزیرند دیزا وزده قاعد و هر سه
تمنی و تملقلر مغایر عرض دین و دلنا افواغ دنا لکریکل
صددرینه جواب و تلق او زده منافض عرض و شار
دین و دلنا و لیه حق مرتبه ده اولان حرکات و اکر اما

فوق المأمولى ممكن ومصتمد والابومقوله شریعتمزده قطعاً
منه و نشان عظمت نشان دولت علیه به نقیصه ویره جك
تكلیفات عنیفه به صورت مساعده قیامتر قویسیر بر وجه
روغما اولسی چیز امكانده دكلدر دیوقطعی جوابمزله مهاند
مزبور واروب وینه كلكده بوسره دعوت ایچون كلكجك
آدم دولتمرك غایت رتبلو معتبر جالندن اولمغله به حال
بونتكلیفاه متحمل اوللیسن دیوتكر ارا برامنده نه غریب بولمك
آدمك رتبه سی بزم سفارتمرك رتبه سندن عالی ایسه
خدمتمزه كدی بزدن رتبلو آدم تعیینی نه مناسبت واکر
بزدن مادون ایسه بوقدر اولیه حق تكلیفاه نه حاجت دیز
ودولتمك مساعنه كوره اولان اكرام واحترامده سرو
صو رایتمه والا زیاده سنه قدر قریوقدر دیدیکده
بلی بولمسنه دولتمزده غایت معتبر دلكن جنابكره تعیین
اولندی بمحض اعلاء شانكر ایچوندر یوللی مزخرف کلمات
بی اساسه شروعند ولش سلم بویله اولمش لکن بوسورتی
تكلیف اولنان مواد قرین حصول اولور ایسه دیناودولت
بنده نه وقع واعتبار فالور كه حتی مزبورك تعییندن كسب
شان اولنه بوقدر اصراره نه حاجت بوماده عینی ●
چقدی قولاقدن قویق استرکن ● مثل مشهورینك ماصدق
اولمغین ضرب حدید بارد ایله امراروقدن نه حاصلدر
دیودفع مجلس ایله اندیشه حسن توفیق ● برندنغاجن

ایکیمذ عانك ● برین روغما اولدی قضانك ● مدا
ینه اوزی اسر اسندن قلعه مزبوره صوقیوسی قریندن
ولی اوسته نك اوغلی عطاء الله نام كسنه اولمخلده ره
حضر توفیق ایله بوقدر قراغولر و غلبه اراسندن فرجه فر
بولوب قوناغ بنده کی به ولوج و کریرگان اعلان کلتین شم
ایله فریاد و فغان ایدر ك ظهور ایتمكله حیرت بر حیرت او
بونی دخی بای حال مقتضای دین و موجب عهد نامه
اوزره قبول ایتملی لکن بوطائفه عنید نك دخی بعید محله
اساراماده سچون اولان غیظ و حرارتك جراحت ناس
درون پر کینلرینه در کین ایکن پای نخلزند و قوعی مایه
کلی اولدیغندن قطع نظر هنوز سابق البیان تکلیف غبر
عنوانلرینه ممکن مرتبه فیصل ویرمك هنكامنده بود
نه هنكامه ولوله پیراونه جقدر لاحول ولا قوه الا بالله
اناچاره نه مقتضای شریعت و شروط عهد نامه هما
منقبت اوزره هر نه حال ایسه بومؤمن خالص البالی خص
بد سکا لدن تخلص و تحفظ خصوصنده ترتیبیدن اذا
تمحل اولمیلیدردیوفکر اشنا سنده ایکن در عقب هما
وبرقاج دخاعیان بولک مکارل کال حدت و غضب ایند
زردن ک کی به کلوب بوسره کلن اوغلان قلمبر ایله آلدیغز
ودخی صبا و تند خرسیان اولمغله رعایا مزدن معد
واغاسی اولان جنرال دولتمرك بیوک خدمتی براندر بورس

ما مور او لمغله صیانت احوالی ملترمز اولدیغدن ماعداسموز
 پتره بورقه دخول ایتمدن پای تخمزه دولتمزك شانه شان
 ویر، جک ماده شروع ایتمکیز بوندن صکره ایشلر بشقه
 اولوردیو انواع مغالطه متکبرانه ایله اغلاظ کلام و یا ق
 پاز دیسیله قصد اخافده اولان خلطیا تلرینه صبر
 و مقتضای وقت و حال اوزره ملایمت و ملاطف صورتله
 بزه جانم قاج دفعه درکه سزله تفهیم ایده بورم تعین ایلدیگر
 قوناقلردن خارجه چتوب اولریکزدن و یا صوقاقلر کزدن
 آدم سوروب کتور میورزد و رولرنده ایمانلری قوی اولنلر
 بوقدر معین بیکیلر و قراغوللار اسندن حضرت رب العالمینک
 عنایتی و دین میندن رسوخستلرینک اعانتی ایله خلاص اولور
 کلیورلر بوماده ایسه اعظم لوازمات دینیه و مقتضای
 عهد نامه هما یون اوزره اهم مهمات ضروریة فقیرانه مدن
 اولمغله قبول ایتمیورده رد و طردی ایدیم و خسر الدنیا و الاخرة
 مضمونه ماصدقی اوله یم سبحان الله اولابونمقوله دوستلره
 رعایت و شرط صلحی حمایتدرکه بره موجب عهد نامه هما یون
 دوستانه معامله و منصفانه حرکت ایله بومقوله اسرای
 کدیگر بلا رحمة تسلیمه مبادرت ایدم جک ایکن بویله مغلط
 نابجا ایله محل شرایط و مستی اوضاعه اجتر ایدرسکیز
 وغالبا بویله اوضاع باردهیه دولتمزك دخی رضاسی اولماق
 کیکدم مقدملرده دیدیکیم کبی بوماده لر باش ویکل و ساشر

رؤسا کز ایله محل تعریفدن مذاکره اولنور شمدیلک غ
 لاموری کوره لم دیودفع مجلس عقیدن ترجان مسفو
 قسطنطین و برقاج کمنه دخی محرمانه کویا کد ولردر
 اصلاح ذات البین وجهیله خیر خواهلر صورتند کله
 مخفیجه سلطانم بومو اددولتمزك کسر عرض و شانه باء
 و جنا بکره کلی اغبرار ایله انتفاع کمره خلل ترتیب ایدم جک مع
 لکن وجه مناسب اوزره بوکله شویله بر نظام تفکر ایلدی
 کرک اسایشکره و کرک انتفاع کمره خلل کمسون دیرلر
 بنای رشوت کلامیه یه وضع اساس بیسا سلیری جواب
 حدود بکره داخل اولدن بوانه کلنجه کرک بندن و کرک بانه
 دولتمزك شانه کسرویر مکهله وسیله اغبرار و خلا ف
 مقتضای دوستی مغفوله حرکت مره و مسموع کز اولد
 دیدیکیزده حاشا برد و لر حرکت نابجا کز بوقدر و وجود
 هر طور کزدن خشنود زالا بوا سراماده سند اصرای
 دولتمزك رضاسنه غایت مغایر بر معنا اولمغله بویا با
 بر مقدار رخاوت و جلب منفعت همت ایله بواوچ نفر
 مخفیجه دائره کزدن طرد بیورسکیز مبالغه تحصیل رضا
 ماعدافوق مایصور انتفاع کمره بزم متکثر و بمقداره راض
 اولورسکیز خفیه بز کتور و ب تسلیم ایلدکن صکره یوه
 فیوما ترقی پذیر اوله جغده اشتباه بیورماک دیوماده
 العیاذ بالله تعالی کفر محض اولان حطام دنیا ایچون اسرا

اسلامی فروخت قابل برینه افران ایند کردن نغوذ بالله تعالی
 بو تکلیف عنیف نغوله ترهاندربو کیفیت مردوده اولادیز
 اسلام و شریعت مطهره حضرت سید الانامه مخالفت
 موجب نکال اخراج و ثانیاً سایدیزدان و شاهنشاه عالماً
 شوکلو کرامتو بادشاه از اقدیم حضرت تریک رضای صلاح
 اقتضای جهانبا نیرینه مغایرتدن ناشی مستوجب انواع
 خسارت اولدیفی بدیهی ایکن امر دنیا طور سون • اتی
 اخاف ان عصیت ربی عذاب یوم عظیم • معنای شریفی
 تفهیم ایله دینی دیناره تبدیل ایتمک نه احتمال بو مقوله
 مواد صکره فیصل بولور دیو قطع خوابله ختم کلامده
 بو صورت دغلبازیدن دخی ما بوس اولد قزینه بناء ضرورت
 جمله سی سکوت ایلوبینه سابق البیان دعوت غره کله جک
 آدم لریک تعظیمه متعلق کلمات سابقه بی ایراد و ابرار
 مصر اولد قزنده بوکه دخی تعظیم مغرطی ملتریم دولت کز اولان
 معتبر کسنه نک قدرینه کوره افراط اکرام شریعت زده منو
 اولمغله بو فقیرک ادا به بروجهله قدرتم بو قدر باری تعظمی
 محل شرایط دینا ولیه حق رتبه ده بر کسنه تعیین اولنسه
 برا علاه شاندن یکدم والا طوغر سی هر یکم کلور سه وقت
 ایابند اولدیفیم او طده مقدّمه قائما بولنوب طرف
 یسارمه اقعا دایله قاعدت دولت علیه اوزره طالتی
 وقهوه و بنحور مثلوا کرامدن غیر بر مقتضای دین و دولت

غیری بر در لو وضعه قدرتم بو قدر لفظیله قطع سرور
 قبل وقال اولند فقه بو خدیعه لریک دخی کارکر اولمجه
 مجزوم لری اولمغله نوع رضا صورتند محل مرقومه بو
 نزولک بشنخی کونی ترتیب الیه شروع الیملشدر بو عب
 مقدم دخی بذل تقدینه اهتمام الیه اتباع بندگی
 اثواب مجده ایله ترین و بو محله تکمیل شان بهت نشا
 دولت علیه ابدی العوان ایچون استرفاق اولنان بشر
 کدی آنلریمز و اوج عدد بار کیر مز رخت و بساط سیمین
 یدک زینب اولنوب اکرام نایجا سنده دولتک پک بیول
 رجالندندردیو مرقه بعد اخری معارضه لری سبق ایدن
 انتظارند ایکن بودخی بوبله برجیله ظهور ایلدیکه مقدما سینه
 امنی محمد بک مرحومه سفر میزده تعیین اولنان لردن کز ترجی
 شیطان سبق ویرمه کادار عند لردن لفظا لارینه معتبه
 اولان بورغاکی نام روحی الاصل ولد زناکه عن اصل استا
 متولد و حال شابند حسن قوی دیمکله مشهور چنیکه
 ارا سنده نشو و نما ایله فن موسیقی تحصیلدن صکره بر مقد
 آلت کابلری قارشدر و ب اولد قه ترکیب استخر اجز قاده
 و لغت فارسی و ممکن مرتبه خط و انشایه داندخی برا زفر
 آشنا اولمغین قول خودی اوزره بعضاً بالیوس ترجمان لغ
 اوقات کذار و بر مدت دخی بغداد و بوده سی قسطنطی
 خدمتند و قتی امرار و لغز الامر ایاقی منده سی جاسو

تمهیدله فرارایدوب وندك ونجه مملكتين كشت وكذار
ایله نهانندن مملكت روسیه ده فرار ایتمکله قوم مزبور
مسفورك شیطنتندن محفوظ اولوب خدمتلرند استخدام
ودائما کدودن کرک دولت علیه وکرک سازکر دیکی برده
یرلر قواینندن استعلام خاصه دولت علیه عظمت مدارک
اطوارنه اطلاع اخض مطلوبری اولغین استفهام ایلماشا
قصه تشبهه وسیله اثناذ ایتمرله کیده رک استصحاب
ولاجل المصلحه معتمد لری زمره سنه الحاق ایلوب دولت
علیه سفر اسنک معتبرینه مال یلور بوتلی معین اولمغه
دفعه اولی سفر مزده نیجه کید و مضرتی مشهود و معلوم
اولمشیدی بود دفعه دخی بود رهنکامه لرایله معتمزه
تعیین اولنان مکر بو یاد کار اولمغه تا کلنجه ذات ورتبه
کم و اخفا ایله مطلق بولک رجالز دند رقبیر لری دخی نه
کدی شیطنتندن نشئت ایتمشدر که حالار تبه سی برقرار
یعنی هنوز جزال دکل اما میرکوا پاره سنه قریب رتبه ایله
منصبی بلا تشبیه تشریفاتیجانی اولدیغندن و مقدمه حال
و شان کرک کی معلومز اولمغه شمدی عرض و شان مغاخرت
ضمندن اولد بغی معلوم اولمشدر و الحاصل آای کوف
دعویجی کلور دیو خبر ویرد کرندن بز دخی ادمر می مناسب
استقبال ایچون تسبیح ایلدک اما کلور کلور صد اسبیله
مستقلرک زیاده انتظار دندن کدی ویه شان ویروب

بویطی حرکتله کویا بز مقدمکی بلدی بکزد کلز بوتلی وضعله مابین
بر یچق ساعت کجکدن صکره هزاران ناز و استغنا و کوجله
قوناغزه و اصل و اولدیغز او طهیه داخل اولدقن منظورین
اولیجی های مدد بود قدر تکلیف عینفایله مشقته بادی
اولان کله جک بو یاد کار می ایتمش و انجام کار بوجله کار می
منجر اولدی یا نه کونه مشقته باعشا اوله جقدر دیو حیرت
استیعا بند ناچار اسایش و کیقی تفسیر ایند و عرفست
باد وستان نلطف باد شیمان مدارا مضمونی پیش نهاد
قواعد کار ایتمکله اول کلام بهی و رسم دعوت مزه مأمورین
سز سکر بو قدر تکلف نه حاجت بز سزی و قدر کرکی بلز میوز
طوغر بی بو خصوصه غایت ممنون اولدم دیر رک لا بالایه
اظهار بشاشت ایله افعاد و طاقی و قهوه بخور مر اسبیل بعض
افاقی مصاحبتدن صکره الای طاقی دخی مهتا اولمغه محمدر
حرکت اولنوب ایمر اطور بیچه نک خاصر آخوردنن بوقعیره
کلن حنطولک بجانب یمنه سوار و بسارنه مزبور بورغاکی
و مقابلنه ترجان او توروب رجال حنطوری نامیکه کورد
حنطولرک دخی بشنه صفاللو و کدکلو اتباع بند کی وینه
مهمانداریمز را کب و قصور اتباع خاصر آخوردنن کلن آنده
سوار اولدقن صکره ابتدا ایمر اطور بیچه لرینه مخصوص
آنلوسلناد اورت سنندن که سواری غواردیه تعبیر اولنور
مسلم و مرتب وقاعد لرجه مزین بر بیراق نفراق ضابطلایله

سلسیفایکی ترنپنه و برسم کوس چالاق و عقبلرنده
 مرتب اولان بد کلیم بعد اتباع خطوری بعد پیش و پس
 و بین و یسارده مرتب و مرتب چو قد ارلر و کدی طر فلرندن
 کله باشلری توکلی ایکی نفر صولاق سورتنده و ایکی نفر نخبه
 پیک هیئتند درت عدد آدملی ایله سوار اولدینر جدید
 و مرتب خطو و عقبنه مرتب و مسلح سبعیندن متجاوز خدمه
 قولری و خدمت سوق نشیر و ترتیب و توقیف ایچون سوار
 غواریه ضابطلرندن درت نفر سرژانط و اون ایکی نفر
 سوار کویا اندرون مهرلری و برمهتر باشی حاصلی بو ترتیب
 اوزره کمال و قایله آهسته رفتاراید رک کذر کا همز
 اولان رجال دولتری قوناقلری و باش وکیل و ایمر اطوریچه
 سرایلری تماشا ایچون طوله بیلدوکی قدر رجال و نسوان
 ایله مملو و کچد بکمر مشارع و سبک طرفینی و جایجا واقع
 میدانلری مالامال اولدینر حالده پیشلرندن کذا و معتبر
 اولان قوناقل و اصل استرو یعنی واصل او طه سی دیملک شوی
 نوه نه پیک ایکی شقی بیتند اولان امله ده معین اولغله خدا
 واقع اسکایه کلند که اول محلدن الای طاقنه اذن و بیلور
 انجی مسفور یورغاکی معتبیله قوناغزه عزیمت مقدمکی نیتقا
 دید کلری دفرلرند مسطور و محل مزبورده جمله اذن ایله
 ارجاع و عبور مزایچون مهیا اولان پوشید لی قرال صندالنه
 سوار اولق اشنا سنک بیله کیم جک محیل مذکور یورغاکی

بود فعه دخی اظهار عظمت شان ایچون ایمر اطوری
 بکا منتظر درغایت مهم مصلحت ظهور ایتمکله عودت
 دیو معتز دن صورت استغنا کوسر مکله الحیا
 رحلها ام قشع مفاد نجه اکا دخی مساعده و مهماند
 قارشویه عبور و قوناغزه نزول ایلمش در اول ساعت
 بالسلامه قوناغزه وصول و منزل و موقعدن محظوظ
 پیام و ایمر اطوریچه و کندیله اولان نامه و مکتوب
 ولی النعی همان یارین تسلیم اولتق مناسیمیدر یوکل
 ایله مهماند ارمری باش ویکله ارسال الیلوب کلند که
 ویکدن سلام و پیام خوش آمدی ایله ایرتسی ملاقات
 کور مکله یوم نزول کفر داسی اشن کونی قوناغزه بیت
 اولان اسکله ده مهیا پوشید کو و مرتب قرال صندال
 سوار و قارشویه عبور اولوب مقدمام مهماند ارایله
 دیوان طاقی ایله می واره لم دیو استخبار اولند قن دخی
 و کالت مقامی کند ویه جمهور اتفاقیله هنوز محضو
 اولد بغند غمی یوخسه نه ملاحظه دن دیوان طاقی ایله
 حاجت وکیل همان ساده جه کللرندن محظوظ اولورم
 بی تکلفانه صورت تواضع کوسر مسیله بز دخی سه
 روز مره و قونطوش کورک ایله سراینه وارلد قن نزد
 باشند سرکابی نامه اولان آدملی را و طله اول
 اجنبی دیوانخانه سی تعبیر اولور دیوانخانه کتبه

برای استقبال ایله باش ویکل او طه سنه داخل اولد بغزده
مقامندن اوج درت خطوه ایلر و کلوب قیام ایتمکله برفیق
دخی یکی الم کرمده تمام مواجهه سنه کلوب رسم سلامی
اشاره وادادندن صکر دیوان کاتبی یوللی قوللری بدندن زان
مرفوعاً آماده اولان مکاتب حضرت ولی النعمی دست نظام
وافتحار ایله اخذ و تقبل و سرمه وضع ایله ویکل مصلق شهریار
اعظم و وزیر اعظم شاهنشاه معظم دولو غایتلو افند من
حضرت لریک حرماتلو خشماتلو امپراطور بیجه جناب لرینه اولان
نامه نائی موالات معافی و سحر متلودوستی جانبدار مکتوب
تلطف مصحوب خدیوانه کریدردیو تسلیم ایلدیکدن موجود
اولان ترجیالری مال تقریر می فهمیده اظهار کمال ممنونیت
و محظوظیت ایله قریباً امپراطور بیجه جناب لرینه دخی بولوشور
دیرک قانایه تعبیر اولنان اسکله سنه قعود ائشانده
حقیر دخی قار شوشنده آماده ایتدکلی سندالیه یه قعود
ایلیوب دوستانه مصاحبت خلالتدیکرے سنه مقدم
شهر پنه بورق منظور فقیر اولوب لکن امپراطور بیجه لری
زمانده مجذبا احدات و اختراع ایتدکلی صنایع فرنگیه
ایله ابنیه عجیبه لرندن حالت اولی سندن جوق مرتبه مزین
و واسع اولغین مباهاات لطیفه انکیز ایله شمدی پترو بورق
نشل کوردیکر و اولکبه قیاسا بله بلدیکر دیدکدن واقعا
امپراطور بیجه جناب لریک همتی ایله زیفته سوز یوقدر

مما شاندن غایت ممنون اولمشدر قواعد اگراملری بزه
مبنی اولمغله فوش و بر مقدار صحبتدن صکر قوناغمن دعه
اولندی باش ویکلک بالمواجهه سولیدیکدن ماعدا
زاحت برکون مقدم تسلیم نامه همایون شوکت قرون خذ
شاهنشاه ربع مسکون ایله تکمیل خدمت سفارت منحه
اولمغله باش ویکل طرفه استخبار وقت معینله خبرار
اولندقدن معیت بند کی یه معین دوللری ترجانی مسفو
قسططنین کلوب بر محفیه سوزم واردردیو تحلیله مجلس
اولندقدن نامه همایون تسلیمی جینده امپراطور بیجه جنو
ایده جککز تقریرک صورتده بعض تبدیل و تغییر و ضم و الحاق
اوله جن تغییرات اولمغله دولتمز و جمله جهو طرفدن
بوکه مساعد رجاسیله کلام اگر رجانه مساعد بوز
جمله معرفتیه یازیلان تسویدی ابراز ایدرم بوبایدن جمله
عظیم مسرور ایتش اولور سوزیرا دیوانده جمله ایلچیلر و
اوقته جقدر بهزک تقریرده دولتمزک شانه ماملر اوزد
رعایت و التیوب عبارت سهل ایله کچلمشدر تکلیف اولد
تسوید دخی جزئی ترکیبدن عبارتدرو بونک ضمنده هرنا
امر پورر سکز اگر امکرده قصور اولماز دیدکدن تسویدی
کوره لم بعد اگر آمدن بحشایدن لم دیو تسویدک اظهارنا
الحاح اولندجه اگر مساعد و عیدینی عنایت بیورر سکز
ابراز ایدرم و بوسر ظاهر چقماز اگر مساعد بیورماز

بهوده تسویدی کو سترمک اوزره تنبیهلویم دیواصراند
 بنم باش ویکله مجهوز اویردیم تقریر صورتی اکر بنماهاصحتی
 اوزره ترجمه ایدوب مضمونی تفهیم ایتش ایسه کز آنک
 قعیراند دولتر نشانته ذره به نقیصه ایراث و اشعا
 ایدر صریحا و ایها ما بر حرف اولدیغدن بشقه بلکه
 سابقه لرندن لفظا زیاده سی وارد بو صورتک دولت
 علیه ده سعادت لور شیس کتاب افندی حضرت لری تسویدیه
 عینی بند موجود در و امرو فرمان و تنبیهلری اوزره عینی
 تقریر ایتکه محتاجم زیاده و نقصان بر حرف تکلمه دنیا
 و مافیهای ویرسکن قدرتم یوقدر بو مقوله اولیه جو
 مواد اردینه دو شکر مناسب دکلدر دیویا سله
 ارجاع ایلدیکزده کال غیظ لرینه وسیله اولوب ارکوند
 تغیر معامله ایشلدر **●** ایرتشی تکرار و قتی قریبالا
 قزل یرطه کونلری کلدین تسلیم نامه همایون جهاندار
 متعلق کلمات ایله مهماندار مزی باش ویکله ار سال ایلدیکزده
 بو هفته بزم عبادت هفته مزد را پیرا طویچه کمسنه ایله
 ملاقات ایلر دیو قزل یرطه نک ایکنی کوننه تصمیم لری
 خبری کلدکن ایام نیرو زده سزلر ایله اهل اسلام معامله
 و مجالسه کرده معا مخالفه دن سنی اولدیغدن ماعدا مبارک
 نامه همایون خلیفه ربع مسکونی ایام مسفوره ده زحاک
 اثاسنده اسواقه کردرمک شان عظمت نشان دولتی علیه

محل و غیر مشرعدردیو ایام مسفوره نک بشجی کو
 پنجشنبه کوننه قرار ویرلدکن ایرتشی مهماندار مرکز
 باش ویکل سلام ایلدی نامه تسلیمی چون امیرا طویچه
 اشبو تشریفات مز موجب حرکت محتاجدر لر کند وید
 معتبر شریعت و اسلام بهانه سیله بوکه دخی محال
 دیو ابلاغ پیام تحکم ایله تشریفات یوقلی بدیمزه صو
 خریطه منظور فقیر اولدقد شمدی دیکن ایندکلر
 جمله سندن اضره و اشنع مواد محدثه غیر وارده
 اولغله بو تکلیفک دخی بعضیسنه مساعد و
 شرعا ممنوع و محل عرض دولت علیه اولغله عدم
 بیان و ایکی دولک عرض و شانته لایق و اوتدن
 مرعما ولان رسم قدیمه موافق طور و حرکتدن عبیری
 و سلوک بروجهله متصور دکلدر دیو جواب قطعی
 غیظ قدیم لری مزاد اولغله طریق حیلله به سلوک الفا
 و شره مبارت و دائرة بند کین اولان اتباع مقو
 تحریک و ارادت طریق فسق و فجور و کاه سبیل فتنه و
 سوق و تشویق و اضلاله باشلیوب مضبوط و
 اولان دائرة بند کی قریب اختلال ایتلمه نکلر
 سعی وید مزده اولان اسرای اسلامی قبضه اختلال
 المغه وسیله اسان زعم ایندکلرندن ماعدا تقریر و
 دائرة ایله مشاشر دوب منافق شرع مطهر اولان اراده

قرین حصول خیالیه انواع جور و اذایه تصدیلرندہ دخی مائوس
 ظهور ایتدی بکندن سابق البیان مدار اعمال جیل و دسایس
 اولان تشریفاً تجلیری مسفور یورغاکی بے تکرار اوزریمه
 تسلط اول دخی بونکالیف قوانین و قواعد قدیمه مزدر
 تبدیل قبول ایتزد یو ابرامانه شهادت زور ابله دولتریمه
 سائر دولدن زیاده شانی و مرتب و برمه سعی بیستار ابله
 انواع اذا ایلشد که قابل وصف دکل و بودر کوشش دخی
 حکمت خفیه سی بوقواعد جمله سی کندی ایجاد ی اولد بگذ
 غیر حاشیه تشریفاتلرند اشارت اولد بخی اوزره نامه
 کونی دعوتزه کندی کله جک لکن بعض اعدا غیر وارده ی بنه
 قوانین کلیوب بزهری عبور و اسکله باشند محل معین
 ورودینه انتظار اوقوف و قیام ایتزله مقدما کلد بکند
 دلخواهی اجرا این مد بکندن بود فعه نائل مرام اولن ملاحظه
 اولد بخی معلوم اولمشدر ● مواد مرقومه منازع فیها
 اولابو ماده ثانیاً اثنای عزیمت خطو منظر افند کندی
 چوقدار لر مزدن کسه بولنمایوب تصریح ایتد کیری اوزره
 خطو مرقومایمیر طور یچه لرینک اولغله مطلق اکا تعظیما
 مسلول السیوف سنانا تدر احاطه ایلک ثالثاً ایمر طور یچه
 عرض اوطه سنه دخولزده انخای فاحش ابله متعدد تمیل
 رابعاً دولت علیه ابدی الاستمراره دول نصار ایچلرینه
 از قدیم اجرا اولد بخی ایکی بازودن طومق تقلید فی صورتا

بها تسماسا وات ابله اجرام غار بط بازودن صکره جبرگ
 اوپدر مک و ساژا استد کیری حرکاتی ایتد ر مکله تریدل
 خصوصری اولغین هله اولبر لری شوبله طور سون لکن
 طومقه خصوصی نه اولیجی تکلیف عنیف محدثد زید بک
 البتد یو اولمیلد رسرک دولکترده ایچلر مزی بوبله طو
 بهر حال هر خصوصه مساوات عهد نامه ده مشروط
 دیو کرک مجمل مذکور و کرک مهماندار تغلیط و تعنیف اید
 اصرارده انجا بلری باش و کالت مقامند اولان میثالان
 جزا لکه فی الاصل و یکل ثانی ابدی ذاتن هیچ وعسکری
 غیر قواعدد و لدن یخبر و حل و عقد امور و فقه خطا و
 عدم رشد و یکا ستندن ناشی مسفوران یورغاکی و هما
 تسلیم زمام اختیار ایتدن نشنت ایلوب انلردخی درون
 مضمر اهل اسلامه اولان غیظلرین اجرای محل فرصت بود
 شرعاً و قانوناً مضر و شنیع اولان بعض افعالدن اجتن
 غیر فالبره افرای ابله خاکپای اولیای نعیمی به حق بند کاغذ
 مقریات نابجایی حاوی شکایات کاذبه تحریری ابله نصا
 و تعجیری ارتکاب و نامه هما یون حضرت شاهنشاهند
 تبلیغی استصعاب ایلشد در چاره نه یا لکن الدن نه کلو
 بل سولت لکم انفسکم امر افسر جمیل والله المستعان علی ما
 مفاد شریفجه دامن صبر جمیله شبنم هنکا بندینه ما
 اصلاح قصد یله تطف کونه اوضاع بارد لرندن اغماض

انواع دوستانه معامله را اظهار این رتبه مزبور در لغزب
حاکم و در بزم قانون قدیمه نه کونه مخالف و ارکه بوکونه
اذا وجفای منج اوله قوانین مرعیه معلوم اولد بغی شویله
طورسون مرحوم امنی محمد بک ایله کلک بک زده اجرا اولنان
قواعد مشهود مدر بونلر شمدی بالجمله مغایر قدیم اولمغله
بو قدرهنکامه عبت دکلیدر دبدکجه اسکی قاعده لره شمد
بکم رعایت ایدر شمدی بزم دولتر اولکی دکلدر و میات
دولر دولتر کبی وارمیدر سزک اسلام قاعده کوه و شریعت
رعایه بو قانونمز لمازانا بونک موجبجه حرکت ایدر سکن
طرف کوه این بکمر اکرام لایعده و لایحی در و بور سمل
اجرا سندن دولت علیه دن بر در لو عتاب اولیه جغه
ایمپر طور بجه مز کفیله در و بور رسم اجرا سنک کتم و اخفای
دخی ممکند رعیت کیده اولان ادملر کزک اکرام و افرایله
اسکالری قابلدر و اگر نامه هما یون بداید و بر مکدن
و انخا و تمنایه عدم رضادن مراد کز لا ابالیانه طرز ایله معامله
و ایمپر طور بجه مزایله تکلف سزجه مکالمه نیمه اولر اولور
دیوان پادشاهیل انخا و تمنا اوله کلشدر و انخو دیوان
تشریفاتر موجبجه اجرای رسوم مطلوبه ایدر بجه
ایمپر طور بجه مزایله سرایلرند و باغچه و تفرجگاهلرند
بالمواجه ملاقات و التفات و نوازش بلا تکلیف لرینه سوز
یوق بزرگ متعهد لر زید کلرند الرؤیا بعد النوم هله مبارک

نامه هما یون شوکمترون حضرت شهنشاهی تسلیمندن بیکل عرض
ودولته داترا طوان نظام و بر مالم اذن منکره اکرام و صفاد زب
ثبت العرش شتم انفس سزک تشریفاتر دبدیککمن اوله الی اخره
شریفه و ناموس سلطنته مخالف ایکن لذل بطبقجه حرکت صورت
عرض دین و دولتمه خلل کله چکی سزک دخی معلوم کز بر امر و اضح
حطام دنیا ایچون دینه و ولی نعمتم دولتمه اهانت ظاهره اریکا
الی سینه لک عباد دخی محواید مم و ایکی دولته عرض و شانی و جباء
و مساع شرع شریف و زره صیانت بذل مقدور ایله نه
شانه بادی نه تکلیف ایدر مم و نه اومقوله تکلیفی قبول این
همین تکیل ناموس جانبین ایچون قاعده قدیمه مرعیه بر مامشاه
ایله صیانت شان دولینه سعی ایدر مم و یوز اقلغی ایله تکیل اخذ
مأمور مم قدر یوک نعمت اولماز و عرض و شان دین و دولتی
تکلیل علم الله تعالی و کفی به شهید اکرام و احترام مأمور لی شویله طوره
ماملکم و نقد حیانت قداسنه طوعا راضی مم دیدکجه اول سنک
لوانفت مافی الارض جمیعاً ما الفت بین قلوبهم ماصدقیدر لر
تقدینه تعبدات موانست و ملاطفت سودمند اولمغدن غیر
طرز نندن انواع غیظدن ماعدانسته ظهور الیمشدر بو منوال افند
اصلاح ذات البین ممکن اولمغدن امور صعب روغا اولمغدن
ما و قعی مبارک و معهود خاکی اولمای غمی به تحریر و عرض حال
مراد یله مملکتلرند یار و ساعت مسافریه کندی بحال دولتری
دخی باش پورت تعبیر ایند کزلی یول کاغدی اولمغدن ممکن

اولما مغله مهماندار من آستانه علیه به بعض خصوص همچون آدم و کنک
بول کاغدی طلبند اولدیغند که خلاف ظاهر بزه بورقدن بار کبر
بولماز دیو عذر واک نهائند بول کاغدی همچون مهر و عرض حال
یاز منجه محتاجی که دفتر خانیه ارسال و بول مرخی اخراج ایدلم
دیو قطعی جوابی دخی بینلرند بالمشوره دسیسه دن خالی اولدیغ
ظاهرا اولمغله بوعرض حال نه حاجت بود دخی بر محدث معنا مقدا
امنی محمد بک مرحوم ایله کلدیکمزه لایق قطع مقتضای اوزده و
آستانه سعادت ادم ارسال ایدردک هیچ مهور عرض حال فلان
ویرمدک شمدی ندن اقتضا ایدر بن سکا سولبورم سند
سویلیو باخذ ایله دیدکده مهرک عرض حالسز اولماز و حال اولدنگز
بزم کنکدا مزک مهور عرض حال اولدقجه امور بنه مساعد اولتماز بو
خصوص دخی مساوات رعایت لزوم ندن غیري حال اولدولنمزه
اولان سازدول ایچیلری هر نه مصلحتلری اولسه عرض حال لریله
مساعده اولنه کلدرد دیدکلر بن نامه هما یون سفیرییم
حاشا مملکت کزده بالیوس و قیو کنکدا سی دکلم نامه هما یون سفیر
ایله بالیوس بیند فرقی وارد بو خصوص و مقوله لر خنده جازید
والحاصل بن بو عادت محدثه به دخی سبب اوله مم جوابید کلی ایملر
الیوب بروجهله قادر اولد بقدن غیري مماشات اولد بفر
صور ندن دخی تحریر انمزلک سلامته درو کبر وجهله ممکن اولد بفر
بدیهی و شبهه سزا و لغین نرقیم اولنان عرض حال لری علی حاله قالیب
بول کاغدی طلبند فراغت ایله حبسی الله ونعم الوکیل

شریفه سی ورد زبان و جان بند کی اولمشد بوجمله بادی
دولت محدثه لر بنه شان و بر ملک ایله هر وضع و حرکت دولتی علیه
موند به تقلید ایدر دک دول ساز به تفوق و استعلا درو فیکر
اولان قاعد لر بالجمله مزک و بوندن اقدام مرحوم و مغفور جنت
مکان فردوس آشیان السلطان ابن السلطان غازی احمد خان
صبت علیه سبکالرحمة و الرضوان خضر تیرنک بروت سنه سی
پنجه جکر شکاف شیر شمشیر استیصال لردن لطف و عنایه
رویه و ارتقای جان الین بیوک پتیه نام جاسارک اختراع ایلمک
قواعد و رسومه اعتبار و کند و لر دخی یوما فیوما هر دوتند
خصوصا دولت علیه مؤبدن دن اخلاص ایلمک لری بعض قواعده
ضم و الحاصل صودت ویردک لری و تیره جدید لر بنی و حال اولدولر
بعض ضرورات دنیوی و دنیوی مقیم دول آخر ایچیلری و اها الیر
ایندک لری معامله یی بو بعد حقیر حقند دخی اجرا یمکله ساز
دولت لر بیند نفرد و قیقلر فی اظهار سودا سندن اولد قلی بدیهی
و آشکارا و لغین جناب ارحم الراحمین تسلیم امور ایله صیانت
عرض دین و دولت خمنده انواع اذا و جفالر بنه صبر جمیلده
تثبت فقیرانه مدن دیبه لک دیکر اولملریله تسلیم نامه هما بو فر
چند روز توقیف ایله انواع اذا و عذاب مغنویه به درکار و مراد لر
جبا حصوله کنور ملک همچون درلودر لوجیل و دسایس ایلمه
فقیرانه مده انواع مغزیات نابرجایه انهماک و اسرار لر بنه لچار
بنه مجلس مکالمه عقد بله شویله جواب اولدیکه نشر یفا نکرده

مستورا ولان موادك توفيق امور ضروريه همچون منافى دزدان
اوليچ مرتبه لده اكثر نيسنه مساعده وانجى اسراى اسلامى كبر
ردائيمك و غنا و بازودن طومق خصوصند اولان اجتناب از بر چيله
راضى اوليچ بود قدر اصرار به بادي اولدى بود درجه امور جزئيه
نقل و عقلا جوابى واضح در تغذ لايقى ديدلكن بزم انجى امر طاهر
بوندر در ديمريله بالضروره تكرار الزام قصد يله مكشانه كلامه
شروع اولوب اولاسراى اسلام قبولي اهم شروط عهد نامه هايد
اولديغدن بشقه سايد دولت عليه ده مقيم قو كند اكر قوناغ
قوسى به مانع و مزاحم كشاده و موجود اولان اسراى وقت
استه سه لردخوله فرصت اولغله مملكت زده اولان بالجملة
اسراى كرها با ب اولد قزندن غير كورجى الاصل ايكن رسوم
ديو فراد و مزبورك قوناغنه دخول ايله اولدخى قبول و درياد
سفينه ايله ارسال ايلديكى و افرونا طولى نواچيستندن روم
طائفه سنك چالوب كورد كلرى اوغلان او شاق مقوله كر
حالا كوچك روسيه ده اولد قلى يقيناً معلوم و موثر
اولديقى معلوم كدر بوجيل و دسايس مسكونت عنها فالوبده
شروط عهد نامه همايون موجب و شرعا امر ضرورىات
دينه مزدن اولان دائره مزه طوع و رضا سيله كلاه اسراى
اسلامى قبوله نفع و مغر و مكدر اولور سزنا نيا شوكلو قزند
شاهنشاه روى زمين افنديم حضرت تليكن حضور همايون نلندن
متمنى و زمين بوس اولمق قديم دن مایه افتخار كر اولديغى انكار

ايدن مديك كز دن غيرى سرك دينك زده خليفه اسلام دكل
اسلام دن هر كيم اولور سه تعظيم ايلكن منبع انواع بر كن
اساقفه و رهاينكر معترف و ايچكردن منصبه لريكن
اهل اسلامك ملة اخوند هر كيم اولور ايسه اولسون
وجه شرعى به تجاوز لرى قطعاً منهى اولديغى سرك دخي
واو ت دن بو مشهود و مجز و مكدر د ثا لثا مراد كزجه
و تحريم ايچون بازو مزدن طومق خصوصى انخا ماده
جزء اعظم اولديغدن ماعدا بو محالنه دولت عليه
بر د ولده اولما مشر يكيفيت اولوب ملوك نصا
دولت عليه ده اجرا اولديغى قانون قديمدر ويا لكر
اوليچوب سائر لرى بود عواده دكل ايكن سرك اصرار
بنيد رانصاف ايدك اقرار كز اولان دولدن بارى
زور ايله اولان شان مجد ثدن نه حاصلدر ديوار
مدعا اولد قلم صور نا كز چه ملزم اولمشلدر لكن
قطا مراملر ندين باس كل ايله ما يوسا وسا كا متفرقا
بعد اظهار صورت ملايمه شروع ايلد يله بركون
بورغا كى نزد قيصه كلوب كويامر قج امور منازع في
دكل بوللى سلطانم و احاشم ديه دكن دولتمر طرفدر
اولان تكاليف مقتضاي غيرت اسلاميه يه كوره غ
بارددر لكن بزم دولتمزده مسائل اسلاميه و مجد
دولت عليه يي بدن غيرى بيلور يوقدر بون و مجد و

تفهم و بوزاعه فيصل و برردم اما دولت علیه ده پرورده
 و مستغرق فی اولد بغداد هر نه سولیم عثمانلونا غیرتک چکر
 دیوسو، طن و بلکه بر قضایه او غرادر در دیوسکوتا بخش ایدیم
 اما غیره و قتی کلدی بازو کردن طوتمق لفظی تعظیما قولونو عکره
 کیرمک دیمکد رکن استر سکر مانع دکل اولیه جغه بن متکلم
 و تمنا خصوصند دخی سزی مخبر ایدیم امپراطور بجه مزه
 حرمة ممکن مرتبه سنه همت بیوروب و عود نکند بزدن
 روکردن اولوبوب برفاج خطو قفاکره مشی ایله عودن ایتکه
 مساعد بیورک غیری برشی لازم دکلردیدک بوقوله
 اموره ما موررجال دولت علیه بهر حال ناموس جانبیز
 مقتضاسنی فهم ایدرمقوله لری اولغله ما مور اولدقاری
 دولک شاننه مع زیاده رعایت ایله اجرای دیوسوم مصافا
 لازمه خدمت ما مور لری اولدیفنی بیلورلوزیم انجی بوتکاید
 محدثه ترکی اذعاسندن غیره مغایردوستی وضع ظهور ایتدیک
 معلومدرکن سزمعقوله اویمدیکر ایدی چونکه شمدی سز مابین
 توفیقه متعهد سن بوسورنه راضی یم همان باش وکیل ایله
 سولیشوب یوم تسلیمی بکا خبر کورد بوارجاع ایلدیکر ده م
 ایرینی کلوب سزک دوستاء حسن تعبیر کنی باش ویکله تفهم
 ایلدیکم عظیم مخطوط اولوب بعینه امپراطور بجه مزه تلخیص
 ایلدیلر خبرینه منتظر دیو عودت و فردا سی بنه کلوب
 جنا بکره شمدی دکن ویریلان ثقلت وزحمت بالجملة التفات

منجته مبذل اولمشدر مراد کجه تسلیم نامه هایون ایل
 امپراطور بجه مزه منخرقه المزاج اولغله صیفیه لری اولان
 خوف نام التي ساعتک مسافر مسیره آرند اولوب و حاله
 اسکی سارایی اساسندن هدم ایله تجدید و یکسی دخی مزه
 کلیه ایله ترمیم اولتمق اونزه اولغله قابل دیوان اولملری
 ماعد ابوندن اقدام فرایجه پادشاهنک برسولک ایلیسی پیر
 کثرت اعتبارندن ناشی تسلیم نامه ایتشد رجنا بکره دخی
 قصد یله آند واروب تسلیم نامه هایونندن صکره ضیا
 اولنه جقد رکه وزارت رتبه سنه اولان مطبخ امینی پیر
 مهماندار تعیین اولندی دیوتمد حانه اوچینی کون یوم موعود
 خبر یورمکه مقتضای وقته کوره بزدخی حاضر لوب ماه
 الفعل نک دردنجی کوفی بو ططره نظر انجیه ساعت النین
 او ستمده طلوع شمس و قنیدر طر فزندن کلان خطوره سوار
 راه اولوب محل مرغمه بر ساعت قاله محلل مقدماتیب
 یدکریزه رسید اولمزله اورادن الای ایله پتره خوف داخل
 اولان قوناغه نزول اولدقده امپراطور بجه و باش وکیل طرفله
 استخبار خاطر پیا میله قهوه التي یولگی شکر لیه لرو ضیافه
 اکل اید جکر طعام البتن بزم استیلرک مذبح و مطبوخی او
 محتاج اولغین بو خصوص ایچون اخشامدن ارسال اولنا
 استیلرک طنج ایلدیک بر طاق طعام و خدمه سرایلی خدمه
 تکبیل مراسم خوش آمدی ایلدکرنندن صکره تسلیم نامه های

دعوتنه بنه مسفور یورغا کی برجدید و مزین خطو ایله کلدکده
 سوار و الای ایله سرائیری حولیسنه واریلوب پنجه و دروانه از
 رجال و نسوان و جنرال و بکارلری و دول سائن ایلچیلری ایملر
 کندی زحام بزحام تماشا مزده اولملریله پیشگاهلرنده گذار
 و زردبان باشنه وصول مزده سرائی خدمتده معتبر فریزی قوال بر شریک
 ایله موشخ برجنز لکه شریک مزبور علامت رتبه میر میرانیدر
 استقبال مزه ورود و اوکو مزه دو شوب بالای سرائین محل دیو لکر
 اولان او طه کیردن بزی اوچخی او طه به ایصال و محل مزبور ک
 صاع جانبندن مخصوص اولان اسکله به تنفس ایچون قعود
 و طاقی قهوه و شربت ایله اکرام و بر مقدار تنفسدن صکره ایچو
 دعوتنه مخصوص آدمیری کلکین ایکنجی او طه به دکن جمله اتباع
 قوتلری ایله واریلوب آندن ایچو عرض او طه کرینه جنب حقیرده
 کاتب دیوان یوقلی ملتجی قوتلری مبارک و شریف نامه ها یون
 شوکم قرون حضرت شهنشاهی باشنه برابر مرفوعا و پیغمزده
 یدی نفر سائر اتباع قوتلریله دخول مزده انتهای او طه مرقوم و طه
 سریر اوزده ایملر طور یجه قاعد و عین و یسار رجالی و نسوان ایله
 مملو اولدیغی حالده و سطرلنن الم کرمده آهسته رفقا را ایله
 نزدیکه وارد قلعه اشارت را سرائله اکرامانه اظهار دوستی
 این رک موقف قیامده سپار شکرده اولیای غنی اولان تقیر
 ایله فتح کلام و ختامدن مبارک و مسعود مایه امن و امان ادیان
 اولان نامه ها یون حضرت شهنشاه عالمی دودست افتخار و مبارک

کاتب دیوان لندن الوب اوج دفعه تقبیل و سرب و وضع ایله
 ایملر طور یجه جانبنه عطف جنندن باش وکیل ایلر و کلوب به
 اخذ و ایملر طور یجه نك جانب یمنندن ندینی برابری زردوزده
 سفره شکلندن اولان کرسی اوزرینه وضع ایلدکن صکره
 مخلوطیلرین مشعر چو این ایملر طور یجه اشارتیه بر قطعه و ز
 باش وکیل قراءت و مسفور یورغا کی مزجه و تفهیم ایلدکن
 بنه کافی الاول الترم کرمده باشمله اکرامانه اشارت نودیر
 و ورامه برقاج خطون چکلوب بعد تغلیب وجه ایله سالف
 دیوان خانه شکلندن اولان موقعه خرام و ایند اقاوند اولدیغی
 صندلیه ده تنفس و ارام و طاقی و فیهن اکرامندن صکره قالا
 سرائی قیمنده ضیافت محلنه ذکره سابق مطبخ امینلری اولان
 جزا ال استقبالیه واریلوب قعود اولند قلعه بول ضیا
 اولو اوزده سفره و پیشکرو مقمره لرو قاشقیریم لکن سا
 درلودر لو صحنلو و طاسلو و بچا قلریا جمله آغیر سیم و اینر
 مخصوص ایملر طور یجه کرینک طاقی و غایت اهتماملید
 بزم آشجیلرک مطبخ ایلدیکی انواع طعام چکلوب مسفور ضی
 مهمانداری اولان مطبخ امینلری ایله اکل طعام خلالتن فرا
 دیارندن مخصوصاً کورد کلری خواننده و سازندن لرا صول
 ایله ضرب و تار و مقامات نواز و لسان لر نجه لحن عجیبه
 و لوله پرداز اولمشلردر بواشارده طعام بدیکمز سیرینا
 اشکان و کمی تبدیل جمله رجال و بکارلری و حتی استمداد

دولتزلزل معیم له قرالینک اوغلی و جاسا ریجه نك ولی عهدی
اولان بکنی تبدیلیت کلوب بقیه قلان خوشا بلرزدن نصیلری
اولغاه براز بکراده لرله صفا التمشدر بعد دعوت لرله قانع کر
اوزره تشکر ضمنده باش ویکله واریلوب انواع اکرام ایلدلم
نامه هایوندن کرک ایمپراطور ریجه لری و کرک کندی بلری غایت الغایه
ممنون اولد قلرندن بحث ایلله بوققه دکن اولان حرکات ناهورن
اظهار شرمندگی ایدرک بر مقدار دوستانه صحبت اشناسندن
سرای جوارندن اولان تکلف و مزین باغچه و حوضلر قماشلر سپون
ایمپراطور ریجه جانندن دعوت اولغزله اوستی آچن اکی طرفی
اوتراق تخنه لری اولان باغچه عربی لرینه سوار اولد قلدن دفعه
اولی سفریمزده کوردیمکزدن فضله بوجاسا ریجه نك اختراع ایلدی
ابنیه عجیبه و جیاض غریبه و تماثیل عدیده لرله افتخار کونه نالغنا
اولنجه شورایدن تشریف و بوراجقید قماشلر سورک دیه رک
سر سیه کردروب کللال و ملال کلکین جمله سی نظر دن ساقط
اولدنی حالده عربی لره سوار و جوف لیلده پنه برد قلد اولان
قوناغزه کلشدر و وصف پنه خوف محل مرقومک ابنیه طرح
اولتان زمینی ایلله کیفیت اشراقی و جیاض انهار ایلله سائر عجایب
و آثارینک ابداع و اجراسی بیاتند کیت خامیه بر مقدار ارتقا
عنان و جولان سازی ساحه اوصافی قلنمغه شایان کورمکیز
مهمیز بنان تحریریکله دقیق لعبت و جولتی بو وجهله اظهار و عبا
قلندر که نهر نوانک ساحل غریبی اشجار جلی ایلله مزین بر زمین سنج

اولوب و راسی ارنود قریبی باری مثلوارض مرتفعه اوله
مزبور باریک اوزندن طرح فنکی اوزن سرای واسعة الاربابه
واطراف برهموار فضا اولغین دوحه فسحیه المساحه زینیه
اشجار بی بارخار کردار لر ایلله پر زین و لکش لکن اطرافدن واقع کو
بی حساب مولد تعین مجرا و احداث اولتان جیاض انبوهه اید
و املا ایشلر و جابجا اندرون باغچه ده و ایجا دایند کله حوض
احجار و احشایدن پردلغنه انسان و حصان و کرد و نه وحیه
صورتلریکه اکثر منان بحصی در مصنوع اولوب هر رینک
ودهان و سوزا داندن برهوا فوان لر پران و بعض حوض
دخی ساخته و پرداخته امرود اغاجی رسمی تراشیده هر شاخه
تارسیم آس آب باریک فوان ایتمکله اول دوحه منفوراله
رسم ابداعی قماشلر جیبان اولمشدر و سرای مزبور
پیشگاهیه که قریه مزبوره زمینی مثابه سند در فرازدن نشیه
منتهی اولنجیه دلکشمه مرمردن اکی جانبیه صنوجا غلغانی تره
واشکال غریبه مایشه اراشیله زینت افزای فراز و نشیب
تاو سطله درت بش ذراع مقداری پست اولق اوزدهینه
مرمردن بدایخ همواره بیرون از شمار خرده فوان لردن ما
میان حوض فوان کبیره دن بالایه صاعد اولان آب شامجه
مشامده قارپوز قالدرا ن شهرتیه مذکور اولان فقیه هیه
و غلظتیه قدر در محین برهوا و اطرافدن متعدد انسان صورتیه
دهانند دخی فوان کونه اولمقدار میاه هویدا اولور و

بسند مصنوع اولان حوض بزرگ و سطنه محمد اندن زیاده
 صولر فراکش و جوانین منعده مورد هنرندن دخی او قدره
 دکش ریزان اولدیغدن ماعداجانب ساحلده واقع مسبق
 الذکر کوهستانک و افریقلرندن میان انسان قدر صور سبدن
 سرور اسافد و استجاردن بالابر هوا اولقدن در چونکه
 بفضل الله تعالی خدمت مأموره سفارت فرینخام اولدی بوند
 صکره موجب مکث و اقامت اولور حکمت قالمغله برایکی کون
 کچیک عودنر استجازه سیله جوانامه طلبنده اولدیغمرزه
 ایمر طور بجه مزسردن نهایت خط ایلمشد رعودنکر ایچون اذن
 طلب اولدقدن بروجله رضا ویر میوب بوقدر زماندن برو
 بهوده ثقلت چکدی هنوز ولا یمیزی و مسیر لریمیزی تماشا ایتمشد
 بر زمان دخی صالیوریم و بن صالیور مدیکمی دولت علیه به تحیر
 دخی ایدرم اولابو کله جک بازار کیجه سی میدان اوینی تغییر اوتور
 خیال بازلق و فرایچه دن یکی کلان سازندن لریمیزی تماشا ایلنلر
 دیو باش ویکله امر بوردیلر دیو قطعی جواب ویرملرله ضرور
 سکوت اولتمشد و واقعا جمعه ایرتسی سحری باش ویکل طرفندن
 عقیب ظهرده کدی قوناغنه و اخشامی معیتله خیال خانیه
 کیدمک اوزره دعوت اولدیغمرزه عادت ستمه لری دولنلر
 موجود نفدر دول سانه الجیلری واریسه نسبت کونی باش
 ویکل قوناغندن جمعیت و امور و خصوصلری دؤیندن صکره اداره
 بهاغرمها ایلده وقت عصره دکن صحبت ایتنک اولمغین بزی دخی

عقیب ظهرده دعوتدن مراد دولت علیه مؤید الار
 دخی متحد دینلری اولان بالوس مقامه تنزیل ایلده مز
 مفاخرت اولدیغی تفرس اولدقدن هماندار مزه صراحت
 تفهیم ایلده بودعوتدن مراد بزه اکرام اولدیغی صورندن بزه
 دخی مقدمه مانع فیها اولان مواد کچی محل ناموس دین
 بر معنا اولمغین منتج زالدن بزه تعظیم و خاطر مزه رعایه
 ایسه بعد العصر کین رم الجیلر آنه اولمانی شریطیله دیدن
 آنه اندردن که قالمزدیو جواب ایلمسیله بوسوره قر
 وقت مزپورده باش ویکل قوناغنه وارلدن جملده ایلمیلر
 روسیه خطمانی و سابق کورچی خانلرندن و اخخان خانلر
 اولوب انلر و باش ویکل کدی دخی او طه اولیده قیو خار بجا
 لیلده اظهار معامله و داد ایستد کلرندن فقیر دخی احسن وجا
 مقابله و مجلسلری باندن کدار ایلده ایچرو او طه اولیه
 ویکل ایلده دخول طائلی قهوه و شربت اشاسندن بر مقدار
 بعد ساری باغچه سی تماشا سندن صکره قیل مغربده
 سوار و شهر ایچدن اولان خیال خانیه واریلوب برایکی
 انواع صور غریبه ایلده بازیجه کوناگون و خیال بازی صح
 تماشا سندن سکون قوناغنه عودت اولتمشد برایکی
 صکره تکرار استجازه عودت اولدقدن بینه کلام اول ایلده
 دخی اولدی بکره تماشا اولنه حق محللر وارد دینو مکتمز
 ظاهر اکرام انا معنًا اختراع کرده دست اهتماملری او

اراست ايله غرض وقت داعيه سندن اولملى نفرين اولمشيكن ناچار
 ماشانه قرار ورتك ايكى كون مسفور يورغاكي كلوبا بيمر طور بجه
 خالكرى سوال وقرنشات نام قلعه كه نه روزه نك بمر بالغه
 منصب اولديغ بجه بحر انى ساعت سافه اصل ترسانه لر يزد در
 ضيافت ايله تماشا ايندر مكه بنى غيبن ايلديلدريمسيله بك كوزك
 ديوجواب دير يلوسايرتسي ايكى قطعه سفينه يره جمله اتباع و سقو
 يورغاكي ومهماندار مزله سوار ونوه نهرايله ايامنه كوره التى بچو
 ساعت محل مزبوره وارلشدر مكل دولتمالارى و ترسانه مزبون
 عسكر سبي براند بور سفرينه مامورا اولملىله جزير ده قلات
 ترسانه كنداسى بولكي جزال وليمان رئيسى و ترسانه اميني شكللو
 پولقونين تغيير اولنور بلك باشليرى خطور ايله اسكله باشندن
 استقبال بزدخى و ستانه جمله سنده آشنال ايدم ركه خطور
 نسوار و چار بجه لرينه مخصوص سرايلرينه وارلدق باجمله كدك
 طاقلرى و بزم آتچيلر مقدم حاضر اولملىله طاقلى قهوه و شربت
 صكه مسفور ترسانه كنداسى اولان جزال دككه كدى قولى اوزده
 فرق بش سنده ترسانه و عسكر لرى خدمتند امور درياده مهارت
 تحصيل ايلش روسى الاصل سنى تسعيندن متجاوز بروجبه مابدر
 بحر بالطق و بحر محيط و يكي دنيا احواللى سوال اولندقن بحر بالقو
 محيطك بر حليجى اولوب محطه چقه جن حلي غايت صرب و اكثر محط
 دو كند بلى و صيغ طاشلق برلر اولديغندن نه روزه بور سفان است
 و مجرب البحر ملاحانه موقوف در ديوب بعض حوادث ضمنند كند يلرينك

يكى دنيا سمنلرينه اولان سفر لرين تفصيل ايلشدر كد بوندن
 اقدام مسقولونك قايحقه نام قلعه لرى بحر محيط ساحلى و چين
 مملكتنه سمت ويكي دنيا نك طرف شماليسنه نواعافريب اولديغند
 او سمنلردن بعض محملرده دسترس بولملىله دخى زياد سنده طمع
 ويكي دنيا نك سمت شماليسنه استيلا طمعيله درت قطعه بگل
 قليون مكر مهمات وآلات و بر قاج سنده لك ذخاير ايله
 طونادوب مزبور قاليونلرى برينه بوجوه مان قبولان اولديغو
 حاله او سمنلر تسير ايلشدر مسفور كقول و ادعاسى كلى
 بحر محيط غلام اون ايك سنده كشت و كذار ايله سعى بيشمار
 ايلوب هر نفدر كه محل مطلوبه قيرنا و لشدر مقتضاي قطر سقو
 اوزده هواسى داغمة البرود اولوب موسم صيفن دخى اطراف
 بحرى منجد و كشت و كذار بر موسم قابل اولمغين بر وجهه ناظر
 مرام اوله مبوب رجوع فقري ايله عودت ايلشدر و انشاى راهن
 قليونلرينك بالجمله در و نند اولملىله غوطه خور كر داب
 فنا و قهر در باي بامانده نابود پيدا اولمغله هر حال ايسه
 باقى ايكى قليون ايله شكسته بسته كدك لرين تغيير و عجايب ناميد
 چككلىرى محن عديدن ناشيندى و صفا ايلديكندن داني مارقه
 و انككندن لييمان رئيسى و ترسانه اميني اولان ايكى پولقونين دخى
 مزبور كصدق ايله كدك لرينك دخى بحر محيط اولان سبور سفر
 كوردكلى عجايبا قى قلعه امرار وقت ايلشدر رجوع قليونلرينك
 مرسا و تغيير محلى اولان اختراع ايلدكلى حرف كير و عجيبه دعوت

اجتمالیله واریلوب نماشا اولمشد محل مرقوم قال شکل اولان
 خرق کید نهر نوه نك نهایی و قلعه جزیره سی جانب جنوبیسیک ابتدا
 اولان لیمان دن نهر زبورک بحر بالغه منصب اولدیغی محله دکن که
 نهمینا طولی باغچه قوسندن آن میدانده وارر جزیره اوزن اسند
 اوج انبارلی قلیون کجایشندن وسیعجه عرض و عمقده بخرق کبر
 اولوب دروننک ایکی جانبی قلعه خندق دیواری که محکم کار کیدوب
 وزمین غناج بالوانلر ایله مبسوط درایند اسند نهر نوه بیرسد
 و بر قیو احدات و بر مقدار مسافده نه خرق مسفور اوزن بنی
 بر کیری اختراع المثلدر که جسر مسفور که کرالنده اوج انبار قلیون
 کچه جک قدر قلعاتلور قاپو اولوب آجیلوب و قیانه سی بالای
 جسرده ابداع اولان تیمور منکته کرایله اعمال اولنور بدایت خرق
 اولان سددن نهر نوه بی ناجسرده کلنجه اساله المثلدر اما جسر قوسند
 بر قطره ایلر و جکمل ممکن دکلد رک رک تعمیر و ترمیم و کرک مانده اولجور
 سفینه لر بر کردن اوت خرق ایصال مراد ایتد کلرنه باب کیری کتا
 ایدوب صوابله خرق طولقدن صکره نوه دن سفینه بی خرق المانی
 ایصال و مذکور کمر قاپوسندن اوت خرق اجرا ایدر لر بغل باب
 مزبوری قیابو جریان مای ضبط و سفینه بی پابند لراوزن اولان
 صکره نهایت خرق که بحر بالتق جانبندن بوکسک بایر اوسدا اولمغله
 اولمخلر بر تیمور منکته کی طوبله لری اولوب خرقده موجود صوبی
 آسان وجه ایله اول طوبله ایله چکوب سدن اوزندن اولان
 خرق صغیره دفع و اندن اشاغه بحر بالغه اساله و خرق کیری

بالتام صودن تخلیه ایتد کدن صکره قمبر ایدر لر بعد تعمیر بنه بحر
 چقار من مراد ایتد کلرنه کمر قاپوسن آجوب خرق طولقدن کیرور
 چکه رک کوردر لر بعد بنه بتجفیف خرق ایدوب مانده کیلری
 پابند لراوزن محفوظ قلوب صوده هرچو ریمکن مصون اولو
 بوضعت عجیبه الاختراع مبالغه اهتمام و خزان بیکرانه محتاج
 اولدیغی ظاهره راما مدار مباحات و افتخار لری اولدیغی شوبلا
 طور سون کیلرینک تعمیر لرنه اولان سهولته و دائمی صوابچند
 طور مغله فنا پذیر اولمقدن مصون اولد طریقته نظر ابو مصدا
 خرق مصارف اتلافات سفایندن دون اولدیغی مشهود اولت
 خرق مسفوره پابند لراوزن مانده درن عدد عتیق قلیون
 و اون سکره ذراع عرض و سکان التی ذراع طولن اوج انبارا
 بر قلیون لری و ارایدیکه التیش ذراع اوچی جانب یمنده و اوچی
 یسارده التی عدد منقش و التون حللی اولم لری موجود ایدی کتد
 ماعدلکن سنه لرده دولت علیه ایت نشانه انشا بوردی
 اوج انبار لری نفیله آینه بورق ترسانه سنده انشا ایلد کیری او
 انبارلی قلیون لر بی بو قولری پتره بورقدن ایکن نهر نوه به القابیدو
 هنوز دخی قرون نشانات ترسانه سی اولان خرق مسفوره کوردمش
 ایدی قرون نشانات قلعه سنک رسمی پویه درکه بحد نوه ایه
 بحر بالغن مابینی اولان بو غارک اوزن سندن کی ایکی جانبی
 بر ساعت بعید و صیغ طاشلق اولوب سفاینک مرورینه مار
 و عبور آنچی بر طریق عمیقده منحصر اولان جدول شارعلک ایکی جا

تخمینا اوز راون ایکیشتر ذراع عرضده اطرافی اغاج بالوانلر ایلر اوردو
 وایچی ماش وکرج ایلر طومله دیواردن عبارت قلعه لری اولوب
 بحر بالتقدن ورود ایدن سفاین کیرا ولسون صغیر اوسون مزبور
 جدارلرک اراستند اولان جدول عمیقدن غیری محلدن مرورینه
 صولیک تخملی اولدیغدن هر حال بوجدول عمیقده محتاج درلر
 و مزبور دیوارلرک اوزلرندن جدول معهوده ناظر برینه ملاصق
 اولان طولبردن ماعداد دیوارلر خارجنده اولان محللرده ناساحله
 وارنجه دخی ناظر صف صفت طوبلری و موانع مروده دایر محکم
 صغیری تماشا اولمشدر مسقوتونک سائر دوله نظر ادریا
 فتند بادبان مهارتلی هر نفدر وصوله ایسه دخی ترسانه کنجاسی
 اولان جنرالک مقدماتی ایتدیکی اون ایکی سنه روی دریاده
 لا طائل تحت کربو با یکسی غرق وایکسی کوجله سلامت بولان
 درت قطعه طیلونلر خصوصند اولان غیرتلی و بوزرسانه قطعه
 و ذکریمانی سائر ترسانه لره اتلاف ایتدکری اموال بیکران کمال
 طمعدن ناشی و سائر دوله تقلید ایلر قصد اظهار امتیاز و مباهات
 اولدیغی ظاهر درلرکن بوقرونشانت ترسانه سی حفظ سفاین و صیانت
 راه بحریالن جهتیله منافعی مشتمل بر معنا اولدیغی معلوما ایشد
 بوترسانه لرندن بشقه پتیه بورقده قرال سراینک اوست یاننده نه
 نوه کبریسی قریبده آنجا انشای سفاین ایچون مخصوص برترسانه لری
 و نه رتیه صغیرک نوه کیره منصب اولدیغی دریایچه باشند دخی
 چکدرمه سفینه لرینک مشتالری اولمن اوزره بر عظیم ترسانه

ایمانلری واردربونلرندن بشقه آمریقا یعنی یکی دنیا بحری سواحلندن
 پتیه بورقه مالک اولدقنلرندن صکره هزار جیل و دسایس ایلر مالک
 اولدقنلری چین حدودینه قریب و سنورباشی اولان قاجانقه نام
 قلعه لری قریبده که کندی سوزلری اوزره پتیه بورقه اون یکیک
 ورس مسافده که هرورنساون ایکیشتر دقیقه دن تمام اوج بیک
 درتوز ساعت ایدر برترسانه عظیمه لری دخی اولوب اول جانبد
 یکی دنیا جزایرندن وافر محللره مالک اولدقنلری و ایام صیفند دخی
 سفاین مرورینه انجماد بحر مماغنی اولسه دخی جوق اولککری
 قبضه تنخیر اذخال ایدر حکمرین تقریر و مباهات ایدر لر ایدی
 و قاجانقه قلعه سنک بولی لایتنقطع شدت اوزره شتاد نغما
 اولمغله اولطرفن بزا کیدنلر قرا ایلر کیدوب بعض محلدن قزاقلرینه
 بارکیرواقضا سنه کوره بعض محلدن مونس و معلم یککرو بعض محلدن
 جسیم کلر قوشارلر ایش و یککریبیه اولدقنلری وجه اوزره بوقر
 اولر قوناغه واردقن برخطوه دخی ایلر و کتیوب اولمغله موجود لدر
 قوشیلور ایش و کلرک نازیا نسی قوری بالقو ایش که نوقت سرعت
 مشی مراد ایتسه لر ایلروده اولان کلبه برپاره بالقو آتوب قایدقن
 کیروده یککرا نندن الهم دیوایلر و سرعت و اولدخی آلسونلر دیو فرار
 قصد یله دخی زیاده سرعت ایتکله قزاقی سرعت اوزره سورکلیوب
 کوردرلر ایش و اول محللر یعنی قزاقلرک یکک و کلاب چکد یکی برلر
 مبالغه دن اشد برودت اوزره اولمغله انسان دخی طاف کورمک
 بوزرینه کورکدن پوشید ایدوب کورلری محللرینه جام کچوردوب

کیدر لایمش بوحکایه کرکه بوقدر ساعت بعدی قصه سی
و کرکه بومواد اکثرینسند بویله استماع اولمغله العده علی الراد
دیرک تسویدا و کتشدرو الحاصل ترسانه لری غماشا سندن
پنم بورقه عودتا و لندقدن مسکه پنه بورقدن اولان عجایب
خانه و کتب خانه و طبخانه لرین غماشا اینک اوزره دعوت اولدینم
مسفور بورغاکی و مهماندارمزا یله ابتدا طبخانه لری اولان کارکر
اوج قات و یوزقدرا و طه دن عبارت معلا کارخانه عجیه به
وارلشیدر هر او طه سی لایعد و لایحصی الات طبع و صور
و تماثیل یله مملو و مشحون و صنعت طبع و پرداخت صور یله
مشغول قتی چوق ادملری و ارایدی بوسرایک و بوقدرالات
و مهمانک مصارف و بوقدر نفوسک مال ملری قتی چوق التلاف
واضا عته و سیله برامرغبت دکلیدر دیو مسفور تشریفانجو
بورغاکی استنطاق اولندقدن بوطبخانه بهوده و بی فائده اولیو
میریمزک ایرادات جسمه سندن اولدیغدن غیره دیوننده
عمله اولان برایکی بیک فقرانک مدار معاشیدر و همیو صنعت
دولته غایت لازملی و انفعدر دیو ادعا یلشدر بعد کارخانه
مزبور ملاصق عجایب خانه نامیله اولان برکیر سرایه دخی واریک
آنه اولان عجایب مخلوقات و اجسام غریبه و نادیدن و ناشیند
درلودر لو انسان و حیوان صورتلری و هر ملکک کس و البسه
واسلحه سندن بر دطا قمرغوز و صورتلری غماشا اولندقدن مسکه
قوناغمن کلشدر بعد عود نما چون کرانبار غماشا و اکثر

اولدق غیره سرسری کچه چای برارین قالدی بولای قریب شه
ملا یخله سی امیغ میانیخ ارام اولدین تقدیم یله ارامزده خبر
ایله سابق البیان پنه بورق سرایلرتک هنوز بنالری دخی تکمیل
حالایم بر اطوریجه دگرکی سابق پنه خوف نام محلده اولمغله
نامهایو بی بنه اولمجله تسلیم ایتلری اقتضای بیان اولمغه
ماه ذی الحجه الثریفه شهر محرم النبی کوئی اسلوب سابق اوزره
دعوتنم مسفور بورغاکی کلوب حفظ اول سواز و محل مرقه
دفعة اولیدن قهین ایلدکری قوناغ نزولزده مکمل ضیافتنه
صکره اخذ نامه هایون ایچون ینده مسفور بورغاکی دعوتنم
نامه هایون شوکتقر و حضرت پادشاه ربع مسکون تسلیمی
کرده کرده بر اعدایضاح اولان اجرا اولان قواعد مرعیه
ربحه به مرتب دیواندن ملاقات و تشکر خدمت
سفاکده شاهد اولان صورت کراملرندن اظهار محض
دار کلام و ادالایله اخذ جواب نامه هایون اولوب قوناغ
عودت نمرده ایمبر اطوریجه طرفدن آدم کلوب الحی افندی به
دکین دیواندن غیره کوره مدک بویکجه پنه بورق کتیب بوند
بویکجه سرایه اولاجق او یونلری غماشا ایچون سرایه کلسونلر ده
ایتملریله بالاضطرار اول کجه پنه خوف بیسته قرار ویرله
بعد المغرب باش وکیل طرفدن دعوت اولوب و بواصلی معلو
وقت تنک و نامناسب ظهور ایدن دعوته اجابت امریاملا
ایرام و الحاحلریله ناچار مقتضای وقت اوزره واریلوب ایمبراط

طرفند دولتو عنايتلو صاحب العز و الذوله ولى نعمت افنديز
 حضرت تارينك نزد عاليرينه اولان نامه وكندى طرفندن خاكاك دولت
 اولان مكين كال تلاش ايله يديمه تسليم ايدوب بر مقدار صحبت
 صكره سراي قراله غريمت اولمشدر سراي مزبورك صحن و صبح
 رجال و نسوان و جنراللى با سرهم و جمله موجود ايلچيلرى ايلرنا
 بر زحام مملو اولوب جا بجا در در بشر او توروب قوما را وينا رار ايد
 اما هنوز دخی ايمپراطور بجه لرى محل مزبور چقا مشرايدى بو حقيدر
 دخی بر صندالته يه قعود ايله مترقب ايكن ذكرى آنى وجه اوزر غيبت
 حمرتن اول ديان كوره طلوع ايدن شفقه دك ظلام كيل اولكجه
 انجى اون دقيقه مقدارى اول وقت عشانك فرضيتى دخول ايتمشد
 ايمپراطور بجه يه مترقا مكتمزده مسفور بورغاكى به نماز موقتى كلدى
 وزمانى آزا ولغله شمدى ايمپراطور بجه چقوب انلر ايله ده وافرجه
 مكش اولدقن نماز فوت و لورد عوتلرينه اجاب كلكدك بو قدرجه
 تماشا ايله اكثفا و استيفاي حظ ايلدك بعد بو محذ ورايچون توغرا
 عودت ايدلم سن بزم طرفزند واروب مخطوطيتى تفرير و محذ ورك
 بيان ايله اعتذار ايله دبو توصيه و توديع صد دند ايكن مسفور
 اضطرابه دوشوب ايمپراطور بجه نك اذنى اولدقجه كتمكن راي
 ايدن مزبور لكن چقه سى قيرميد ربا قرب سن خبر كونه يم ديوكيد
 كلكدن قونا غكم كتمكن مناسب دكدر اكر برغيرى امكانى بوغييه
 بوند اداى صلوة ايچون بر محل ندركى ممكن دريدو حاصلى ديوان
 خانه شكلند اولان كير او طه زنن اداى صلوة ايدركن اولجيتن

بولنان رجال و نسوان چيخوده و قاپوده زحام عظيم ايله نماشا مزور
 اولمشدر راداي ملاندن صكره جمعيت كاهه و اربلوب صندالته
 قعود و چوقچمدين ايمپراطور بجه دخی محل مرفومه ورود ايلدك
 جمله دن اول و زراسى مشا بر سندن ايكنى بر عسكر لرى و با اثر
 استقبال و بعد قاعد لرى اوزن دامن بوس ايچون فرانجه و
 و سائر دول ايلچيلرى دولتارينك پايه و رتبه لرى مقتضا سنجه
 اوزن قطاره دي زيلوب بر برى عقبنه جانبى ايدن بوروده
 ترجمان و مهماندارو بورغاكى فقيره تغليط و جهيله مزدخى صف
 بولمغله سائر ايلچيلر ايله پادشاهنك دست و دامن تقيب
 ايچون معاقطان داخل اولغله محتاج زديو الحاحلزن خند
 بن الحمد لله ديمدن راضى و خشنودم و بو قطاره اذخاله سز
 ديكين چوق سى اينديكر امكانى بولدي بغير كجه شمدى دخی بيت
 اولميه جنى بديهى اولغله بونكليفه نه حاجت ايمپراطور بجه
 بنى كويسور مراد لى آشناق ايتك ايسه بو طرف تو جهلزن اش
 ايدرديو ايلچيلرن لار غه جانب يمينه توجه و قياما توفهمزده
 ايمپراطور بجه بو عبد حقير طوغرى توجه ايله نزد فقير ككور
 متواضعانه انحنائى مكرره يى حاوى اظهار اكرام و حال خاطر
 سئواليله انشائى ملريقده واقاستد زحمت چكديكزى و حاله
 راحتكوارى و مملكتن دن حظ اينديكزى ديور پرشش و نوا
 ايله معامله بز دخی و سنان و اكرامانه ادا و سئوالرينه لجه
 حكيمانه صائبه ايله مقابله دن صكره ينه انحنائيدن رك كيرو

چکلوب اول محل وسیع و قوریلان او نور قرق عدد فوقانی سفره
 اوزندک کاغذ او یونلری بحسب بی بر برد و رایده رک باشلری اوجند
 ایاق اوزره دوروب تماشا ایستد کجه سفره رده قاعد او یون ایله
 مشغول اولنلر اول محلده بولنا نلر هر کیم اولور سه اولسون
 یعنی ایچر طور بجه یا غره کلدی دیو قیام و حرکت ایله تغییر وضع
 و یا خود اما لجه چشم و کوش ایلمک ممنوع و قاعد لرند خارج اولغ
 قطعاً کسه دن حرکت و اقبال محسوس اولما مشدر دخی بر میقد
 قاعداً مکدن مسکه قوناغ کلوب بیتوت بعد ابر نه سی کلندیکر
 منوال اوزره الای ایله پتره خوفدن حرکت و پتره بود قه عزیمت
 اولمشدر شهر قومه تهیه اسباب راه ایله اشتغال اوزره اکر
 مقدما تماشا اولنان خیال خانه تماشا سینه ایچر طور بجه طرفند
 دعوت و کلدی دخی تبدیل هیئت ایله کلوب کجه ساعت اوچه رک
 تماشا بعد قوناغن عودت اولندی یوم حرکت بیک یوز
 یتیش ایکی سینه محرم الحرامنک غره سنده معین اولد قه یز ایچر طور
 جانبندن معهود یورغاکی کلوب ایچر افندی دفعه اولی سفرند کور
 محللرک بر مقدارین دخی بود قه کور مشدر لکن بکا محض صخره
 و آثار خاصم اولان چار سقی سله اسمبله بنام اولان سرای دلار او
 دخی عزیمت لری طریق اوزندک واقع اولغله تماشا ایلیوب بعد سلا
 بولنه راهی اولسون دیدیکن تفهیم ایلدکن اجابت لایا س اولغله
 پل کوزل کید رزجوا ییله مسفوری عاده و عزیمت راهه شروع
 اولمشدر بر اند بور سفر لری تقریبیله عساکر و مهمات و ذخائر

الات مرور و عبوری سببیله پتر بورق طریقند اولان قرانل
 بار کیر لجه تاب و توان و موجودی غایت قلیل تدارکی دخی اعریر
 اولغله و سبیله سهولت و یغین آغز لیز ایله بعض اتباع قوتلری
 ایکی اوج کون مقد مجده ارسال و تخفیف اقبال ایله سهولت تدارک
 مساعد رجا ایتملر ایله اگر چه بواشا لده ایلد کوری ضیافات عین
 و اکرامات لایقند لرند کال حسن موالات مشهود اولوب درونا
 ان شاء الله تعالی بعد الیوم و لیکن نکالیت بارده ایله اید کل کوری
 اذا وجعنا لردن خلاص اولدق دیو هر بقدر ملاحظه اولور کد ایست
 ینه نابو وقه کلجه یدیمزده اولان اسرای اسلامی راتی ارا لقی طلب
 و ادعا ایله کاه جبر الملکی چون دولترندن فرمان صدوریز اشعار
 و کاه حسن حال ایله ویرمدیکمزه طرف دولت علیه عدالت
 شیمه یه بش شکو ایله نکد برایتیدر جک لیرن اظهار ایله انذار و ملوک
 حصولن حسن حال می تحریر و شفاعت ایله تطیب اید و ربکتر
 نعهد مثللو کونا کون دسایس و ابرامدن خالی اولیوب حاصلی
 نظیرن ایله اولور سه اولسون اسرای استرداد سینه اولنق
 ظاهر و اشکار اولد یغندن غیري بالهام الله تعالی ذکر ی آتی کون
 ظهور ایدن فتنه جسارت مالتری کویا درون فقیر لایع اولغیر
 بو اتباعک تفریق و تشنلرینه باعث اوله حق امری صورت ضرورت
 لوازم راهد ارا نلری برد سیمسه به احتمالی وارد دیو متره دیز
 الامریضا اضطراب کلی ایله مضطربق درکار ایدی لکن چاره نیکو
 علی الله عز وجل اوج کون مقدم آغز لری ایله بر مقدار آد ملری می

ایله و شهر مسقوده بزم و رود منزه دگین توقف ایملک اوزره ارسال
ایلیوب جو قوئری دخی ماه محرم الحرام ایکیچی در شنبه کونی شهر
مرفومدن حرکت و عزیمت راهه مبادرت ایلدیکمزه شهر مسقود
الهی ساعت مسافده جاده دن نصف ساعت جانب یمین
واقع چارستی سله دیدکلی سرائی نماشا سنه وضیافتمه قییز
اولان مذکور یورغاکی ایله خاص آخور لرندن کلان خطوم سوار
و اوج ساعده محل مرفومه وارلشد رخدمت واکرامز اینچون باش
پاپاسلک اوغلی اولوب حاشا خاص اوپله لرند مهتر باشلیق خدمتند
اولان بر معتبر کسسته لرله بر قاج نفر خاص اوپله خدامی یولگیری
و اشچی باشی و اشجیری و تشبیع من مامور یورغاکی دن ماعداسرای
ودان لرینه ناظر و حارس بو سنا بخیلر کف اسی شکلده اولان
پولقونق و مهماندار و مضیف تعین اولمیرله مراسم استقبال
و تکریم افراط و اضطرار ایله اکرام لرین تکمیل و ریاض و حیاض
و ابیة عجیبه و قصور غریبه ستاریه لرین اراقت و نماشا ایندیکه
اظهار قوت مهارت لرندن اهتمام بلیغ ایتمیشلرد سرائی مزبور لک طبقه
فوقانیة ده اولان اوپله لرینک دیوار و پنجره اراقلری براوپله نیک
کهریادن و بغضلک بیکاره باغدن مصنوع اولوب کیمک دخی
بالجمله دیوار و صددر لری انواع و الوان واسکی معدن مذهب چیز
غفور بلرندن قانوز و کون و انواع کاسه لرو شکوفه سفالری
مثلور طبقه طبقه دیزلش و هربری اصل دیوار دن اولمق اوزره
محلرینه برلشد رلش صنعت غریبه درو الحاصل یکرمی قدر اوپله

هربری برزبند محل استغراب بر برینه بکرمز نقوش چین
و فزیکه ایله محل و انلرده بر در لو مقوشات و لیوب قعود
اسکله ره مخصوص اولمغله هر اوپله ده مزین متعدد
موجود ایدی اوپله لرینک و دیوانخانه لرینک دوشمه تخت
کمی جوز و کمی انوس و کمی شمشاد و نکدن اما اکثری قره اغای
و دیش بوداق اغا جلرندن اولوب لکن بر رسته اتصال واد
پذیرا و لشکر قطعات متعدد دن اولدنی قطعاً محسوس
هر کورن بیکاره نظر ایدر و سرائی مزبور لک موقعی و اطراف
برضای فسیح الارجا و بعضی محلی باغچه لراماد رونلر
نامنه انجی ریشته و الما و قدق اغا جلری وارد رانلر
شدت بردن و مقتضای هوادن میوه لری جموضتی لک
ماکل اولیه جن رتبه در نماشای اطراف و انجای ضا و کو
ایچون باغچه لری اوزر سنده طبراق چیدن هزار عمل ایلا
خضرای شذادی الطرح احداث ایتمیشلرد در کوزره سنا
بورقه و انجیه الهی ساعتک مسافرنک کوهستان و فضا
کودینور و سرائی قیرند اوج و رسکه او تونالقی و قیقه د
کوهستان غایت محکم کاریکر قلعه شکلده دیوار ایله احاطه
دروخی آه و خرکوش و خنجره مثلک و حیوانات متنوعه ایلمه
قصور فوقانیة و حیاض و مسود کونا کونا احداثیله برغر
ایتمیشلرد بوداق و سرائی مدت قلیله ده وجود پذیرا واد
ماعدابوقدر حدائق و حیاض و درون حدائق دیش بودا

اغاجنه مشابه اسمه مثل صارتن و هر جانب به میل و التیام قبول ایدر
برکونه اغاج جنسی غرس و تربیه و خیابان و قریه لر شکلو راسته
ایتملرله ملوک نصارا بومثلنی ایجادن عاجز و بون معماری فرایمچرلو
قریناده غایت ماهر صاحب فطنت برفرنک شیطنت صنعت اولد
بویاجا دبدیع و بنای عجیبک بر مثلنایاب و عظیم اولد یغنی جمله
همکشلری عندنک مسلم اولد یغنی تقریر و افتخار ایدر لرایدی الغضه
سرای مرقوم بر کجه بیتوت و تکمیل تمامش و ضیافتدن صکره
بوضیافه مأمور اولنلرک جمله سی تشیعیر ایچون صحرا چقبوب
تودیع ایتملرله عسیری قی انهدی سوا السبیل ایت کریمه
ورد زبان و جان اوله رق بوله عزیمت اولمشدر و صفیره بورده
ذکری سابق بجایب خانه تماشاسی کونی ویرد کلری بر قطعه مجلد
و بر قطعه دخی بسیط غیر مجلد خزینة مطبوعه ده رسم اولمشدر
جمله ابنیه و کاشانه رجا لری فرایمجه و نیجه و سائر اور و پادولنگر
مملکتلرندن اخذ ایلد کلری رسم و نمونه لر مطابق و مشابه اولوب
رعایا و اصناف خانه لرینک جدار لری اغاج بالوان چاتمه و اوزده
نخته پوشیدلی ساده رو و بعضنک ایچی الاجه باصمه کاغذ قاپلر
مفروشات و اوانی بیت مثلونمت و دولت آلر میسر و لمیوب
کلابا اهل اسلامدن حال لری چوق مکدر بر قوم شوم اولوب
عذاب فقر و فاقه به متمیل خسر الدنیا و الاخره ما صد قلری انا
حیوانات بریه مثلون فهم وادراکدن بیخبر اولملرله بوبله عذاب
نعمت عذابدر لر شهر مزبورده اولان پتیه چارک کدی اسمنه

منسوب آثارندن بنا ایلد یکی قلعه شهر نازنک جانب شمالیه
و چار سراینک مقابلندن اطرافی شهره ایلد خندق مثلونما
بر قطعه زمینک واقع اولمشدر در و نندن سلمات اولده
و بر کبیر کلیسا دن غیر ایبنیه اولمیوب درون کینیا مرقوم
مسفور پتیه چار ایلد اندن صکره مسندن نشین سکومت ادا
قرینه و آنا نامان چار بجه دیبا پوشیدلی صد و قدر لایحه
مقبوردر لر شهره عریض و عمیق بر شهر اولوب چار سراینه
جانب غربی سندن ایکی شقه منقسم و یارم ساعت مسافه
ملاقا اولغله بنه بر در باجه اولوب وصفی مسبق فرونده
قلعه سندن بحیرا لغه منصب اولغله شهر پتیه بورق مور
و مرهای مغایر کتیه در جانب جنوبی سندن کمر کلری و اودر
ذخائر و سائر تحف محمولاتیله کرانبار فلان و انکله و فرا
واسوج و دانی ماره سفینه لری کلوب و افریک النور و شهر
یری پتیه چارک اسوجلورن نزع ایلد یکی هنکامه زمین مس
و عظیم کوهستان ایکن فراتلی سنه طرفده بو قدر تکلفار
ایله وجود کتور دکلری محل استغرابدر و حالادرون شهر
بقیه بر مقدار اورمانلغی و ادراما اطراف شهر جو هوا کورنه
مرتبه کوهستان و میری دفتر خانه لرندن مقید قوری اولغله
بر شاخ باریک قوپار مغه قدرتی بو قدر بونک حکمندن
اولندقدن ایرادات میرندن ترسانه و مهمات دن و نما ایچور
محفوظ و مضبوطدر دیو جوا با یلشد لکن بعضی قایق

حالا اسو جلودن امینتری اولمغله اطراف شهرک آنلو و عرب
 کچایش پذیرا و لو آچق میدان اولسون دیو بویه اورمانلق ایقوشلر
 خبری التمشدر و نفس شهر مقدم تعلیم و تعلم فنون محاربیه و بحریه
 یوزر ایکیشر یوز اولمه لی ایکی عدد کبیر سیرالیر که برنده تعلیم امور
 حروب برتره و برنده تفهیم ضایع کارزار بحریه اولنور مخصوص
 اسناد لروضا بطلر و نلامنه ایله مملود لر صبیانی کو چکدنت
 تا اون النی باشنه وارنجه مزبور معلم خانه لرده هر قفق صنفه ایسه
 تربیه و امور محاربیه تعلیم و تکمیلدن صکره خارجه اولان
 اوزن لره و قلعه لره ضابطلق و دیرلک ایله چراغ ایدر لر و بوقلیم
 و تعلم خصوصی جمله کار و جزا لیرینک و چار بیچه لرینک دخ
 مدار افتخار و اعظم کارلری اولمغین هر بار بوندک ایله مشغولدر
 حتی بو خصوصه اولانهار تلرینی بزه دخی عرض وارانت قصیده
 برکون ایمپراطور بیجه لری تبدیلا و ولی عهدی اولان یکینی اشکاه
 و بالجه رجال و یکارلری و دول نصاری الجیلری و مسافر لری
 اولان له قرانک اوغلی قوناغز قرینده اولان معلم خانه میدانه
 کلر ایله مذکور ولی عهد طرفدن سلام ایله بر آدم کلوب لطف
 ایستونلر برانلری غماشا و انلر بزم فنون حربیه مزنی کورملک ایچون
 انبا علرین ارسال یورسونلر دیمسيله خزینه دار قوتلری ایله
 ارسال اولد قزندن ظهور ایدن واقعه غریبه درکه ولی عهد
 مسفور یونلرک جمله سن تماشا اشناسند عکا بزم حاجی ابریم
 قوتلرینی کوروب بلا تقرب یاننه دعوت و یکچیری قیافتند

کوکی باغراقی بوندردیو هیئتندن سوال و معلومی اوله
 تشبیه یکچیری مشابهند اولان کندی سکتا تلرین مدح و
 و حرکات غریبه و اعمال اداوات ناریخی و صفایله لبا
 مذکور عکام دخی انطالق حق ایله جوا بند زور اوینی بوز
 فی سبیل الله غزالده الله تعالینک عنایتنه توشل ایله و
 وهندسه به رغبت ایتوب سازالات متوعه تحریبه طو
 شمشر عدوتد میریق آسا و زور بازوی جلالت انما ایله
 فتنه برطرزه ترتیلرک ما نفیتی ایله دشمن حمایت دخی ایتز
 لطیفه و ترهیب قصد یله مزبورک آچق سینه سنه طو
 ایچون طریحیلرینه اشاقا یتیمکن بچاره و کند رایله طوب دانسه
 مصنوع بودار لغی طوبه طولد و رب مزبوره طوغری آنشایه
 عنایت حقّه توشلا بلا تریم کوز قیاموب یوارلق کله
 جست و چالاک آتوب و پنجه جلالت ایله قاپوب آتک متا
 دیو اوز لرینه انداخته ایتمکله اثبات مدعای شجاعت و
 اعظم مهارت لرین فار بحت تجارتهم و ماکا فوامهتدین
 اهل خدا هر که در افتاد برافاد بر مرنبه شکسته بال و
 بیخ انفعال و لشکر که تعبیر اولتما ز طائفه مزبوره نک بکرو تفعه
 پروازی نفوقه تهمجملری مستغن عن البیان ایکن ساز خصوصه
 عاف و جبر لرینه متواضعانه عقلی و نقلی دلائل ابراد یله مبه
 اولد قزندن ماعدا بویه بر جمعیت مهارت غارنده جنودا
 بموقوله براد فی شخصک اعلا ی دینیدند اولان جبارت

داغ بر بالای داغ اولد قری شور بته شهر نشعار اولمشدر بخاری و عجم
 دیار لرندن آنک بولان اهل اسلام سبابة کرای حیرت و تشکر دین بخاری
 علیه افضل الصلوات بذل مقدرت ایشلدر در عساکر و رعایای
 احوالی دخی بو منوال اوزره در که امیر اطور بجه لری کرسی نشین حکومت
 اولد بغی و اونسکر او نطقوز سنه دن برو جمع مملکده بر فردک
 برزق قاتیموب کال رفق و ملایمت و حسن خلقله موصوف اولدیغند
 غیر قتلدن بزی اولان بعضی مہم اقتضا ایدن نادیسن ماعد برکک
 مالک و جانته سوء قصد ایتمسینه آیینجه عهد و پیمان ایلمسینه
 جمله سی مال و جان لرندن امین و تبعه سوء حالتی قتلہ منجر
 اولیه جغنی یقینا بیلور لر ایکن دخی بته جمله سی انقیاد عظیمه ایل
 ضابطلرینه مطیع و منقاد اولد قلدن دولتریز و چار بجه لرین
 مبالغه اغظام غلوری حددن بیرون و مال آشنالری طور سن
 بهایم مثال اولتلی دخی دولترینه شان و یرمن داعیه سیله
 کونا کون اعمال صنایع شیعہ بنت و کتم لیسارد دولترینه مقضیا
 دینیہ لرندن زیاده رعایہ ایدر لر حتی کال طاعت لرندن بری
 بلا تشبیه بکچری یسنا بیلری کجے برخا زیه قرا غول تعیین اولنان
 سلتا تفری معین برلر ایکن خانه منوره محرق اولسه نا ضابطکر
 اذن و یرمد کجہ بر خطوم محل معیندن تجا و زاید میوب قاج عذر
 ایسه کلیسی آوایله یسار لر و بو ماده عینیلہ ظهور ایتدی کی
 متواتر مشهور درود قدر لور رعایا سی بیمار سه بختل عبد مملوک
 کچا اولوب صاحبی دیلر سیه اولاد لرین فروخت ایدر لکن مملکت لرند

خارجہ فروخت ممکن دکلدر و صاحب بیمار مرد اولدق یمار
 و ضیاعی ملک منزل مثلوا اولاد و زوجه و ابدا قریبانه بلا
 معجلہ قالمق عند لرندن مرعیدر رعایا لری دکل موقوف عسکریه
 میرلرندن املک نفوذ بالله تعالی مانند خشت کاه آلود بر طر زنا
 سنک نمود در که بنشہ دندان قوم جانله متاثر اولماز و هنر امر
 سال قمر محیط طر مسه قیافتی بوزلماز دیر جک رتبه ده در
 برپا لری دخی بو قدر که غیر یایوجه سنی پید ایدن لالد قری جزا
 و ظیفه یی بکری کچک قایغه بنک و ساز خصوص صلد یسینه بالتما
 میرلرینه و یردر که او یله جاجا جسور و یول باشلرندن مخصوص
 کمر کچی طر زدن معین آدملر وار در و بو قوم کک رعایا و کک
 عسکریلرینک بورتبه انقیاد و انواع اذایه تحمل نهاد اولد قلدن
 حکمتی دخی بو یله در که مملکتی غناء الغایه محفوظ و جمع کند کاهله
 محکم محروس اولدیغند بر احدک سرحد لرندن دکل تعیین اولد قلدن
 محلدن حرکت قدر تلی بو قدر فرض محال اوزره بلا اذن برکونک
 دکل بر ساعتنک محله کشیہ لکچہ الیذ اذن کاغدی اولمیجہ
 ممکن دخی دکلدر لکن مثلاً ممکن بولسه و جہا من البجوه غیر ی
 سلامت بولیسوب جزا سی البتہ ترتیب اولور معین اولد قلدن
 محلدن او مملکت شدت بردیکه تغییر و تحریری انجماد زبان غایہ
 بادی اوله حق مرتبه دن ازید در بلا حائل اچقدن صورت یجاد
 کچی منجلوب طرز در و بو قدر عذاب و فقر و قایہ بالضروری
 کجہ رنجہ تحمل ایدر لر علیهم مایستحق ذکر احوال فطر مسفور

مقتضای وقت و زمان و اقی مکان نظر پزده بود و در روز و زمانه
مدت لیل غایت قلیل و بعد الغروب افقده مرتبه اولان حرمت باختره
خاوره ممتد اوقت طلوعه و کین منقضیه اولم بدیندن قول امامینه
کون وقت عشا مفقود و شرط فرضینی معدوم اولمغین دورت
ماهه قریب مذنه صلوۃ اربعه ایله بحسب الشرع اوقا کذا
اولمشرد حق رمضان شریف دخی بوا یامه تصادف ایتمکین ضرر
صلوة مغربا رکان خفیفة مستحله ایله ادا بعد طعمه مسأله
اولنوب در عقب مساک اولنوردی لکن بعنایه الله تعالی اعتداله
هو اوسيله سبيله یکریمی درت ساعده بر افطار ایدر کن افضر
ایام قدر دخی ثقلت چکیوب بحمد الله تعالی صیام مبارک ادا نه
موفق اولدق لکن مقتضای وقته بناء سنت شریفه صلوۃ هر
تراو یحدن محرومیت و اویله اوقات مبارکده دیار اسلامیه
بعدی ترم حسیله مبتلای الم بیشمار اولمشیدق اشا چاره نه هر
تراویح بدل الصلوات و اذان شریف و تحمید مثلث شعاع اسلامیه
متعدد مؤذنر ایله ادا اولدقجه قونا غمز بیشکا هند اولان
نهره قایقرا ایله مشحون اولوب استماع ایدر لرایدی و ایام نربو
پزده بورقده تجارت طریقله مسافر پوشتان بخاری اها لیسندن
طریق تقشبنده دن اولان برقاج ذاتلری افطار و عید طعمه
و جابجا دخی ضیافت دعوتلیله اکرام و اکثر صحبتم بخت علوم
و ذکر شان و شوکت و عقیده پاک حضرت خلیفه اعظم و احوال
شرف مال رجال دولت و سازقوانین و قواعد اهل اسلامه دائر

اولمغله کزک صحت عقیده و کزک شان و شوکت دولت علیه
کوشرد لری اولدقجه کزک کان ادعیه اجابت مال از دیاد واجله
دولت علیه محلا لاقبالن یکران اوله رق بعد الیوم عهد الی
مملکتزده جمله به تفهیم قدر شان دولت علیه باهر العتوان ایله
بشرف غماز کجی دعای خیر لرنن یکسر صرف تاب و توان این لمر
دیویشاق بند اولور لرایدی حق جل و علا قوله فرین الیوب شمایر
اعظم خلیفه الله فی العالم شوکلو قدر تلوا بادشاهمزا فدی حضرت
ذات کرامت صفات لرنن افاندن سالم واریکجه بانایلرنن مادات
السموات و الارض دائم و قائم الیوب و کیل مطلق و قول بالحق
حارس رعیته و ناظم مملکت لری اولان دستور جلیل القدر آصف
صدر عنا یلوا فدی حضرت لرنن صدر عالیلرنن برقرار و ساز
اولیای نعم حضراتن دخی دوام اقبال ایله مستدام و تدابیر نافذ
خیله حصوله فرین ایتمکله نیچه بوعبد احقر کجی عباد داخل القزاق
سایه عنا یلرنن نائل کام و بر مراد اولق بیتر ایله آمین منوال
سابق ایان او دده فرضیت عشا تا ماه اغستوسه دکرینا ط
بعد دقتا ایله حرمتا فیتبع اولنه رق ماه مزبور کزک اونجی کجیه
بشرفیقه مقداری وقت عشا بولمغله ادا سنه ابتدا اولنوب
بعد کجیه ده بر وایکشر دقیقه تفاوت یلمشدر رجعتنا الی بلخ
فیه مسقو لو طائفه سنک بوفیق فی ضیافت و تماشا لایچون
بو قدر زمان پتر بورقده مکث ایتمک لری بکیم اکرام قصدیه
اولیوب ذکر ی آتی برانده بورا وزیرنه تعیین ایتمک لری عسکر

کلی ابله اضحلال براند بوری ز عملند تحقیق انجمله بزه
 صقال باشی داغفق سودا سندن اولد قلی ظاهر اولمشیدی
 وجایجا صبحلرند بوسالده بروسینه جانبته مامور عسکرین
 براند بور سر عسکرینه غالب اولوب ممالک بروسینه یقینا انتخاب
 ایند کلرندن بشقه براند بوری حدودینه دخی داخل اولوب
 اکثر قلا عنی تسخیر و اها الیسنی و خرایسنی بالتام قبض الیشلرد
 دیومباهات ایدر لر ایدی بوقیرایسه رجالی و تجارت لر یله اختلاط
 ایدن بخاری باز کارلرندن خفیه ماده نکل اصلی اولیوب جمله سی
 تلاش کلید داغ بر بالای داغ اولد قلی یی صحیحاً خبر المشیکن
 دخی بومثلر اکاذیب ظاهر لرینه مماشات ایلده واقعا بومقوله
 مجهول الاحوال برهرین مقوله سنک نه مالی وارد رک بریک
 سنه دن بروقدیمی دولتلردن برقاج دولتا یله معارضه ایلده
 دیوا بهام کونه سویلدکجه بوقدر عساکر و تدارکات و مهمات
 بذل قدرت ایلده ینه برایش کوره مدکلر یچون کال انفعال لردن
 طرف خصمی وصفد اطرا و ایلده دیمیکر براند بور هرین دکل
 قدیمی قرال و غایت مالدار در دیوا استعظام ایدر لر ایدی بوزال
 مکتمزی طالع لری هنکامند خلاف مامولری یایجه جکلرین
 استشمام و عکس مدعالری خبر لری توارد بشلادقن دخی
 توانر بولدن استجازه مره صورت رخصت کوسر و بایک
 اوج کون طرفند تدارک نکیلدن صرف غیرت ایتشلرد رضیات
 ایلد کلری مرقوم چارستی سله سر ایندن حرکت کون ایکنی فواغند

مهماندار مرخبر بشارت و بشارت صورت یله کلوب عسکر
 براند بوری مضحل و بالجمله مالک اولد یغیالات و مهمات و
 متصرف اولد قلی خبری ابله کلوب سره مرده ایتک اوزره با
 وکیل مخصوص بکا امر ایتشدرد یواکر چه بسط مدعا ایلده
 لکن کُل اِنَاءَ یَتَرَشَّحُ بما فیه مدلولنجه لسان درونک خلافا
 دخی صورندن هویدا ایدی اما مقید اولیوب ساخته مخلوطه
 اظهار ایلده مماشات ایلشدر و بویکیتک تصحیح خفیه بذا
 قدرت اولوب آیا کیمدن خبر صحیح النور دیو سون خالی دکل
 اما یقین بورقدن مسقوه و ارنجه بر شهر اولیوب قری و قصبه
 اها الیله ایسه هایم مقوله سی و کتم اسرارده مبالغه تنبیه
 اولمغین بر خیر ظفر باب اوله مدق ایدی شهر مسقوه و مولر
 اتباع بند کی کورجی محله سندن بعض ملاقات ایدن کورجو
 طائفه سندن بر مقدار حقیقت حاله اطلاع و کینسا و ما
 ز عملنجه مامور اگور یا هجو ملرندن استدلال دخی اولمشیه
 بعد له مملکت و وصولرده براند بور دیارندن کلن تجارت و
 بعض سوزا کلار رضا بطلرندن بوجهله تصحیح مدعا اولمشیه
 مسقو لو عسکر براند بور لشکرندن برقاج قات زیاد
 اولد یغی حاله براند بورک تختگاهنه قریب اولد قلدن براند
 قرالی نجه طابوری ابله محاربه اوزره ایکن بو خبری الدقه دغه
 کندی طابورندن بریرا سر عسکر یخی الیق یوب کندی مقدم
 مسقو جانلیرنه قعین ایلد یکی سر عسکر طابورینه بریقد

عسکر ايله الفا و سارعت وصولند جمله سى انجى اوتوزيك
بالغ مسقولا يسه تداركات قويه ايله اول طابورده طقسان
بيك مقدارى عسکر اولدقن تحقير ورأى العين مشاهده
ايندك هر اسى غالب اولغين يوزى اوزده قيا نوبه ديز آينجه
پروردگار عالمه تضرع وتذلل افراط هر كچه عداوتهم و ارايه
واركن بومسقولو غذا لرينه بزدلو قصد بد و خصومت بو عيكر
بومكارو غذا ربوبله وقد علم صريح ارتكاب و داروديه عيتم
اضحالاته وقت فرصت اخلاسيه قصد ايلشدرد يوزار كيا
مناجات واستمدادى خلاصه جزا لئى و سائر رؤساي عسكى
اظهار غيرت و حمت ايله اغليه جى زمان دكل مسقولا كچه باغمز
ياپشه جوهر تبه يكلشدر و بوطا ننه نك حيل و د سايده
مهار نلى معلوم در هر قدر محارب مباحه قول و التماس ايه
اعتماد و التماس ايش كچه به قالورسه ندامت امر مقرر در جمله
باشرو جانمى افر كن فدا ايلدك چار كار همان شمدى يا غمز
توزيله هجوم ايدلم ديوانفاق ايتلميله در عقب ترتيب صفوف ايله
محارب به اقدام و حملات يدر پى طوب و تفنكه اهتمام ايتلميله
از شام تا بام ايكى جانبدن سجال آتش انصابه آرام و ريموب
زمين و آسمان آتش ايله مملو اولوب لكن غلبه بر طرفدن هويدا
اولد يقي قبال مسفور ك منظورى و انجى ايش بوبله كيدرسه
احتمالدر كه انكسايغز باعث اولورد يوهر چه با د اباد كويانجل
متين عون رتبانته به نسبت و قبضه شمشير ال اوروب بود عو

انجى سيف صارم فصل ايدرد بو كدى تربيت كرده سى اولان
اكترى سرب جنسى ارباب سبوا يله جمله غيورانه دركار
و وقت ضحادن وقت ظهر دكن اشتغال كارزار سيفيه ايليو
بامر الله تعالى بوبله كل عسكر غلبه و طا بور لرينه استيلا ايله
اون سكر بيلك كشته لرندن ماعدا اون ايكى بيلك نفرى و رفا
جنرال و رؤسا ريله امير و طا بور لرندن موجود اولان بالجل
خزائن و ذخائر و يوزاون قطعه طوب والات و مهمات
سائر لرين اغتنام و طوبلر ايجده التبيوز آدمه قارشودا
دو كربع حيرت اوله جى بر مضتع طوب غريب الاسلوب
بو حقيقتيه بورقه ايكى حالاطوبى باشيلربيلك اختراع ايله
مزبور طوب ايله افتخار ايدر لر ايدى و الحاصل بوا فراط غلب
ايله مسرور و شادمان و عسكر هزيمت رهبر و سيته بيلك
بلا ايله سمت سلامت كيرزان اولدقن خبر و يرد كرنديت
ماعدا بومحاربده سر عسكر لر اولان منابع حربيه ده
ماهر و فون دقايق محاربده مهارت متواز فرما رنام مكاره
روسيه بيسته غايت معتبر اولغله آقى انتخاب و فرما رشا
نامزد لغله بازوى غيرتن تقويه ايتلميله مزبور دخي برانده بور عملا
براز عساكر دن خالى برينه مستولى اولد بعدن برانده بورى كيا
مضهل اينك ايجون كال غمرو راستكار ايله محاربده بذك
مقدرت و بوندن غيرى نياز استمداد ايله پنه بورقه اولان
له قراللك بوبل اوغلى دخي بكا التمش بيلك مقدارى برار و جكه

و عسکر و مهمات حربیه دن اسند و کی و بر سر کز براند بوس
 غائله سن بر طرف اید رم دیولاف کذا فیه اعتماد لرندن مهمات
 و افره ایله دخی بز پنه بورقن ایکن زور فحار شالغه نامزد
 سر عسکری طرفه اسراع و طابور بجه و بجه و بجه و بجه
 عسکر لریک و تور بکی بوکا مخصوص آوقون دیلنک کجه
 اعمال اینک اوزره قوصیه و فرمان ایتمله قرال زاده سفد
 دخی اول محاربه عظیمه ده بله بولوب بعد الهزیمه فرمان شال
 مرقوم مجروحان و قرال زاده نک دخی فراری اشناسند باجل
 توابع و لواحق مطروح غیاة الحب دار البوار و لمغین کدوسی
 من بجا براسه فقد ریح مضمون تکرار اید رک ساقبینه
 جنکده کفر بقید سبی اولان والد و اخوات سلکته منک
 اولدن موقع عذاب و ب یرضق محلل او غرادی سوبه
 کدوی القاد و یوزه رک بیک بلا و نیم جانله ساحل بجا چمشد
 دیو تقریر و تفصیل لری دخی ناید مد عاشکلده واقع اولشد
 و الحاصل جنس اعدا یسند اولان تفرقه و جدال و قتال سعادت
 المیز قتل عدوه بسیف غیره مدلول نجه برام باهر العز اولغله
 همیشه حق جل و علا اعدای دینی مخذول و پریشان حال و اهل
 اسلامی سایه شفقت و ایز حضرت شهنشاهید مزق البال ایله
 آتین شهر مسعوده التي کون لوازم راه ایچون مکشدن مک
 حرکت اولوب استانبول جانند شهرک نهایی اولان محله دن
 کذا اید رک طریق جاده نکا ایکی جاننده اولان خان رک پنجه

و قاپو و جاجا آحق محلل زور و مرایی و بوسنه اها ایلمینه
 لباس ایله ملتس و مشخص آدمکر کورینوب قماش مز ایچون صف
 طور و ب بوسنه لسانجه کوبا اولملری بوسنه اها ایلسند اولد
 انما باز ایتدیکدن بجه بعض بوسنوی الاصل آدمکر ایلمکله
 و مجازیمه باشلا دقلری منظور فقیر و لیجی بونر غمقوله ادملرد
 دیو سئوالد پنه بورقن کوبی کمر قره طاغیلرک رفیقاریدر دیو
 آدمکر تقریر ایتمله استغراب کوه استنطا قریحون خطوزی
 توقیف و سوزا کلاره یسانده اولان لرندن بریز اشارت ایله چاتیر
 بشاون نفری بردن کلوب خطوز حذا سند ایستاده اولنقلرن
 بوسنه لسانه آشنا اتباع بند کیدن بری واسطه سیله
 کیفیت و کینلرندن سئوال زده بزر بوسنه حدودند قرطاع
 اها ایلسند و دولت علیه رعایا بسند ایز بوندن بشالقی
 بسنه مقدم و لایمزدن بعض آدمکر همیختر اولان بود و لته
 کلوب بعضیلرینه کیوف و سائر اولحو الید اولان سرحد قلاع
 ضابطلر و درلک ایله اکرام ایتمله انلر اولحللده قلوب و بعض
 دخی بود و لته قره طاغیله تعیین ایلد کوری علوفه ایله قره طاغ
 کلشرایدی و بهر سینه بواسلوب اوزده برا زاد مز ایچون علوفه
 معینر کلوب علوفه و اکرام و افره ایله عودت ایدر لر بزدخی بوند
 بر سینه مقدم بو طریق ایله اوچوز نفر آدم کلک لکن براند بور
 سفری غائله سندن ناشی هنوز علوفه مز و برمدیلر و لایمتری
 اوز یلوب کیمک استیور زاما بازی دخی براند بور سفرینه تعبیر

ایلیوب بعد العودت علوفه کزی ویر برزدیو وعدا کید ایتشدر
دیو صورت انتظارده اولدقلین و مقدم و مؤخر کلان موجود
بیک نفره بالغ اولدقلین تقریر ایتشدر انا بوماده ساززند
دخی بویله مسموع و نصیح اولدقلن سبحان الملك الخلاق بون
مسفونک بورتبه طبع و حرص و حيله عجيبه لری جرت ویرشد
قول خود لری و تصدیق اید جک مرتبه مشهور اولدیفی اوزره رعایا
فتی وافرودول سازن نصاریدن ازید اولدیفی محل اشتباه دکل ایرو
ینه قاعات تیموب دول ساز و دیار آخردن دایما بیک درلو
حيله ايله جلب رعایا به کمال اهتمام و بعد حد و دولت علیه د
وندیک مملکت قریبه طایغ رعایا سی که عاصی و سرکشیدرد
علوفه تعیینی و اکرام ايله جروجذب ایتلری چوق فکر و اندیشه و
منج برسیسه غریبه اولوب دولت علیه حدود لرندن مغایر
عهد نامه همایون بوقدر نفوس جز ایتشدر لکن طوعا و رغبه اهم
شروط عهد نامه هایوندن اولوب دآن مزه اظهار اسلامه کلز
اسرای اسلامی استر داده بذل مقدور و جمل و صنایع ایل طلب
و اذعازندن سعی نا محصور ایلدکلری احوال دروینلرین بین براس
عجیبدر بعد ذابو مرکز دن التبی مرحله ده طوغله نام شهره
وصول میسر اولمشدر ایملر طوریچه شهر قوم جز الله امر و فرمان
و بزله بالوساطه توصیه لری اوزره شهر مزبورده تیمور صافوی
اولان محلی و فننک و قلیچ و سازالات حدیده اعمال اولتان کارخانه
تماشا سیچون دعوت ایتلرینه اجابت ایل برکون مکث و ارام و صافو

و کارخانه لری تماشا سند ایملر طوریچه لری فرمانی اوزره بعض
فننک و پشتو و چاقق مثللو ساد تیموردن صنایع حدیده لری
اولق اوزره بر مقدار آلات حدیده تر اهدا ایتشدر ذکر اولتان
کارخانه نک جمیع خرج و دولاب و منفخاری و یکج و بورغی واره
مثللو جمیع الانی صوابله ادا و اعمال اید و باستاند لری انجق
تیمور اورس اوزرندن ادا و آتش و وضع و اخراجدن غیر زحمت
چکنز لری یکج کلر آسیا بآب کبی چرخه بند اولغله قتی آسان
اعمال اولنور و بوسه لست سببیلله کارخانه مزبوره ده برسنده
سازالاتدن ماعدایوزانی بیک سلتاد فننکی وجوده کتوروب
سفره ارسال اولدیفی تقریر و بوسنعت غریبه نک صوابله ادا
انجق بوشهر و کندیلره خصوصیت و انحصار ایل اختیار ایدر
ایدی شهر مزبور دن دخی بوله عزیمت اولوب دردننجی
مرحله دن بولشویه سفور اتوه نام قریه ده اوزی اسرا سنند
بالقی زاده احمد اغانک اوغلی عزیمت کسنه ایاب و ذهاب
بند یکدن تخلص کریمه سعی بیشمار ایدوب لکن مقده ما میسر
اولغله بودفده اذا انتکلت علی الرحمن معتمدا ابقربانک
موصول الی الفرج مصداقجه متوکلا علی الله بولندیفی مسافه
بعید دن جبالدن جباله اوغیرن یولکردن قریه مزبور ده داش
بند کی به رسید و عربی قیافتند قوناغدن داخل اولوب
فریاد و زاری ایلد کندی تعریف و حالا اسلام پاک اوزره اولغ
توصیف ایتدکن برقاج دفعه زدن بند کی کتوردیلوب بویله فریاد

کلمی فغزندن و یا خود غیری مواد دغی ظهور ایندی یوخسه رشتی
دیند نمیدرد بوکرا و مرارا تجریر و استنطاقدن مکره صحیح و سالم
مؤمن و موحد اولدیغی بلا شبهه ظاهر و نصیح و تحقیقندن مکره
قبولندن غیری جان و مساع شرعی اولدیغی آشکارا اما مستقولند
اسرای اسلام قبولندن اولان جور و اذای کونا کونری مد و قیامت
افزون و بو خصوصد بغض و کید و مضرتلری سوهان عمر اولوب
بودفعه بونک دخی قبولندن چیکله جک عذاب الیم معلوم اینک
فتوکلوان کنتم مؤمنین فخرای شریفنه متوکللا علی الله تلقی بالقبول
ایله ادخال کھف امان نجات اولندقدن مکره فائز اوغلی قریبی
منزلنه ورود مزده مهماندار مژکلوب سز بوا سیرلی بویله البوریکر
اما بونلر تنصرا یتیشلدر در خاصه بودفعه کلن اوزیل دکل اشک
تاتاریدرگاه باش فرود تاتاریدر سیر اولدیغی جالد دخی بزم رعایا
اولمشدر دیو بسط مغالطه ادعا ایلدکن اسیر مزبور عمر احضار
اولوب حضورندن استنطاق اولندقدن صحیفا اوزیل اعیانندن
مشهور برکسه نک اوغلی اولوب و حال تغییر دین ایتیموب مسلم
و موحد اولدیغی ثابت و ظاهر اولغله مهماندار اسکاات اولمشیکر
سکرتنجی مرحله ده کوچک روسینه مملکتک مقرر حکومتی اولان
غولوخوف نام شهر و ضولزدینه مهماندار مژکلوب دلتیم طرفند
بکا تحیرات کلدی شمدی بکین الدیفکرا سیرلرک جمله سی تنصرا
ایتملرله بزم رعایا مزندن اولمشدر رایجیدن طیب خاطر ایله طلب
ایله و برتر کوزل و بر مزایسه هرگز اقصا ایدر سه اویلا لاسز

دیوبکا فرمان اولمشدر لکن بلا نزاع و بر رایسه مقدم احقند
ایتد بکر شکایت محو و عفو و التیم ایچون بوندن اقدام دولت
تحریر و حسن حالنی مشهر کاغذ لری مزی اگر چه قبول کندان ارسالا
ایتشیدک لکن کندوسی مدد و مزدن چند قجه محله ویرملا
اوزده سپارشا اولمشدر اگر ایلی بوا سیرلی تسلیم و مدد و مز
چغجه رایمر اوزر حرکت و رضامتی تحصیل ایدر رایسه کرکه
اولان تحیرات شفاعت لری و کرکه بودفعه اولان شفاعتی هرزه
رتبه و منصب استرایسه انی دخی البوریکر اوزر و بجای مژه
تحریر انمزی قبول کندان مزبور و چراغ اولمشدر ایمر اطور بجه مزه
و تکفل ایلدیکنی و بو تحیراتک مضمونی افاده فاهام ایدر
واکربنه امتناع ایدر سه حقدن مقدم ایتد بکر شکایاتند
اضعف مضاعف شکایت تحیراتی بودفعه دخی قبول کندان
ایصال ایچون بزم بورقدن بکا کلمشدر کرکه حسن مالک و کرکه
حاکم دازر بودفعه کلان تحیراتک جمله سی حال ایند و رفقه
اقصا ایدر رایسه آنی آستانه ارسالا ایتد اوزر ایش بکا
اولمشدر آتجی برفاج اسیر ایچون سن غدر اولوق لایق دکلند و
الامر سز بوا سیرلی مدد و مزدن چقان ماز سکر همان یهود
ایله کندی بکر غدر ایتد بکر زبرد و لست علیه دخی حق کرده عطا
غضب کیشدر ایتدینه لطفاً برا مال ایدر روز دیر لک
دولتی طرفدن مرخص اولدیغند غمی یوخسه مطلق اخذ انتقام
شقه و جبه و جبه و قبه ایدر بوا ایلدیکنی تعقیف و اطال و

و تضيقك تحلی طوق بشردن خارج بر معنی اولد بغدن مستغرق
بحر حیرت اولدیغم حالت مملکت کرم داخل اولدیغز کوندن برو مغایر
عهد نامه هما یون عرض کرم و ما کرم متعلق و حالی موجب
تخیرات ایله ولی نعمت اولان دولتی تصدیع ایدن جک وضع و حکم
و ارایسه آتی عینی اوزده یا نیکین بز دخ اوج محلل امضا و تمهید اید و
واکر بغیری کونه افزای ارتکاب ایدر سکر شمدی بر دکن بوقدر افک
و افزا و کونا کون جور و اذا ابتدا یکن تحمل ایدم کندی نفسم سیانت
و خلاصیون کوزم بقارکن الله و لرسول الله استنصار و استظهار
ایدن اهل اسلامی سزک پنجه شکجه کرم تسلیم ایله اولک الذین
اشروا الحیوة الدنیا بالآخر فلا یخفف عنهم العذاب ولا هم یضررون
وعد و عیدنه مظهر اوله هم و بوندن صکره دخ بغیر حق هر نقد رکید
و مضرت ایدر سکر کیددی جمیعاً لا یظنون حسبی الله و نعم
الوکیل اقی توکلک علی الله ربی و ربکم ما من دآیه الا هو اخذنا صیبتها
ان ربی علی صراط مستقیم و سيجعل الله بعد عسر یسرا
جل متیننه تشبث ایدن رمدیو جواب قطعی عقیدن چونکه بواسرا
هر نه کونه اولور ایه بن آلفه مأمورم دیکله دماغنه فساد اولدیغ
مجزوم اولمغین دفع فتنه ایچون دیکله مهماندار مادامکه جانم
تند دبر و اسرا نك نادولت علیه دن تسلیم ایچون مصرح فرمان
عالی کلینجه سز بر موبنی رایمز ایله تسلیم ایتمک احتمالی بوقدر سز
دخی جبراً التوقیدن اولمکن مناسب اولماق کرک زبر ایزم اناغز
هر اوجا قدن آدم واردر ویرمکه انلر دخی مصر اولور ییزد مجادله

و دوستلغه مخالف حرکت اقتضا ایتمک احتمالی واردر و کد
راس حدوده تقریباً ایتمک یز راس حدوده قریب محللده اسرا
غوغا و نزاع ایتمکدن ایه هنوز بولندیغز شهرده بر قاج کون
اقامته قرار ویرم لم و بوماده بی بن دولت علیه به وسن دوا
تخیر ایدن لم بواسر دولت امورندند راییک دولت بینلرند نه کونه
و برلر ایه کندی لری علمدر بزرلر و لئلر بزرلر امروفرمانلرینه
اوزده قرار ایدن لم و بوجمله تحصیل رضایه سعی ایدن لم دیدن
بجزد و قیله ابر ایدن جک ملعننی دیو لئلر اچون کتم و انکار
اراه تلخ بن خود بخود سزک اقامت و مککنه بادی اوله م و
غیریه دعوی و مطلوب بزرلر بادی کیفیت بوقدر بوقدرجه
دولت لئلر امر بافاده ایدم چونکه بولنری دولت بوقدر وعدا
و شفاعت لری مقابله سند و بر میوب حق کده شکایتی ترجیم
فیما بعد بر محلل طلب لرینه جبر و نزاع و جدال ایتم بوباید سز
دیو بر جانی توبیح و انذار و بر جانی تأمین و اراضا صور ز کور
او محلل مکفی موجب کیفیت اولدیغز اشعار ایدن رک ابرت
اولمغی اراده ایتمکین علی التضر صوب مراده عزیمت اولنوب
مرحله ده نیز نه نام شهره وارلدقن مقدما مأمور اولد
تجار ماده سنک استانبولده قو کیند لری معرفتله کور لیه
دولت لرندن حواله امری کلیدی جواب ویریلنجی ایکی کون مکث
بعد راس حدوده طوغری عزیمت و در دخی مرحله ده راس
سکر ساعت مسافر سولان سرحد لری کیوف قلعه سنه

کونند بمحکک قیسی و خلال طریقت برانند بورد سفی تقریبیله و
مملکتی عساکردن خالی دینسون دیورمه چاتم و اصناف رعایا
مقوله سندن کیوف سوق و تسیر ایلد کیری بهایمی ترتیب مصفوف
ایله بن اراثت و برنفر انشغت جنرالری سرعسکر شکلده بو عسکر
ایله کیوفده مشایه مأمور اولد قلین تقریر و مباهات ایدر لر ایدی
و مقدمه ماکیدر کن استقبالی خصوصند ایتد کیری مبالغه دن زیاده
کرک در اغون تغییر ایتد کیری آنلو سلطانلری و کرک بیمار سپاهیسی
ویرل قول شکلده اولان آنلو قزاقلری استقبالمزده اجرای مراسم
و قوناغمن نزول تبریک قدم و مر و سثوال خاطر ایچون میوه و ذخیر
مقوله سی هدیه ایله جمله ضابطانی فوج فوج کلوب اجرای مراسم
دوستی ایدر لر ایدی و کیوف محافظی اولان جنرالدن سلام ایلا استغاث
خاطر ایچون متعدد آد ملر کلوب مقدمه مایتم بورقه کیدر کرک جزاک
مسفور ایله تفصیل اولند بغی اوزر کندی تقصیر ایتدن کور شلدیک
قاعد لری اوزر کند ویه نهمت عظیمه اولدیغندن بود فعه الحاق تقصیر
قصیدیه بسط مقالات اعتذار و اگرچه النی آیدن برو بیمار و مساج
فرایش اولوب دخی هنوز خانه سندن بر خطوط محله حرکتی واقع
اولما مشیکن سزک کوزل نامکر و رجال و بکار مزایله دوستانه
معاشرت و الفتکرم مسموعی اولوب تلافی مافات ایچون دیدار
شریفکده غایت آرزو مند در و زیارتکر و تبریک قدم و مکر خصوصه
رای و رخصت کیری و سزدخی آنک قوناغنه نقد رز همت ایسه
کله کیری رجا ایدر لر دیو نمهد اساس سیاسیاز دغلبازی ایتلر

الاجتماع مقدر اول زمان جنرال دوستمزایله چونکه
مبستر اولدی ایدی مراد ایدر لر ایسه کلسونلر زدخی ایدر
کیدر رز و حشمتلو امپراطور یجه نک بو ولایت کلدک
دوستمزک ساکن اولد قلری پچر سقی قلعه سی فرینده مج
ایلد کیری سرای و باغچه لرین تماشا نومیه ایتلر ایله آدی
وسیلله اولوردیدیکیزده اول کون و ایرتسی کون نماز
و فردا سی قوناغ فقیه کلوب کلی تقصیر ایتنه اعتراف ایلا
و افراط تذلل و افتقار و بر مقدار صحبت دوستانه و
رجا کون قوناغ دعوت ایتمکله بزدخی دوستانه و مجنا
اجا بزمده قوناغمز اولان بودول قلعه سندن کندونک
پچر سقی قلعه سنه یارم ساعت مسافه اولمغله اگر
ایچون کندی خطو لرین و اتباع بند کی ایچون بار کیر لر
ایتمکله مماشات اولتمشیدی قبیل عصرده مهماندار مز
نفر آد ملر ایله بار کیر لر و کندی مصنع خطوین ارسال
مهمانداره ملعت شعار ضمیر خدع سمیرنده مرکوز اوله
و کید و کزیدین اجرای اخلاص فرصت ضمنده مجموع
ایدر قدر بار کیر لر کوزدوب داغ بند کیده اولان
قایمغه انتخاب و تعیین ایلدیکی سلطانلری قوناغمز یاه
مقابله و مقاومت قادر کسته بولنماق ایچون تحریک
آمیز ایله تقریر ایچون اتباع قولترین کید یله جن محله کو
عجایبات ناشینده وارد دیو قلی نهیج آمیز تشویق لر ایله

ر بوده ایتمکن کلیسی آماده اولد قلزنگ اگرچه مقدا اسلاماده سو
 ایچون مزبور دن قصدله استشار اولمغله بکن امین اولوبوب
 خزینه دار قولرینه تیغظ و انتباه خصوصری تنبیه اولمشیدی
 لکن بومرته مثالی نامسبق جبارنه تصدیق چندان مأمول
 اولما مغله اکثری اتباع یاغزده اولوب نوناقد بدی سکر نفر آدمز
 ایله خزینه دار قولری قالمغین آنردخی ملککری عرب لرندن احوال
 و انقازی له حدودندن کیم جک عرب له تحمیل مشغله ایکن
 مهاندار محیلان دولته خدمت قصدیله یاخود محض خیانت نیتیه
 قزاق سلوبنه قودبغی دیو هیئت سلنا داهر مناری قوناغری
 تماشا بولگی کیمت موجودی اذعان خلانده قراغول کی غولگردخی
 تحریس مناسبتیه موجود لر ایکن مزبور قویقی هیئتده اولنگرن
 اون بئش بکره قدری اساردن عطاء الله نام فقیر طعام اکل ایدرکن
 اوزرینه هجوم و صداسی چقمسون دیو بوغازندن قاواراوبوب
 طشره یه چکد کلرنده بوز نفر قدر قراغول سلنا تلی دخی مزبور له
 منظم اولمغله غلغه لی عرب لر تحمیلنه مشغول آدملر یزک مسمری
 اولدق بره بونک اصلی نه دیو استخبار قصدیله ابتدا جمع اشرار
 سکر دن سفره جیمز علی قولرینک تفک قونداغی ایله قفا سنه
 ضرب و شکست ایتملر یله سرنکون اولدق صکره ابش تمام ایلک
 قصدیله اوزرینه تجمعلری هنکا مند چادر لر نظامیله مقید
 اولان عکام حاجی ابراهیم و دیگر سراج بندر لی ابراهیم چادر
 درکی و عرب اغاجی ایله هجوم ایلوب مزبور علی نه تخلص اشناسند

چوقدار لر مزدن بوشناق صالح دخی بوغوغای مشاها
 دانسه اولان جلاد تندن کیم ملعت شعار ک کثر
 بلاهر اس ایچلرینه هجوم ویا لکن مشقت قهرمانی ایله
 تقریقه مبادرتند تفک قونداغی ایله ضربات بی نها
 متحلا هر نه حال ایسه زور پنجه جلاد تله زبون کتمک
 اسیر مزبور عطاء اللهی تخلص ایلدک عکام مزبور و ستر
 دخی چادر درکی و عرب قوی ایله ساز یوز آللی قدر اهر
 و جونه تعالی هر برجه لرند بئش انیشر سلنا دلری زیرو
 کارزار رستمناه ایدرکن خزینه دار قولری دخی بایکینه
 ایله یئشدک قراغول ضابطی اولان یارد تجم خزینه
 یندن اولان تفک قونداغی ایله ضرب و تفکی شک
 یندن اخذا اولمشدر بواشاده بوشناق صالح اسرای
 ضبط و برطره آتجه کدینک واسیر عطاء اللهک و
 تفک قونداغی و حرب ضربدن صلغ برلری قالماش
 بینه مزبور صالح حملات مرده رستم پسند ایله دخی
 ثابت قدم و مشقت و لکد ایله حولی دروند بولناز
 هجوم ایلوب و الحاصل یوز آللی نفر اهر مز دیدار
 کرم فته قلیله غلبت فته کثیر باذن الله فوای شری
 بدی نفر آدم امداد جنود غیبیه ایله پریشان و قونا
 ایشدر لکن کد و لر دخی سرتا بقدم جراحات عدیده
 خون سرخ اولوب طاقلری قالماشیکن بینه بغه

اسیر لك برین جلب و اختلاس اید بمشرف فقط عطاء اللهك
باشند و سائر اعضا سندن بر قاج زخمی و لمغله درجه مونه
واروب بمجد الله تعالى ینه سلامت بولمشدر بو محارب و مشاء
و او بلا سندن قصور اشرار قلعه مسفوره دخی با قلوب
مجمولری منظور لری او لجه ذوقاق قیوسنك قیامغه قناتری
اولمديغندن بالضرور جمله سی قواغزند مونه رضا ايله قیام
و مدافعه لرنده بذل اهتمام و بوجیه سائر جمله اتباع عز ايله
بر مسافه بعید جنرال سرایند بولنمزا ايله ایصال خبر دخی
ممکن اولمديغندن حیرت واضطر اید ایکن بوقولری دخی
جنرال سرایند طاقی و قهق و بر مقدار صحنندن مکره
ایمپراطور یجه نك اختراع کرده سی اولان سرای و باغچه
تماشا سن وقت مغرب دیکن تکمیل ايله خطوره سوار و قوناغ
توجه اشنا سندن مهماندار بیعارك بر آد میسی پویان و دواز
یتشوب قولاغنه تفصیل ماجری ایتمکین چهره خجاست بهر سندن
آثار یاس و انفعال ظاهر اولمغله خیر اوله نمقوله خبر کلدیکه
باعث انفعال اولدی دیو سئو المزد تریب کیده ملعنقی
اولان حیلہ سی و لا یحق المکر التی الا باهله مصداقجه
کذویه باعث ندامت و خسران اولمغین شاشد یغندن مغلطه
خدعه آمین باشلیوب نهقی بز عز و وجهیلہ قوناغ قلا
آدملریکرم عظیم غوغا ایتمشدر بویه اولد قله بندخی لومقوله
غوغا جی ادملردن امین اوله مم و طوغریسی سز کله کیم و بوراجند

کندی قوناغمه کیده رم دیو جریز و اصول ايله فرار
بزم قوناغ غوغا اید جنک نمقوله آدملاق المشدر اید
آدملریم بوند در فی الحقیقه قوناغ قلا نلردن بروضع
صادر اولمش ایه شمیدی دیکن بر محل بر کبک کیم
یو غیکن شمیدی رأس حدودده مفارقت هنکا مند
خاطر و اجرای مراسم دوستی یکلی دقت لازم ایکن بیوه
رضا و یرمک نیجه ممکندر بن سنی صالیو یرم بقه لم
ناهموار ایتش و ارایسه سنك کوزك اوکده حقدار
دیدیکه الخائن خائف مصداقيله قزلی میدانه حقو
کندویه سوء قصد احتمالی و یرمکله هر بقدر زراکت
صبر یلوب قاجمه انما لك کوستردی ایه دخی صال
معاقوناغرم کلنشد اطراف دانه و اشرار کارد
یحیی ملاعین احاطه سی مشهود مزاولمغله قضیه ما
انلردخی بز کورد کلرنه بفضل الله تعالى منفرد و پرید
حول اوقه سندن مجروح و مغشی و قواغزند مدافعه
طور انلری باجمله دیروب و دوشیروب بالای سرا
و مهماندار مکار ايله معاق او طه مز قعود ایلوب جم
احضار و تحقیق ماجرا ده تدقیق و نشدیدا ايله قضیا
اولند قن مهماندار ملعنق کردان خطاب ايله بو حال
ایلدی و بویه جسارت موجب ندر و مملکت ککرده دوا
رعایا سندن حیلہ و دك ايله اختلاس ایلدی ککر نفو

ایله برآجما رعایا جلدن غیری مسافه بیعدن دن قره طاغلو
 رعایا مزه علوفه واکرا تعینی ایله علنا اضلال و شهر مسقوده و
 کوردیکمز اوچوز نفر دن ماعدا ساثر محظرده بیک نفر مقداری
 قره طاغلو وجد قلعده کرکرده بوقدر قطنه بالجمله بمالک اسلامیته
 استراق و اضلال ایتدی ککرود و لت علیه رعایا سندن اولدنی
 ظاهر و غایبان خلاف عهد نامه همایون بویله شنا عتکر دن ماعدا
 شمدی اهل اسلام دن اولان اسرا و دخی جبر آنکار المغه و المچی
 قوناغن باصوب آدملرین بوحاله قویغه جسارت قفنی دیز و ملند
 جائز اولور و دشمنک ایامند دخی مسافره بوقوله ادا قفنی
 دولتند اجرا اولور لکن ظلم بودر که اسرا طلبنه دولتک سنی
 توکیل ایتش اینسه دخی بوقدر قباح و شنا عت ایله قونا باصوب
 آدملر می بوحاله قویغه اذلری و رضالری اولمق کرکه بوقدکله
 الابسک قطعاً مراسم بلیوب و دولتک لسان کلام دیغند
 نشئت ایتش بر معنادرد و لکن بوحصوصه امری و رضاسی
 وار میدرد بوقضیق ملزمانه مزده ترتیب ایلدی بکی ملعتند
 کند و به خسراندن غیره بر شئی عائد اولم دیغند غیری یدی سکر
 نفر اهل اسلام یوزا لکی نفر منتخب سلطانلرین ضرب نبرد جلالت
 ایله این المفتر سوراخلرینه پریشان و آلرندن قوت بازوی
 اسلامیته ایله اسرا بی تحلیص ایلد کلرندن غیری شکست اولان
 اون قطعه تنک و باش منابطلرینک دخی تفتنک اغذایدوب
 المزه سند مثابه سندن اولمغله کدی لرینک نه قماش اولدیغز

میدانه جقوب بر مرتبه رسوایلق و نیکک شامل حالری
 قابل تعیر دکل بور سوایلق و حیرت شویله طور سون بو
 ملعت آنجی کدینک اولمغله ترتیب جزا خونی دخی علا
 اسباب خوف و حیرت و انفعال اولمغین چهره مله
 بهر سی سیم سیاه وجود خجاست اندودی رعنه
 ضروریته ایله تباه اولوب نه دیر جکین شاشروب
 یوللی هرزه کویلهغه باشنه اورمش کلب کبی بیچتاب
 اعلان رزالتنه سبب اولمشدر بو اثناده زوج
 اولان عجون نخس دخی قیوا و کده قوجا سنک ترتیب
 تیقن ایتکین نیازمند خلاصی اولدق یوزینه قارشو
 بن بوجیوان مثلاً مراسم دوستی و لسان دولت بلزد
 نه اخذ انتقام سودا سندن اولور و مونه بر موبینه طه
 اکره و لکلرینک عار و غیری و ذره جه حیثلری وارا
 بونک حقندن کلور لر اکر بو غیسه و انلر دخی بوقصود
 بور سوایلقلری انلر قیامت ده باعث طعن و کوما
 حمد لله تعالی آنلر یوزا لکی نفر بزدن سکر نفر مغلوب
 دخی بنه بزه عزو تهمت اید جک برندن بر زخم اثری بو
 بزم کیرایسه بوقدر زخم دارالوده خون اولد کلرند
 و نبود ایله ایچورد کلری شربت نا کواری هضم اید کده
 بو تهمت و رزالت بوخیته کافیدر بوقدر اظلال و افتر
 نایجا ایله ایلد کلری ادا و جفانک ال نهایتی بونکله ختم

بن شاهد برهان فویدر ملعون مذکوری تأمین ایله العفو زکون
 الظفر مضمون اشعار و قهقروا اگر آمدن صکره الی جهنم و بشیر
 مفاد شریفی اوزره دور باشیله سکن بصحر المعالین اظهار
 ایدر رک یا نه آدم و قنار قوشیلوب نکبت خانه مردار نه
 آما و سالماً ایصال اولمشدر نشئت جمعیت خنیزانه لری
 خلالتنه بعض سلتاد لری ضربات بلا جرح اسلامیا ندن
 فرار ایدر جک محل بوله میوب نشا شد قلرندن درون جولین
 برکوچک او طه ده پنهان اولملریله بولینوب انلردخی برفسکه
 اورلما یوب طشر طرد اولمشدر بوملغنتلری هنوز تمام
 اولمادین و مماندار مکان طشر قونا قلرده اولان آدمیزده
 قطعاً تعرض اولنماق شرطیله قوناغنه کوندولمشیکن دخ
 بو اشداده آشجیلر یزدن سید حسن نام کسمنه طشرده
 کتخدا مزقوناغدن طعام صحنلرین کور رایکن سلتاد ملعونلر
 انتقام قصدیله اوزرینه اوشوب نفسی منقطع اولنجه ضرب
 و مجروح و نقد و کسوس سن ناراج و کندوی بر قویو به طرح
 ایله هنر اولن اوزره مهماندان خبر ویرد کلرند مزبورک
 هنوز ایندیکی کارنا هموارک التندن چقه جغی نامعلوم
 و طر فرزدن آدمیزده تعرض و مداخله اولنماق اوزره مؤکد
 تنبیه اولند یغنه بناء سید حسن قیودن اخراج و قوناغمن
 ایصال ایتدر مکله کجه یار یسند کلوب باشنه کلن
 احوالی کربان اوله رق تقریر و جراحات عدیده سن ارادت

ایلدکن برقات دخی داغدار اولمشدر ابا چاره نایر
 محاطی جنال مسنون بو خصوصلری مفصلاً غیره
 مجرد قوناغمنی باصوب اسرای غصب و آدمیزده جرح
 کین ایچون اولمش اولدی بونه کونه دوستلقدرا کرد و لند
 بوکد مأموریتلری واریسه سندار ازابتسونلریله لم
 بالکلیه انکار و کال تبری ایله بوفساددن قطعاً خبری
 ایمان عدیده مغلطه و بونه دیمکد روینجه اولور مع
 مآذیه بی بن بعینه دولتمه تحریر و سبب اولملری البت
 ایتدیر بروردیو تکلی خبری کلدیکی اشداده قلعه مزبوره
 ضابطان و اعیانی کلوب بو کیفیتک منشا فی آنجی مر
 اولوب انلردن برینک بوقضیه دن خبر واکا هلدی ار
 اینلرنجه ایمان مغلطه و عدم رضا ایله جمله سی بو
 وقوعدن مضطرب و بویله بیوک نهمندن متلاشی او
 اظهار ایتملریله ندیمیلی نخی نخمک بالظاهر والله اعلم
 چار و ناچاره جمله سن قهار منتقمه ان الله عزیز ذوانت
 شریفجه حواله ایله سکوت اختیار اولمشدر فردای
 انقال و احوال و اسرا و اتباع مجروحده بی عمر به لره تحمیل
 اولندی اگرچه ایلی یه زوال یوقدر مثل مشهور امان
 حقیقه صحیح اولمدیغدن اوج عدد قلعه لری ارا سنا
 اشرا را یچندن عبورده تکرار دست دراز لقلری خام
 فالله خیر حافظا و هو ارحم الراحمین ایه کریمه سنی

این رک جمله اتباع و احمالی ایلر و کچر و پ عقیلرند لا ابا لیا
 طر زایله عزیمت راه اولندیغی چند مقدما استقبالی من چقا
 آنلو سپاهیسی قزاقلرایله در اغون نامند اولان آنلوسلطان
 بر مقدار بر رک تشییع بعد کیوفه بدی بچی ساعت مسافه
 اولان واصلیقوف قلعه سنه دکن قاعد لری اوزره تعیز
 ایلد کلد کیری مهماندار جدید دیول ترجمانی و بر بیراق و دلق
 ایلد ضابطلری معینلرایله واصلیقوفه داخل و بر کجه بیتوت
 اولنوب ایرت سی ماه ربیع الاولک غزه سی اولان چهارشنبه
 کوفی اندن دخی حرکت و اوج چاریک مسافده له حدودینه
 واصل اولدیغیزده مهماندار جدید و پتر بورقدن بالمغه کلان
 ترجمان و خدمه سائر عودت ایتملرایله ایلد کیری درلودرلو
 جفالردن اغماض ایلد اجرای مراسم دوستی به دقت و علی
 مراتبهم عطایا و بخشش و هدایا ایلد جمله سی مطیب خاطر
 دعا و مدح و ثنا لراید رک عودت ایندر لمشد رجعه له
 حدودندن دولت علیه حدودینه دکن تعیین اولنان بر نفر
 یار و تبحی نام ضابط و ایکی نفر ترجمان و اون نفر سلطان
 ضابطلرایله و بوندن بشقه او تو ز اوج نفر اولق اوزره بر بیراق
 آنلوقز ایلرایله له حدودینی تجاوز و جناب ارحم الراحمین شکر
 و ثنا اولنه رق یوله عزیمتده حدود باشند له دولتک
 قره غول خانه لرندن دخی دو سئلغه رعایه معیتزه بر بیراق
 کزیند آنلوعقین اولنوب قلعه دن قلعه یر لهلو طرفقدن

بر بیراق آنلوعقین و تجدید اولنه رق طی مراحل
 بو اشلارده دخی له حدودندن مسقولونک جایجا
 کشت و گذار و بعض قرا و قصبه ایراث انواع
 ایند کلرند بز دخی یا نمزده یکلرک غیر یکله صارقد
 دیو کال تحفظ ایلد خواب و راحت مسلوب اید
 کلد یکمز بندر طریقت طاعون ظهوری ایلد مسقو
 احترازی و خوتین طریقتک دخی کیر لری و یوللرن
 المور اولدیغی لهلودن صحیحاً خبر المنغله قلعین
 بینن بغدادن طبر اغند واقع صوریقه قلعه سی
 مناسب اولدیغی اتفاق ارایله ثابت اولمغین طری
 ایلد بالجمله رأس حدوددن محل مزبور کلنجه یوز
 بدی مرحله ده قطع و قلعه مزبوره و وصولزد
 الکی اذهب عنا الحزن دیه رک نه طور له یی عبو
 صلوة عصره ادا و بوفعت جلیله تشکر بیه رمال
 ناصیه شا ایکن سرحد بند رک آنن بولنان یماقر
 قلعه سند بغدادن و یوزده سی طرفدن بویار لری و
 استقبال و مراسم خوش آمدی به کال سرور و
 مبادرتلن مسقولون معیت بند کیم اولنلرک
 و لهلو بیراقلرینک کلینی علی مراتبهم بخشش
 و هدیه و عطیه لرایله محل مقصود مر اولان حدود
 میسر اولدیغین مشعر کیوف جزالنه و لهلو ضابطه

نامه را به مطبب الخطار ارجاع المثلث در هذا من قبل
 بعد از انچه اکتی ایچدن و ایساقی معبرندن فرقی مستقیم
 اولان بابا طاعی و دو بریجه صحر اسندن طی منازل و قطع
 ملول اولنه ر قجلا تباعرا الله تاما و آمانا و سالما بیک یوزر
 تمیز اکی سنه سی ماه ربیع الاخرینک بکر منفی خمیس کوفی
 ملتئم عالمیان آستانه علیه محمد الاقباله وصولن میسر
 اولشدر الحمد لله رب العالمین والمصلوة والسلام

علی سیدنا محمد وآله وصحبه

اجمعین

516

نور ۴
شمار ۲۰
حاصل ۲۰
وقف ۱۰
بجای ۶
۵۴ روزه

۱۴۶
بق

۱۰۰ رستم افغان

۱۰۰ مرم

۵۰۰
۵۰۰

۲۶۷